

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

សំយុត្តនិកាយោ

សង្ឃាយតនវគ្គ

។ និមន្ត តស៊ូ ភក្តីតោ អរហន្តោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

សំយុត្តនិកាយ

សង្ខាយតនវគ្គ-អដ្ឋកថា

១. សង្ខាយតនសំយុត្ត

១. អនិច្ចរត្តោ

១. អដ្ឋត្ថានិច្ចសុត្តរណ្ឌោ

១. សង្ខាយតនវគ្គស្ស បឋមេ ចក្ខុន្តិទ្វេ ចក្ខុនិ - ញាណចក្ខុ ចេវ មំសចក្ខុ ច។ តត្ថ ញាណចក្ខុ បញ្ចវិដំ - ពុទ្ធចក្ខុ, ធម្មចក្ខុ, សមន្តចក្ខុ, ទិព្វចក្ខុ, បញ្ញាចក្ខុតិ។ តេសុ ពុទ្ធចក្ខុ នាម អាសយានុសយញ្ញាណញ្ជៅ ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តញ្ញាណញ្ជៅ, យំ - “ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេន្តោ” តិ (មហាវ. ៩; ម. និ. ១.២៨៣; ២.៣៣៨) អាគតំ។ ធម្មចក្ខុ នាម ហេដ្ឋិមា តយោ មគ្គា តីណិ ច ជលានិ, យំ - “វិរជំរីតមលំ ធម្មចក្ខុំ ឧទចាធិ” តិ (មហាវ. ១៦; ម. និ. ២.៣៩៥) អាគតំ។ សមន្តចក្ខុ នាម សព្វញ្ញតញ្ញាណំ, យំ - “ចាសាធមារុយ្ហ សមន្តចក្ខុ” តិ (មហាវ. ៨; ម. និ. ១.២៨២; ២.៣៣៨) អាគតំ។ ទិព្វចក្ខុ នាម អាឡោកជរណោន ឧប្បន្នំ ញាណំ, យំ - “ទិព្វេន ចក្ខុនា វិសុទ្ធនា” តិ (ចារា. ១៣; ម. និ. ២.៣៤១) អាគតំ។ បញ្ញាចក្ខុ នាម ចតុសច្ចបរិច្ឆេទកញ្ញាណំ, យំ - “ចក្ខុំ ឧទចាធិ” តិ (ស. និ. ៥.១០៨១; មហាវ. ១៥) អាគតំ។

មំសចក្ខុបិ ធុរិធំ - សសម្ភារចក្ខុ, បសាទចក្ខុតិ។ តេសុ យាយំ អក្ខិក្ខបកេ
អក្ខិបដលេហិ បរិវារិតោ មំសបិណ្ឌោ, យត្ថ ចតស្សោ ធាតុយោ
វណ្ណាគន្ធរសោជា សម្ពុរោ ជីវិតំ ភារោ ចក្ខុបសាទោ កាយបសាទោតិ
សង្ខេបតោ តេរស សម្ភារា ហោន្តិ។ វិត្តារតោ បន ចតស្សោ ធាតុយោ
វណ្ណាគន្ធរសោជា សម្ពុរោតិ ឥមេ នវ ចតុសមុជ្ជានវសេន ធន្តិស, ជីវិតំ ភារោ
ចក្ខុបសាទោ កាយបសាទោតិ ឥមេ កម្មសមុជ្ជានា តាវ ចត្តារោតិ ចត្តារីស
សម្ភារា ហោន្តិ។ ឥទំ សសម្ភារចក្ខុ នាម។ យំ បនេត្ថ សេតមណ្ឌលបរិច្ឆិទ្ធន
កណ្តាមណ្ឌលេន បរិវារិតេ ធិជ្ជមណ្ឌលេ សន្និវិជ្ជំ បទស្សនសមត្ថំ បសាទមត្ថំ,
ឥទំ បសាទចក្ខុ នាម។ តស្ស តតោ បរេសញ្ច សោតាធិនំ វិត្តារកថា
វិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តារ។

តត្ថ យទិទំ បសាទចក្ខុ, តំ គហេត្វា ភគវា - ចក្ខុ, ភិក្ខុវេ,
អនិច្ចន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ - “ចត្វហិ ការណេហិ អនិច្ចំ
ឧទយព្ពយវន្តតាយា” តិអាទិនា នយេន វិត្តារកថា ហេដ្ឋា បកាសិតាយេវ។
សោតម្យិ បសាទសោតមេវ អធិប្បតំ, តថា យានជីវាកាយា។ មនោតិ
តេភូមកសម្មសនចារចិត្តំ។ ឥតិ ឥទំ សុត្ថំ ធនុ អជ្ឈត្តិកាយតនេសុ តីណិ
លក្ខណានិ ធស្សេត្វា កថិតេ ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយេន វុត្ថំ។

២-៣. អជ្ឈត្ថុទុក្ខសុត្តាធិវណ្ណានា

២-៣. ទុតិយំ ទ្វេលក្ខណានិ, តតិយំ ឯកលក្ខណំ ធស្សេត្វា កថិតេ
ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយេន វុត្ថំ។ សេសានិ បន តេហិ សល្លក្ខិតានិ វា ឯត្ថកេនេវ
វា សល្លក្ខេស្សន្តិតិ។

២-៦. ពាហិរាទិច្ចសុត្តាធិវណ្ណានា

៤-៦. ចតុត្ថេ រូបកន្លាសដោយដួញ ចតុសមុដ្ឋានា, សន្តោ ទ្វិសមុដ្ឋានោ, ធម្មាតិ
តេភូមកធម្មារម្មណំ។ ឥន្ទ្រិ ពាហិរេសុ ធនុ អាយតនេសុ តិលក្ខណំ
នស្សេត្វា កថិតេ ពុជ្ឈនកានំ វសេន វុត្តំ។ បញ្ចមេ ធរដ្ឋ ច ទុតិយតតិយេសុ
វុត្តសទិសោវ នយោ។

៧-១២. អដ្ឋត្ថានិច្ចាតីតានាគតសុត្តានិវណ្ណានា

៧-១២. សត្តមាទីនិ អតីតានាគតេសុ ចក្ខាទីសុ អនិច្ចលក្ខណាទីនិ
សល្លក្ខេត្វា បច្ចុប្បន្នេសុ ពលវគាហោន កិលមន្តានំ វសេន វុត្តានិ។ សេសំ
សព្ពត្ថ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវាតិ។

អនិច្ចវគ្គោ បឋមោ។

២. យមកវគ្គោ

១-៤. បឋមបុព្វេសម្ពោធសុត្តានិវណ្ណានា

១៣-១៦. យមកវគ្គស្ស បឋមទុតិយេសុ អដ្ឋត្ថិកានន្តិ អដ្ឋត្ថជ្ឈត្ថវសេន
អដ្ឋត្ថិកានំ។ សោ បន នេសំ អដ្ឋត្ថិកកាវោ ធន្តរាគស្ស អធិមត្តពលវតាយ
វេទិតញោ។ មនុស្សនញ្ចា អន្តោយវំ វិយ ធរ អដ្ឋត្ថិកាយតនាទិ, យរូបចារំ វិយ
ធរ ពាហិរាយតនាទិ។ យថា នេសំ បុត្តធាវធនធម្មបុណ្ណោ អន្តោយវេ ធន្តរាកោ
អធិមត្តពលវា ហោតិ, តត្ថ កស្សចិ បរិសិទ្ធី ន ទេន្តិ, អប្បមត្តេន
ភាជនសទ្ធមត្តេនាបិ “កី ឯត”ន្តិ? វុត្តារោ ភវន្តិ។ ឯវមេវំ ធនុ អដ្ឋត្ថិកេសុ
អាយតនេសុ អធិមត្តពលវធន្តរាកោតិ។ ឥតិ ឥមាយ ធន្តរាគពលវតាយ តាទិ
“អដ្ឋត្ថិកានិ”តិ វុត្តានិ។ យរូបចារេ បន នោ តថា ពលវា ហោតិ, តត្ថ ចរន្តេ
មនុស្សេបិ ចតុប្បទានិបិ ន សហសា និវារន្តិ។ កិញ្ចាបិ ន និវារន្តិ, អនិច្ចត្តា បន

បសុបន្ទីមត្ថម្បី គហិតំ ន ទេន្តិ។ ឥតិ នេសំ តត្ថ ន អធិមត្តពលវេទន្តរកោ
ហោតិ។ រូចាធិសុបិ តថេវ ន អធិមត្តពលវេទន្តរកោ, តស្មា តានិ “ពាហិរាជី” តិ
វុត្តានិ។ វិត្តារតោ បន អជ្ឈត្តិកពាហិរកថាវិសុទ្ធិមគ្គ វុត្តាវ។ សេសំ ជ្ជិសុបិ
សុត្តសុ ហេដ្ឋា វុត្តនយមេវ។ តថា តតិយចតុត្តសុ។

៥-៦. បឋមនោចអស្សនសុត្តានិវណ្ណាន

១៧-១៨. បញ្ចមេ និស្សជាតិ និក្ខន្តា។ វិសញ្ញត្តាតិ នោសំយុត្តា។ វិប្បមុត្តាតិ
នោ អធិមុត្តាវិមរិយាធិកតេន ចេតសាតិ និម្មរិយាធិកតេន ចេតសា។ យញ្ញា
កិលេសជាតំ វា វដ្តំ វា អប្បហ័នំ ហោតិ, តេន សេខានំ ចិត្តំ សមរិយាធិកតំ
នាម។ យំ បហ័នំ, តេន វិមរិយាធិកតំ។ ឥធម បន សព្វសោ កិលេសានញ្ចេវ
វដ្តស្ស ច បហ័នត្តាវិមរិយាធិកតេន កិលេសវដ្តមរិយាធិ អតិក្កន្ធន ចិត្តេន
វិហរីសូតិ អត្តោ។ ធរដ្ឋបិ ឯសេវ នយោ។ ធនុបិ បនេតេសុ សុត្តសុ
ចតុសច្ចមេវ កចិតន្តិ វេទិតព្ពំ។

៧-១០. បឋមាភិទន្ធសុត្តានិវណ្ណាន

១៩-២២. សត្តមាធិសុ ចតុសុ វដ្តិវដ្តមេវ កចិតំ។ អនុបុព្វកថា បន នេសំ
ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពាតិ។

យមកវគ្គោ ធុតិយោ។

៣. សព្វវគ្គោ

១. សព្វសុត្តវណ្ណាន

២៣. សត្តវគ្គសូត្រ បឋមេ សត្តំ វោ, ភិក្ខុវេតិ សត្តំ នាម ចតុត្ថិដំ - សត្តសត្តំ,
អាយតនសត្តំ, សក្កាយសត្តំ, បទេសសត្តន្តិ។ តត្ថ -

“ន តស្ស អទិដ្ឋមិធអត្ថិ កិញ្ចិ,
អថោ អវិញ្ញាតមជាតិតត្ថំ;
សត្តំ អភិញ្ញាសិ យទត្ថិ នេយ្យំ,
តថាគតោ តេន សមន្តចក្ខុ” តិ។ (មហានិ. ១៥៦; ចូឡនិ.
ឆោតកមាណាវបុច្ឆានិទ្ទេសោ ៣២; បដិ. ម. ១.១២១) -

ឥទំ សត្តសត្តំ នាម។ “សត្តំ វោ, ភិក្ខុវេ, ទេសេស្សមិ, តំ សុណាថា” តិ (សំ. និ.
៤.២៤) ឥទំ អាយតនសត្តំ នាម។ “សត្តធម្មមូលបរិយាយំ វោ, ភិក្ខុវេ,
ទេសេស្សមិ” តិ (ម. និ. ១.១) ឥទំ សក្កាយសត្តំ នាម។ “សត្តធម្មេសុ វា បន
បឋមសមន្នាហារោ ឧប្បជ្ឈតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ... បេ... តជ្ឈាមនោធាតុ” តិ ឥទំ
បទេសសត្តំ នាម។ ឥតិ បញ្ញាវម្ពណាមត្តំ បទេសសត្តំ។ តេភូមកធម្មា
សក្កាយសត្តំ។ ចតុភូមកធម្មា អាយតនសត្តំ។ យំ កិញ្ចិ នេយ្យំ សត្តសត្តំ។
បទេសសត្តំ សក្កាយសត្តំ ន ចាបុណាតិ, សក្កាយសត្តំ អាយតនសត្តំ ន
ចាបុណាតិ, អាយតនសត្តំ សត្តសត្តំ ន ចាបុណាតិ។ កស្មា?
សត្តញ្ញតញ្ញាណស្ស អយំ នាម ធម្មា អារម្មណំ ន ហោតីតិ នត្ថិតាយ។ ឥមស្មី
បន សុត្ត អាយតនសត្តំ អធិប្បតំ។

បច្ចក្ខាយាតិ បដិក្ខិបិទ្វា។ វាចាវត្ថុកមេវស្សាតិ, វាចាយ
វត្ថុត្ថវត្ថុមត្ថកមេវ ភវេយ្យ។ ឥមាទិ បន ធានសាយតនាទិ អតិក្កមិទ្វា អយំ
នាម អញ្ញោ សភាវធម្មា អត្ថិតិ ទស្សេតុំ ន សក្កលោយ្យ។ បុដ្ឋោ ច ន
សម្មាយេយ្យាតិ, “កតមំ អញ្ញំ សត្តំ នាមា” តិ? បុច្ឆិតោ, “ឥទំ នាមា” តិ វចនេន
សម្មាទេតុំ ន សក្កលោយ្យ។ វិហាតំ អាបន្នេយ្យាតិ ទុក្ខំ អាបន្នេយ្យ។ យថា តំ,

ភិក្ខុវេ, អវិសយស្មិន្តិ ឯត្ថ តន្តិ និចាតមត្តំ។ យថាភិ ការណាវចនំ, យស្មា
អវិសយេ បុដ្ឋោតិ អត្ថោ។ អវិសយស្មិន្តិ សត្តានំវិយាតោវ ហោតិ,
ក្ខជាតារមត្តំ សិលំ សីសេន ឧក្ខិបិត្វា កម្ពីវេ ឧទកេ តរណំ អវិសយោ, តថា
ចន្ទិមស្វរិយានំ អាកឡិក្ខា ចាតនំ, តស្មី អវិសយេ វាយមន្តោវិយាតមេវ
អាបជ្ជតិ, ឯវំ ឥមស្មិម្បិ អវិសយេ វិយាតមេវ អាបជ្ជេយ្យាតិ អធិប្បាយោ។

២. បហានសុត្តន្តបិដក

២៤. ទុតិយេ សព្វប្បហានាយាតិ សព្វស្ស បហានាយ។

ចក្កុសម្ពុស្សបច្ចយា ឧប្បជ្ជតិ វេទយិតន្តិ ចក្កុសម្ពុស្សំ មូលបច្ចយំ កត្វា
ឧប្បន្នា សម្បជ្ជិច្ឆនសន្តិវណោវោជ្ជព្ពនជវនវេទនា។ ចក្កុវិញ្ញាណសម្បយុត្តាយ
បន វត្ថព្ភមេវ នត្ថិ។ សោតទ្វារាទិវេទនាបច្ចយាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ បន
មនោតិ ភវន្តិចិត្តំ។ ធម្មាតិ អារម្មណំ។ មនោវិញ្ញាណន្តិ សហារជ្ជនកជវនំ។
មនោសម្ពុស្សេតិ ភវន្តិសហជាតោ សម្ពុស្សោ។ វេទយិតន្តិ
សហារជ្ជនវេទនាយ ជវនវេទនា។ ភវន្តិសម្បយុត្តាយ បន វត្ថព្ភមេវ នត្ថិ។
អារជ្ជនំ ភវន្តិតោ អមោចេត្វា មនោតិ សហារជ្ជនេន ភវន្តិ ទដ្ឋព្ពំ។ ធម្មាតិ
អារម្មណំ។ មនោវិញ្ញាណន្តិ ជវនវិញ្ញាណំ។ មនោសម្ពុស្សេតិ
ភវន្តិសហជាតោ សម្ពុស្សោ។ វេទយិតន្តិ ជវនសហជាតា វេទនា។
សហារជ្ជនេន ភវន្តិសហជាតាបិ វដ្តតិយេវ។ យា បនេត្ថ ទេសនា
អនុសិដ្ឋិអាណា, អយំ បណ្ណាតិ នាមាតិ។

៣. អភិញ្ញាបរិញ្ញាបហានសុត្តន្តបិដក

២៥. តតិយេ សត្តំ អភិញ្ញា បរិញ្ញា បហានាយាតិ សត្តំ អភិជានិត្វា
បរិជានិត្វា បដហនត្ថាយ។ អភិញ្ញា បរិញ្ញា បហាតព្ពន្ធិ អភិជានិត្វា បរិជានិត្វា
បហាតព្ពំ។ សេសំ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

៤. បឋមអបរិជាននសុត្តវណ្ណាន

២៦. ចតុត្ថេ អនភិជានំ អបរិជានំ អវិរាជយំ អប្បជហន្តិ អនភិជានន្តោ
អបរិជានន្តោ អវិរាជន្តោ អប្បជហន្តោ។ ឯត្ថ ច អវិរាជន្តោតិ អវិគច្ឆាបេន្តោ។
ឥតិ ឥមស្មី សុត្ថេ តិស្សោបិ បរិញ្ញា កថិតា ហោន្តិ។ “អភិជាន”ន្តិ ហិ វចនេន
ញាតបរិញ្ញា កថិតា, “បរិជាន”ន្តិ វចនេន តីរណបរិញ្ញា, “វិរាជយំ បដហ”ន្តិ
ទ្វិហិ បហានបរិញ្ញាតិ។

៥. ទុតិយអបរិជាននសុត្តវណ្ណាន

២៧. បញ្ចមេ ចក្កុវិញ្ញាណាវិញ្ញាតញ្ញា ធម្មាតិ ហេដ្ឋា គហិតរូបមេវ
គហេត្វា ទស្សេតិ។ ហេដ្ឋា វា អាចាថគតំ គហិតំ, ឥធ អនាចាថគតំ។ ឥទំ
បនេត្ថ សន្និដ្ឋានំ - ហេដ្ឋា អាចាថគតម្បិ អនាចាថគតម្បិ គហិតមេវ, ឥធ បន
ចក្កុវិញ្ញាណាសម្បយុត្តា តយោ ខន្ធា។ តេ ហិ ចក្កុវិញ្ញាណេន សហ
វិញ្ញាតព្ពន្ធា “ចក្កុវិញ្ញាណាវិញ្ញាតញ្ញា”តិ វុត្តា។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។

៦. អាទិត្តសុត្តវណ្ណាន

២៨. ធន្នេ គយាសីសេតិ គយាតាមស្ស ហិ អវិទូរេ គយាតិ ឯកា
ចោក្ខុរណីបិ អត្ថំ នទីបិ, គយាសីសនាមកោ ហត្ថិកុម្ភសទិសោ
បិដ្ឋិចាសាលោមិ, យត្ថ ភិក្ខុសហស្សស្សបិ ឡិកាសោ បហោតិ, ភគវា តត្ថ

វិហារតិ។ តេជវុត្តំ “គយាសីសេ” តិ។ ភិក្ខុ អាមន្តេសីតិ តេសំ
សប្បាយធម្មទេសនំ វិចិត្រា តំ ទេសេស្សមីតិ អាមន្តេសី។

តត្រាយំ អនុបុត្តិកថា - ឥតោ កិរ ទ្វានុតិកប្បេ មហិទ្ធោ នាម រាជា
អហោសិ។ តស្ស ជេដ្ឋបុត្តោ ដុស្សោ នាម។ សោ បូរិសចារមី បដិមភវិកសត្តោ,
បរិចាកគតេ ញាលោ ពោធិមណ្ឌំ អារុយ្ហ សព្ពញ្ញតំ បដិវិជ្ជិ។ រញ្ជោ
កនិដ្ឋបុត្តោ តស្ស អគ្គសាវកោ អហោសិ, បុរោហិតបុត្តោ ទុតិយសាវកោ។
រាជា ចិន្តេសី - “មយ្ហំ ជេដ្ឋបុត្តោ និក្ខមិត្វា ពុទ្ធា ជាតោ, កនិដ្ឋបុត្តោ
អគ្គសាវកោ, បុរោហិតបុត្តោ ទុតិយសាវកោ” តិ។ សោ “អម្ពាភំយេវ ពុទ្ធា,
អម្ពាភំ ធម្មោ, អម្ពាភំ សង្ឃោ” តិ វិហារំ កាវេត្វា វិហារទ្វារកោដ្ឋកតោ យាវ
អត្ថនោ យរទ្ធរា ឧភតោ វេជ្ជភិក្ខុកុដិកាហិ បរិក្ខិបិត្វា មត្តកេ
សុវណ្ណាភារកខចិតសមោសវិតគន្ធនាមមាលាធាមវិតានំ ពន្លាបេត្វា ហេដ្ឋា
រជតវណ្ណំ វាលុកំ សន្តវិត្វា បុច្ឆានិ វិកិរាបេត្វា តេជ មគ្គេន ភគវតោ អាគមនំ
កាវេសី។

សត្តាវិហារស្មីយេវ ឋិតោ ចីវរំ ចារុបិត្វា អន្តោសាលិយាវ សទ្ធិ
ភិក្ខុសង្ឃេន រាជគេហំ អាគប្បតិ, កតភត្តកិច្ចោ អន្តោសាលិយាវ គប្បតិ។
កោចិ កជប្បភិក្ខាមត្តម្យិ ធាតុំ ន លភតិ។ តតោ នាគរា ឧជ្ឈយីសុ, “ពុទ្ធា
លោកេ ឧប្បន្នោ, ន ច មយំ បុញ្ញានិ កាតុំ លភាម។ យថា ហិ ចន្ទិមស្វរិយា
សព្ពេសំ អាលោកំ ករោន្តិ, ឯវំ ពុទ្ធា នាម សព្ពេសំ ហិតត្ថាយ ឧប្បជ្ឈន្តិ, អយំ បន
រាជា សព្ពេសំ បុញ្ញាចេតនំ អត្ថនោយេវ អន្តោ បវេសេតី” តិ។

តស្ស ច រញ្ជោ អញ្ជោ តយោ បុត្តា អត្ថិ។ នាគរា តេហិ សទ្ធិ ឯកតោ ហុត្វា
សម្មន្តយីសុ, “រាជកុលេហិ សទ្ធិ អន្តោ នាម នត្ថិ, ឯកំ ឧទាយំ ករោមា” តិ។ តេ
បច្ឆន្តេចារេ ឧដ្ឋាបេត្វា, “កតិបយា គាមា បហជា” តិ សាសនំ អាហារាបេត្វា

រញ្ជ្រា អាហារយីសុ។ រាជា បុត្រ បក្កោសាបេត្វា “តាតា, អបំ មហាល្លកោ,
គង្គថ ចោរ រូបសមេថា” តិ បេសេសិ។ បយុត្តចោរា ឥតោ ចិតោ ច
អវិប្បកិរិត្វា តេសំ សន្តិកមេវ អាគច្ឆិសុ។ តេ អនាវាសេ តាមេ វាសេត្វា
“រូបសមីតា ចោរា” តិ អាគន្ធា រាជានំ វន្តិត្វា អជ្ជិសុ។

រាជា តុដ្ឋោ “តាតា, វំ វោ ទេមី” តិ អាហា។ តេ អធិវាសេត្វា គន្ធា នាគរេហិ
សន្ធិ មន្តយីសុ, “រញ្ជ្រា អម្ពាភំ វរោ ទិន្នោ។ កី គណ្ណាមា” តិ? អយ្យបុត្តា, តុម្ពាភំ
ហត្ថិអស្សនយោ ន ទុល្លភា, ពុទ្ធវតនំ បន ទុល្លភំ, ន សព្ពកាលំ ឧប្បជ្ឈតិ,
តុម្ពាភំ ជេដ្ឋភាតិកស្ស ដុស្សពុទ្ធស្ស បដិជគ្គនវំ គណ្ណាថាតិ។ តេ “ឯវំ
កិរិស្សមា” តិ នាគរាជំ បដិស្សណីត្វា កតមស្សកម្មា សុន្នាតា សុវិលីត្តា
រញ្ជ្រា សន្តិកំ គន្ធា, “ទេវ, នោ វំ ទេថា” តិ យាធិសុ។ កី គណ្ណិស្សថ តាតាតិ?
ទេវ, អម្ពាភំ ហត្ថិអស្សនីហិ អត្ថោ នត្ថិ, ជេដ្ឋភាតិកស្ស នោ ដុស្សពុទ្ធស្ស
បដិជគ្គនវំ ទេថាតិ។ “អយំ វរោ ន សក្កា មយា ជីវមាណន ធាតុ” តិ ទ្វេ កណ្ណោ
បិទហិ។ “ទេវ, ន តុម្ពេ អម្ពេហិ ពលក្ការេន វំ ធាបិតា, តុម្ពេហិ អត្ថនោ រុចិយា
តុដ្ឋេហិ ទិន្នោ។ កី, ទេវ, រាជកុលស្ស ទ្វេ កថា វដ្ឋន្តី” តិ? សច្ចវាទិតាយ
ភណ្ឌិសុ។

រាជា វិនិវត្តិតុំ អលកន្តោ - “តាតា, សត្ត សំវច្ឆរេ សត្ត មាសេ សត្ត ច
ធិវសេ ឧបជ្ជហិត្វា តុម្ពាភំ ទស្សមី” តិ អាហា។ “សុន្ទរំ, ទេវ, ចាជិភោគំ
ទេថា” តិ។ “កិស្ស ចាជិភោគំ តាតា” តិ? “ឯត្ថកំ កាលំ អមរណាចាជិភោគំ
ទេវា” តិ។ “តាតា, អយុត្តំ ចាជិភោគំ ធាបេថ, ន សក្កា ឯវំ ចាជិភោគំ ធាតុ,
តិណាក្កេ ឧស្សវពិន្ទុសទិសំ សត្តានំ ជីវិត” តិ។ “នោ ច, ទេវ, ចាជិភោគំ ទេថ,
មយំ អន្តរា មតា កី កុសលំ កិរិស្សមា” តិ? “តេន ហិ, តាតា, ន សំវច្ឆរាជិ
ទេថា” តិ។ “ន សក្កា, ទេវា” តិ។ “តេន ហិ បញ្ច, ចត្តារិ, តិណិ, ទ្វេ, ឯកំ សំវច្ឆរំ

ទេវ"។ "សត្វ, ឯ មាសេ ទេវ...បេ... មាសឱ្យមត្តំ ទេវា"តិ។ "ន សក្កា, ទេវា"តិ។
"តេន ហិ សត្តទិវសមត្តំ ទេវា"តិ។ "សាធុ, ទេវាតិ សត្ត ទិវសេ សម្បជីវ្ហិសុ"។
រាជា សត្ត សំវច្ឆវេ សត្ត មាសេ សត្ត ទិវសេ កត្តព្ភសក្ការំ សត្តសុយេវ
ទិវសេសុ អកាសិ។

តតោ បុត្តានំ វសនជ្ជានំ សត្តារំ បេសេតុំ អដ្ឋឧសភវិត្តតំ មគ្គំ
អលង្ការាបេសិ, មជ្ឈជ្ជានេ ចតុឧសភប្បមាណំ បទេសំ ហត្ថិហិ មទ្ធាបេត្វា
កសិណាមណ្ឌលសទិសំ កត្វា វាលុកាយ សន្តរាបេត្វា បុច្ឆាភិកិណ្ឌាមកាសិ,
តត្ថ តត្ថ កទលិយោ ច បុណ្ណាយដេ ច វេចាបេត្វា ធនបដាកា ឧក្ខិចាបេសិ។
ឧសភេ ឧសភេ ចោក្ខវណី ខណាបេសិ, អបរភាគេ ទ្វិសុ បស្សេសុ
គន្ធមាលាបុច្ឆាបលោ បសារាបេសិ។ មជ្ឈជ្ជានេ ចតុឧសភវិត្តាវស្ស
អលង្កតមគ្គស្ស ឧភោសុ បស្សេសុ ទ្វេ ទ្វេ ឧសភវិត្តាវេ មគ្គេ ខាល្យាកណ្តាកេ
ហារាបេត្វា ធន្តាទិបិកាយោ កាវាបេសិ។ រាជបុត្តាបិ អត្តនោ
អាណាបវត្តិជ្ជានេ សោឡសឧសភមគ្គំ តថេវ អលង្ការាបេសុ។

រាជា អត្តនោ អាណាបវត្តិជ្ជានស្ស កេធាវសីមំ គន្ធា សត្តារំ វទ្ធិត្វា
បរិទេវមាណោ, "តាតា, មយ្ហំ ឧក្ខិណាភ្លិ ឧប្បាដេត្វា គណ្ណាត្តាវិយ គច្ឆេ, វេ
គណ្ណាត្វា គតា បន ពុទ្ធានំ អនុច្ឆវិកំ កវេយ្យេវ។ មា សុរាសោណ្ណាវិយ បមត្តា
វិចរិត្តា"តិ អាហា។ តេ "ជាទិស្សម មយំ, ទេវា"តិ សត្តារំ គហេត្វា គតា, វិហារំ
កាវេត្វា សត្ត និយ្យតេត្វា តត្ថ សត្តារំ បដិជគ្គត្តា កាលេន ថេរាសនេ,
កាលេន មជ្ឈិមាសនេ, កាលេន សម្បជវកាសនេ តិជ្ជន្តិ។ ទានំ
ឧបបរិក្ខមាធានំ តិណ្ឌាម្បិ ជនានំ ឯកសទិសមេវ អហោសិ។ តេ ឧបកជ្ជាយ
វស្សបនាយិកាយ ចិន្តយីសុ - "កថំ នុ ខោ សត្ត អជ្ឈាសយំ គណ្ណោយ្យាមា"តិ?
អថ នេសំ ឯតទហោសិ - "ពុទ្ធា នាម ធម្មគរុនោ, ន អាមិសគរុនោ, សីលេ

បតិជ្ជមានា មយំ សត្តុ អដ្ឋាសយំ គហេតុំ សក្ខិស្សមា” តិ ទានសំវិទាយកេ
មនុស្សេ បក្កោសាបេត្វា, “តាតា, ឥមិនាវ និហារេន យាគុកត្តខាទនីយាធិនិ
សម្មាទេន្តា ទានំ បវត្តេថា” តិ វត្វា ទានសំវិទហានបលិពោធំ ធិន្ទីសុ។

អថ នេសំ ជេដ្ឋភាតា បញ្ចសតេ បុរិសេ អាទាយ ទសសុ សីលេសុ
បតិជ្ជាយ ទេ កាសាយានិ អដ្ឋាទេត្វា កប្បិយំ ឧទកំ បរិភុញ្ញមាណោ វាសំ
កប្បេសិ។ មជ្ឈិមោ តីហិ, កនិជ្ជា ធ្វិហិ បុរិសសតេហិ សទ្ធិ តថេវ បដិបទ្ធិ។ តេ
យាវជីវំ សត្តារំ ឧបជ្ជហីសុ។ សត្តា តេសំយេវ សន្តិកេ បរិនិព្វាយិ។

តេបិ កាលំ កត្វា តតោ បដ្ឋាយ ធ្វានុតិកប្បេ មនុស្សលោកតោ
នេវលោកំ, នេវលោកតោ ច មនុស្សលោកំ សំសរន្តា អម្ពាភំ សត្តកាលេ
នេវលោកា ចរិត្វា មនុស្សលោកេ និព្វត្តិសុ។ តេសំ ទានគ្គេ ព្យាវដោ
មហាអមច្ឆោ អម្ពមគធានំ រាជា ពិម្ពិសារោ ហុត្វា និព្វត្តិ។ តេ តស្សេវ រញ្ជោ
រដ្ឋ ព្រាហ្មណមហាសាលកុលេ និព្វត្តិសុ។ ជេដ្ឋភាតា ជេដ្ឋាវ ជាតោ,
មជ្ឈិមកនិជ្ជា មជ្ឈិមកនិជ្ជាយេវ។ យេបិ តេសំ បរិវារមនុស្សា, តេ
បរិវារមនុស្សាវ ជាតា។ តេ វុទ្ធិមន្ទាយ តយោបិ ជនា តំ បុរិសសហស្សំ អាទាយ
និក្ខមិត្វា តាបសា ហុត្វា ឧវេលាយំ នធិតីវេយេវ វសីសុ។ អម្ពមគធានំ វាសិនោ
មាសេ មាសេ តេសំ មហាសក្ការំ អភិហរន្តិ។

អថ អម្ពាភំ ពោធិសត្តោ កតាភិនិក្ខមនោ អនុបុព្វេន សព្ពញ្ញតំ បត្វា
បវត្តិតវរធម្មចក្កោ យសាទយោ កុលបុត្តេ វិនេត្វា សដ្ឋិ អរហន្តេ
ធម្មទេសនត្ថាយ ទិសាសុ ឧយ្យោដេត្វា សយំ បត្តចីវរមាទាយ - “តេ តយោ
ជដិលភាតិកេ ទមេស្សមី” តិ ឧវេលំ គត្វា អនេកេហិ ចាជិហារិយសតេហិ
តេសំ ធិន្ទីភិនិក្ខត្វា តេ បញ្ចាជេសិ។ សោ តំ ឥទ្ធិមយបត្តចីវរធានំ សមណសហស្សំ
អាទាយ គយាសីសំ គត្វា តេហិ បរិវារតោ និសីទិត្វា, - “កត្វា ឧទេវតេសំ

ធម្មកថា សប្បាយ” តិ ចិន្តោន្តោ, “ឥមេ សាយំ ចាតំ អគ្គី បរិច្ឆរន្តិ។ ឥមេសំ
ឆ្វាទសាយតនានិ អាទិត្តានិ សម្មជ្ឈលីតានិ វិយ កត្វា ទេសេស្សាមិ, ឯវំ ឥមេ
អរហត្តំ ចាបុណីតុំ សក្ខិស្សន្តិ” តិ សន្និដ្ឋានមកាសិ។ អថ នេសំ តថា ធម្មំ
ទេសេតុំ ឥមំ អាទិត្តបរិយាយំ អភាសិ។ តេន វុត្តំ - “ភិក្ខុ អាមន្តេសី តិ តេសំ
សប្បាយធម្មទេសនំ វិចិន្តា តំ ទេសេស្សាមិ តិ អាមន្តេសី” តិ។ តត្ថ អាទិត្តន្តិ
បទិត្តំ សម្មជ្ឈលីតំ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្ត ទុក្ខលក្ខណំ
កថិតំ។

៧. អទ្ធកូតសុត្តវណ្ណា

២៩. សត្តមេ អទ្ធកូតន្តិ អធិកូតំ អដ្ឋោត្ថជំ, ឧបទ្ធកន្តិ អត្ថោ។ ឥមស្មី ម្យី
សុត្ត ទុក្ខលក្ខណមេវ កថិតំ។

៨. សមុគ្គាតសារុប្បសុត្តវណ្ណា

៣០. អដ្ឋមេ សព្ពមញ្ញតសមុគ្គាតសារុប្បន្តិ សព្ពេសំ
តណ្ហាមានទិដ្ឋិមញ្ញតានំ សមុគ្គាតាយ អនុប្បិកំ។ ឥធាតិ ឥមស្មី សាសនេ។
ចក្កំ ន មញ្ញតិ តិ ចក្កំ អហន្តិ វា មមន្តិ វា បរោតិ វា បរស្សាតិ វា ន មញ្ញតិ។
ចក្កុស្មី ន មញ្ញតិ តិ អហំ ចក្កុស្មី, មម កិញ្ចនបលីពោធា ចក្កុស្មី បរោ ចក្កុស្មី,
បរស្ស កិញ្ចនបលីពោធា ចក្កុស្មីន្តិ ន មញ្ញតិ។ ចក្កុតោ ន មញ្ញតិ តិ អហំ
ចក្កុតោ និគ្គតោ, មម កិញ្ចនបលីពោធា ចក្កុតោ និគ្គតោ, បរោ ចក្កុតោ
និគ្គតោ, បរស្ស កិញ្ចនបលីពោធា ចក្កុតោ និគ្គតោ ឯវំ មញ្ញតិ,
តណ្ហាមានទិដ្ឋិមញ្ញតានំ ឯកម្យី ន ឧប្បាទេតិ តិ អត្ថោ។ ចក្កំ មេតិ ន មញ្ញតិ តិ
មម ចក្កុតិ ន មញ្ញតិ, មមត្តកូតំ តណ្ហាមញ្ញនំ ន ឧប្បាទេតិ តិ អត្ថោ។ សេសំ

ឧត្តានមេវាតិ។ ឥមស្មី សុត្តេ ចតុចត្តាលីសាយ ហំនេសុ អរហត្តំ ចាបេត្វា
វិបស្សនា កថិតា។

៩. បឋមសមុគ្គាតសប្បាយសុត្តវណ្ណនា

៣១. នវមេ សមុគ្គាតសប្បាយាតិ សមុគ្គាតស្ស ឧបការក្ខតា។ តតោ តំ
ហោតិ អញ្ញថាតិ តតោ តំ អញ្ញនាការេន ហោតិ។ អញ្ញថាភារី ភវសត្តោ
លោកោ ភវមេវាភិនន្ទតិ អញ្ញថាភារី វិបរិណាមំ ឧបគមនេន អញ្ញថាភារី
ហុត្វាបិ ភវេសុ សត្តោលក្កោលតិ តោ បលិតុទ្ធោ អយំ លោកោ ភវំយេវ
អភិនន្ទតិ។ យាវតា, ភិក្ខុវេ, ខន្ធាតុអាយតន្តិ, ភិក្ខុវេ, យត្តកំ ឥទំ ខន្ធា ច
ធាតុយោ ច អាយតនានិ ចាតិ ខន្ធាតុអាយតនំ។ តម្បី ន មញ្ញតិ តិ សព្វម្បី ន
មញ្ញតិ តិ ហេដ្ឋា កហិតមេវ សំកឡិក្ខា បុន ទស្សេតិ។ ឥមស្មី សុត្តេ
អដ្ឋចត្តាលីសាយ ហំនេសុ អរហត្តំ ចាបេត្វា វិបស្សនា កថិតា។

១០. ទុតិយសមុគ្គាតសប្បាយសុត្តវណ្ណនា

៣២. ទសមេ ឯតំ មមាតិអាធិហិ តីហិ តីហិ បទេហិ តណ្ហាមានទិដ្ឋិកាហេ
ទស្សេត្វា តិបរិវដ្តនយេន ទេសនា កតា។ បដិចាជិយា បន តីសុបិ ឥមេសុ
សុត្តេសុ សហវិបស្សនាយ ចត្តារោបិ មគ្គា កថិតាតិ។

សព្វវគ្គោ តតិយោ។

៤. ជាតិធម្មវគ្គវណ្ណនា

៣៣-៤២. ជាតិធម្មវគ្គ ជាតិធម្មន្តិ ជាយនធម្មំ និព្វត្តនសភារំ។ ជរាធម្មន្តិ
ជីវណសភារំ។ ព្យាធិធម្មន្តិ ព្យាធិនោ ឧប្បត្តិបច្ចយភាវេន ព្យាធិសភារំ។
មរណធម្មន្តិ មរណសភារំ។ សោកធម្មន្តិ សោកស្ស ឧប្បត្តិបច្ចយភាវេន

សោកសភាវំ។ សំកិលេសិកធម្មន្តិ សំកិលេសិកសភាវំ។ ឧយធម្មន្តិ
ឧយគមនសភាវំ។ វយធម្មាធិសុបិ ឯសេវ នយោតិ។

ជាតិធម្មវគ្គោ ចតុត្តោ។

៥. សព្វអនិច្ចវគ្គវណ្ណានា

៤៣-៥២. អនិច្ចវគ្គោ អភិញ្ញេយ្យន្តិ បទេ ញាតបរិញ្ញា អាគតា, ឥតរា បន ទ្វេ
គហិតាយេវាតិ វេទិតញ្ញា។ បរិញ្ញេយ្យបហាតត្ថបទេសុបិ
តីរណបហានបរិញ្ញាវ អាគតា, ឥតរាបិ បន ទ្វេ គហិតាយេវាតិ វេទិតញ្ញា។
សង្ខិកាតត្ថន្តិ បច្ចក្ខំ កាតត្ថំ។ អភិញ្ញាបរិញ្ញេយ្យន្តិ ឥធាបិ បហានបរិញ្ញា
អវុត្តាបិ គហិតាយេវាតិ វេទិតញ្ញា។ ឧបទុតន្តិ អនេកគ្គដ្ឋេន។ ឧបស្សដ្ឋន្តិ
ឧបហាតដ្ឋេន។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

សព្វអនិច្ចវគ្គោ បញ្ចមោ។

បឋមោ បណ្ណាសកោ។

៦. អវិជ្ជាវគ្គវណ្ណានា

៥៣-៦២. អវិជ្ជាវគ្គោ អវិជ្ជាតិ ចតុសុ សច្ចេសុ អញ្ញាណំ។ វិជ្ជាតិ
អរហត្តមគ្គវិជ្ជា។ អនិច្ចតោ ជានតោ បស្សតោតិ ទុក្ខានត្តវសេនាបិ ជានតោ
បស្សតោ បហ័យតិយេវ, ឥទំ បន អនិច្ចវសេន កចិតេ ពុជ្ឈនកបុគ្គលស្ស
អជ្ឈាសយេន វុត្តំ។ ឯសេវ នយោ សព្វត្ថ។ អបិ ចេត្ត សំយោជនាតិ ទស
សំយោជនានិ។ អាសវាតិ ចត្តារោ អាសវា។ អនុសយាតិ សត្ត អនុសយា។
សព្វចាទានបរិញ្ញាយាតិ សព្ពេសំ ចតុន្ទម្បិ ឧចាទានានំ តីហិ បរិញ្ញាហិ
បរិជាននត្ថាយ។ បរិយាទានាយាតិ ខេបនត្ថាយ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

អវិជ្ជាវគ្គោ ឆដ្ឋោ។

៧. មិគជាលវគ្គោ

១. បឋមមិគជាលសុត្តវណ្ណោ

៦៣. មិគជាលវគ្គស្ស បឋមេ ចក្កុវិញ្ញេយ្យាតិ ចក្កុវិញ្ញាលោន បស្សិតញ្ញា។
សោតវិញ្ញេយ្យាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥដ្ឋាតិ បរិយិដ្ឋា វា ហោន្តុ មា វា,
ឥដ្ឋាវម្មណភូតាតិ អត្តោ។ កត្តាតិ កមជ្ជិយា។ មនាថាតិ មនវឌ្ឍនកា។
បិយរូថាតិ បិយជាតិកា។ កាម្មបសំហិតាតិ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បជ្ឈមនេន
កាមេន ឧបសំហិតា រជនីយាតិ រញ្ជនីយា, រាគុប្បត្តិការណភូតាតិ អត្តោ។
នន្ទិតិ តណ្ហានន្ទិ។ សំយោគោតិ សំយោជនំ។ នន្ទិសំយោជនសំយុត្តោតិ
នន្ទិពន្ធនេន ពន្ធា។ អរញ្ញវនបត្តានីតិ អរញ្ញានិ ច វនបត្តានិ ច។ តត្ថ កិញ្ញាបិ
អភិធម្មេ និប្បវិយាយេន “និក្ខមិត្វា ពហិ ឥន្ទឡិលា សព្វមេតំ អរញ្ញ”ន្តិ (វិភ.
៥២៩) វុត្ថំ, តថាបិ យំ តំ “បញ្ចេនុសតិកំ បដ្ឋិម”ន្តិ (ចារា. ៦៥៤)
អរញ្ញកម្ពុនិច្ឆាទកំ សេនាសនំ វុត្ថំ, តទេវ អធិប្បេតន្តិ វេទិតព្ពំ។ វនបត្តន្តិ
តាមន្តំ អតិក្ខមិត្វា មនុស្សានំ អនុបចារជ្ជានំ, យត្ថ ន កសីយតិ ន វប័យតិ។
វុត្ថម្បិ ចេតំ -

“វនបត្តន្តិ ទ្វារនមេតំ សេនាសនានំ អធិវចនំ។ វនបត្តន្តិ
វនសណ្ឋានមេតំ, វនបត្តន្តិ ភីសនកានមេតំ, វនបត្តន្តិ
សលោមហំសានមេតំ, វនបត្តន្តិ បរិយន្តានមេតំ, វនបត្តន្តិ
អមនុស្សបចារានំ សេនាសនានមេតំ អធិវចន”ន្តិ (វិភ. ៥៣១)។

ឯត្ថ ច បរិយន្តានន្តិ ឥមំ ឯកំ បរិយាយំ វេបេត្វា សេសបរិយាយេហិ
វនបត្តានិ វេទិតព្ពានិ។ បន្តានីតិ បរិយន្តានិ អតិទ្វារានិ។ អប្បសន្នានីតិ

ឧទុក្ខលមុសលនាវកសន្តានីនំ អភាវេន អប្បសន្តានិ។ អប្បនិគ្សាសានីតិ
តេសំ តេសំ និដ្ឋានមហានិគ្សាសស្ស អភាវេន អប្បនិគ្សាសានិ។
វិជនវាតានីតិ សញ្ញាណជនស្ស សរីរវាតវិហិតានិ។
មនុស្សរាហស្សយ្យកានីតិ មនុស្សនំ រហោកម្មស្ស អនុច្ឆិកានិ។
បដិសល្លាណសារុប្បានីតិ និលីយនសារុប្បានិ។

២. ទុតិយមិគជាលសុត្តវណ្ណាន

៦៤. ទុតិយេ នន្ទិនិរោទា ទុក្ខនិរោទាតិ តណ្ហានន្ទិយា និរោទេន វដ្តទុក្ខស្ស
និរោទោ។

៣-៥. បឋមសមិទ្ធិមារបញ្ញាសុត្តានិវណ្ណាន

៦៥-៦៧. តតិយេ សមិទ្ធិតិ អត្តការស្ស សមិទ្ធតាយ ឯវំលទ្ធជាមោ។ តស្ស
កិរ ថេរស្ស អត្តភារោ អភិរុចោ អហោសិ ចាសាទិកោ, ឧក្ខិត្តមាលាបុដោវិយ
អលង្កតមាលាគព្ភោវិយ ច សញ្ញាការចារិប្បិយា សមិទ្ធោ។ តស្មា សមិទ្ធិត្វរ
សន្និ គតោ។ មារោតិ មរណំ បុច្ឆតិ។ មារបញ្ញត្តិ មារោតិ បញ្ញត្តិ នាមំ
នាមធម្មំ។ អត្ថិ តត្ថ មារោ វា មារបញ្ញត្តិ វាតិ តត្ថ មរណំ វា មរណន្តិ វេទំ
នាមំ វា អត្ថិ ទស្សេតិ។ ចតុត្ថំ ឧត្តានមេវ, តថា បញ្ចមំ។

៦. សមិទ្ធិលោកបញ្ញាសុត្តវណ្ណាន

៦៨. ធរដ្ឋេ លោកោតិ លុដ្ឋនបលុដ្ឋនដ្ឋេន លោកោ។ ឥតិ មិគជាលត្ថេរស្ស
អាយាចនសុត្តតោ បដ្ឋាយ បញ្ចសុបិ សុត្តេសុ វដ្តិវដ្តមេវ កចិតំ។

៧. ឧបសេនអាសីវិសសុត្តវណ្ណាន

៦៩. សត្វមេ សីតវនេតិ ឯវំនាមកេ សុសានវនេ។ សប្បសោណ្ឌិកបញ្ញាវេតិ
សប្បជណាសទិសតាយ ឯវំលទ្ធជាមេ បញ្ញាវេ។ ឧបសេនស្សាតិ
ធម្មសេនាបតិនោ កងិជ្ជភាតិកឧបសេនត្រូវស្ស។ អាសីវិសោ បតិតោ
ហោតីតិ យេវេ កិវ កតកត្តកិច្ចោ មហាចីវំ គហេត្វា លេណាច្ឆាយាយ
មន្ទមន្ទេន វាតចានវាតេន ពិជិយមាណោ និសីទិត្វា ឧបជ្ជនិវាសនេ សូចិកម្មំ
ករោតិ។ តស្មី ខណោ លេណាច្ឆនេន ទ្វេ អាសីវិសចោតកា កិឡន្តិ។ តេសុ
ឯកោ បតិត្វា យេវស្ស អំសក្ខុជេ អវត្តាសិ។ សោ ច ដុដ្ឋវិសោ ហោតិ។ តស្មា
បតិតជ្ជានតោ បដ្ឋាយ យេវស្ស កាយេ ធិបសិខាវិយ វដ្ឋិ
បរិយាធិយមានមេវស្ស វិសំ ឌុតិណ្ណំ។ យេវេវិសស្ស តថាគមនំ ទិស្វា កិញ្ចាបិ
តំ បតិតមត្តមេវ យថាបរិច្ឆេទេន គតំ, អត្តនោ បន ឥទ្ធិពលេន “អយំ
អត្តភារោ លេណោ មា វិនស្សត្វ” តិ អធិជ្ជហិត្វា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ។ បុរាយំ
កាយោ ឥដេវ វិកិរតីតិ យាវ នវិកិរតិ, តាវ នំ ពហិទ្វា និហាថាតិ អត្តោ។
អញ្ញាចត្តន្តិ អញ្ញាថាភារំ។ ឥន្ទ្រិយានំ វា វិបរិណាមន្តិ ចក្កុសោតាធិនំ ឥន្ទ្រិយានំ
បកតិវិជហានភារំ។ តត្រូវ វិកិរតិ ពហិ និហាថា បបិតជ្ជានេ មញ្ញាកស្មីយេវ
វិកិរិ។

៨. ឧបវាណាសន្តិជ្ជកសុត្តវណ្ណានា

៧០. អដ្ឋមេ រូបប្បជិសំវេទីតិ នីលបីតាទិភេទំ អារម្មណំ វវត្តាបេន្តោ រូបំ
បជិសំវិទិតំ ករោតិ, តស្មា រូបប្បជិសំវេទី នាម ហោតិ។ រូបរាគប្បជិសំវេទីតិ
កិលេសស្ស អត្តិភារេនេវ បន រូបរាគំ បជិសំវិទិតំ ករោតិ នាម, តស្មា
រូបរាគប្បជិសំវេទីតិ វុច្ឆតិ។ សន្តិជ្ជកោតិអាធិនិវិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តត្តានេវ។ នោ ច
រូបរាគប្បជិសំវេទីតិ កិលេសស្ស នត្តិភារេនេវ ន រូបរាគំ បជិសំវិទិតំ ករោតិ

នាម, តស្មា “នោ ច រូបរាគប្បដិសំវេទី” តិ វុច្ចតិ។ ឥមស្មី សុត្ត សេខាសេខានំ
បច្ចវេក្ខណា កថិតា។

៩. បឋមធនស្សយតនសុត្តវណ្ណានា

៧១. នវមេ ជស្សយតនានន្តិ ជស្សករាណំ។ អវុសិតន្តិ អវុដ្ឋំ។ អារកាតិ
ទូរេ។ ឯត្តាហំ, កន្តេ, អនស្សសន្តិ, កន្តេ, អហំ ឯត្ត អនស្សសី, នន្ទោ នាម អហន្តិ
វុទតិ។ ភគវា - “អយំ ភិក្ខុ ‘អហំ នាម ឥមស្មី សាសនេ នន្ទោ’ តិ វុទតិ, កំន្ត
ខុស្ស អញ្ញេសុ ធាតុកម្មជ្ជាន-កសិណកម្មជ្ជានាទីសុ អភិយោកោ អត្ថី” តិ
ចិន្តេត្វា, តម្បី អបស្សន្តោ - “កតវំ នុ ខោ កម្មជ្ជានំ ឥមស្ស សប្បាយំ
ភវិស្សតី” តិ ចិន្តេសិ។ តតោ “អាយតនកម្មជ្ជានមេវ សប្បាយ” តិ ទិស្វា តំ
កថេន្តោ តំ កី មញ្ញសិ ភិក្ខុតិ អាទិមាហ។ សាធូតិ តស្ស ព្យាករណោ
សម្បហំសំ។ ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្សាតិ អយមេវ វុដ្ឋទុក្ខស្សន្តោ បរិន្នេដោ,
និព្វានន្តិ អត្តោ។

១០. ទុតិយធនស្សយតនសុត្តវណ្ណានា

៧២. ទសមេ អនស្សសន្តិ នស្សសី, នន្ទោ នាមម្ហិ ឥច្ឆេវ អត្តោ។ អាយតី
អបុនព្ពវាយាតិ ឯត្ត អាយតី អបុនព្ពវោ នាម និព្វានំ, និព្វានត្ថាយ បហំ
ភវិស្សតីតិ អត្តោ។

១១. តតិយធនស្សយតនសុត្តវណ្ណានា

៧៣. ឯកាទសមេ អនស្សសន្តិ នន្ទោ, បនស្សសន្តិ អតិនន្ទោ។ សេសំ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពន្តិ។

មិគដាលវន្តោ សត្តមោ។

៨. គិលានវគ្គោ

១-៥. បឋមគិលានសុត្តាទិវណ្ណានា

៧៤-៧៨. គិលានវគ្គស្ស បឋមេ អមុកស្មិន្តិ អសុកស្មី។ អយមេវ វា ចាថោ។
អប្បញ្ញាតោតិ អញ្ញាតោ អចាកដោ។ នវោបិ ហិ កោចិ បញ្ញាតោ ហោតិ
រាហុលត្ថេរោវិយ សុមនសាមណោរោវិយ ច, អយំ បន នវោ ចេវ អបញ្ញាតោ
ច។ សេសមេត្ត វុត្តនយមេវាតិ។ តថា ឥតោ បរេសុ ចត្វសុ។

៦. បឋមអវិជ្ជាបហានសុត្តាទិវណ្ណានា

៧៩. ធម្មេ អនិច្ចតោ ជានតោតិ ទុក្ខានត្តវសេន ជានតោបិ បហ័យតិយេវ,
ឥទំ បន អនិច្ចលក្ខណំ ទស្សេត្វា វុត្តេ ពុជ្ឈនកស្ស អជ្ឈាសយេន វុត្តំ។

៧. ទុតិយអវិជ្ជាបហានសុត្តាទិវណ្ណានា

៨០. សត្តមេ សព្វេ ធម្មាតិ សព្វេ តេក្ខមកធម្មា។ ឆាលំ អភិនិវេសាយាតិ
អភិនិវេសបរាមាសគ្គាហាន គណ្ហិតំ ន យុត្តា។ សព្វនិមិត្តានិច្ចិ សព្វានិ
សម្ព័ន្ធនិមិត្តានិ។ អញ្ញាតោ បស្សតិច្ចិ យថា អបរិញ្ញាតាភិនិវេសោ ជនោ
បស្សតិ, តតោ អញ្ញាតោ បស្សតិ។ អបរិញ្ញាតាភិនិវេសោ ហិ ជនោ
សព្វនិមិត្តានិច្ចិ អត្តតោ បស្សតិ។ បរិញ្ញាតាភិនិវេសោ បន អនត្តតោ បស្សតិ,
នោ អត្តតោតិ ឯវំ ឥមស្មី សុត្តេ អនត្តលក្ខណមេវ កថិតំ។

៨. សម្ពហុលភិក្ខុសុត្តាទិវណ្ណានា

៨១. អជ្ឈមេ ឥធនោតិ ឯត្ថ នោ-កាវេ និចាតមត្តមេវ។ សេសំ
ឧត្តានត្តមេវ។ កេវលំ ឥធន ទុក្ខលក្ខណំ កថិតន្តិ វេទិតព្ពំ។

៩. លោកបញ្ជាសុត្តរន្តរណា

៨២. នវមេ លុដ្ឋតីតិ បលុដ្ឋតិ ភិដ្ឋតិ។ ឥធម អនិច្ចលក្ខណំ កថិតំ។

១០. ជន្មបញ្ជាសុត្តរន្តរណា

៨៣. ធនមេ ជិន្នបបញ្ចេតិ តណ្ហាបបញ្ចស្ស ជិន្នត្តា ជិន្នបបញ្ចេ។
ជិន្នវដ្តមេតិ តណ្ហាវដ្តមស្សវ ជិន្នត្តា ជិន្នវដ្តមេ។ កី បុច្ឆាមីតិ បុច្ឆតិ?
អតិក្កន្តតុទ្ធវហិ បរិហរិតានិ ចក្កុសោតាធិនិ បុច្ឆាមីតិ បុច្ឆតិ។ អថ វា សចេ
មគ្គោ ភាវិតេបិ អនាគតេ ចក្កុសោតាធិវដ្តំវឡេយ្យ, តំ បុច្ឆាមីតិ បុច្ឆតីតិ។

តិលានវគ្គោ អជ្ឈមោ។

៩. ជន្នវគ្គោ

១. បលោកធម្មសុត្តរន្តរណា

៨៤. ជន្នវគ្គស្ស បឋមេ បលោកធម្មត្ថិ ភិដ្ឋនកសភាវំ។ ឯវមេត្ថ
អនិច្ចលក្ខណមេវ កថិតំ។

២. សុញ្ញតលោកសុត្តរន្តរណា

៨៥. ធុតិយេ អត្ថនិយេនាតិ អត្ថនោ សន្តកេន បរិក្ខារេន។ ឯវមេត្ថ
អនត្តលក្ខណមេវ កថិតំ។

៣. សំខិត្តធម្មសុត្តរន្តរណា

៨៦. តតិយំ ខន្ធិយវគ្គោ អានន្តោវាទេ (សំ. និ. ៣.៨៣) វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

២. ធនូសុត្តន្តបិដក

៨៧. ចតុត្ថ ធន្នាតិ ឯវំនាមកោ ជេរោ, ន អភិជិត្តមនំ និត្តន្តជេរោ។
បដិសណ្ឋានាតិ ជលសមាបត្តិតោ។ គិលានបុច្ឆកាតិ គិលានុបដ្ឋាកា។
គិលានុបដ្ឋានំ នាម ពុទ្ធបសត្ថំ ពុទ្ធវណ្ណិតំ, តស្មា ឯវមាហា។ សីសវេបំ
ទទេយ្យាតិ សីសេ វេបនំ សីសវេបំ, តញ្ច ទទេយ្យា។ សត្តន្តិ ជីវិតហារកសត្ថំ។
នាវកម្ពាមីតិ ន ឥច្ឆាមិ។ បរិចិណ្ណាតិ បរិចរិតោ។ មនាបេនាតិ មនវឌ្ឍនកេន
កាយកម្មាទិនា។ ឯត្ថ ច សត្ត សេខា បរិចរន្តិនាម, អរហា បរិចារី នាម, ភគវា
បរិចិណ្ណា នាម។

ឯតញ្ច, អាវុសោ, សាវកស្ស បតិវបន្តិ, អាវុសោ, សាវកស្ស នាម ឯតំ
អនុច្ឆរិកំ។ អនុបវន្តន្តិ អប្បវត្តិកំ អប្បជិសន្តិកំ។ បុច្ឆាវុសោ សាវបុត្ត, សុត្វា
វេទិស្សមាតិ អយំ សាវកបវារណា នាម។ ឯតំ មមាតិអាទិនិ
តណ្ហាមានទិដ្ឋិគ្គាហាវសេន វុត្តានិ។ និរោធំ ទិស្វាតិ ខយវយំ ញាត្វា។ នេតំ មម,
នេសោហមស្មិ, ន មេសោ អត្តាតិ សមនុបស្សមីតិ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តាតិ
សមនុបស្សមិ។ ឯត្ថកេសុ ហានេសុ ធនូត្ថេរោ សាវបុត្តត្ថេរេន បុច្ឆិតំ បញ្ចំ
អរហត្ថេ បក្ខិបិត្វា កថេសិ។ សាវបុត្តត្ថេរោ បន តស្ស បុព្វជ្ជនការំ ញាតិ តំ
“បុព្វជ្ជនោ”តិ វា “ទីណាសវោ”តិ វា អវត្វា តុណ្ហិយេវ អហោសិ។ ចុន្តត្ថេរោ
បនស្ស បុព្វជ្ជនការំ សញ្ញាបេស្សមីតិ ចិន្តេត្វា ឱវាទំ អទាសិ។

តត្ថ តស្មាតិ យស្មា មារណាន្តិកំ វេទនំ អធិវាសេតុំ អសក្កោត្តោ សត្ថំ
អាហារមីតិ វេទនិ, តស្មា បុព្វជ្ជនោ អាយស្មា, តេន ឥទម្បិ មនសិករោហិត
ជីវេតិ។ យស្មា វា ធន្នំ អាយតនានំ និរោធំ ទិស្វា ចក្ខាទិនិ តិណ្ហំ គាហានំ វសេន
ន សមនុបស្សមីតិ វេទនិ។ តស្មា ឥទម្បិ តស្ស ភគវតោ សាសនំ អាយស្មតា
មនសិកាតព្ពន្ធិបិ បុព្វជ្ជនការំមេវ ជីវេត្តោ វេទនិ។ និច្ចកប្បន្តិ និច្ចកាលំ។

និស្សិតស្សាតិ តណ្ហាមានទិដ្ឋិហិ និស្សិតស្ស។ ចលិតន្តិវិប្បន្តិតំ ហោតិ។
យថយិទំ អាយស្មតោ ឧប្បន្នំ វេទនំ អធិវាសេតុំ អសក្កាន្តស្ស “អហំ វេទយាមិ,
មម វេទនា”តិ អប្បហីនគ្គាហស្ស ឥទានិវិប្បន្តិតំ ហោតិ, ឥមិនាបិ នំ
“បុព្វជ្ជនោវ តូ”ន្តិវេទតិ។

បស្សន្តិ កាយចិត្តបស្សន្តិ, កិលេសបស្សន្តិ នាម ហោតីតិ អត្ថោ។
នតិយាតិ តណ្ហានតិយា។ អសតីតិ ភវត្ថាយ អាលយនិកន្តិបរិយុដ្ឋានេ
អសតិ។ អាគតិគតិ ន ហោតីតិ បដិសន្ធិវសេន អាគតិ នាម, បុតិវសេន គមនំ
នាម ន ហោតិ។ បុត្តបថាតោតិ ចវនវសេន បុតិ, ឧបបជ្ជនវសេន ឧបថាតោ។
នេវិធ ន ហុរំ ន ឧភយមន្តវេនាតិ ន ឥធលោកេ ន បរលោកេ ន ឧភយត្ថ
ហោតិ។ ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្សាតិ វដ្តទុក្ខកិលេសទុក្ខស្ស អយមេវ អន្តោ អយំ
បរិច្ឆេទោ បរិវដ្តមភាវោ ហោតិ។ អយមេវ ហិ ឯត្ថ អត្ថោ។ យេ បន
“ឧភយមន្តវេនា”តិ វចនំ គហេត្វា អន្តរាភវំ ឥច្ឆន្តិ, តេសំ វចនំ និវត្តកំ។
អន្តរាភវស្ស ហិ ភាវោ អភិធម្មេ បដិក្ខិត្តោយេវ។ “អន្តវេនា”តិ វចនំ បន
វិកប្បន្តវធិបនំ។ តស្មា អយមេត្ថ អត្ថោ - នេវ ឥធ ន ហុរំ, អបរោវិកប្បេន ន
ឧភយន្តិ។

សត្តំ អាហារេសីតិ ជីវិតហារកសត្តំ អាហារិ, អាហារិត្វា កណ្ណានាឡំ ធិន្តិ។
អថស្ស តស្មី ខណោ មរណាភយំ ឌីក្កមិ, គតិនិមិត្តំ ឧបដ្ឋាសិ។ សោ អត្តនោ
បុព្វជ្ជនភាវំ ញាត្វា, សំវិគ្គចិត្តោ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា, សម្ពាវេ បរិក្កណ្ឌន្តោ
អរហត្តំ បត្វា, សមសីសី ហុត្វា បរិនិព្ពុតោ។ សម្មាសម្ពុទ្ធវេ អនុបវដ្តតា
ព្យាកតាតិ កិញ្ចាបិ ឥទំ ថេរស្ស បុព្វជ្ជនកាលេ ព្យាករណំ ហោតិ; ឯតេន បន
ព្យាករណេន អនន្តរាយមស្ស បរិនិព្ពានំ អហោសិ។ តស្មា ភគវា តទេវ
ព្យាករណំ គហេត្វា កថេសិ។

ឧបវដ្តកុលានីតិ ឧបសង្កមិតតុកុលានិ។ ឥមិនា ជេរោ, “ភន្តេ, ឯវំ
ឧបជ្ជាកេសុ ច ឧបជ្ជាយិកាសុ ច វិជ្ជមានាសុ សោភិត្តុតម្កាភំ សាសនេ
បរិនិព្វាយិស្សនី” តិ បុព្វភាគបដិបត្តិយំ កុលសំសគ្គនោសំ ទស្សន្តោ បុច្ឆតិ។
អថស្សភគវា កុលេសុ សំសគ្គាភារំ ធិបេន្តោ ហោន្តិ ហោតេ
សារិបុត្តាតិអាទិមាហ។ ឥមស្មី កិរ ហំនេ ជេរស្ស កុលេសុ អសំសជ្ជភារោ
ចាកដោ អហោសិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវ។

៥-៦. បុណ្ណាសុត្តានិវគ្គោ

៨៨-៨៩. បញ្ចមេ តព្ភោតិ តំ ចក្កុញ្ចោវ រូបញ្ច។ នន្ទិសមុទយា
ទុក្ខសមុទយោតិ តណ្ហាយ សមោធានេន បញ្ចក្ខន្ធទុក្ខស្ស សមោធានំ
ហោតិ។ ឥតិ ធនុ ធារេសុ “នន្ទិសមុទយា ទុក្ខសមុទយោ” តិ ឥមិនា ទិដ្ឋំ សច្ចានំ
វសេន វដ្តំ មត្តកំ ចាបេត្វា ទស្សេសិ។ ទុតិយនយេ និរោធា មគ្គោតិ ទិដ្ឋំ
សច្ចានំ វសេន វិវដ្តំ មត្តកំ ចាបេត្វា ទស្សេសិ។ ឥមិនា តំ បុណ្ណាតិ ចាជិយេក្កោ
អនុសន្ទិ។ ឯវំ តាវ វដ្តវិវដ្តវសេន ទេសនំ អរហត្តេ បក្ខិបិត្វា ឥនានិ បុណ្ណាត្ថវំ
សត្តសុ ហំនេសុ សីហនានំ ននាបេតុំ ឥមិនា ត្វន្តិអាទិមាហ។

ចណ្ណាតិ ទុដ្ឋា កិត្តិសា។ ជរុសាតិ កក្ខណ្ឌ អក្កោសិស្សន្តិ ទសហិ
អក្កោសវត្ថុហិ អក្កោសិស្សន្តិ។ បរិភាសិស្សន្តិ “កី សមណោ នាម តំ,
ឥទព្វំទព្វោ តេ ករិស្សរាមា” តិ តន្ត្រេស្សន្តិ។ ឯវមេត្តាតិ ឯវំ មយ្ហំ ឯត្ថ ភរិស្សតិ។
ទណ្ឌោតិ ចតុហត្ថទណ្ឌោន វា ខទិរទណ្ឌោន វា យជិកមុគ្គរេន វា។ សត្តោតិ
ឯកតោធារាទិនា សត្តេន។ សត្តហារកំ បរិយេសន្តិ ជីវិតហារកសត្តំ
បរិយេសន្តិ។ ឥទំ ជេរោ តតិយចារាជិកវត្ថុស្មី អសុភកក្កំ សុត្វា អត្តភារេន
ជិគុច្ឆន្តានំ ភិក្ខុនំ សត្តហារកបរិយេសនំ សន្ធាយាហ។ ទម្ភបសមេនាតិ ឯត្ថ
ទមោតិ ឥន្ទ្រិយសំវរាទិនំ ឯតំ នាមំ។

“សង្ខេបន ធនោ ធមសា ឧបតោ,
វេទន្តគូ វុសិតព្រហ្មចរិយោ” តិ។ (សំ. និង. ១.១៩៥; សុ. និង. ២៦៧) -

ឯត្ថ ហិ ឥន្ទ្រិយសំរោ ធមោតិ វុត្តោ។ “យទិ សច្ចា ធមា ចាកា, ខន្យា ភិយ្យោ ធវ
វិជ្ជតី” តិ (សុ. និង. ១៩១; សំ. និង. ១.២២៦) ឯត្ថ បញ្ញា ធមោតិ វុត្តោ។ “ធានេន ធមេន
សំយមេន សច្ចវដ្ឋេនា” តិ (ធិ. និង. ១.១៦៥; ម. និង. ២.២២៦) ឯត្ថ ឧចោសថកម្មំ
ធមោតិ វុត្តំ។ ឥមស្មី បន សុត្ត ខន្ធិ ធមោតិ វេទិតញោ។ ឧបសមោតិ តស្សេវ
វេវចនំ។

អថ ខោ អាយស្មា បុណ្ណោតិ កោ បនេស បុណ្ណោ, កស្មា ច បនេត្ថ
គន្ធកាមោ អហោសីតិ? សុនាបរន្តវាសិកោ ឯវ ឯស, សាវត្ថិយំ បន
អសប្បាយវិហារំ សល្លក្ខេត្វា តត្ថ គន្ធកាមោ អហោសិ។

តត្រាយំ អនុប្បត្តិកថា - សុនាបរន្តវដ្ឋេ កិវ ឯកស្មី វាលិដកាមេ ឯតេ ទ្វេ
ភាតរោ។ តេសុ កថាចិ ជេដ្ឋោ បញ្ច សកជសតានិ គហេត្វា ជនបទំ គន្ធា
កណ្ណំ អាហារិ, កថាចិ កនិដ្ឋោ។ ឥមស្មី បន សមយេ កនិដ្ឋំ យវេ វេបេត្វា,
ជេដ្ឋភាតិកោ បញ្ច សកជសតានិ គហេត្វា, ជនបទចារិកំ ចរន្តោ អនុបុព្វេន
សាវត្ថិ បត្វា, ជេតវនស្ស ឆាតិទ្វេវ សកជសតំ និវេសេត្វា ភុត្តចាតរាសោ
បរិជនបរិវុតោ ជាសុកដ្ឋានេ និសីទិ។

តេន ច សមយេន សាវត្ថិវាសិនោ ភុត្តចាតរាសា ឧចោសថផ្កានិ អធិដ្ឋាយ
សុទ្ធត្ថរាសផ្កា គន្ធបុច្ឆាធិហត្ថា យេន ពុទ្ធា, យេន ធម្មោ, យេន សង្ឃោ, តន្តិដ្ឋា
តប្បណា តប្បញ្ញា ហុត្វា, ធឹណាធាវេន និក្ខមិត្វា ជេតវនំ គច្ឆន្តិ។ សោតេ
ទិស្វា “កហំ ឥមេ គច្ឆន្តិ” តិ ឯកំ មនុស្សំ បុច្ឆិ។ កី ភូ, អយ្យោ, ន ជាធាសិ?
លោកេ ពុទ្ធជម្ពសង្ឃរតនានិ នាម ឧប្បន្នានិ, ឥន្ទ្រេសោ មហាជនោ សត្តុ សន្តិកំ

ធម្មកថំ សោតុំ គន្ធិតិ។ តស្ស “ពុទ្ធា”តិ វេទនំ ធូរិយម្ពាទីនិ ធូរិយត្វា អដ្ឋមិញ្ចំ
អាហារត្វ អដ្ឋាសិ។ សោ អត្ថនោ បរិជនបរិវុតោ តាយ បរិសាយ សន្តិវិហារំ
គន្ធា, សត្ត មធុរស្សវេន ធម្មំ ទេសេន្តស្ស បរិសបរិយន្តេ វិគោ, ធម្មំ សុត្វា
បព្ពដ្ឋាយ ចិត្តំ ឧប្បាទេសិ។ អថ តថាគតេន កាលំ វិទិត្វា បរិសាយ
ឧយ្យាជិតាយ សត្តារំ ឧបសង្កមិត្វា, វេទិត្វា, ស្វាតនាយ និមន្តេត្វា,
ទុតិយទិវសេ មណ្ឌាបំ ការេត្វា, អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា, ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស
មហានានំ ទត្វា, ភុត្តចាតរាសោ ឧចោសថង្គានិ អធិជ្ជាយ ភណ្ណាការិកំ
បក្កោសាបេត្វា, “ឯត្ថកំ ធនំ វិស្សន្តិតំ, ឯត្ថកំ ធនំ នវិស្សន្តិត”ន្តិ សព្វំ
អាចិត្តិត្វា, “ឥមំ សាបតេយ្យំ មយ្ហំ កនិជ្ជស្ស ទេហី”តិ សព្វំ និយ្យាតេត្វា, សត្ត
សន្តិកេ បព្ពដ្ឋិត្វា, កម្មជ្ជានបរាយណោ អហោសិ។

អថស្ស កម្មជ្ជានំ មនសិករោន្តស្ស កម្មជ្ជានំ ន ឧបជ្ជាតិ។ តតោ ចិន្តេសិ -
“អយំ ជនបទោ មយ្ហំ អសប្បាយោ, យំនូនាហំ សត្ត សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា
សករជ្ជមេវ គន្ធធ្បយ្យ”ន្តិ។ អថ បុព្ពណ្ណាសមយេ បិណ្ណាយ ចរិត្វា, សាយន្តេ
បដិសល្លាណា វុជ្ជហិត្វា, ភកវន្តំ ឧបសង្កមិត្វា, កម្មជ្ជានំ កថាបេត្វា, សត្ត
សីហនាទេ នទិត្វា, បក្កាមិ។ តេន វុត្ថំ, “អថ ខោ អាយស្មា បុណ្ណោ...បេ....
វិហារតី”តិ។

កត្ត បនាយំ វិហារសីតិ? ចតុសុ ហ៊ានេសុ វិហារសិ។ សុនាបរន្តវជ្ជំ តាវ
បរិសិត្វា ច អព្ពហត្ថបព្ពតំ នាម បត្វា វាលិដកាមំ បិណ្ណាយ ចារិសិ។ អថ នំ
កនិជ្ជភាតា សញ្ញានិត្វា ភិក្ខុំ ទត្វា, “ភន្តេ, អញ្ញត្ថ អគន្ធា ឥដេវ វសថា”តិ
បដិញ្ចំ ការេត្វា តតេវ វសាបេសិ។

តតោ សមុទ្ធិតិវិហារំ នាម អគមាសិ។ តត្ថ អយ កន្តចាសាលោហិ
បរិច្ឆិត្វា កតចង្គមោ អត្ថិ, កោចិ តំ ចង្គមិតុំ សមត្តោ នាម នត្ថិ។ តត្ថ

សមុទ្រវិចិត្រ អាគន្ធា អយកន្តចាសាលោសុ បហវិត្វា មហាសង្ខំ ករោត្តិ។
 ថេរោ “កម្មជ្ជានំ មនសិករោត្តានំ ជាសុវិហារោ ហោតូ” តិ សមុទ្រំ និស្សន្ទំ កត្វា
 អធិជ្ជាសិ។

តតោ មាតុលតិវី នាម អគមាសិ។ តត្ថបិ សកុណាសង្ខេប ឧស្សន្ទោ វត្តិញ្ចា
 ទិវា ច សន្តោ ឯកាតទ្វាវ អហោសិ។ ថេរោ “ឥទំ ហំនំ ន ជាសុក” ត្ថិ តតោ
 មកុលការាមវិហារំ នាម តតោ។ សោ វាលិជតាមស្ស នាតិទ្វិរោ នច្ឆាសន្នោ
 គមនាគមនសម្បន្នោ វិវិត្តោ អប្បសន្តោ។ ថេរោ “ឥមំ ហំនំ ជាសុក” ត្ថិ តត្ថ
 វត្តិជ្ជានទិវាជ្ជានចត្តមនាទិជិ ការេត្វា វស្សំ ឧបគច្ឆិ។ ឯវំ ចតុសុ ហំនេសុ
 វិហាសិ។

អថេកទិវសំ តស្មីយេវ អន្តោវស្សេ បញ្ចា វាលិជសតានិ “បរសមុទ្រំ
 គច្ឆាមា” តិ នាវាយ ភណ្ឌំ បត្តិបីសុ។ នាវារោហានទិវសេ ថេរស្ស កនិជ្ជភាតា
 ថេរំ កោដេត្វា, ថេរស្ស សន្តិកេ សិក្ខាបទានិ គហេត្វា, វទ្ធិត្វា, “ភន្តេ, សមុទ្ទោ
 នាម អសន្ទេយ្យោ អនេកន្តរាយោ, អម្ពេ អារន្ទេយ្យោថា” តិ វត្វា នាវំ អារុហិ។
 នាវា ឧត្តមជវេន គច្ឆមា នា អញ្ញាតំ ទីបកំ ចាបុណិ។ មនុស្សា “ចាតរាសំ
 ករិស្សរាមា” តិ ទីបកេ ឧត្តិណ្ណា។ តស្មី បន ទីបកេ អញ្ញំ កិញ្ចំ នត្តិ, ចន្ទនវនមេវ
 អហោសិ។

អថេកោ វាសិយា រុក្ខំ អាគោដេត្វា លោហិតចន្ទនការំ ញត្វា អាហា - “ភោ,
 មយំ លាភត្ថាយ បរសមុទ្រំ គច្ឆាម, ឥតោ ច ឧត្តរិ លាភោ នាម នត្តិ,
 ចតុវង្គុលមត្តា យជិកា សតសហស្សំ អគ្សតិ។ ហារេតព្វយុត្តកំ ភណ្ឌំ
 ហារេត្វា ចន្ទនស្ស បូរេស្សរាមា” តិ តេ តថា ករិសុ។ ចន្ទនវនេ អធិវត្តា
 អមនុស្សា កុជ្ឈិត្វា, “ឥមេហិ អម្ពា កំ ចន្ទនវនំ នាសិ តំ ឃាតេស្សរាម នេ” តិ
 ចិន្តេត្វា - “ឥដេវ ឃាតិតេសុ សព្វំ ឯកកុណាបំ ភរិស្សតិ, សមុទ្ធមជ្ឈេ នេសំ

នាវ៉ា ឌីសឺនេស្យូមា" តិ អាហ៍សុ។ អថ នេសំ នាវ៉ា អាវុយ្យ មុហុត្ថំ គតកាលេយេវ
ឧប្បតិកំ ឧដ្ឋបេត្វា សយម្បី តេ អមនុស្ស ភយានកានិ រូចានិ ទស្សយីសុ។
ភីតា មនុស្ស អត្ថនោ អត្ថនោ ទេវតានំ នមស្សន្តិ។ ថេរស្ស កនិដ្ឋា
ចូឡបុណ្ណកុដុម្ពិកោ "មយ្ហំ ភាតា អវស្សយោ ហោតូ" តិ ថេរស្ស
នមស្សមាណោ អជ្ជាសិ។

ថេរេវេ កិវ តស្មីយេវ ខណោ អាវុដ្ឋេត្វា, តេសំ ព្យសនុប្បត្តិ ព្រាត្វា, វេហាសំ
ឧប្បតិក្វា, អភិមុខោ អជ្ជាសិ។ អមនុស្ស ថេវ ទិស្វាវ "អយេហ បុណ្ណាត្ថេរោ
ឯតី" តិ អបក្កមីសុ, ឧប្បតិកំ សន្និសីទិ។ ថេរោ "មា ភាយថា" តិ តេ
អស្សសេត្វា "កហំ គន្ធកាមត្ថា" តិ បុច្ឆិ។ ភន្តេ, អម្ពាភំ សកដ្ឋានមេវ
គច្ឆាមាតិ។ ថេរោ នាវុដ្ឋេណោ អក្កមិក្វា "ឯតេសំ ឥច្ឆិតដ្ឋានំ គច្ឆតូ" តិ
អធិដ្ឋាសិ។ វាលិជា សកដ្ឋានំ គន្ធា, តំ បវត្តិ បុត្តទានស្ស អាហោចេត្វា, "ឯថ ថេវ
សរណំ គច្ឆាមា" តិ បញ្ចាសតាបិ អត្ថនោ បញ្ចាហិ មាតុកាមសតេហិ សទ្ធិ តីសុ
សរណេសុ បតិដ្ឋាយ ឧចាសកត្ថំ បដិវេទេសុ។ តតោ នាវាយ ភណ្ឌំ ឌីតារេត្វា
ថេរស្ស ឯកំ កោដ្ឋាសំ កត្វា, "អយំ, ភន្តេ, តុម្ពាភំ កោដ្ឋាសោ" តិ អាហ៍សុ។
ថេរោ មយ្ហំ វិសុំ កោដ្ឋាសកិច្ចំ នត្ថិ។ សត្តា បន តុម្ពេហិ ទិដ្ឋបុត្តោតិ។ ន
ទិដ្ឋបុត្តោ, ភន្តេតិ។ តេន ហិ ឥមិនា សត្ត មណ្ឌលមាឡំ ករោថ។ ឯវំ សត្តាវ
បស្សិស្សថាតិ។ តេ សាធុ, ភន្តេតិ។ តេន ថ កោដ្ឋាសេន អត្ថនោ ថ
កោដ្ឋាសេហិ មណ្ឌលមាឡំ កាតុំ អាវកីសុ។

សត្តាបិ កិវ តំ អាវុទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ បរិភោគំ អកាសិ។ អាវុក្ខមនុស្សា
វត្តិ ឌីភាសំ ទិស្វា, "មហេសក្ខា ទេវតា អតី" តិ សញ្ញំ កវីសុ។ ឧចាសកា
មណ្ឌលមាឡញ្ចា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ថ សេនាសនានិ ទិដ្ឋាបេត្វា ទានសម្ភារំ
សដ្ឋេត្វា, "កតំ, ភន្តេ, អម្ពេហិ អត្ថនោ កិច្ចំ, សត្តាវ បក្កោសថា" តិ ថេរស្ស

អាហារចេសុំ។ ថេរោ សាយន្តសមយេ ឥទ្ធិយា សាវត្ថី គន្ធា, “ភន្តេ,
វាលិដតាមវាសិនោ តុម្ពេ ទដ្ឋកាមា, តេសំ អនុកម្មំ ករោថា” តិ ភគវន្តំ
យាថិ។ ភគវា អធិវាសេសិ។ ថេរោ សកជ្ជានមេវ បច្ចាគតោ។

ភគវាបិ អានន្តត្ថវំ អាមន្តេសិ, “អានន្ត, ស្វេ សុនាបរន្តេ វាលិដតាមេ
បិណ្ឌាយ ចរិស្សម, តុំ ឯកុនបញ្ចសតានំ ភិក្ខុនំ សលាកំ ទេហី” តិ។ ថេរោ
“សាធុ, ភន្តេ” តិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស តមត្ថំ អាហារេត្វា, “អាកាសចារី ភិក្ខុ សលាកំ
គណ្ណាន្ត” តិ អាហា។ តំទិវសំ កុណ្ណាធានត្ថេរោ បឋមំ សលាកំ អគ្គហោសិ។
វាលិដតាមវាសិនោបិ “ស្វេ កិរ សត្តា អាគមិស្សតី” តិ តាមមជ្ឈេ មណ្ឌបំ
កត្វា ធានគ្គំ សង្ខយីសុ។ ភគវា ចាតោវ សរិរបដិជគ្គំ កត្វា, គន្ធកុដិ
បរិសិទ្ធា, ជលសមាបត្តិ អប្បេត្វា, និសីទិ។ សក្កស្ស បណ្ឌកម្ពលសិលាសនំ
ឧណ្ហំ អហោសិ។ សោ “កី ឥទ” ត្ថិ អាវុដ្ឋេត្វា សត្តុ សុនាបរន្តគមនំ ទិស្វា,
វិស្សកម្មំ អាមន្តេសិ, “តាត, អដ្ឋ ភគវា តីសមត្តានិ យោជនសតានិ បិណ្ឌាចារំ
គមិស្សតិ។ បញ្ច ក្ខជាតារសតានិ មាបេត្វា ជេតវនទ្វារកោដ្ឋកមត្ថកេ
គមនសង្ខានិ កត្វា ឋបេហី” តិ។ សោ តថា អកាសិ។ ភគវតោ ក្ខជាតារំ
ចតុមុខំ អហោសិ, ទិដ្ឋំ អគ្គសាវកានំ ទិមុខានិ, សេសានិ ឯកមុខានិ, សត្តា
គន្ធកុដិតោ និក្ខមិត្វា បដិចាជិយា ឋបិតក្ខជាតារេសុ ធុរក្ខជាតារំ ចារិសិ។ ទ្វេ
អគ្គសាវកេ អាទី កត្វា ឯកុនបញ្ចភិក្ខុសតានិបិ ក្ខជាតារគតានិ អហោសុំ។
ឯកំ តុច្ឆំ ក្ខជាតារំ អហោសិ, បញ្ចបិ ក្ខជាតារសតានិ អាកាសេ ឧប្បត្តិសុ។

សត្តា សច្ចពន្ធបព្ពតំ នាម បត្វា ក្ខជាតារំ អាកាសេ ឋបេសិ។ តស្មី បព្ពតេ
សច្ចពន្ធនាម មិច្ឆាទិដ្ឋិកតាបសោ មហាជនំ មិច្ឆាទិដ្ឋិ ឧគ្គណ្ហាបេន្តោ
លាភគ្គយសគ្គប្បត្តោ ហុត្វា វសតិ, អព្ពន្ធរេ ចស្ស អន្តោចាជិយំ បដិចារិយ
អរហត្តជលស្ស ឧបនិស្សយោ ជលតិ។ តំ ទិស្វា “ធម្មមស្ស កថេស្សមី” តិ គន្ធា

ធម្មំ ទេសេសិ។ តាបសោ ទេសនាបរិយោសានេ អរហន្តំ ចាបុណ្ហិ។ មគ្គេនេវ ស្ស
អភិញ្ញា អាគតា។ សោ ឯហិភិក្ខុ ហុត្វា ឥទ្ធិមយបត្តចីវរេវ ធរោ តុច្ឆក្ខជាតារំ
ចារិសិ។

ភគវា ក្ខជាតារកតេហិ បញ្ចហិ ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិ វាលិដកាមំ កន្ធា,
ក្ខជាតារាជំ អទិស្សមានកានិ កត្វា, វាលិដកាមំ ចារិសិ។ វាលិជា
ពុទ្ធប្បមុខស្ស សង្ឃស្ស មហាទានំ ទត្វា សត្តារំ មកុលការាមំ នយីសុ។ សត្តា
មណ្ឌលមាឡំ ចារិសិ។ មហាជនោ យាវ សត្តា ភត្តនរេចំ បដិប្បស្សម្ពេតិ, តាវ
ចាតរាសំ កត្វា ឧបោសថដ្ឋានិ សមាទាយ ពហុំ កន្ធា បុប្ផញ្ញា អាទាយ
ធម្មស្សវនត្ថាយ អារាមំ បច្ឆាគមាសិ។ សត្តា ធម្មំ ទេសេសិ។ មហាជនស្ស
ពន្ធនមោក្ខោ ជាតោ, មហន្តំ ពុទ្ធកោលាហលំ អហោសិ។

សត្តា មហាជនស្ស សង្ឃហត្ថាយ សត្តាបំ តត្ថេវ វសិ, អរុណំ បន
មហាកន្ធកុដិយំយេវ ឧដ្ឋបេសិ។ សត្តាហម្បិ ធម្មទេសនាបរិយោសានេ
ចតុរាសីតិយា ចាលាសហស្សានំ ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។ តត្ថ សត្តាបំ
វសិត្វា, វាលិដកាមេ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា, “ត្វំ ឥនេវ វសាហិ”តិ បុណ្ណាត្ថេវ
និវត្តេត្វា អន្តរេ នម្មទានទី នាម អត្ថិ, តស្ស តីរំ អគមាសិ។ នម្មទា នាគរាជា
សត្តុ បច្ឆុគ្គមនំ កត្វា, នាគភវនំ បវេសេត្វា, តិណ្ណំ រតនានំ សក្ការំ អកាសិ។
សត្តា តស្ស ធម្មំ កថេត្វា នាគភវនា និក្ខមិ។ សោ “មយ្ហំ, ភន្តេ, បរិចរិតព្ពំ
ទេថា”តិ យាចិ។ ភគវា នម្មទានទីតីរេ បទេចេតិយំ ទស្សេសិ។ តំ វីចីសុ
អាគតាសុ បិដិយតិ, គតាសុ វិវរិយតិ។ មហាសក្ការបត្តំ អហោសិ។ សត្តា
តតោ និក្ខមិត្វា សច្ចពន្ធបព្ពតំ កន្ធា សច្ចពន្ធិ អាហា - “តយា មហាជនោ
អទាយមគ្គេ ឱតារិតោ។ ត្វំ ឥនេវ វសិត្វា, ឯតេសំ លទ្ធិវិស្សជ្ជាបេត្វា,
និព្វានមគ្គេ បតិជ្ជាបេហិ”តិ។ សោបិ បរិចរិតព្ពំ យាចិ។ សត្តា

យនបិដ្ឋិចាសាលោ អល្លមត្តិកបិណ្ឌម្ហិ លញ្ឆនំរិយ បទចេតិយំ ទស្សេសិ។
តតោ ជេតវនមេវ គតោ។ ឯតមត្តំ សន្ធាយ តេនេវ អន្តរវស្សេនាតិអាទិ វុត្តំ។

បរិនិព្វាយីតិ អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយី។ មហាជនោ
ថេរស្ស សត្ត ទិវសានិ សរីរបូជំ កត្វា, ពហុនិ គន្ធកដ្ឋានិ សមោធានេត្វា, សរីរំ
ឈាបេត្វា ធាតុយោ អាធាយ ចេតិយំ អកាសិ។ សម្ពហុលាភិក្ខុតិ ថេរស្ស
អាឡាហនដ្ឋានេ បិតភិក្ខុ។ សេសំ សព្ពត្ត ឧត្តានមេវ។ ធម្មំ ឧត្តានមេវ។

៧-៨. បឋមឯដាសុត្តាទិវណ្ណានា

៩០-៩១. សត្តមេ ឯជាតិ តណ្ហា។ សា ហិ ចលនជ្ជន ឯជាតិ វុច្ឆតិ។ សារ
អាពាធនជ្ជន រោគោ, អន្តោ ទុស្សនជ្ជន តណ្ហា, និកន្តនជ្ជន សល្លំ។ តស្មាតិ
យស្មា ឯជា រោគោ ថេវ តណ្ហា ច សល្លញ្ច, តស្មា។ ចក្កំ ន មញ្ញោយ្យាតិអាទិ
វុត្តនយមេវ, ឥធាបិ សត្តំ ហេដ្ឋា គហិតមេវ សំកឡិវា ទស្សិតំ។ អជ្ជមំ
វុត្តនយមេវ។

៩-១០. បឋមទ្វយសុត្តាទិវណ្ណានា

៩២-៩៣. នវមេ ទ្វយន្តិទ្វេ ទ្វេ កោដ្ឋាសេ។ ទសមេ ឥត្ថតំ ទ្វយន្តិ ឯវមេតំ
ទ្វយំ។ ចលញ្ឆោវ ព្យាបញ្ចាតិ អត្តនោ សភាវេន អសណ្ឌាហនតោ ចលតិ ថេវ
ព្យាបតិ ច។ យោបិ ហេតុ យោបិ បច្ចយោតិ ចក្កុវិញ្ញាណស្ស វត្តាវម្ពណំ ហេតុ
ថេវ បច្ចយោ ច។ កុតោ និច្ចំ ភវិស្សតីតិ កេន ការណេន និច្ចំ ភវិស្សតិ។ យថា
បន ធាសស្ស ធាសិយា កុច្ឆិស្មី ជាតោ បុត្តោ បរោវ ធាសោ ហោតិ, ឯវំ
អនិច្ចមេវ ហោតីតិ អត្តោ។ សង្កតីតិ សហគតិ។ សន្និចាតោតិ ឯកតោ
សន្និបតនំ។ សមវាយោតិ ឯកតោ សមាគមោ។ អយំ វុច្ឆតិ ចក្កុសម្ពស្សោតិ

ឥមិនា សង្កតិសង្កិចាតសមវាយសង្កាតន បច្ចយេន ឧប្បន្នតា
បច្ចយនាមេនេ សង្កតិ សង្កិចាតា សមវាយោតិ អយំ វុច្ចតិ ចក្កសម្មសេវា។

សោមិ ហេតុតិ ជស្សស្ស វត្ថុ អារម្មណំ សហជាតា តយោ ខន្ធាតិ អយំ
ហេតុ។ ដុដ្ឋាតិ ឧបយោគតេ បច្ចត្ថំ, ជស្សេន ដុដ្ឋមេវ កោចរំ វេទនា វេទេតិ,
ចេតនា ចេតេតិ, សញ្ញា សញ្ញាធាតីតិ អត្ថោ។ ដុដ្ឋាតិ វា ជស្សសមដ្ឋីបុគ្គលោ,
ជស្សេន ដុដ្ឋារម្មណាមេវ វេទនាធិបាំ វេទេតិ ចេតេតិ សញ្ញាធាតីតិបិ វត្ថុ
ហោតិ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្ថេ សមតីសក្ខន្ធា កថិតា ហោន្តិ។ កថំ? ចក្ខុទ្ធាវេ តាវ
វត្ថុ ចេវ អារម្មណញ្ច រូបក្ខន្ធា, ដុដ្ឋា វេទេតីតិ វេទនាក្ខន្ធា, ចេតេតីតិ
សង្ខារក្ខន្ធា, សញ្ញាធាតីតិ សញ្ញាក្ខន្ធា, វិជានាតីតិ វិញ្ញាណក្ខន្ធាតិ។
សេសទ្វារេសុបិ ឯសេវ នយោ។ មនោទ្វារេបិ ហិ វត្ថុរូបំ ឯកន្តតោ រូបក្ខន្ធា,
រូបេ បន អារម្មណេ សតិ អារម្មណាម្បិ រូបក្ខន្ធាតិ ធិ បញ្ចកាតីស ហោន្តិ។
សង្ខេបេន បនេតេ ធិសុបិ ទ្វារេសុ បញ្ចេវ ខន្ធាតិ សបច្ចយេ បញ្ចក្ខន្ធា អនិច្ចាតិ
វិត្តាវេត្វា វុច្ចមាទេ ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយេន ឥទំ សុត្ថំ ទេសិតន្តិ។

ធន្ទវគ្គោ នវមោ។

១០. សឡវគ្គោ

១. អធន្តអគុត្តវណ្ណា

៩៤. សឡវគ្គស្ស បឋមេ អធន្តាតិ អធិមិតា។ អគុត្តាតិ អគោបិតា។
អរក្ខិតាតិ ន រក្ខិតា។ អសំវុតាតិ អបិហិតា។ ទុក្ខាធិវាហា ហោន្តិ
នេយិកាធិភេទំ អធិកទុក្ខំ អារហនកា ហោន្តិ។ សុខាធិវាហា ហោន្តិ
ឈានមគ្គជលបភេទំ អធិកសុខំ អារហនកា ហោន្តិ។ អធិវហាតិបិ ចាហោ,
ឯសេវត្ថោ។

សឡេវាតិ ធឯ ឯវ។ អសំវុតោ យត្ថ ទុក្ខំ និគច្ឆតិ តិ យេសុ អាយតនេសុ
សំវរិវិហិតោ ទុក្ខំ ចាបុណាតិ។ តេសញ្ច យេ សំវរណំ អវេទិសុន្តិ យេ តេសំ
អាយតនានំ សំវរំ វិជ្ជិសុ បដិលភិសុ។ វិហារន្តានវស្សតាតិ វិហារន្តិ អនវស្សតា
អតិន្តា។

អសាទិតញ្ច សាទុន្តិ អស្សនវន្តញ្ច មធុរញ្ច។ ជស្សទ្វយំ សុខទុក្ខ
ឧបេក្ខតិ សុខជស្សញ្ច ទុក្ខជស្សញ្ចតិ ឥទំ ជស្សទ្វយំ ឧបេក្ខ, ឧបេក្ខាមេវេត្ថ
ឧប្បាទេយ្យតិ អត្ថោ។ ជស្សទ្វយំ សុខទុក្ខំ ឧបេក្ខតិ វា ចាថោ, ជស្សហេតុកំ
សុខទុក្ខំ ឧបេក្ខា, សុខេ អនុរោជំ ទុក្ខេ ច វិរោជំ អនុប្បាទេន្តោ ឧបេក្ខកោ
ភវេយ្យតិបិ អត្ថោ។ អនានុវុទ្ធោ អវិវុទ្ធោ កេនចីតិ កេនចិ សទ្ធិ នេវ អនុវុទ្ធោ
ន វិវុទ្ធោ ភវេយ្យ។

បបញ្ចសញ្ញាតិ កិលេសសញ្ញាយ បបញ្ចសញ្ញា នាម ហុត្វា។ ឥតវីតរា
នរាតិ លាមកសត្តា បបញ្ចយន្តា ឧបយន្តិ តិ បបញ្ចយមាណា វដ្តំ ឧបគច្ឆន្តិ។
សញ្ញិនោតិ សសញ្ញា សត្តា។ មនោមយំ គេហសិតញ្ច សព្វន្តិ សព្វមេវ
បញ្ចកាមគុណាគេហានិស្សិតំ មនោមយំ វិតក្កំ។ បនុជ្ជាតិ បនុទិច្ចា និហរិច្ចា។
នេក្ខម្មសិទំ ឥវិយតីតិ ទព្វជាតិកោ ភិក្ខុ នេក្ខម្មសិទំ ឥវិយេន ឥវិយតិ។

ធម្មស្ស យទា សុភារិកោតិ ធម្ម អារម្មណេសុ យទា សុដ្ឋភារិកោ។ ដុដ្ឋស្ស
ចិត្តំ នវិកម្យតេ ក្ខមិចីតិ សុខជស្សេន វា ទុក្ខជស្សេន វា ដុដ្ឋស្ស កិស្សិញ្ចិ ចិត្តំ ន
កម្យតិ ន វេជតិ។ ភវត្ថ ជាតិមរណស្ស ចារកាតិ ជាតិមរណានំ ចារំ និព្វានំ
គមកា ហោថ។

២. មាលុក្យបុត្តសុត្តវណ្ណនា

៩៥. ធុតិយេ មាលុក្សបុត្តាតិ មាលុក្សព្រាហ្មណិយា បុត្តា។ ឯត្ថាតិ
ឯតស្មី តវ ឱវាទាយាចនេ។ ឥមិនា ថេវ អបសាទេតិបិ ឧស្សាទេតិបិ។ កេមំ? អយំ
កិវ ធម្មារកាលេ រូបាទីសុ បមជ្ជិត្វា បន្ទា មហាល្លកកាលេ អរញ្ញវាសំ បត្តេន្តោ
កម្មជ្ជានំ យាចតិ។ អថ ភគវា “ឯត្ថ ធម្មារេ កី វត្ថាម? មាលុក្សបុត្តាវិយ
តុម្ហេបិ តរុណាកាលេ បមជ្ជិត្វា មហាល្លកកាលេ អរញ្ញំ បរិសិត្វា សមណាធម្មំ
ករេយ្យថា”តិ ឥមិនា អធិប្បាយេន ភណ្ឌេន ថេវ អបសាទេតិ នាម។

យស្មា បន ថេរោ មហាល្លកកាលេបិ អរញ្ញំ បរិសិត្វា សមណាធម្មំ
កាតុកាមោ, តស្មា ភគវា “ឯត្ថ ធម្មារេ កី វត្ថាម? អយំ អម្ពាភំ
មាលុក្សបុត្តា មហាល្លកកាលេបិ អរញ្ញំ បរិសិត្វា សមណាធម្មំ កត្តកាមោ
កម្មជ្ជានំ យាចតិ, តុម្ហេ នាម តរុណាកាលេបិ វិរិយំ ន ករោថា”តិ ឥមិនា
អធិប្បាយេន ភណ្ឌេន ថេវ ឧស្សាទេតិ នាម។

យត្រ ហិ នាមាតិ យោ នាម។ កិញ្ញាចាហន្តិ កិញ្ញាបិ “អហំ មហាល្លកោ”តិ
ញាតំ។ យទិ អហំ មហាល្លកោ, មហាល្លកោ សមាធាបិ សក្ខិស្សមិ
សមណាធម្មំ កាតុំ, ទេសេតុ មេ, ភន្តេ, ភគវាតិ អធិប្បាយេន មហាល្លកការំ
អនុគ្គណ្ឌេន ឱវាទញ្ច បសំសន្តោ ឯវមាហា។

អធិជ្ជា អធិជ្ជបុត្តាតិ ឥមស្មី អត្តភារេ អធិជ្ជា អតីតេបិ អធិជ្ជបុត្តា។ ន ច
បស្សសីតិ ឯតវហិបិ ន បស្សសិ។ ន ច តេ ហោតិ បស្សេយ្យន្តិ ឯវំ
សមន្មាហារោបិ តេ យត្ថ នត្ថិ, អបិ នុតេ តត្ថ ធម្មាទយោ ឧប្បវ្មេយ្យន្តិ បុច្ឆតិ។

ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋមត្តន្តិ រូបាយតនេ ចក្កវិញ្ញាណេន ទិដ្ឋេ ទិដ្ឋមត្តំ ភវិស្សតិ។
ចក្កវិញ្ញាណញ្ញំ រូបេ រូបមត្តមេវ បស្សតិ, ន ទិច្ចាទិសការំ, ឥតិ
សេសវិញ្ញាណហិបិ មេ ឯត្ថ ទិដ្ឋមត្តមេវ ចិត្តំ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។ អថ វា ទិដ្ឋេ

ទិដ្ឋនាម ចក្ខុវិញ្ញាណំ, រូបេ រូបវិជាននន្តិ អត្តោ។ មត្តាតិ បមាណំ, ទិដ្ឋមត្តា
អស្សាតិ ទិដ្ឋមត្តំ, ចិត្តំ, ចក្ខុវិញ្ញាណមត្តមេវ មេ ចិត្តំ ភវិស្សតីតិ អត្តោ។ ឥទំ
វុត្តំ ហោតិ - យថា អាចាថកតេ រូបេ ចក្ខុវិញ្ញាណំ ន រជ្ជតិ ន ទុស្សតិ ន មុយ្ហតិ,
វេរំ រាគាទិវិរហោន ចក្ខុវិញ្ញាណមត្តមេវ ជវនំ ភវិស្សតិ,
ចក្ខុវិញ្ញាណបមាណោនេវ ជវនំ វេបេស្សមីតិ។ អថ វា ទិដ្ឋនាម
ចក្ខុវិញ្ញាណោន ទិដ្ឋរូបំ, ទិដ្ឋទិដ្ឋមត្តំ នាម តត្ថេវ ឧប្បន្នំ
សម្បជ្ជន្តនសន្តិរណាវោជ្ជព្ភនសម្ពាតំ ចិត្តត្ថយំ។ យថា តំ ន រជ្ជតិ, ន ទុស្សតិ, ន
មុយ្ហតិ, វេរំ អាចាថកតេ រូបេ តេនេវ សម្បជ្ជនាទិប្បមាណោន ជវនំ
ឧប្បាទេស្សមិ, នាហំ តំ បមាណំ អតិក្កមិត្វា រជ្ជនាទិវសេន ឧប្បន្និតុំ
ទស្សមីតិ អយមេត្ត អត្តោ។ ឯសេវ នយោ សុតមុតេសុ។

វិញ្ញាតេ វិញ្ញាតមត្តន្តិ វត្ថុ បនវិញ្ញាតំ នាម មនោទ្វារវដ្ឋនេន
វិញ្ញាតារម្មណំ, តស្មី វិញ្ញាតេ វិញ្ញាតមត្តន្តិ អាវដ្ឋនបមាណំ។ យថា អាវដ្ឋនេន
ន រជ្ជតិ ន ទុស្សតិ ន មុយ្ហតិ, វេរំ រជ្ជនាទិវសេន ឧប្បន្និតុំ អទត្វា
អាវដ្ឋនបមាណោនេវ ចិត្តំ វេបេស្សមីតិ អយមេត្ត អត្តោ។

យតោតិ យទា។ តតោតិ តទា។ នតេនាតិ តេន រាគេន វា រត្តោ, ទោសេន
វា ទុដ្ឋោ, មោហេន វា មូឡោ ន ភវិស្សតិ។ តតោ តំ មាលុក្យបុត្ត ន តត្ថាតិ
យទា តំ តេន រាគេន វា ទោសមោហេហិ វា រត្តោ វា ទុដ្ឋោ វា មូឡោ វា ន
ភវិស្សសិ, តទា តំ ន តត្ថ តស្មី ទិដ្ឋ វា សុតមុតវិញ្ញាតេ វា បដិពោទោ អល្លីនោ
បតិដ្ឋិតោ នាម ភវិស្សសិ។ នេវិជាតិអាទិ វុត្តត្ថមេវ។

សតិ មុដ្ឋាតិ សតិ នដ្ឋា។ តញ្ច អដ្ឋោសាតិ តំ អារម្មណំ គិលីត្វា។ អភិជ្ឈា
ចវិហោសា ចាតិ អភិជ្ឈាយ ច វិហីសាយ ច។ អថ វា “តស្ស វឌ្ឍន្តី”តិ បទេនាបិ

សន្ធិ យោជិតពុំ, អភិជ្ឈា ចរិហេសា ចាតិ ឥមេបិ ទ្វេ ធម្មា តស្ស វុឌ្ឍន្តិ
អត្ថោ។

ចិត្តមស្សបហញ្ញតិ អភិជ្ឈាវិហេសាហិ អស្ស ចិត្តំ ឧបហញ្ញតិ។
អាចិនតោតិ អាចិនន្តស្ស។ អារា និព្ពាន វុច្ចតិ ឯវុបស្ស បុគ្គលស្ស និព្ពានំ
នាម ទូរេ បវុច្ចតិ។ យត្វាតិ យាយិត្វា។ កោត្វាតិ ភុត្វា សាយិត្វា លេហិត្វា។
ដុស្សាតិ ដុសិត្វា។ បដិស្សតោតិ បដិស្សតិសង្ខាតាយ សតិយា យុត្ថោ។
សេវតោ ចាបិ វេទនន្តិ ចតុមគ្គសម្មយុត្តំ និព្ពត្តិតលោកុត្តរវេទនំ សេវន្តស្ស។
ខ័យតិ ខយំ គច្ឆតិ។ កី តំ? ទុក្ខម្យិ កិលេសជាតម្យិ។ អញ្ញាតោតិ អសីតិយា
មហាសាវកានំ អព្ពន្ធភេ ឯកោ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្ត គាថាហិបិ វដ្ឋវិវដ្ឋមេវ
កថិតំ។

៣. បរិហានធម្មសុត្តវណ្ណាន

៩៦. តតិយេ បរិហានធម្មន្តិ បរិហានសភារំ។ អភិកាយតនានីតិ
អភិភវិតានិ អាយតនានិ។ សរសន្តប្បាតិ ឯត្ថ សរន្តិ ភិក្ខុ, ធាវន្តិ អត្ថោ។
សរា ច តេ សន្តប្បា ច សរសន្តប្បា។ សំយោជនិយាតិ ពន្ធនិយា ពន្ធនស្ស
បច្ចយភូតា។ តព្វោ ភិក្ខុតិ តំ ឯវំ ឧប្បន្នំ កិលេសជាតំ, តំ វា អារម្មណំ។
អធិវាសេតិ ចិត្តោ អាហេបេត្វា វាសេតិ។ នប្បជហតិ ធន្តរាគប្បហានេន ន
បជហតិ។ ឯវំ សត្តបទេហិ យោជិតពុំ។ អភិកាយតនព្វេតំ វុត្តំ ភកវតាតិ ឯតំ
ពុទ្ធន ភកវតា អភិភវិតំ អាយតនន្តិ កថិតំ។ ឥធម្មំ បុច្ឆិត្វា វិភជន្តេន
បុគ្គលេន ធម្មោ ទស្សិតោ។

៤. បរិហានវិហារីសុត្តវណ្ណាន

៩៧. ចតុត្ថេ អសំវុតស្សតិ អបិហិតស្ស ន បិទហិត្វា សញ្ញាទិត្វា
បបិតស្ស។ ព្យាសិញ្ចតិវិ អាសិញ្ចតិ, កិលេសតិទ្គំ ហុត្វា វុត្តតិ។ ចាមោជ្ជន្តិ
ទុព្ពលបីតិ។ បីតិវិ ពលវបីតិ។ បស្សន្តិវិ ទរេបស្សន្តិ។ ធម្មា ន ចាតុកវុត្តតិ
សមថវិបស្សនាធម្មា ន ឧប្បជ្ជន្តិ។ ឥមស្មី សុត្ថេ បុគ្គលំ បុច្ឆិត្វា វិភជន្តេន ធម្មេន
បុគ្គលោ ទស្សិតោ។

៥. សំវរសុត្តវណ្ណា

៩៨. បញ្ចមេ កថញ្ច, ភិក្ខុវេ, អសំវរោតិ ឥទំ មគ្គកុសលស្ស វាមំ មុញ្ញិត្វា
ទក្ខិណំ គណ្ណោយ្យាសីតិ បឋមំ បហាតព្ពមគ្គក្ខានំ វិយ ឧទ្ទេសក្កមេន អវត្វា
ទេសនាកុសលតាយ បឋមំ បហាតព្ពធម្មក្ខានំ វសេន វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឥធ ធម្មំ
បុច្ឆិត្វា ធម្មាវ វិភត្តោ។

៦. សមាធិសុត្តវណ្ណា

៩៩. ធរដ្ឋេ សមាធិន្តិ ចិត្តេកក្កតំ។ ឥទញ្ញា សុត្តំ ចិត្តេកក្កតាយ
បរិហាយមាទេ ទិស្វា, “ឥមេសំ ចិត្តេកក្កតំ លភន្តានំ កម្មជ្ជានំ ជាតិ
គមិស្សតី” តិ ញ្ញត្វា កថិតំ។

៧. បដិសល្លាទសុត្តវណ្ណា

១០០. សត្តមេ បដិសល្លាទន្តិ កាយវិវេកំ។ ឥទញ្ញា សុត្តំ កាយវិវេកេន
បរិហាយមាទេ ទិស្វា, “ឥមេសំ កាយវិវេកំ លភន្តានំ កម្មជ្ជានំ ជាតិ
គមិស្សតី” តិ ញ្ញត្វា កថិតំ។

៨-៩. បឋមនតុម្ហាកំសុត្តាទិវណ្ណា

១០១-១០២. អដ្ឋមំ ឧបមាយ បរិវាវេត្វា កថិតេ ពុជ្ឈនកានំ, នវមំ
សុទ្ធិកវសេនេវ ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយវសេន វុត្តំ។ អត្ថោ បន ឧភយត្ថាបិ
ខន្ធិយវគ្គ វុត្តនយេនេវ វេទិតញោ។

១០. ឧទកសុត្តវណ្ណានា

១០៣. ទសមេ ឧទកោ សុទន្តិ ឯត្ថ សុទន្តិ និចាតមត្តំ។ ឧទកោតិ តស្ស
នាមំ។ ឥទំ ជាតុ វេទក្ខតិ ឯត្ថ ឥទន្តិ និចាតមត្តំ។ អថ វា ឥទំ មម វចនំ
សុណាថាតិ ធីបេត្តោ ឯវមាហា។ ជាតុ វេទក្ខតិ អហំ ឯកំសេនេវ វេទក្ខ,
វេទសម្ព័ន្ធតេន ញាណេន នេយ្យេសុ គតោ, វេទំ វា គតោ អធិគតោ,
បណ្ឌិតោហមស្មីតិ អត្ថោ។ សព្វជីតិ ឯកំសេន សព្វវដ្តំ ជិនិត្វា អភិភវិត្វា
បិតោស្មីតិ វេទតិ។ អបលិខតំ គណ្ណាមូលន្តិ អបលិខតំ ទុក្ខមូលំ។ បលិខណ្ឌិន្តិ
បលិខតំ មយា, ខនិត្វា បិតោស្មីតិ ធីបេតិ។

មាតាបេត្តិកសម្ពវស្សាតិ មាតិតោ ច បិតិតោ ច និព្វត្តេន មាតាបេត្តិកេន
សុក្កសោណីតេន សម្ពុតស្ស។ ឱទនកុម្មាសូបថយស្សាតិ ឱទនេន ចេវ
កុម្មាសេន ច ឧបចិតស្ស វុឡិតស្ស។

អនិច្ចន្ទានបរិមទ្ធនភេទនិវិទ្ធិសនធម្មស្សាតិ ឯត្ថ អយំ កាយោ ហុត្វា
អភាវជ្ជេន អនិច្ចធម្មោ, ទុក្ខន្ធិយាតត្ថាយ តនុវិលេបនេន ឧច្ឆាននធម្មោ,
អត្ថបច្ឆន្តាពាធិវិនោទនត្ថាយ ឧទ្ធកសម្ពាហានេន បរិមទ្ធនធម្មោ, ទហាវកាលេ
វា ឡូសុ សយាបេត្វា គព្ភវាសេន ទុស្សណ្ឌិតានំ តេសំ តេសំ អផ្កានំ
សណ្ឋានសម្មាទនត្តំ អញ្ចនបិជ្ឈនាធិនំ វសេន បរិមទ្ធនធម្មោ, ឯវំ
បរិហារិតាបិ ច ភេទនិវិទ្ធិសនធម្មា ភិជ្ជតិ ចេវ វិកិរតិ ច, ឯវំ សភាវោតិ
អត្ថោ។

តត្ថ មាតាបេត្តិកសម្ភវឌ្ឍនកុម្មារសូបនយបរិមន្តនបទេហិ វឌ្ឍិ កថិតា,
អនិច្ចភេទនវិជ្ជុសនបទេហិ បរិហានិ។ បុរិមេហិ វា ភីហិ សមុទយោ, បដិមេហិ
អត្ថផ្ដើមោតិ។ ឯវំ បាតុមហាក្ខតិកស្ស កាយស្ស វឌ្ឍិបរិហានិព្វត្តិភេទា
នស្សិតា។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សឡវគ្គោ ធនមោ។

ធុតិយោ បណ្ណាសកោ។

១១. យោគក្ខេមវគ្គោ

១. យោគក្ខេមសុត្តវណ្ណោ

១០៤. យោគក្ខេមវគ្គស្ស បឋមេ យោគក្ខេមបរិយាយន្តិ ចតុហិ យោគេហិ
ខេមិនោ ការណាក្ខតំ។ ធម្មបរិយាយន្តិ ធម្មការណំ។ អក្ខាសិ យោគន្តិ យុត្តិ
កថេសិ។ តស្មាតិ កស្មា? កី អក្ខាតត្ថា, ឧទាហុ បហ៍នត្ថាតិ? បហ៍នត្ថា។ ន ហិ
អក្ខានេន យោគក្ខេមិ នាម ហោតិ។

២-១០. ឧទាទាយសុត្តានិវណ្ណោ

១០៥-១១៣. ធុតិយេ វេទនាសុខធុក្ខំ កថិតំ, តំ បនវិចាកសុខធុក្ខំ វដ្ឋតិ។
តតិយេ ធុក្ខស្សាតិ វដ្ឋធុក្ខស្ស។ ចតុត្ថេ លោកស្សាតិ សម្ព័រលោកស្ស។
បញ្ចមាធិសុ យំ វត្ថុពុំ សិយា, តំ ខន្ធយវគ្គេ វុត្ថនយមេវ។

យោគក្ខេមវគ្គោ ឯកាធនមោ។

១២. លោកកាមគុណវគ្គោ

១-២. បឋមមារចាសសុត្តាទិវណ្ណាន

១១៤-១១៥. លោកកាមគុណាវគ្គស្ស បឋមេ អាវាសគតោតិ វសនជ្ជានំ
គតោ។ មារស្ស វសំ គតោតិ តិវិធស្សបិ មារស្ស វសំ គតោ។ បដិមុក្កាស្ស
មារចាសោតិ អស្ស គីរាយ មារចាសោ បដិមុក្កោ បវេសិតោ។ ធុតិយំ
ឧត្តានមេវ។

៣. លោកន្តកមនសុត្តាវណ្ណាន

១១៦. តតិយេ លោកស្សតិ ចក្កវាឡលោកស្ស។ លោកស្ស អន្តន្តិ
សន្ធារលោកស្ស អន្តំ។ វិហារំ ចារិសីតិ “មយំ វិហារំ បរិជ្ជេ ឥមេ ភិក្ខុ, ឥមំ
ឧទ្ទេសំ អានន្តំ បុច្ឆិស្សន្តិ, សោ ច តេសំ មម សព្ពញ្ញាតញ្ញាលោន សំសន្និទ្ធា
កថេស្សតិ។ តតោ នំ ថោមេស្សមិ, មម ថោមនំ សុត្វា ភិក្ខុ អានន្តំ
ឧបសង្កមិតព្ពំ, វចនញ្ចាស្ស សោតព្ពំ សទ្ធាតព្ពំ មញ្ញាស្សន្តិ, តំ នេសំ ភវិស្សតិ
ធីយវត្ថំ ហិតាយ សុខាយា”តិ ចិន្តេទ្វា សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថំ
អវិភជិត្វាវ និសិទ្ធាសនេ អន្តវហិតោ គន្ធកុដិយំ ចាតុរហោសិ។ តេន វុត្ថំ
“ឧដ្ឋាយាសនាវិហារំ ចារិសី”តិ។

សត្តុ ចេវ សំវណ្ណិតោតិ សត្តារា ច បសត្តោ។ វិញ្ញនន្តិ ឥទម្បិ ករណត្ត
សាមិវចនំ, បណ្ឌិតេហិ សព្វហ្មចារិហិ ច សម្ភារិតោតិ អត្តោ។ បហោតីតិ
សក្កោតិ។ អតិក្កមេវ មូលំ អតិក្កមេវ ខន្ធន្តិ សារោ នាម មូលេ វា ខន្ធពា
ភវេយ្យ, តម្បិ អតិក្កមិត្វាតិ អត្តោ។ ឯវំសម្បទមិទន្តិ ឯវំសម្បត្តិកំ, ព្យាធិសន្តិ
អត្តោ។ អតិសិត្វាតិ អតិក្កមិត្វា។ ជានំ ជានាតីតិ ជានិតព្ពមេវ ជានាតិ។ បស្សំ
បស្សតីតិ បស្សិតព្ពមេវ បស្សតិ។ យថា វា ឯកច្ឆារិបរីតំ គណ្ណាន្តោ ជានន្តោបិ
ន ជានាតិ, បស្សន្តោបិ ន បស្សតិ, ន ឯវំ ភគវា។ ភគវា បន ជានន្តោ ជានាតិ,

បស្សន្តោ បស្សតិយេវ។ ស្វាយំ ទស្សនបរិណាយកដ្ឋេន ចក្កក្ខតោ។
វេទិតករណដ្ឋេន ញ្ញាណក្ខតោ។ អវិបរីតសភាវដ្ឋេន បរិយត្តិធម្មបវត្តនតោ វា
ហនយេន ចិន្តេត្វា វាចាយ និច្ចារិតធម្មមយោតិ ធម្មក្ខតោ។ សេដ្ឋដ្ឋេន
ព្រហ្មក្ខតោ។ អថ វា ចក្កុរិយ ក្ខតោតិ ចក្កក្ខតោ។ ឯវមេតេសុ បទេសុ អត្តោ
វេទិតញោ។ ស្វាយំ ធម្មស្ស វត្តនតោ វត្តា។ បវត្តនតោ បវត្តា។ អត្ថំ នីហរិត្វា
នីហរិត្វា ទស្សនសមត្ថតាយ អត្ថស្ស និន្នេតា។ អមតាធិគមាយ បដិបត្តិ
នេសេតីតិ អមតស្ស ធាតា។

អគុំ ករិត្វាតិ បុនប្បុនំ យាចាបេន្តោបិ ហិ គុំ ករោតិ នាម។ អត្ថនោ
សេក្ខបដិសម្ពិទ្ធាញ្ញាណោ វត្វា សិនេរុចាទតោ វាលីកំ ឧទ្ធរមាណោ វិយ
ទុត្តិញ្ញោយ្យំ កត្វា កថេន្តោបិ គុំ ករោតិយេវ នាម។ ឯវំ អកត្វា អម្ពេ បុនប្បុនំ
អយាចាបេត្វា សុរិញ្ញោយ្យម្បិ នោ កត្វា កថេហិតិ វុត្ថំ ហោតិ។

យំ ខោ វោតិ យំ ខោ តុម្ហាកំ។ ចក្កុនា ខោ, អារុសោ, លោកស្មី លោកសញ្ញិ
ហោតិ លោកមាជិតិ ចក្កុញ្ញិ លោកេ អប្បហ័នទិដ្ឋិ បុទុដ្ឋនោ
សត្តលោកវសេន លោកោតិ សញ្ញានាតិ ចេវ មញ្ញតិ ច, តថា
ចក្កវាឡលោកវសេន។ ន ហិ អញ្ញាត្រ ចក្កាធិហិ ទ្វាទសាយតនេហិ តស្ស សា
សញ្ញា វា មាណោ វា ឧប្បជ្ជតិ។ តេន វុត្ថំ, “ចក្កុនា ខោ, អារុសោ, លោកស្មី
លោកសញ្ញិ ហោតិ លោកមាជិតិ” តិ។ ឥមស្ស ច លោកស្ស គមនេន អន្តោ នាម
ញាតុំ វា ទដ្ឋំ វា បត្តំ វា ន សក្កា។ លុដ្ឋេនដ្ឋេន បន តស្សេវ ចក្កាធិភេទស្ស
លោកស្ស និព្វានសម្ពាតំ អន្តំ អប្បត្វា វុត្ថុទុក្ខស្ស អន្តកិរិយា នាម នត្ថិតិ
វេទិតញោ។

ឯវំ បញ្ញំ វិស្សដ្ឋេត្វា ឥនាទិ “សាវកេន បញ្ញេក កថិតោតិ មា និក្ខត្វា
អហុវត្ថ, អយំ ភគវា សត្តញ្ញាតញ្ញាណតុលំ គហេត្វា និសិន្នោ។ ឥច្ចមាណា

តមេរ ឧបសង្កមិត្វានិក្កត្វា ហោថា"តិ ឧយ្យោដេន្តោ អាកត្តមាណា
បនាតិអាទិមាហ។

ឥមេហិ អាការេហិតិ ឥមេហិ ការណេហិ ចក្កវាឡលោកស្ស
អន្តារាវការណេហិ ចេវ សង្ខារលោកស្ស អន្តាបត្តិការណេហិ ច។ ឥមេហិ
បទេហិតិ ឥមេហិ អក្ខរសម្មិណ្ឌានេហិ។ ព្យញ្ជនេហិតិ ចាដិយេក្កអក្ខរេហិ។

បណ្ឌិតោតិ បណ្ឌិត្វេន សមន្នាគតោ។ ចត្វាហិ ការណេហិ បណ្ឌិតោ
ធាតុកុសលោ អាយតនកុសលោ បច្ចយាការកុសលោ
ការណាការណាកុសលោតិ។ មហាបញ្ញាតិ មហាន្តេ អត្ថេ មហាន្តេ ធម្មេ
មហន្តា និរុត្តិយោ មហន្តានិ បដិភាជានិ បដិគ្គណ្ឌានសមត្ថតាយ
មហាបញ្ញាយ សមន្នាគតោ។ យថា តំ អានន្តេនាតិ យថា អានន្តេន ព្យាកតំ, តំ
សន្ធាយ វុត្តំ។ យថា អានន្តេន តំ ព្យាកតំ, អហម្មិ តំ ឯវមេវ ព្យាករេយ្យន្តិ
អត្ថោ។

៤. កាមគុណសុត្តវណ្ណោ

១១៧. ចតុត្ថេ យេ មេតិ យេ មម។ ចេតសោ សម្ពុជ្ជបុញ្ញាតិ ចិត្តេន
អនុក្ខតបុញ្ញា។ តត្រ មេ ចិត្តំ ពហុលំ គច្ឆមាណំ គច្ឆេយ្យាតិ តេសុ
ចាសាទត្តយតិវិធនាជកាធិភេទសម្មត្តិវសេន អនុក្ខតបុព្ភេសុ បញ្ចសុ
កាមគុណសុ ពហុសុ វារេសុ ឧប្បជ្ជមាណំ ឧប្បជ្ជេយ្យាតិ ធីបេតិ។ បច្ចុប្បន្នេសុ
វាតិ ឥធម បធានចរិយ កាលេ ធព្វស្សានិ សុប្បច្ឆិតវនសណ្ឋាជាតានំ
ធិជគណាធិនំ វសេន ធិជ្ជសុតាធិភេទំ មនោរមាម្មណំ កាមគុណំ កត្វា
នស្សេន្តោ "ឯវរូបេសុ បច្ចុប្បន្នេសុ វា ពហុលំ ឧប្បជ្ជេយ្យា"តិ នស្សេតិ។ អប្បំ វា
អនាគតេស្វតិ អនាគតេ "មេត្តេយ្យោ នាម ពុទ្ធា ភវិស្សតិ, សង្ខោ នាម វាជា,

កេតុមតី នាម រាជធានី"តិអាទិវសេន(ធី. និ. ៣.០០៦) បរិត្តកមេវ អនាគតេសុ
កាមគុណេសុ ឧប្បន្នេយ្យាតិ ធនេស្សតិ។ តត្រ មេ អត្តប្រដាតិ តត្រ មយា
អត្តនោ ហិតកាមជាតិកេន។ អប្បមាទោតិ សាតច្ចកិរិយា បញ្ចសុ
កាមគុណេសុ ចិត្តស្ស អវោស្សក្តោ។ សតីតិ អារម្មណបរិត្តហិតសតិ។
អារក្ខោតិ អយំ អប្បមាទោ ច សតិ ច ចេតសោ អារក្ខោ ករណីយោ, ឯវំ មេ
អហោសីតិ ធនេស្សតិ, អារក្ខត្តាយ ឥមេ ទ្វេ ធម្មា កាតញ្ញាតិ វុត្តំ ហោតិ។

តស្មាតិហ, ភិក្ខុវេ, សេ អាយតនេ វេទិតព្ពេតិ យស្មា ចេតសោ អារក្ខត្តាយ
អប្បមាទោ ច សតិ ច កាតញ្ញា, យស្មា តស្មី អាយតនេ វេទិតេ អប្បមាទេន វា
សតិយា វា កាតញ្ញំ នត្ថិ, តស្មា សេ អាយតនេ វេទិតព្ពេ, តំ ការណំ ជានិតព្ពន្ធិ
អត្តោ។ សឡាយតននិរោធិន្តិ សឡាយតននិរោធា វុច្ចតិ និព្វានំ, តំ សឡាយ
ភាសិតន្តិ អត្តោ។ និព្វានស្មីញ្ច ចក្កអាទិនិ ចេវ និរុដ្ឋន្តិ រូបសញ្ញាធម្មោ ច
និរុដ្ឋន្តិតិ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

៥-៦. សក្កបញ្ចសុត្តាទិវណ្ណា

១១៨-១១៩. បញ្ចមេ ធិដ្ឋេវ ធម្មេតិ ឥមស្មីយេវ អត្តភាវេ។ បរិនិព្វាយន្តិតិ
កិលេសបរិនិព្វានេន បរិនិព្វាយន្តិ។ តន្តិស្សិតំ វិញ្ញាណំ ហោតីតិ
តណ្ហានិស្សិតំ កម្មវិញ្ញាណំ ហោតិ។ តទុច្ចាទានន្តិ តំគហណំ,
តណ្ហាគហណេន សហគតំ វិញ្ញាណំ ហោតីតិ អត្តោ។ ធម្មំ ឧត្តានមេវ។

៧. សារិបុត្តសទ្ធិវិហារិកសុត្តវណ្ណា

១២០. សត្តមេ សន្តានេស្សតីតិ យដេស្សតិ, យោគវិច្ឆេទមស្ស ចាបុណីតុំ ន
ធនេស្សតិ។

៨. រាហុលោកានុសុត្តន្តបិដក

១២១. អដ្ឋមេវិមុត្តិបរិចាចនិយាតិ វិមុត្តិ បរិចាចេន្តិវិមុត្តិបរិចាចនិយា។
ធម្មាតិ បន្ទរស ធម្មា, តេ សុទ្ធិន្ទ្រិយានិវិសុទ្ធិករណាវសេន វេទិតញ្ញា។
វុត្តញ្ញោតំ -

“អស្សន្ទេ បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ, សន្ទេ បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ
បយិរុចាសតោ, បសាទនិយេ សុត្តន្តេ បច្ឆវេក្ខតោ, ឥមេហិ
តីហាការេហិ សុទ្ធិន្ទ្រិយំ វិសុទ្ធិតិ។ កុសីតេ បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ,
អារទ្ធវិរយេ បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ បយិរុចាសតោ, សម្មប្បធានេ
បច្ឆវេក្ខតោ, ឥមេហិ តីហាការេហិ វិរិយន្ទ្រិយំ វិសុទ្ធិតិ។ មុជ្ជស្សតិ
បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ, ឧបជ្ជិតស្សតិ បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ
បយិរុចាសតោ, សតិបដ្ឋានេ បច្ឆវេក្ខតោ, ឥមេហិ តីហាការេហិ
សតិន្ទ្រិយំ វិសុទ្ធិតិ។ អសមាហិតេ បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ, សមាហិតេ
បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ បយិរុចាសតោ, ឈានវិមោក្ខេ បច្ឆវេក្ខតោ,
ឥមេហិ តីហាការេហិ សមាធិន្ទ្រិយំ វិសុទ្ធិតិ។ ទុប្បញ្ញេ បុគ្គលេ
បរិវេជ្ជយតោ, បញ្ញាវន្តេ បុគ្គលេ សេវតោ ភជតោ បយិរុចាសតោ,
គម្ពីរញ្ញាណចរិយំ បច្ឆវេក្ខតោ, ឥមេហិ តីហាការេហិ បញ្ញិន្ទ្រិយំ
វិសុទ្ធិតិ។ ឥតិ ឥមេ បញ្ច បុគ្គលេ បរិវេជ្ជយតោ, បញ្ច បុគ្គលេ សេវតោ
ភជតោ បយិរុចាសតោ, បញ្ច សុត្តន្តេ បច្ឆវេក្ខតោ, ឥមេហិ បន្ទរសហិ
អាការេហិ ឥមាធិ បញ្ញិន្ទ្រិយានិវិសុទ្ធិតិ” តិ (បដិ. ម. ១.១៨២)។

អបរេបិ បន្ទរស ធម្មាវិមុត្តិបរិចាចនិយា - សទ្ធាបញ្ចមាធិ ឥន្ទ្រិយានិ,
អនិច្ចសញ្ញា, អនិច្ច ទុក្ខសញ្ញា, ទុក្ខេ អនត្តសញ្ញា, បហានសញ្ញា,
វិរាគសញ្ញាតិ ឥមា បញ្ច និព្វេជភាគិយា សញ្ញា, មេយិយត្ថេរស្ស កថិតា

កល្យាណមិត្តតាឆាយោ បញ្ចា ធម្មាតិ (ឧទា. ៣១)។ កាយ បន វេលាយ ភក្កវតោ
ឯតទហោសីតិ? បច្ចុសសមយេ លោកំ វោលោកេន្តស្ស។

អនេកានិ ទេវតាសហស្សានីតិ អាយស្មតា រាហុលេន បទុមុត្តរស្ស
ភក្កវតោ ចាទមូលេ ចាលិតនាគរាជកាលេ បត្តនំ បជ្ឈបេន្តេន សទ្ធិំ បត្តនំ
បជ្ឈបិតទេវតាសុ បន កាចិ ភូមជ្ជកា ទេវតា, កាចិ អន្តលីកូដ្ឋកា, កាចិ
ចាតុមហារាជិកា, កាចិ ទេវលោកេ, កាចិ ព្រហ្មលោកេ និព្វត្តា។ ឥមស្មី បន
ទិវសេ សព្វាបិ តា ឯកជ្ឈានេ អន្ទវនស្មីយេវ សន្និបតិកា, តា សន្ធាយាហា -
“អនេកានិ ទេវតាសហស្សានី”តិ។ ធម្មចក្កន្តិ ឥមស្មី សុត្តេ ចត្តារោ ច មគ្គា
ចត្តារិ ច ជលានិ ធម្មចក្កន្តិ វេទិតព្ពានិ។ តត្ថ ហិ កាចិ ទេវតា សោតាបន្នា
អហោសុំ, កាចិ សកទាតាមី, អនាតាមី, វិណាសវា។ តាសព្វា បន ទេវតានំ
ឯត្តកាតិ គណានវសេន បរិច្ឆេទោ នត្ថិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវ។

៩-១០. សំយោជនិយធម្មសុត្តានិវណ្ណានា

១២២-១២៣. នវមទសមាទិ ឥដ្ឋារម្មណាវសេន កថិយមាទេ ពុជ្ឈនកានំ
វសេន វុត្តានីតិ។

លោកកាមគុណាវុត្តោ ឆ្វាទសមោ។

១៣. គហបតិវុត្តោ

១-៣. វេសាលីសុត្តានិវណ្ណានា

១២៤-១២៦. គហបតិវុត្តស្ស បឋមេ ឧត្តោតិ បណីតនាយកានំ អគ្គឧត្តោ,
សោ ភក្កវតា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ បណីតនាយកានំ យទិទំ ឧត្តោ

គបាបតី"តិ ឯវំ ឯតទគ្គេ ឋបិតោ។ សេសមេតេសុ ចេវ ជ្ជីសុ, តតិយេ ច
វុត្តតមេវ។

២-៥. ការផ្ទាល់សុត្តាធិវណ្ណា

១២៧-១២៨. ចតុត្ថេ បិណ្ឌំ ឧលមាណោ បរិយេសមាណោ បព្ពជិតោតិ
បិណ្ឌោលោ។ សោ កិវ បរិជណ្ឌាកោគោ ព្រាហ្មណោ អហោសិ។ អថ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស លាភសក្ការំ ទិស្វា បិណ្ឌាត្ថាយ និក្ខមិត្វា បព្ពជិតោ។ សោ មហន្តំ
កបល្លបត្តំ គហេត្វា ចរតិ, តេន កបល្លប្បំ យាគុំ បិវតិ, កបល្លប្បេ បូវេ
ខាទតិ, កបល្លប្បំ ភត្តំ ភុញ្ញតិ។ អថស្ស មហាគ្យសភារំ សត្ត អាហេចយីសុ។
សត្តា តស្ស បត្តត្ថវិកំ នានុជាជិ។ ហេដ្ឋាមញ្ចោ បត្តំ និក្ខុដ្ឋិត្វា ឋបេតិ។ សោ
ឋបេន្តោបិ ឃំសន្តោវ បណាមេត្វា ឋបេតិ, គណ្ណោន្តោបិ ឃំសន្តោវ អាកឡិត្វា
គណ្ណាតិ។ តំ គច្ឆន្តេ កាលេ ជំសនេន បរិក្ខីណំ នាឡិកោទនមត្តមេវ
គណ្ណានកំ ជាតំ។ តតោ សត្ត អាហេចេសុំ, អថស្ស សត្តា បត្តត្ថវិកំ អនុជាជិ។
ថេរោ អបវេន សមយេន ឥន្ទ្រិយភាវំ ភាវេត្វា អគ្គជេវេ អវហេត្ត បតិដ្ឋាសិ។
ឥតិ សោ បិណ្ឌាត្ថាយ បព្ពជិតត្តា បិណ្ឌោលោ, គោត្តេន បន ភាវាផ្ទាល់ជាតិ
ឧភយំ ឯកតោ កត្វា បិណ្ឌោលភាវាផ្ទាល់ជាតិ វុច្ឆតិ។

ឧបសង្កម្មីតិ ឧត្តតុត្តតេហិ មហាអមច្ឆេហិ បរិវុតោ ឧបសង្កម្មិ។ ថេរោ កិវ
ឯកទិវសំ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា កតភត្តកិច្ចោ និទាយសមយេ
សីតហ្មនេ ទិវាវិហារំ និសីទិស្សមីតិ អាកាសេន គន្ធា គន្ធាតីវេ ឧទេនស្ស
រញ្ជោ ឧទចានំ នាម ឧយ្យានំ អត្ថិ, តត្ថ បរិសិត្វា អញ្ញាតវស្មី វុត្តមូលេ
ទិវាវិហារំ និសីទិ សីតេន ឧទកវាតេន ពីជិយមាណោ។

ឧទេនោបិ ខោ នាម រាជា សត្តាបាំ មហាចានំ បិវិត្វា សត្តមេ ទិវសេ ឧយ្យានំ
បដិជគ្គាបេត្វា មហាជនបរិវារោ ឧយ្យានំ គន្ធា មជ្ឈលសិលាបដ្ឋេ អត្តតាយ
សេយ្យាយ និបដ្ឋិ។ តស្ស ឯកា បរិចារិកា ចាទេ សម្ពាហាមាណា និសិដ្ឋា។ រាជា
កមេន និទ្ធីំ ធិក្កមិ។ តស្មី និទ្ធីំ ធិក្កន្តេ នាជកិត្តិយោ “យស្សត្ថាយ មយំ គីតាធីនំ
បយោដេយ្យម, សោ និទ្ធីំ ឧបគតោ, ន ច និទ្ធាកាលេ មហាសទ្ធីំ កាតុំ វដ្ឋតី” តិ
អត្តនោ អត្តនោ តូរិយានិ វបេត្វា ឧយ្យានំ បក្កន្តា។ តា តត្ថ តត្ថ ជលាជលានិ
ខាធមាណា បុច្ឆានិ បិឡន្ទមាណា វិចរន្តិយោ ថេរំ ទិស្វា “មា សទ្ធីំ ករិត្តា” តិ
អញ្ញមញ្ញំ និវារយមាណា វន្តិត្វា និសីធិសុ។ ថេរោ “ឥស្សរា បហាតញ្ញា, មច្ឆេរំ
វិនោទេតញ្ញ” តិ អាធិនា នយេន តាសំ អនុរូបំ ធម្មកថំ កថេសិ។

សាបិ ខោ រញ្ជោ ចាទេ សម្ពាហាមាណា និសិដ្ឋា ឥតី ចាទេ ចាលេត្វា រាជានំ
បពោធនេសិ។ សោ “កបាំ តា គតា” តិ បុច្ឆិ។ កី តាសំ តុម្ពេហិ? តា ឯកំ សមណំ
បរិវារេត្វា និសិដ្ឋាតិ។ រាជា កុទ្ធា ឧទ្ធទេនេ បក្ខិត្តលោណំ វិយ តជតជាយមាណោ
ឧដ្ឋហិត្វា “តម្កកិបិល្លិកាហិ នំ ខាធាបេស្សមី” តិ គច្ឆន្តោ ឯកស្មី អសោករុក្ខេ
តម្កកិបិល្លិកានំ បុជំ ទិស្វា ហត្ថនាកឡិត្វា សាខំ គណ្ហិតុំ នាសក្ខិ។
កិបិល្លិកបុដោ ធិដ្ឋិត្វា រញ្ជោ សីសេ បតិ, សកលសរីរំ សាលិដុសេហិ បរិកិណ្ឌំ
វិយ ទណ្ឌាធិបិកាហិ ឧយ្យមាណំ វិយ ច អហោសិ។ ថេរោ រញ្ជោ បទុដ្ឋការំ ញត្វា
ឥទ្ធិយា អាកាសំ បក្ខន្តិ។ តាបិ ឥតិយោ ឧដ្ឋាយ រញ្ជោ សន្តិកំ គន្ធា សរីរំ
បុញ្ញន្តិយោ វិយ ភូមិយំ បតិបតិកា កិបិល្លិកាយោ គហេត្វា សរីរេ វិបមាណា
សញ្ញា មុខសត្តិហិ វិជ្ជីសុ - “កី នាមេតំ, អញ្ញោ រាជានោ បព្ពជិតេ ទិស្វា វន្តិត្តិ,
បញ្ញំ បុច្ឆិត្តិ, អយំ បន រាជា កិបិល្លិកបុជំ សីសេ ភិក្ខុតុកាមោ ជាតោ” តិ។

រាជា អត្តនោ អបរាជំ ទិស្វា ឧយ្យានចាលំ បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆិ - “កី ឯស
បព្ពជិតោ? អញ្ញោសុបិ ទិវសេសុ ឥធម អាគច្ឆតី” តិ? អាម, ទេវាតិ។ ឥធម ត្វំ

អាគតទិវសេ មហ្មំ អាហោចយ្យាសីតិ។ ថេរោបិ កតិចាហោនេវ បុន អាគន្ធា
រុក្ខមូលេ និសីទិ។ ឧយ្យានចាលោ ទិស្វា - “មហាឆោ មេ អយំ បណ្ណាការោ” តិ
វេតេន គន្ធា រញ្ញោ អាហោចេសិ។ រាជា ឧដ្ឋហិត្វា សង្ខបណាវាទិសទ្ធីំ និវាត្វា
ឧគ្គតុគ្គតេហិ អមច្ចេហិ សទ្ធិំ ឧយ្យានំ អគមាសិ។ តេន វុត្ថំ “ឧបសង្កមី” តិ។

អនិក្ខិដ្ឋិតាវិនោ កាមេស្វតិ យា កាមេសុ កាមកិដ្ឋា, តំ អក្ខិដ្ឋិតបុញ្ញា,
អបរិកុត្តកាមាតិ អត្ថោ។ អទ្ធានញ្ច អាចាទេន្តិ បវេណី បដិចាទេន្តិ, ជ័យរត្ថំ
អនុពន្ធាបេន្តិ។ មាតុមត្តិស្វតិ មាតុបមាណាសុ។ លោកស្មិញ្ច មាតា ភគិនី
ជីតាតិ ឥទំ តិវិទំ គរុការម្មណំ នាម, ឥតិ គរុការម្មណោ ឧបនិពន្ធិ ចិត្តំ
វិមោចេតុំ នលភតិ តិ ធស្សេន្តោ វាមាហា។ អថស្ស តេន បញ្ចេន ចិត្តំ
អនោតរន្តំ ទិស្វា ភគវតា បដិកូលមនសិការវសេន ចិត្តបនិពន្ធនត្ថំ វុត្ថំ
ទូត្តិសាការកម្មជ្ជានំ កថេសិ។

អភាវិតកាយាតិ អភាវិតបញ្ចទ្វារិកកាយា។ តេសំ តំ ទុក្ខំ ហោតិ តិ
តេសំ តំ អសុភកម្មជ្ជានំ ភាវេតុំ ទុក្ខំ ហោតិ។ ឥតិស្ស ឥមិនាបិ ចិត្តំ
អនោតរន្តំ ទិស្វា ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ កថេសិ។ ឥន្ទ្រិយសំវរស្មិញ្ច ឧបនិពន្ធិ ចិត្តំ
វិហោថេតុំ នលភតិ។ រាជា តំ សុត្វា តត្ថ ឡិតិណ្ណាចិត្តោ អច្ឆរិយំ, ភោ
ការទ្វាជាតិអាទិមាហា។

អរក្ខិតេនេវ កាយេនាតិអាទិសុ ហត្ថចាទេ កិដ្ឋាបេន្តោ គីរំ បរិវត្តេន្តោ
កាយំ ន រក្ខតិ នាម, នាមប្បការំ ទុដ្ឋល្លំ កថេន្តោ វចនំ ន រក្ខតិ នាម,
កាមរិតក្កាធយោវិតក្កេន្តោ ចិត្តំ ន រក្ខតិ នាម។ រក្ខិតេនេវ
កាយេនាតិអាទិសុ វុត្ថវិបរិយាយេន អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។

អតិវិយ មំ តស្មី សមយេ លោកធម្មា បរិសហន្តីតិ មំ តស្មី សមយេ
អតិក្កមិត្វា លោភោ អធិកវតីតិ អត្ថោ។ ឧបជ្ជិតាយ សតិយាតិ កាយគតាយ
សតិយា សុបជ្ជិតាយ។ ន មំ តថា តស្មី សមយេតិ តស្មី សមយេ មំ យថា បុព្វេ,
ន តថា លោភោ អតិក្កមិត្វា ឧប្បជ្ជតីតិ អត្ថោ។ បរិសហន្តីតិ បទស្ស
ឧប្បជ្ជតីតិបិ អត្ថោយេវ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្តេ តយោ កាយា កថិតា។ កថំ?
“ឥមមេវ កាយ”ន្តិ ឯត្ថ ហិ ករណកាយោ កថិតោ, “ភាវិតកាយោ”តិ ឯត្ថ
បញ្ចាទ្វារិកកាយោ, “វក្ខតេនេវ កាយេនា”តិ ឯត្ថ ចោបនកាយោ,
កាយវិញ្ញតីតិ អត្ថោ។ បញ្ចមំ ឧត្តានមេវ។

៦. យោសិតសុត្តរណ្ឌនា

១២៩. ធនេវ រូបា ច មនាថាតិ រូបា ច មនាថា សំវិជ្ជន្តិ។ ចក្កុវិញ្ញាណញាតិ
ចក្កុវិញ្ញាណញា សំវិជ្ជតិ។ សុខវេទនិយំ ជស្សន្តិ ចក្កុវិញ្ញាណាសម្មយុត្តំ
ឧបនិស្សយវសេន ជវនកាលេ សុខវេទនាយ បច្ចយត្វតំ ជស្សំ។ សុខា វេទនាតិ
ឯកំ ជស្សំ បដិច្ច ជវនវសេន សុខវេទនា ឧប្បជ្ជតិ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ
នយោ។

ឥតិ ឥមស្មី សុត្តេ តេវីសតិ ធាតុយោ កថិតា។ កថំ? ឯត្ថ ហិ ចក្កុបសាទោ
ចក្កុធាតុ, តស្ស អារម្មណំ រូបធាតុ, ចក្កុវិញ្ញាណំ វិញ្ញាណធាតុ,
ចក្កុវិញ្ញាណាធាតុយា សហជាតា តយោ ខន្ធា ធម្មធាតុ, ឯវំ បញ្ចសុ ទ្វារេសុ
ចតុន្នំ ចតុន្នំ វសេនវីសតិ។ មនោទ្វារេ “មនោធាតុ”តិ អារជ្ជនចិត្តំ គហិតំ,
អារម្មណញោវ ហនយវត្ថុ ច ធម្មធាតុ, វត្ថុនិស្សិតំ មនោវិញ្ញាណធាតុតិ ឯវំ
តេវីសតិ ហោន្តិ។ ឯវំ តេវីសតិយា ធាតុនំ វសេន ធាតុនានត្ថំ វត្ថុ ភកវតាតិ
នស្សតិ។

៧-៨. ហាលិទ្ធិកានិសុត្តាទិវណ្ណានា

១៣០-១៣១. សត្តមេ មនាបំ ឥត្តតន្តិ បជាធាតីតិ យំ អនេន មនាបំ រូបំ
ទិដ្ឋំ, តំ ឥត្តតន្តិ ឯវមេតំ មនាបមេវ តន្តិ បជាធាតី។ ចក្កវិញ្ញាណំ
សុខវេទនិយញ្ច ជស្សំ បដិច្ចាតិ ចក្កវិញ្ញាណាញោវ, យោ ច
ឧបនិស្សយកោជិយា វា អនន្តរកោជិយា វា សមនន្តរកោជិយា វា
សម្បយុត្តកោជិយា វា សុខវេទនាយ បច្ចយោ ជស្សោ, តំ សុខវេទនិយំ ជស្សញ្ច
បដិច្ច ឧប្បជ្ឈតិ សុខវេទនាតិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ ឥតិ ឥមេសុ ទ្ធិសុ សុត្តសុ
កិរិយាមនោវិញ្ញាណាធាតុ អារជ្ជនកិច្ចា, មនោធាតុយេវ វា សមាធា
មនោធាតុនាមេន វុត្តាតិ វេទិតញ្ច។ អជ្ជមំ ឧត្តានមេវ។

៩. លោហិទ្ធិសុត្តវណ្ណានា

១៣២. នវមេ មក្ករកតេតិ ឯវនាមកេ នគរេ អរញ្ញកុជិកាយន្តិ អរញ្ញោ
កតាយ ចាជិយេក្កាយ កុជិយំ, នវិហារបច្ចន្តកុជិយំ។ មាណាវកាតិ យេបិ
តត្ថ មហាល្លកា, តេ មហាល្លកកាលេបិ អន្តេវាសិកតាយ មាណាវកាត្រូវ
វុត្តា។ តេនុបសង្កមីស្វតិ ចាតោ សិប្បំ ឧគ្គល្ហាត្វា សាយំ “អាចរិយស្ស កដ្ឋានិ
អាហរិស្សមា”តិ អរញ្ញំ បរិសិទ្ធាវិចរន្តា យេន សា កុជិកា, តេនុបសង្កមីសុ។
បរិតោ បរិតោ កុជិកាយាតិ តស្ស កុជិកាយ សមន្តតោ សមន្តតោ។
សេលេយ្យកានីតិ អញ្ញមញ្ញស្ស បិដ្ឋិ គហេត្វា លង្កិត្វា ឥតោ ចិតោ
ចង្គមនកិឡនាទិ។

មុណ្ណាកាតិអាទិសុ មុណ្ណោ មុណ្ណាតិ, សមណោ ច សមណាតិ វត្ថុំ វង្កេយ្យ,
ឥមេ បន ហិឡេន្តា “មុណ្ណាកា សមណាកា”តិ អាហំសុ។ ឥញ្ញាតិ គហបតិកា។
កណ្ណាតិ កណ្ណា, កាឡកាតិ អត្ថោ។ ពន្ធទាទាបច្ឆាតិ ឯត្ថ ពន្ធទិ ព្រហ្មា

អធិប្បតោ។ តញ្ជី ព្រាហ្មណា បិតាមហោតិ វេហរន្តិ។ ចាធានំ អបច្ឆា
ចាធាបច្ឆា, ព្រហ្មនោ បិដ្ឋិចាធតោ ជាតាតិ អធិប្បាយោ។ តេសំ កិរ អយំ លទ្ធិ
“ព្រាហ្មណា ព្រហ្មនោ មុខតោ និក្ខត្តា, ខត្តិយា ឧរតោ, វេស្សា នាភិតោ, សុទ្ធា
ជាណុតោ, សមណា បិដ្ឋិចាធតោ”តិ។ ភរតកានន្តិ កុដិម្ពិកានំ។ កុដិម្ពិកា ហិ
យស្មា រដ្ឋំភរន្តិ, តស្មា ភរតាតិ វុច្ឆន្តិ។ ឥមេ បន បរិករំ កត្វា វធមានា
“ភរតកាន”ន្តិ អាហំសុ។

វិហារា និក្ខមិត្វាតិ “វត្តិដ្ឋកាបរិច្ឆន្ទ
រជតបដ្ឋសន្និកសមវិប្បកិណ្ណាវាលិកេ រមណីយេ បរិវេណោ កដ្ឋកលាបេ
ពន្ធិត្វា ខិបមានា វាលិកំ អាណុឡេត្វា, ហត្ថេន ហត្ថំ អាធាយ បណ្ណាកុដិ
បរិយាយន្តា ‘ឥមេ ឥមេសំ ភរតកានំ សក្កតា, ឥមេ ឥមេសំ ភរតកានំ
សក្កតា’តិ បុនប្បុនំ វិវរន្តា អតិវិយ ឥមេ មាណាវកា កីឡំ ករោន្តិ, វិហារេ
ភិក្ខុនំ អត្ថិការម្យិ ន ជានន្តិ, ទស្សេស្សាមិ នេសំ ភិក្ខុនំ អត្ថិការ”ន្តិ ចិន្តេត្វា
បណ្ណាកុដិតោ និក្ខមិ។

សីលុត្តមា បុព្វតរា អហោសុន្តិ គុណាវន្តានំ គុណោ កថិតេ និគ្គណានំ
គុណភាវោ ចាកដោវ ភវិស្សតីតិ ចោរាណាកព្រាហ្មណានំ គុណោ កថេន្តោ
ឯវមាហា។ តត្ថ សីលុត្តមាតិ សីលដេដ្ឋកា។ សីលញ្ជី តេសំ ឧត្តមំ, ន
ជាតិគោត្តំ។ យេ បុរាណំ សរន្តិតិ យេ ចោរាណាកំ ព្រាហ្មណាធម្មំ សរន្តិ។
អភិកុយ្យ កោធន្តិ កោធំ អភិភវិត្វា តេសំ ធូរាណិ សុគុត្តានិ សុរក្ខិតានិ
អហោសុំ។ ធម្មេ ច ឈានេ ច រតាតិ ទសវិដេ កុសលកម្មបថធម្មេ
អជ្ជសមាបត្តិឈានេសុ ច រតា។

ឯវំ ចោរាណានំ គុណំ កថេត្វា អថេតវហិ ព្រាហ្មណានំ មាណំ និម្មទ្កេន្តោ
ឥមេ ច វោក្ខម្ម ជថាមសេតិអាធិមាហា។ តត្ថ វោក្ខម្មាតិ ឯតេហិ គុណេហិ

អបក្កមិត្តា។ ជនាមសេតិ មយំ ជនាម សជ្ឈាយាមាតិ ឯត្ថកេនេវ
ព្រាហ្មណម្នាតិ មញ្ញមាណា ព្រាហ្មណា មយន្តិ ឥមីនា គោត្តន មត្តា ហុត្វា
វិសមំ ចរន្តិ, វិសមាទិ កាយកម្មាទិទិ ករោន្តិទិ អត្ថោ។ បុប្ផអត្តទណ្ឌាតិ បុប្ផ
អត្តា ទណ្ឌា ឯតេហិទិ បុប្ផអត្តទណ្ឌា, គហិតនាណាវិធនទណ្ឌាតិ អត្ថោ។
សតទណ្ឌាតណ្ហោស្វតិ សតទណ្ឌាទិទណ្ហោសុ។ អគុត្តទ្វារស្ស ភវន្តិ មោយាតិ
អសំរុតទ្វារស្ស សព្វេបិ វតសមាទាណា មោយា ភវន្តិទិ ទិបេតិ។ យថា កិច្ច?
សុបិនេវ លទ្ធិំ បុរិសស្ស វិត្តន្តិ យថា សុបិនេ បុរិសស្ស លទ្ធិំ
មណិមុត្តាទិនាណាវិធិំវិត្តំ មោយំ ហោតិ, បពុជ្ឈិទ្វា កិញ្ចិ ន បស្សតិ, ឯវំ មោយា
ភវន្តិទិ អត្ថោ។

អនាសកាតិ ឯកាហទ្ធិហាទិវសេន អនាហារកា។ ឥណ្ឌិលសាយិកា
ចាតិ ហរិតកុសសន្តតេ ភូមិភាគេ សយនំ, ចាតោ សិនានញ្ច តយោ ច វេទាតិ
ចាតោវ ឧទកំ បរិសិទ្ធា ម្ពានញ្ចោវ តយោ ច វេទា។ ខរាជិនំ ជជា បង្កោតិ
ខរសម្មស្សំ អជិនចម្មញ្ចោវ ជជា កលាចោ ច បង្កោ ច, បង្កោ នាម ទន្ធមលំ។
មន្តា សីលព្ពតំ តចោតិ មន្តា ច អជសីលគោសីលសម្ពាតំ សីលំ
អជវតគោវតសម្ពាតំ វតញ្ច។ អយំ ឥនាទិ ព្រាហ្មណានំ តចោតិ វទតិ។
កុហនា វង្គទណ្ឌា ចាតិ បដិច្ចន្ទកូចោវិយ បដិច្ចន្ទនោសំ កោហញ្ចញ្ចោវ
វង្គទណ្ឌា, ច ឧទុម្ពរបលាសពេឡូវរុក្ខានំ អញ្ញាតរតោ គហិតំ វង្គទណ្ឌាញ្ចាតិ
អត្ថោ។ ឧទកាចមនាទិ ចាតិ ឧទកេន មុខបរិមជ្ឈនាទិ។ វណ្ណា ឯតេ
ព្រាហ្មណានន្តិ ឯតេ ព្រាហ្មណានំ បរិក្ខារភណ្ឌាកវណ្ណាតិ ទស្សេតិ។ កត
កិញ្ចិក្ខុការវនាតិ កតា កិញ្ចិក្ខុការវនា។ អយមេវ វា ចាថោ, អាមិសកិញ្ចិក្ខុស្ស
វឡនត្ថាយ កតន្តិ អត្ថោ។

ឯវំ ឯតវហិ ព្រាហ្មណានំ មាណំ និម្ពុទ្ធិត្វា បុន ចោរាណាកព្រាហ្មណានំ
វណ្ណំ កថេន្តោ ចិត្តញ្ច សុសមាហិតន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ សុសមាហិតន្តិ តេសំ
ព្រាហ្មណានំ ចិត្តំ ឧបចារប្បនាសមាជីហិ សុសមាហិតំ អហោសីតិ ទស្សេតិ។
អទិលន្តិ មុនុ អថទ្ធី។ សោ មគ្គោ ព្រាហ្មបត្តិយាតិ សោ សេដ្ឋបត្តិយា មគ្គោ, តុម្ហេ
បន កី ព្រាហ្មណា នាមាតិ ជីវេន្តោ ឯវមាហ។

អាគម៌សុ នុទ្ធិធាតិ អាគម៌សុ នុ ខោ ឥធា។ អធិមុច្ឆតីតិ កិលេសវសេន
អធិមុត្តោ គិទ្ធោ ហោតិ។ ព្យាបដ្ឋតីតិ ព្យាបាទវសេន បូតិចិត្តំ ហោតិ។
បរិត្តចេតសោតិ អនុបដ្ឋិតសតិតាយ សំកិលេសចិត្តេន បរិត្តចិត្តោ។
ចេតោវិមុត្តិន្តិ ជលសមាជី។ បញ្ញាវិមុត្តិន្តិ ជលបញ្ញំ។ អប្បមាណាចេតសោតិ
ឧបដ្ឋិតសតិតាយ និក្ខិលេសចិត្តេន អប្បមាណាចិត្តោ។

១០. វេរបាទ្ធានិសុត្តវណ្ណនា

១៣៣. ទសមេ កាមណ្ហាយន្តិ ឯវំនាមកេ នគរេ។ យគ្សេតិ ចោទនត្ថ
និចាតោ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។

គហបតិវគ្គោ តេរសមោ។

១៤. ទេវទហាវគ្គោ

១. ទេវទហាសុត្តវណ្ណនា

១៣៤. ទេវទហាវគ្គស្ស បឋមេ ទេវទហាន្តិ នប្បុសកលិដ្ឋេន លទ្ធិនាមោ
និគមោ។ មនោរមាតិ មនំ រមយន្តោ, មនាចាតិ អត្តោ។ អមនោរមាតិ
អមនាចា។

២. ខណៈសុត្តន្តបិដក

១៣៥. ទុតិយេ ធនស្សាយតនិកា នាមាតិ វិសុំ ធនស្សាយតនិកា នាម
និរយា នត្តិ។ សព្វេសុបិ ហិ ឯកតីសមហានិរយេសុ ធន្ទារជស្សាយតនបញ្ញត្តិ
ហោតិយេវ។ ឥទំ បន អវីចិមហានិរយំ សន្ទាយ វុត្តំ។ សគ្គាតិ ឥធាបិ
តាវតីសបុរមេវ អធិប្បតំ។ កាមាវចរនេវលោកេ បន ឯកស្ម័យ្យ
ធនស្សាយតនបញ្ញត្តិយា អភារោ នាម នត្តិ។ ឥមិនា កី ធិបេតិ? និរយេ
ឯកន្តទុក្ខសមប្បិភាវេន, នេវលោកេ ច ឯកន្តសុខសមប្បិភត្តា
ឯកន្តទិដ្ឋារតិវសេន ឧប្បន្នបមាទេន មគ្គព្រហ្មចរិយវាសំ វសិតុំ ន សក្កា។
មនុស្សលោកោ បន វោកិណ្ណសុខទុក្ខោ, ឥនេវ អចាយោបិ សគ្គាបិ
បញ្ញាយតិ។ អយំ មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស កម្មភូមិ នាម, សា តុម្កេហិ លទ្ធា។ តស្មា
យេ វោ ឥមេ មនុស្សកា ខន្ធាលទ្ធា, តេ វោ លាភា។ យញ្ច វោ ឥទំ មនុស្សត្ថំ
លទ្ធិ, បដិលទ្ធា វោ ព្រហ្មចរិយវាសស្ស ខណោ សមយោតិ។ វុត្តម្បិ ហេតុ
ចោរណោហិ -

“អយំ កម្មភូមិ ឥធ មគ្គភាវនា,
ហំនាទិ សំវេជនិយា ពហូ ឥធ;
សំវេកសំវេជនិយេសុ វុត្តសុ,
សំវេកជាតោវ បយុញ្ច យោនិសោ”តិ។

៣. បឋមរូបាភាមសុត្តន្តបិដក

១៣៦. តតិយេ រូបសម្មុទ្ធិតាតិ រូបេ សម្មុទ្ធិតា បមោទិតា។ ទុក្ខាតិ ទុក្ខិតា។
សុខោតិ និព្វានសុខេន សុខិតោ។ កេវលាតិ សកលា។ យាវតត្ថិតិ វុច្ចតិ
យត្ថកា អត្ថិតិ វុច្ចតិ។ ឯតេ វោតិ ឯត្ថ វោ-កាវេ និចាតមត្តំ។ បច្ចនិកមិទំ

ហោតិ, សត្វលោកេន បស្សតន្តិ យំ ឥទំ បស្សន្តានំ បណ្ឌិតានំ ទស្សនំ, តំ
សត្វលោកេន បច្ឆនីកំ ហោតិ វិវុទ្ធី។ លោកោ ហិ បញ្ចក្ខន្ធន្ទ និទ្ធា សុខា អត្តា
សុភាតិ មញ្ញាតិ, បណ្ឌិតា អនិទ្ធា ទុក្ខា អនត្តា អសុភាតិ។ សុខតោ អាហូតិ
សុខន្តិ កថេន្តិ។ សុខតោវិទូតិ សុខន្តិ ជានន្តិ។ សត្វមេតំ និព្វានមេវ សន្ធាយ
វុត្តិ។

សម្មុទ្ទេត្តាតិ ឯត្ថ និព្វានេ សម្មុទ្ទា។ អវិទូសូតិ ពាលា។ សត្តេបិ ហិ
ធន្ទុតិចាសណ្ឌិនោ “និព្វានំ ចាបុណីស្សមា” តិ សញ្ញិនោ ហោន្តិ, តេ បន
“និព្វានំ នាម ឥទ” ន្តិបិ ន ជានន្តិ។ និវុតានន្តិ កិលេសនីវរលោន និវុតានំ
បរិយោនន្ធានំ។ អនុកាហេ អបស្សតន្តិ អបស្សន្តានំ អនុកាហេ ហោតិ។ កី តំ
ឯវំ ហោតិ? និព្វានំ វា និព្វានទស្សនំ វា អបស្សន្តានញ្ចី ពាលានំ និព្វានម្បិ
និព្វានទស្សនម្បិ កាឡមេយអវច្ឆាទិតំ វិយ ចន្ទមណ្ឌលំ កជាហេន
បដិកុដ្ឋិតបត្តោវិយ ច និច្ចកាលំ តមោ ចេវ អនុកាហេ ច សម្មវដ្ឋតិ។

សតញ្ចវិវដំ ហោតិ, អាលោកោ បស្សតាមិវាតិ សតញ្ច សប្បវិសានំ
បញ្ញាទស្សនេន បស្សន្តានំ និព្វានំ អាលោកោវិយ វិវដំ ហោតិ។ សន្តិកេ ន
វិជានន្តិ, មកា ធម្មស្ស អកោវិទាតិ យំ អត្ថនោ សរីរេ កេសេ វា លោមាធីសុ វា
អញ្ញាតរកោដ្ឋាសំ បរិច្ឆិន្ទិត្វា អនន្តរមេវ អធិគន្ធត្ថតោ អត្ថនោ វា ខន្ធានំ
និរោធមគ្គតោ សន្តិកេ និព្វានំ។ តំ ឯវំ សន្តិកេ សមាទម្បិ មគ្គភូតា ជនា
មគ្គាមគ្គធម្មស្ស ចតុសច្ចធម្មស្ស វា អកោវិទា ន ជានន្តិ។

មារយេយ្យនុបន្នេហីតិ តេភូមកវដ្តំ មារស្ស និវាសជ្ជានំ អនុបន្នេហិ។ កោ
នុ អញ្ញាត្រ អរិយេភីតិ ឋបេត្វា អរិយេ កោនុ អញ្ញា និព្វានបទំ ជានិតុំ
អរហតិ។ សម្មទញ្ញាយ បរិនិព្វន្តិតិ អរហត្ថបញ្ញាយ សម្មា ជានិត្វា អនន្តរមេវ

អនាសវា ហុត្វា កិលេសបរិនិព្វានេន បរិនិព្វន្តិ។ អថ វា សម្មទញ្ញាយ អនាសវា
ហុត្វា អន្តេ ខន្ធបរិនិព្វានេន បរិនិព្វាយន្តិ។

៤-១២. ទុតិយរូបាភមសុត្តាធិវណ្ណានា

១៣៧-១៤៥. ចតុត្ថំ សុទ្ធិកំ កត្វា ទេសិយមាទេ ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយេន
វុត្ថំ។ បញ្ចមាធិនិ តថា តថា ពុជ្ឈន្តានំ អជ្ឈាសយេន វុត្តានិ។ អត្តោ បន តេសំ
ចាកដោយេវាតិ។

ទេវទហាវគ្គោ ចុទ្ធសមោ។

១៥. នវបុរាណាវគ្គោ

១. កម្មនិរោធសុត្តវណ្ណានា

១៤៦. នវបុរាណាវគ្គស្ស បឋមេ នវបុរាណានីតិ នវានិ ច បុរាណានិ ច។
ចក្កុ, ភិក្ខុវេ, បុរាណកម្មន្តិ ន ចក្កុ បុរាណំ, កម្មមេវ បុរាណំ, កម្មតោ បន
និព្ពត្តត្តា បច្ចយនាមេន ឯវំ វុត្ថំ។ អភិសង្ខតន្តិ បច្ចយេហិ អភិសមាគន្ធិ កតំ។
អភិសញ្ចេតយិតន្តិ ចេតនាយ បកប្បីតំ។ វេទនិយំ ទជ្ឈត្តន្តិ វេទនាយ វុត្ថុតិ
បស្សិតព្ពំ។ និរោធាវិមុត្តិ ជុសតិ ឥមស្ស តិវិជស្ស កម្មស្ស និរោធនវិមុត្តិ
ជុសតិ។ អយំ វុច្ចតិ អយំ តស្សាវិមុត្តិយា អារម្មណភូតោ និរោធនា
កម្មនិរោធាតិ វុច្ចតិ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្តេ បុព្ពភាគវិបស្សនា កថិតា។

២-៥. អនិច្ចនិព្វានសប្បាយសុត្តាធិវណ្ណានា

១៤៧-១៥០. ធុតិយេ និព្វានសប្បាយន្តិ និព្វានស្ស សប្បាយំ
ឧបការបដិបទំ។ តតិយាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ បដិចាជិយា បន ចត្វុសុបិ
ឯតេសុ សុត្តេសុ សហាវិបស្សនាយ ចត្តារោ មគ្គា កថិតា។

៦-៧. អន្តោវាសិកសុត្តាទិវណ្ណានា

១៥១-១៥២. ធម្មេ អនន្តោវាសិកន្តិ អន្តោ វសនកកិលេសវិវហិតំ។
អនាចរិយកន្តិ អាចរណកកិលេសវិវហិតំ។ អន្តស្ស វសន្តិតិ អន្តោ អស្ស
វសន្តិ។ តេ នំ សមុទាចរន្តិតិ តេ ឯតំ អធិកវន្តិ អន្លោត្តវន្តិ សិក្ខាបេន្តិវា។ “ឯវំ
វេជ្ជកម្មំ ករោហិ, ឯវំ ទូតកម្ម”ន្តិ ឥតិ សិក្ខាបនសម្ពាតេន
សមុទាចរណត្ថេនស្ស តេ អាចរិយា នាម ហោន្តិ, តេហិ អាចរិយេហិ
សាចរិយកោតិ វុច្ចតិ។ សេសមេត្ត វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ធី។ សត្តមំ ហោជ្ជា
កថិតនយមេវ។

៨. អត្ថនុខាបរិយាយសុត្តវណ្ណានា

១៥៣. អដ្ឋមេ យំ បរិយាយំ អាគម្មាតិ យំ ការណំ អាគម្ម។ អញ្ញត្រេវ
សន្ធាយាតិ វិជា សន្ធាយ សទ្ធិំ អបនេត្វា។ ឯត្ថ ច សន្ធាតិ ន បច្ចក្ខា សន្ធា។ យោ
បន បរស្ស ឯវំ កិរ ឯវំ កិរាតិ កថេន្តស្ស សុត្វា ឧប្បន្នោ សន្ធិហានាការោ, តំ
សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ វុច្ចិអាធិសុបិ វុចាបេត្វា ឧមាបេត្វា អត្ថេតន្តិ គហណាការោ
វុច្ចិ នាម, ឯវំ កិរ ភវិស្សតិ តិ អនុស្សវំនំ អនុស្សវោ, និសីទិត្វា ឯកំ ការណំ
ចិន្តេន្តស្ស ការណំ ឧបជ្ជាតិ, ឯវំ ឧបជ្ជិតស្ស អត្ថេតន្តិ គហណំ
អាការបរិវិតក្តោ នាម, ការណវិតក្តោតិ អត្ថោ។ ការណំ ចិន្តេន្តស្ស
ចាបិកា លទ្ធិ ឧប្បជ្ជតិ, តំ អត្ថេសាតិ គហណាការោ ទិដ្ឋិនិដ្ឋានក្ខន្ធិ នាម។

អញ្ជើញព្យាករេយ្យាតិ ឥមាធិ បញ្ចា ហំនាធិ មុញ្ចាត្វា អរហន្តំ ព្យាករេយ្យ។ ឥមស្ម័
សុត្ត សេខាសេខានំ បច្ឆវេក្ខណា កថិតា។

៩-១០. ឥន្ទ្រិយសម្មន្ទសុត្តាទិវណ្ណានា

១៥៤-១៥៥. នវមេ ឥន្ទ្រិយសម្មន្ទោតិ បរិបុណ្ណាទ្រិយោ។ តត្ថ យេន ធន
ឥន្ទ្រិយានិ សម្មសិទ្ធា អរហន្តំ បត្តំ, សោ តេហិ និព្វិសេវនេហិ ឥន្ទ្រិយេហិ
សមន្នាគតត្តា, ចក្ខាធិនំ វា ធន ឥន្ទ្រិយានិ សម្មសន្តស្ស ឧប្បន្នេហិ សទ្ធាធិហិ
ឥន្ទ្រិយេហិ សមន្នាគតត្តា បរិបុណ្ណាទ្រិយោ នាម ហោតិ, តំ សន្ធាយ ភកវា
ចក្ខុទ្រិយេ ចេតិអាធិនា នយេន ទេសនំ វិត្តាវេត្វា ឯត្តាវតា ខោភិក្ខុ
ឥន្ទ្រិយសម្មន្ទោ ហោតីតិ អាហា។ ទសមំ ហេជ្ជា វុត្តនយមេវាតិ។

នវបុរាណាវគ្គោ បញ្ចទសមោ។

តតិយោ បណ្ណាសកោ។

១៦. នន្ទិក្ខយវគ្គោ

១-៤. អជ្ឈត្តនន្ទិក្ខយសុត្តាទិវណ្ណានា

១៥៦-១៥៩. នន្ទិក្ខយវគ្គស្ស បឋមេ នន្ទិក្ខយា រាគក្ខយោ, រាគក្ខយា
នន្ទិក្ខយោតិ នន្ទិយា ច រាគស្ស ច អត្ថតោ ឯកត្តា វុត្តំ។ សុរិមុត្តន្តិ
អរហន្តជលវិមុត្តិវសេន សុដ្ឋវិមុត្តំ។ សេសមេត្ត ទុតិយាធិសុ ច ឧត្តានមេវ។

៥-៦. ជីវកម្មវនសមាធិសុត្តាទិវណ្ណានា

១៦០-១៦១. បញ្ចមំ សមាធិវិកលានំ, ធម្មំ បដិសល្លានវិកលានំ
ចិត្តកក្កតញ្ច កាយវិវេកញ្ច លកន្តានំ ឯតេសំ កម្មជ្ជានំ ជាតី គមិស្សតីតិ

ញាតិ កថិតំ។ តត្ថ ឌុក្ខាយតីតិ (បច្ចុក្ខាយតិ) បញ្ញាយតិ ចាកដំហោតិ។ ឥតិ
ទ្វីសុបិ ឯតេសុ សហវិបស្សនាយ ចត្តារោ មគ្គា កថិតា។

៧៩. កោដិកអនិច្ចសុត្តានិវដ្តានា

១៦២-១៦៤. សត្តមាទីសុ តីសុ ថេរស្ស វិមុត្តិបរិចាចនិយា ធម្មាវ កថិតា។

១០-១២. មិច្ឆាទិដ្ឋិបហានសុត្តានិវដ្តានា

១៦៥-១៦៧. ទសមាទីនិ តីណិ ចាជិយេក្កេន បុគ្គលជ្ឈាសយវសេន វុត្តានិ។
តេសំ អត្តោ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចាតិ។

នន្ទិក្ខយវត្តោ សោលសមោ។

១៧. សដ្ឋិបេយ្យាលវត្តោ

១-៦០. អដ្ឋត្ថអនិច្ចនន្ទសុត្តានិវដ្តានា

១៦៨-២២៧. តទនន្តរោ សដ្ឋិបេយ្យាលោ នាម ហោតិ, សោ ឧត្តានត្តោវ។
យានិ បនេត្ថ សដ្ឋិ សុត្តានិ វុត្តានិ, តានិ “ធម្មោ បហាតញ្ចា”តិ ឯវំ តស្ស តស្សេវ
បទស្ស វសេន ពុជ្ឈនកានំ អដ្ឋាសយវសេន វុត្តានិ។ ឥតិ សព្វានិ តានិ
ចាជិយេក្កេន បុគ្គលជ្ឈាសយវសេន កថិតានិ។ ឯកេកសុត្ថបរិយោសានេ
ចេត្ថ សដ្ឋិ សដ្ឋិភិក្ខុ អវហត្ថំ បត្តាតិ។

សដ្ឋិបេយ្យាលវត្តោ។

១៨. សមុទ្ធុវត្តោ

១. បឋមសមុទ្ធុសុត្តវដ្តានា

២២៨. សមុទ្ទវគ្គស្ស បឋមេ ចក្ក, ភិក្ខុវេ, បុរិសស្ស សមុទ្ទោតិ យទិ
ទុប្បរណាជ្ជន យទិ វា សមុទ្ទនជ្ជន សមុទ្ទោ, ចក្កមេវ សមុទ្ទោ។ តស្ស ហិ
បឋវិតោ យាវ អកនិជ្ឈព្រហ្មលោកា នីលាទិអារម្មណំ សមោសវន្តំ
បរិបុណ្ណការំ កាតុំ ន សក្កោតិ, វេរំ ទុប្បរណាជ្ជនបិ សមុទ្ទោ។ ចក្ក ច តេសុ
តេសុ នីលាទិសុ អារម្មណេសុ សមុទ្ទតិ, អសំវុតំ ហុត្វា ឱសរមាជំ
កិលេសុប្បត្តិយា ការណភាវេន សនោសគមនេន គច្ឆតីតិ សមុទ្ទនជ្ជនបិ
សមុទ្ទោ។ តស្ស រូបមយោ វេតោតិ សមុទ្ទស្ស អប្បមាលោ ឱមិមយោ វេតោ
វិយ តស្សបិ ចក្កសមុទ្ទស្ស សមោសវន្តស្ស នីលាទិភេទស្ស អារម្មណស្ស
វសេន អប្បមេយ្យោ រូបមយោ វេតោ វេទិតញោ។ យោ តំ រូបមយំ វេតំ
សហតីតិ យោ តំ ចក្កសមុទ្ទ សមោសជំ រូបមយំ វេតំ, មនាបេ រូបេ រាគំ,
អមនាបេ ធានំ, អសមបេ ក្ខិតេ មោហន្តិ វេរំ រាគាទិកិលេសេ អនុប្បាទេន្តោ
ឧបេក្ខកភាវេន សហតិ។

សឱមិន្ទិអាទិសុ កិលេសឱមីហិ សឱមី។ កិលេសាវដ្តេហិ សាវដ្តំ។
កិលេសតាហេហិ សតាហំ។ កិលេសវក្ខុសេហិ សវក្ខុសំ។ កោដ្ឋចាយាសស្ស
ច វសេន សឱមី។ វុតញ្ជោតំ “ឱមិភយន្តិ ខោ, ភិក្ខុវេ, កោដ្ឋចាយាសស្សេតំ
អធិវចន”ន្តិ (ឥតិវុ. ១០៩; ម. និ. ២.១៦២; អ. និ. ៤.១២២)។ កាមគុណាវសេន
សាវដ្តំ។ វុតញ្ជោតំ “អារដ្ឋក្កាហោតិ ខោ, ភិក្ខុវេ, បញ្ចន្នេតំ កាមគុណានំ
អធិវចន”ន្តិ (សំ. និ. ៤.២៤១)។ មាតុកាមវសេន សតាហំ សវក្ខុសំ។ វុតញ្ជោតំ
“តាហវក្ខុសោតិ ខោ, ភិក្ខុវេ, មាតុកាមស្សេតំ អធិវចន”ន្តិ (ឥតិវុ. ១០៩)។
សេសវាវេសុបិ វសេវ នយោ។ សភយំ ទុត្តរំ អច្ចតវីតិ ឱមិភយេន សភយំ
ទុរតិក្កមំ អតិក្កមិ។ លោកន្តគ្វតិ សម្ពារលោកស្ស អន្តំ គតោ។ ចារគតោតិ
វុច្ឆតីតិ និព្វានំ គតោតិ កថិយតិ។

២-ក. ទុតិយសមុទ្ទសុត្តានិវដ្ឋាន

២២៩-២៣០. ទុតិយេ សមុទ្ទោតិ សមុទ្ទនន្ទនេ សមុទ្ទោ, កិលេទនន្ទនេ
តេមនន្ទនាតិ វុត្តំ ហោតិ។ យេភុយ្យេនាតិ ឋបេត្វា អរិយសាវកេ។ សមុទ្ទាតិ
កិលិដ្ឋា តិដ្ឋា និមុត្តា។ តន្តាកុលកជាតាតិអាទិ ហេដ្ឋា វិត្តាវិតមេវ។
មច្ចុជហោតិ តយោ មច្ចុ ជហិត្វា ឋិតោ។ និរុបដ្ឋិតិ តីហិ ឧបដ្ឋិហិ អនុបដ្ឋិ។
អបុនព្ភវាយាតិ និព្ពានត្ថាយ។ អមោហាយេ មច្ចុរាជន្តិយថា តស្ស គតី ន
ជាតាតិ, វេ មច្ចុរាជានំ មោហេត្វា គតោ។ តតិយំ វុត្តនយមេវ។

២-ខ. ទីរុក្ខោបមសុត្តានិវដ្ឋាន

២៣១-២៣៣. ចតុត្ថេ អប្បហីនន្ទនេ អត្ថិ, តេនេវាហ សោ អប្បហីនោតិ។
បរិត្តាតិ, បព្ពតមត្តម្យី រូបំ អនិជ្ជំ អរជនីយំ បរិត្តំ នាម ហោតិ, វេរូចាបិស្ស
រូចា ចិត្តំ បរិយាទិយន្តិទិ ទស្សេតិ។ កោ បន វាទោ អធិមត្តានន្តិ ឥដ្ឋារម្មណំ
បនស្ស រជនីយំ វុត្ត ចិត្តំ បរិយាទិយតីតិ ឯត្ថ កា កថា? ឯត្ថ ច
នឧបិដ្ឋិបមាណម្យី មណិមុត្តាទិ រជនីយំ វុត្ត អធិមត្តារម្មណមេវាតិ វេទិតព្ពំ។
ទហារោតិអាទីនិ តីណិបិ អញ្ញមញ្ញវេចនានេវ។ អាភិន្ទេយ្យាតិ បហរេយ្យ
បទាលេយ្យ វា។ បញ្ចមេ តទុកយន្តិ តំ ឧកយំ។ ធម្មំ ឧត្តានមេវ។

៣. ឧទាយសុត្តនិវដ្ឋាន

២៣៤. សត្តមេ អនេកបរិយាយេនាតិ អនេកេហិ ការណេហិ។
ឥតិចាយន្តិ ឥតិបិ អយំ។ ឥមស្មី សុត្តេ អនិច្ឆេន អនត្តលក្ខណំ កថិតំ។

៤. អាទិត្តបរិយាយសុត្តនិវដ្ឋាន

២៣៥. អដ្ឋមេ អនុព្យញ្ញនសោ និងមិត្តគ្នាហោតិ “ហត្ថា សោភនា ចាទា
សោភនា”តិ ឯវំ អនុព្យញ្ញនវសេន និងមិត្តគ្នាហោ។ និងមិត្តគ្នាហោតិ ហិ
សំសន្តេត្វា គហណំ, អនុព្យញ្ញនគ្នាហោតិ វិភត្តិគហណំ។ និងមិត្តគ្នាហោ
កុម្មីលសទិសោ សព្ពមេវ គណ្ហាតិ, អនុព្យញ្ញនគ្នាហោ វត្តចាសទិសោវិភជិត្វា
ហត្ថចាទាទីសុ តំ តំ កោដ្ឋាសំ។ ឥមេ បន ទ្វេ កាហា ឯកជវនវារេបិ លព្ពន្ធិ,
នាទាជវនវារេ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។

និមិត្តស្សនកថិតន្តិ និមិត្តស្សនទេន គន្ធិតំ ពទ្ធាវិញ្ញាណន្តិ កម្មវិញ្ញាណំ។
តស្មី ចេ សមយេ កាលំ ករេយ្យាតិ ន កោចិ សំកិលិដ្ឋេន ចិត្តេន កាលំ
ករោន្តោ នាម អត្ថិ។ សព្ពសត្តានញ្ចិ ភវន្តេនេវ កាលកិរិយា ហោតិ។
កិលេសកយំ បន ទស្សន្តោ ឯវមាហ។ សមយវសេន វា ឯវំ វុត្ថំ។ ចក្ខុទ្វារស្មីញ្ចិ
អាចាជគតេ អារម្មណេ វត្ថុចិត្តំ វា ទុដ្ឋចិត្តំ វា មូឡ្ហចិត្តំ វា អារម្មណាសំ
អនុភវិត្វា ភវន្តំ ឌីតរតិ, ភវន្តេ ឯវត្វា កាលកិរិយំ ករោតិ។ តស្មី សមយេ កាលំ
ករោន្តស្ស ទ្វេវ គតិយោ ចាទិកម្ព្មា, ឥមស្ស សមយស្ស វសេនេតំ វុត្ថំ។

ឥមំ ខ្វាហំ, ភិក្ខុវេ, អាទីនវន្តិ ឥមំ អនេកានិ វស្សសតសហស្សនិ និរយេ
អនុភវិតតំ ទុក្ខំ សម្បស្សមាទោ ឯវំ វនាមិ តត្ថាយ អយោសលាកាយ អក្ខិនិ
អញ្ញាបេតុកាមោតិ។ ឥមិនា នយេន សព្ពត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ អយោសង្កនាតិ
អយសូលេន។ សម្បលិមជ្ឈន្តិ ទ្វេបិ កណ្តាច្ឆិទ្ធានិ វិនិវិជ្ជិត្វា បដវិយំ
អាគោជនវសេន សម្បលិមជ្ឈំ។

តតិយវារេ សម្បលិមជ្ឈន្តិ នខច្ឆេទនំ បវេសេត្វា ឧក្ខិបិត្វា សហដុនដ្ឋេន
ជិន្ធិត្វា ចាតនវសេន សម្បលិមជ្ឈំ។ ចតុត្ថវារេ សម្បលិមជ្ឈន្តិ ពន្ធនមូលំ ធនត្វា
ចាតនវសេន សម្បលិមជ្ឈំ។ បញ្ចមវារេ សម្បលិមជ្ឈន្តិ តិទិណាយ សត្តិយា
កាយបសាទំ ឧប្បាដេត្វា បតនវសេន សម្បលិមជ្ឈំ។ សត្តិយាតិ ឯត្ថ មហាតី

ឧណ្ណាករាសិ វេទិតញ្ញា។ សោត្តន្តំ និបដ្ឋិត្វា និទ្ទោក្កមនំ។ យថាវុចានំវិតក្កានំ
វសំ គតោ សង្ឃំ ភិទ្ទេយ្យាតិ ឥមំនាវិតក្កានំ យាវ សង្ឃកេនា
ចាបកម្មាវហនតា ធស្សិតា។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវ។

៩-១០. បឋមហត្ថចារោបមសុត្តាធិវណ្ណានា

២៣៦-២៣៧. នវមេ ហត្ថសុ, ភិក្ខុវេ, សតីតិ ហត្ថសុវិជ្ជមានេសុ។ ធសមេ
ន ហោតីតិ វុច្ឆមានេ ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយវសេន វុត្តំ។ ធ្វិសុបិ ចេតេសុ
វិចាកសុខទុក្ខមេវ ធស្សេត្វា វដ្ឋវិវដ្តំ កចិតន្តិ។

សមុទ្ធវគ្គោ និដ្ឋិតោ។

១៩. អាសីវិសវគ្គោ

១. អាសីវិសោបមសុត្តវណ្ណានា

២៣៨. អាសីវិសវគ្គស្ស បឋមេ ភិក្ខុ អាមន្តេសីតិ

ឯកចារិកទ្វិចារិកតិចារិកចតុចារិកបញ្ចចារិកេ សភាគវុត្តិនោ ការកេ
យុត្តបយុត្តេ សព្វេបិ ទុក្ខលក្ខណាកម្មជ្ជានិកេ បរិវារេត្វា និសិន្នេ យោគាវចរេ
ភិក្ខុ អាមន្តេសី។ ឥទព្វោ សុត្តំ បុគ្គលជ្ឈាសយេន វុត្តំ។ បុគ្គលេសុបិ វិបស្សិតញ្ញំ
ធិសាវាសិកានំ ទុក្ខលក្ខណាកម្មជ្ជានិកានំ ឧបជ្ជានវេលាយ អាគន្ធា សត្តារំ
បរិវារេត្វា និសិន្នានំ វសេន វុត្តំ។ ឯវំ សន្តេបិ ឧក្សជិតញ្ញាអាធិនំ ចតុន្ទម្បិ
បុគ្គលានំ បច្ចយភូតមេវេតំ។ ឧក្សជិតញ្ញា បុគ្គលោ ហិ ឥមស្ស សុត្តស្ស
មាតិកានិក្ខេបេនេវ អរហត្តំ ចាបុណីស្សតិ, វិបស្សិតញ្ញា មាតិកាយ
វិត្តារភាជនេន, នេយ្យបុគ្គលោ ឥមមេវ សុត្តំ សជ្ឈាយន្តោ បរិបុច្ឆន្តោ
យោនិសោ មនសិករោន្តោ កល្យាណមិត្តេ សេវន្តោ ភជន្តោ បយិរុចាសន្តោ

អរហន្តំ ចាបុណ្យស្សតិ។ បទបរមស្សេតំ សុត្តំ អនាគតេ វាសនា ភវិស្សតិ តិ
ឯវំ សព្វេសម្មិ ឧបការការំ ញត្វា ភគវា សិនេរុំ ឧត្តិបន្តោវិយ អាគាសំ
វិត្តារេន្តោវិយ ចក្កវាឡបព្ពតំ កម្មេន្តោវិយ ច មហាន្តេន ឧស្សហេន
សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេតិ ឥមំ អាសីវិសោបមសុត្តំ អារភិ។

តត្ថ ចត្តារោ អាសីវិសាតិ កជ្ជមុខោ, បូតិមុខោ, អគ្គិមុខោ, សត្តមុខោតិ
ឥមេ ចត្តារោ។ តេសុ កជ្ជមុខេន ទជ្ជស្ស សកលសរីរំ សុក្ខកជ្ជវិយ ជន្ទំ ហោតិ,
សន្ធិបព្ពេសុ អធិមត្តំ អយសូលសមប្បិទំវិយ តិដ្ឋតិ។ បូតិមុខេន ទជ្ជស្ស
បក្កបូតិបនសំវិយ វិបុត្តកការំ អាបជ្ជិត្វា បក្សវតិ, ចន្ទវារេ បក្ខិត្តឧទកំវិយ
ហោតិ។ អគ្គិមុខេន ទជ្ជស្ស សកលសរីរំ ឈាយិត្វា ភស្មមុដ្ឋិវិយ ធុសមុដ្ឋិវិយ
ច វិប្បកិរិយតិ។ សត្តមុខេន ទជ្ជស្ស សកលសរីរំ ភិដ្ឋតិ, អសនិចាតជ្ជានំវិយ
មហានិខាទនេន ខតសន្ធិមុខំវិយ ច ហោតិ។ ឯវំវិសវសេន វិភត្តា ចត្តារោ
អាសីវិសា។

វិសវេគវិការេន បនេតេ សោឡស ហោន្តិ។ កជ្ជមុខោ ហិ ទជ្ជវិសោ,
ទិដ្ឋវិសោ, ធុដ្ឋវិសោ, វាតវិសោតិ ចតុត្ថិជោ ហោតិ។ តេន ហិ ទជ្ជម្បិ ទិដ្ឋម្បិ
ធុដ្ឋម្បិ តស្ស វាតេន បហជម្បិ សរីរំ វុត្តប្បការេន ជន្ទំ ហោតិ។ សេសេសុបិ
ឯសេវ នយោតិ។ ឯវំវិសវេគវិការេសេន សោឡស ហោន្តិ។

បុន បុគ្គលបណ្ណាត្តិវសេន ចតុសដ្ឋិ ហោន្តិ។ កជ្ជមុខេសុ តាវ ទជ្ជវិសោ
ច អាគតវិសោ នោ យោវិសោ, យោវិសោ នោ អាគតវិសោ, អាគតវិសោ ចេវ
យោវិសោ ច, នេវាគតវិសោ ន យោវិសោតិ ចតុត្ថិជោ ហោតិ។ តត្ថ យស្ស
វិសំ សម្បជ្ឈលីតតិណុក្កាយ អគ្គិវិយ សីយំ អភិរុហិត្វា អក្ខិណិ គហេត្វា ខន្ធ
គហេត្វា សីសំ គហេត្វា បិតន្តិ វត្តព្ពតំ អាបជ្ជតិ មណិសប្បាទិនំវិសំវិយ, មន្ត
បន បរិវត្តត្វា កណ្ណាវាតំ ទត្វា ទណ្ឌាកេន បហជមត្តេ ឌីតវិត្វា ទជ្ជជ្ជានេយេវ

តិដ្ឋតិ, អយំ អាគតវិសោ នោ យោវវិសោ នាម។ យស្ស បនវិសំ សណ្តិកំ
អភិរុបាតិ, អារុណ្ណារុណ្ណជ្ជានេ បន អយំ សីតទុកំវិយ ហោតិ ទុកសប្បាធិនំ
វិសំវិយ, ទ្វាទសវស្សច្ចយេនាបិ កណ្តាបិដ្ឋិទ្ធិបិដ្ឋិកាធិសុ
គណ្តាបិទ្ធិកាធិវសេន បញ្ញាយតិ, មន្តបរិវត្តនាធិសុ ច កយិរមាណសុ សីយំ ន
ឌីតវតិ, អយំ យោវវិសោ នោ អាគតវិសោ នាម។ យស្ស បនវិសំ សីយំ
អភិរុបាតិ, នសីយំ ឌីតវតិ អនេន្យកសប្បាធិនំវិសំវិយ, អយំ អាគតវិសោ
ចេវ យោវវិសោ ច។ យស្ស បនវិសំ មន្តំ ហោតិ, ឌីតាវិយមានម្សិ សុខេនេវ
ឌីតវតិ ជីលសប្បធម្មនិសប្បាធិនំវិសំវិយ, អយំ នេវាគតវិសោ ន យោវវិសោ
នាម។ ឥមិនា ឧបាយេន កដ្ឋមុខេ ទដ្ឋវិសាទយោ បូតិមុខាធិសុ ច ទដ្ឋវិសាទយោ
វេទិតញ្ញាតិ។ ឯវំ បុគ្គលបណ្ណាត្តិវសេន ចតុសដ្ឋិ។

តេសុ “អណ្ណាជា នាគា”តិអាធិនា (សំ. និ. ៣.៣៤២-៣៤៤) យោនិវសេន
ឯកេកំ ចតុធាវិកជិត្វា ធម្មណ្ណាសាធិកានិ ទ្វេសតានិ ហោន្តិ។ តេ
ជលជាថលជាតិ ទ្វិគុណីតា ទ្វាទសាធិកានិ បញ្ចសតានិ ហោន្តិ, តេ
កាមរូបអកាមរូបាធំ វសេន ទ្វិគុណីតា ចតុវិសាធិកសហស្សសង្ខា ហោន្តិ។
បុន គតមគ្គស្ស បដិលោមតោ សំខិប្បមាណ កដ្ឋមុខាធិវសេន ចត្តារោវ
ហោន្តិតិ។ តេ សន្ធាយ ភគវា “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, ចត្តារោ អាសីវិសា”តិ
អាហា។ កុលវសេន ហិ ឯតេ គហិតា។

តត្ថ អាសីវិសាតិ អាសិវត្តវិសាតិបិ អាសីវិសា, អសិវតិវិសាតិបិ អាសីវិសា,
អសិសទិសវិសាតិបិ អាសីវិសា។ អាសិវត្តវិសាតិ សកលកាយេ អាសិញ្ចាត្វា
វិយ ឋបិតវិសា, បរស្ស ច អត្ថនោ សរីរេ ច អាសិញ្ចានវិសាតិ អត្ថោ។
អសិវតិវិសាតិ យំ យំ ឯតេហិ អសិវតំ ហោតិ បរិកុត្តំ, តំ តំវិសមេវ សម្បជ្ជតិ,
តស្មា អសិវតំវិសំ ហោតិ ឯតេសន្តិ អាសីវិសា។ អសិសទិសវិសាតិ អសិវិយ

តិច្ចិណំ បរមម្មន្ទេននសមត្ថំ វិសំ ឯតេសន្តិ អាសីវិសាតិ ឯវមេត្ត វេចនត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។ ឧត្តតេជាតិ ឧត្តតេជា ពលវតេជា។ យោវិសាតិ ទុន្ទិម្មទ្ទនិសា។

ឯវំ វេយ្យន្តិ បដិជគ្គាបនត្ថំ ឯវំ វេយ្យំ។ រាជានោ ហិ អាសីវិសេ
គាហាបេត្វា - “តថាវុបេ ចោវេ វា ឯតេហិ ខំសាបេត្វា មាវេស្សម,
នក្ខបរោធកាលេ បរសេនាយ វា តំ ខិបិស្សម, បរពលំ និម្មទ្ទេតុំ អសក្កោន្តា
សុភោជនំ ភុញ្ញិត្វា វេសយនំ អារុយ្ហ ឯតេហិ អត្តានំ ខំសាបេត្វា សត្វនំ វេសំ
អនាគច្ឆន្តា អត្តនោ រុចិយា មរិស្សមា” តិ អាសីវិសេ ជគ្គាបេន្តិ។ តេ យំ ចោវំ
សហសាវ មាវេតុំ ន ឥច្ឆន្តិ, “ឯវមេតេ ធីយវត្ថំ ទុក្ខប្បត្តោ ហុត្វា មរិស្សន្តិ” តិ
ឥច្ឆន្តា តំ បុរិសំ ឯវំ វេន្តិ ឥមេ តេ អម្ពោ បុរិស ចត្តារោ អាសីវិសាតិ។

តត្ថ កាលេន កាលន្តិ កាលេ កាលេ។ សំវេសេតញ្ចាតិ និបជ្ជាបេតញ្ចា។
អញ្ញតរោ វា អញ្ញតរោ វាតិ កជ្ជមុខាធិសុ យោ កោចិ។ យំ តេ អម្ពោ បុរិស
ករណីយំ, តំ ករោហិតិ ឥទំ អត្តចរកស្ស វេចនំ វេទិតព្ពំ។ តស្ស កិវ បុរិសស្ស
ឯវំ អាសីវិសេ បដិចាទេត្វា ‘អយំ វោ ឧបជ្ជាកោ’ តិ ចតុសុ បេឡាសុ វេចិតានំ
អាសីវិសានំ អាហេចន្តិ។ អថេកោ និក្ខមិត្វា អាគម្ម តស្ស បុរិសស្ស
ទក្ខិណាចាទានុសារេន អភិរុហិត្វា ទក្ខិណាហត្ថំ មណីពន្ធតោ បដ្ឋាយ វេវេត្វា
ទក្ខិណាកណ្តាសោតម្ភលេ ជណំ កត្វា សុស្វតិ ករោន្តោ និបជ្ជិ។ អបរោ
វាមចាទានុសារេន អភិរុហិត្វា តថេវ វាមហត្ថំ វេវេត្វា វាមកណ្តាសោតម្ភលេ
ជណំ កត្វា សុស្វតិ ករោន្តោ និបជ្ជិ, តតិយោ និក្ខមិត្វា អភិមុខំ អភិរុហិត្វា
កុដ្ឋិ វេវេត្វា គលវាជកម្ភលេ ជណំ កត្វា សុស្វតិ ករោន្តោ និបជ្ជិ, ចតុត្ថោ
បិដ្ឋិកាគេន អភិរុហិត្វា កិវំ វេវេត្វា ឧបរិមុទ្ធនិ ជណំ វេវេត្វា សុស្វតិ ករោន្តោ
និបជ្ជិ។

ឯវ៉ូ ចតុស្ក អាសីរិសេសុ សរីរជ្ជកេសុយេវ ជាតេសុ ឯកោ តស្ស បុរិសស្ស
អត្ថចរកបុរិសោ តំ ទិស្វា “កី តេ, ភោ បុរិស, លទ្ធុ”ន្តិ, បុច្ឆិ។ តតោ តេន “ឥមេ
មេ, ភោ, ហេតុសុ ហត្ថកជកំរិយ ពាហាសុ កេយ្យំរិយ កុច្ឆិម្ហិ
កុច្ឆិវេបនសាជកោរិយ កណ្តោសុ កណ្តាច្ចឡិកាវិយ គលេ មុត្តាវលិយោរិយ
សីសេ សីសបសាជនំរិយ កេចិ អលង្ការិសេសា រញ្ញា ទិន្នា”តិ វុត្តេ សោ អាហា
- “ភោ អន្ធពាល, មា ឯវ៉ូ មញ្ញត្ថ រញ្ញា មេ តុដ្ឋេនតំ បសាជនំ ទិន្នន្តិ។ តុំ រញ្ញា
អាគុចារី ចោរោ, ឥមេ ច ចត្តារោ អាសីរិសា ទុបដ្ឋាហា ទុប្បជិជគ្គិយា, ឯកស្មី
ឧដ្ឋាតុកាមេ ឯកោ ម្ហាយិតុកាមោ ហោតិ, ឯកស្មី ម្ហាយិតុកាមេ ឯកោ
ភុញ្ញិតុកាមោ, ឯកស្មី ភុញ្ញិតុកាមេ ឯកោ និបដ្ឋិតុកាមោ។ តេសុ យស្សេវ
ឥច្ឆា នប្បរតិ, សោ តត្ថេវ ខំសិទ្ធា មារេតី”តិ។ អត្ថិ បន, ភោ, ឯវ៉ូ សន្តេ កោចិ
សោត្តិមគ្គោតិ? អាម, រាជបុរិសានំវិក្ខិត្តការំ ព្យាទ្វា បលាយនំ សោត្តិការោតិ
វត្វា “យំ តេ ករណីយំ, តំ ករោហី”តិ វុទេយ្យ។

តំ សុត្វា ឥតរោ ចតុន្នំ អាសីរិសានំ បមាទក្ខណំ រាជបុរិសេហិ ច បរិវិត្តំ
ទិស្វា, វាមហេត្ថន ទក្ខិណាហត្ថំ វេបេត្វា, ទក្ខិណាកណ្តាច្ចឡិកាយ ដលំ
វេបេត្វា, សយិតាសីរិសស្ស សរីរំ បរិមជ្ជន្តោរិយ សណីកំ តំ អបនេត្វា,
ឯតេនេវ ឧបាយេន សេសេបិ អបនេត្វា តេសំ ភីតោ បលាយេយ្យ។ អថ នំ តេ
អាសីរិសា “អយំ អម្ពាភំ រញ្ញា ឧបដ្ឋាកោ ទិន្នា”តិ អនុពន្ធមាណា អាគច្ឆេយ្យំ។
ឥទំ សន្ធាយ អថ ខោ សោ, ភិក្ខុវេ, បុរិសោ ភីតោ ចតុន្នំ អាសីរិសានំ...បេ....
បលាយេថាតិ វុត្តំ។

តស្មី បន បុរិសេ ឯវ៉ូ អាគតមគ្គំ ឌីលោកេត្វា ឌីលោកេត្វា បលាយន្តេ រាជា
“បលោតោ សោ បុរិសោ”តិ សុត្វា “កោ នុ ខោ តំ អនុពន្ធិត្វា យាតេតុំ
សក្ខិស្សតី”តិ វិចិនន្តោ តស្សេវ បច្ចត្តិកេ បញ្ច ជនេលភិទ្វា “គច្ឆេ ជំ

អនុពន្ធា យាតេថា”តិ បេសេយ្យ។ អថស្ស អត្ថចរា បុរិសា តំ បវត្ថី ញត្វា
អាហេចយ្យំ។ សោភិយ្យោសោមត្តាយ ភីតោ បលាយេថ។ ឥមមត្តំ សន្ធាយ
តមេនំ ឯវំ វេទេយ្យន្តិអាទិ វុត្តំ។

ធម្មោ អន្តរចរោ វេទកោតិ “បឋមំ អាសីវិសេហិ អនុពន្ធា ឥតោ ចិតោ ច តេ
វេញោន្តោ បលាយិ, ឥនានិ បញ្ចហិ បច្ចត្តិកេហិ អនុពន្ធា សុដ្ឋតំ បលាយតិ, ន
សក្កា សោ ឯវំ គហេតុំ, ឧបលាឡនាយ បន សក្កា, តស្មា ធម្មារកាលតោ
បដ្ឋាយ ឯកតោ ខាទិច្ចា ច បិវិត្វា ច សន្តំ អន្តរចរំ វេទកមស្ស បេសេថា”តិ
អមច្ចេហិ វុត្តេន រញ្ញោ បរិយេសិត្វា បេសិតោ អន្តរចរោ វេទកោ។

សោ បស្សេយ្យ សុញ្ញំ កាមន្តិ និវត្តិត្វា ឌីលោកេន្តោ បទំ យាយិត្វា
យាយិត្វា វេគេនាគច្ឆន្តេ ចត្តារោ អាសីវិសេ បញ្ច វេទកេ បច្ចត្តិកេ ធម្មញ្ញ
អន្តរចរំ វេទកំ “និវត្ត កោ, មា បលាយិ, បុត្តនារេន សទ្ធិ កាមេ បរិភុញ្ញោន្តោ សុខំ
វសិស្សសី”តិ វត្វា អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា, ភិយ្យោសោមត្តាយ យេន វា តេន វា
បលាយន្តោ បច្ចន្តរជ្ជេ អភិមុខគតំ ឯកំ ធកុដិកំ សុញ្ញំ កាមំ បស្សេយ្យ។
វិត្តកញ្ជោវ បរិសេយ្យាតិ ធនធម្មាមញ្ញបិថាទិហិ វិវហិតត្តាវិត្តកញ្ជោវ
បរិសេយ្យ។ តុច្ឆកំ សុញ្ញកន្តិ ឯតស្សេវ វេវចនំ។ បរិមសេយ្យាតិ “សចេ ចានីយំ
ភវិស្សតិ, បិវិស្សមិ, សចេ ភត្តំ ភវិស្សតិ, ភុញ្ញស្សមី”តិ ភាជនំ វិវិត្វា ហត្ថំ
អន្តោ បវេសេត្វា បរិមសេយ្យ។

តមេនំ ឯវំ វេទេយ្យន្តិ ធន្នំ យរាជំ ឯកយវេបិ កិញ្ចិ អលភិត្វា កាមមជ្ឈេ
ឯកោ សន្តច្ឆាយោ វុត្តោ អត្ថិ, តត្ថ វត្ថុជលកំ អត្ថតំ ទិស្វា, “ឥធ តាវ
និសីទិស្សមី”តិ គត្វា, តត្ថ និសិទ្ធិ មន្ទមន្ទេន វា តេន ពិជិយមាជំ តត្ថកមត្តម្បិ
សុខំ សន្តតោ អស្សាធយមាជំ, តមេនំ បុរិសំ កេចិទេវ អត្ថចរកា ពហិ បវត្ថី
ញត្វា អាគតា ឯវំ វេទេយ្យំ។ ឥនានិ អម្ពោ បុរិសាតិ អម្ពោ, បុរិស, ឥនានិ។ ចោរា

តាមឃាតកាតិ “យទេវេត្ថ លភិស្សាម, តំ គណ្ហិស្សាម វា ឃាតេស្សាម វា” តិ
អាគតា ធិ តាមឃាតកចោរា។

ឧទកណ្ហាវន្តិ គម្ពីរំ បុប្ផលំ ឧទកំ។ គម្ពីរម្មិ ហិ អបុប្ផលំ, បុប្ផលំ វា អគម្ពីរំ, ន
អណ្ហាវេតិ វុច្ចតិ, យម្បន គម្ពីរញ្ច បុប្ផលញ្ច, តស្សេវេតំ នាមំ។ សាសន្តិ
សប្បជិកយន្តិ ចតុន្នំ អាសីវិសានំ បញ្ចន្នំ វេជកានំ ធម្មស្ស អន្តរចរស្ស ធន្ទញ្ច
តាមឃាតកចោរានំ វសេន សាសន្តិ សប្បជិកយំ។ ខេមំ អប្បជិកយន្តិ
តេសំយេវ អាសីវិសានីនំ អភាវេន ខេមញ្ច និព្វយញ្ច វិចិត្រឧយ្យានវំ
ពហុន្នចានំ ទេវនគរសទិសំ។ ន ចស្ស នាវា សន្តារណីតិ “ឥមាយ នាវាយ
ឡិមតិរតោ បរតិរំ គមិស្សន្តិ” តិ វេ ឋបិតា ច សន្តារណី នាវា នគរេយ្យ។
ឧត្តរសេតុ វាតិ វុក្ខសេតុ-ជង្គ្រសេតុ-សកជសេតុនំ អញ្ញាតរោ ឧត្តរសេតុ វា ន
គរេយ្យ។ តិដ្ឋតិ ព្រាហ្មណោតិ ន ខោ ឯស ព្រាហ្មណោ។ កស្មា នំ
ព្រាហ្មណោតិ អាហា? ឯត្ថកានំ បច្ចតិកានំ ពាហិតត្ថា, ទេសនំ វា វិនិវត្តន្តោ
ឯកំ ខីណាសវព្រាហ្មណំ ទស្សេតុម្មិ វេមាហា។

តស្មី បន វេ ឧត្តិណ្ហោ ចត្តារោ អាសីវិសា “ន លទ្ធោ វតាសិ អម្ពេហិ, អជ្ជ តេ
មុរុមុរាយ ជីវិតំ ខាទិត្យា ធម្មេយ្យាម”។ បញ្ច បច្ចតិកា “ន លទ្ធោ វតាសិ អម្ពេហិ,
អជ្ជ តេ បរិវារេត្វា អម្ពមជ្ជានិ ធិន្ទិត្វា រញ្ជោ សន្តិកំ គតា សតំ វា សហស្សំ វា
លភេយ្យាម”។ ធម្មោ អន្តរចរោ “ន លទ្ធោ វតាសិ មយា, អជ្ជ តេ ជលិកវណ្ណាន
អសិណា សីសំ ធិន្ទិត្វា, សេនាបតិជ្ជានំ លភិត្វា សម្បត្តិ អនុគរេយ្យំ”។ ធិ ចោរា
“ន លទ្ធោ វតាសិ អម្ពេហិ, អជ្ជ តេ វិវិជានិ កម្មការណានិ កាវេត្វា ពហុជនំ
អាហារាបេស្សាមា” តិ ចិន្តិត្វា, ឧទកណ្ហាវំ ឡិវតិវតុំ អសក្កោន្តា រញ្ជោ អាណាយ
កោបិតត្ថា បរតោ គន្ធម្មិ អវិសហន្តា តត្ថេវ សុស្សិត្វា មរេយ្យំ។

ឧបមា ខោ ម្យាយន្តិ ឯត្ថ ឯវំ អាទិតោ បដ្ឋាយ ឱបម្ពសំសន្ននំ វេទិតព្ពំ - រាជា
វិយ ហិ កម្ពំ ទដ្ឋព្ពំ, រាជាបរាជិតបុរិសោ វិយ វដ្ឋនិស្សិតោ បុព្វដ្ឋនោ។ ចត្តារោ
អាសីវិសា វិយ ចត្តារិ មហាភូតានិ, រញ្ជោ តស្ស ចត្តារោ អាសីវិសេ
បដិច្ឆាបិតកាលោ វិយ កម្ពុនា បុព្វដ្ឋនស្ស បដិសន្ធិក្ខណោយេវ ចតុន្នំ
មហាភូតានំ ទិន្នកាលោ។ “ឥមេសំ អាសីវិសានំ បមាទក្ខណោ រាជបុរិសានព្វា
វិវិត្តក្ខណោ និក្ខមិត្វា យំ តេ អម្ពោ, បុរិស, ករណីយំ, តំ ករោបី” តិ វចនេន
“បលាយស្ស” តិ វុត្តកាលោ វិយ សត្តារា ឥមស្ស ភិក្ខុនោ មហាភូតកម្មជ្ជានំ
កថេត្វា “ឥមេសុ ចតុសុ មហាភូតេសុ និព្វិន្ទវិវដ្ឋ, ឯវំ វដ្ឋតោ បរិមុច្ឆិស្សសី” តិ
កថិតកាលោ, តស្ស បុរិសស្ស អត្ថបរកវចនំ សុត្វា ចតុន្នំ អាសីវិសានំ
បមាទក្ខណោ រាជបុរិសានព្វា វិវិត្តក្ខណោ និក្ខមិត្វា យេន វា តេន វា បលាយនំ
វិយ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ លភិត្វា មហាភូតាសីវិសេហិ
បរិមុច្ឆនត្ថាយ ញ្ញាណបលាយនេន បលាយនំ។

ឥនានិ ចតុន្នេតំ មហាភូតានំ អធិវចនំ បថីវិធាតុយា
អាចោធាតុយា តិ អាទីសុ ចតុមហាភូតកថា ច បញ្ចាចាទានក្ខន្ធកថា ច
អាយតនកថា ច វិសុទ្ធិមគ្គិវិត្តារិ តនយេនេវ វេទិតព្ពា។ ឯត្ថ ច
កដ្ឋមុខអាសីវិសោ វិយ បថីវិធាតុ ទដ្ឋព្ពា, បូតិមុខអគ្គិមុខសត្តមុខា វិយ
សេសធាតុយោ។ យថេវ ហិ កដ្ឋមុខេន ទដ្ឋស្ស សកលកាយោ ថេវោ ហោតិ,
ឯវំ បថីវិធាតុបកោបេនាបិ។ យថា ច បូតិមុខាធិហិ ទដ្ឋស្ស បក្សវតិ ថេវ
ឈាយតិ ច និព្វិតិ ច, ឯវំ អាចោធាតុតេជោធាតុវាយោធាតុបកោបេនាបិតិ។
តេនាហុ អដ្ឋកថាថវិយា -

“បត្តន្ទោ ភវតី កាយោ, ទដ្ឋោ កដ្ឋមុខេន វា;
បថីវិធាតុបកោបេន, ហោតិ កដ្ឋមុខេវ សោ។

“បូតិកោកវតី កាយោ, ឧដ្ឋោ បូតិមុខេន វា;
អាចោធាតុបកោបេន, ហោតិ បូតិមុខេ សោ។

“សន្តត្តោកវតី កាយោ, ឧដ្ឋោ អគ្គិមុខេន វា;
តេជោធាតុបកោបេន, ហោតិ អគ្គិមុខេ សោ។

“សញ្ញិន្នោកវតី កាយោ, ឧដ្ឋោ សត្តមុខេន វា;
វាយោធាតុបកោបេន, ហោតិ សត្តមុខេ សោ”តិ។ -

ឯវំ តាវេត្ថុវិសេសតោ សទិសតាវេ វេទិតញ្ច។

អវិសេសតោ បន អាសយតោ វិសវេគវិការតោ អនត្តគ្គហធាតោ
ធុរុបជ្ជានតោ ធុរាសនតោ អកតញ្ញុតតោ អវិសេសការីតោ
អនន្តទោសូបន្តវតោតិ ឥមេហិ ការណេហិ ឯតេសំ អាសីវិសសទិសតា
វេទិតញ្ច។ តត្ថ អាសយតោតិ អាសីវិសានញ្ញំ វម្មិកោ អាសយោ, តត្ថវេ តេ
វសន្តិ។ មហាភូតានម្បិ កាយវម្មិកោ អាសយោ។ អាសីវិសានញ្ញំ
រុក្ខសុសិរតិណបណ្ណាគហនសង្ការជ្ជានានិបិ អាសយោ។ ឯតេសុបិ ហិ តេ
វសន្តិ។ មហាភូតានម្បិ កាយសុសិរំ កាយគហនំ កាយសង្ការជ្ជានំ
អាសយោតិ។ ឯវំ តាវ អាសយតោ សទិសតា វេទិតញ្ច។

វិសវេគវិការតោតិ អាសីវិសា ហិ កុលវសេន កជ្ជមុខាធិភេទតោ
ចត្តារោ។ តត្ថ ឯកេកោ វិសវិការតោ វិភជ្ជមាណោ ធុរិសាធិវសេន ចតុត្ថិដោ
ហោតិ។ មហាភូតានិបិ បច្ចត្តលក្ខណវសេន បថវិអាធិភេទតោ ចត្តារិ។ ឯត្ថ
ឯកេកំ កម្មសមុជ្ជានាធិវសេន ចតុត្ថិធំ ហោតិ។ ឯវំ វិសវេគវិការតោ
សទិសតា វេទិតញ្ច។

អនត្តគ្គហធាតោតិ អាសីវីសេ គណ្ណាន្តា បញ្ច អនត្ត គណ្ណាន្តិ - ទុគ្គន្ធន្តិ, អសុច្ឆិ គណ្ណាន្តិ, ព្យាធិ គណ្ណាន្តិ, វិសំ គណ្ណាន្តិ, មរណំ គណ្ណាន្តិ។
មហាក្ខតានិបិ គណ្ណាន្តា បញ្ច អនត្ត គណ្ណាន្តិ - ទុគ្គន្ធន្តិ, អសុច្ឆិ គណ្ណាន្តិ, ព្យាធិ គណ្ណាន្តិ, ជរំ គណ្ណាន្តិ, មរណំ គណ្ណាន្តិ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“យេកេចិ សប្បំ គណ្ណាន្តិ, មីឡ្ហលីត្ថំ មហាវិសំ;
បញ្ច គណ្ណាន្តនត្ថានិ, លោកេ សប្បាភិនន្តិនោ។

“ទុគ្គន្ធន្តិ អសុច្ឆិ ព្យាធិ, វិសំ មរណាបញ្ចមំ;
អនត្តា ហោន្តិ បញ្ចោតេ, មីឡ្ហលីត្ថេ ភុជន្តមេ។

“ឯវមេវំ អកុសលា, អន្ធពាលបុប្ផន្តា;
បញ្ច គណ្ណាន្តនត្ថានិ, ភវេ ជាតាភិនន្តិនោ។

“ទុគ្គន្ធន្តិ អសុច្ឆិ ព្យាធិ, ជរំ មរណាបញ្ចមំ;
អនត្តា ហោន្តិ បញ្ចោតេ, មីឡ្ហលីត្ថេវ បន្ទុកេ”តិ។ -

ឯវំ អនត្តគ្គហធាតោ សទិសតា វេទិតញ្ញា។

ទុរុបដ្ឋានតោតិ តេ អាសីវីសា ទុរុបដ្ឋានា, ឯកស្មី ឧដ្ឋាតុកាមេ ឯកោ
ន្តាយិតុកាមោ ហោតិ, តស្មី ន្តាយិតុកាមេ អបរោ ភុញ្ញិតុកាមោ, តស្មី
ភុញ្ញិតុកាមេ អញ្ញោ និបដ្ឋិតុកាមោ ហោតិ។ តេសុ យស្ស យស្សេវ
អជ្ឈាសយោ ន បូរតិ, សោ តត្ថេវ ខំសិទ្ធា មារេតិ។ ឥមេហិ បន អាសីវីសេហិ
ភូតានេវ ទុរុបដ្ឋានតរានិ។ បដិវិធាតុយា ហិ ភេសន្នេ កយិរមាណេ អាចោធាតុ
កុប្បតិ, តស្សេវ ភេសន្នំ ករោន្តស្ស តេជាធាតុតិ ឯវំ ឯកិស្ស ភេសន្នេ
កយិរមាណេ អបរោ កុប្បន្តិតិ។ ឯវំ ទុរុបដ្ឋានតោ សទិសតា វេទិតញ្ញា។

ទុរាសនតោតិ ទុរាសនា ហិ អាសីវិសា, គេហស្ស បុរិមភាគេ អាសីវិសំ
ទិស្វា បច្ឆិមភាគេន បលាយន្តិ, បច្ឆិមភាគេ ទិស្វា បុរិមភាគេន, គេហមជ្ឈេ
ទិស្វា គតំ បរិសន្តិ, គព្ភេ ទិស្វា មញ្ញាបិបំ អភិរុហន្តិ។ មហាក្ខតានិ តតោបិ
ទុរាសនតរាជិ។ តថាវុបេន ហិ កុដ្ឋរោគេន ដុដ្ឋស្ស កណ្ណានាសាទិនិ ជិន្និត្វា
បតន្តិ, សរីរំ សម្មុជតិ នីលមក្ខិកា បរិវារេន្តិ, សរីរគន្លោ ទូរតោវ ឧត្តាហតិ។ តំ
បុរិសំ អក្កោសមានម្បិ បរិទេវមានម្បិ នេវ រោសវសេន, ន ការុញ្ញេន,
ឧបសង្កមិតុំ សក្កោន្តិ, នាសិកំ បិទហិត្វា ខេឡំ ចាតន្តា ទូរតោវ នំវិវដ្ឋន្តិ។ ឯវំ
អញ្ញោសម្បិ ភគន្ទរកុច្ឆិរោគវាតរោគាទិនំ ពីភច្ឆជេតុច្ឆការករាណញ្ច រោគានំ
វសេន អយមេវត្ថោវិភាវេតព្ភោតិ។ ឯវំ ទុរាសនតោ សទិសតា វេទិតញ្ច។

អកតញ្ញតតោតិ អាសីវិសា ហិ អកតញ្ញានោ ហោន្តិ, ម្លាបិយមាណបិ
កោជិយមាណបិ គន្ធមាលាទិហិ បូជិយមាណបិ បេឡាយំ បក្ខិបិត្វា
បរិហរិយមាណបិ ឌីតារមេវ គវេសន្តិ។ យត្ថ ឌីតារំ លភន្តិ, តត្ថេវ នំ ខំសិត្វា
មារេន្តិ។ អាសីវិសេហិបិ មហាក្ខតានេវ អកតញ្ញតរាជិ។ ឯតេសញ្ញិ កតំ នាម
នត្ថិ, សីតេន វា ឧណ្ហេន វា និម្មលេន ជលេន ម្លាបិយមាណបិ គន្ធមាលាទិហិ
សក្ករិយមាណបិ មុទុវត្ថមុទុសយនមុទុយាណទិហិ បរិហរិយមាណបិ,
វរកោជនំ កោជិយមាណបិ, វរចានំ ចាយាបិយមាណបិ ឌីតារមេវ គវេសន្តិ។
យត្ថ ឌីតារំ លភន្តិ, តត្ថេវ កុប្បិត្វា អនយព្យសនំ ចាបេន្តិតិ។ ឯវំ
អកតញ្ញតតោ សទិសតា វេទិតញ្ច។

អវិសេសការីតោតិ អាសីវិសា ហិ “អយំ ខត្តិយោ វា ព្រាហ្មណោ វា
វេស្សោ វា សុទ្ធោ វា គហដ្ឋោ វា បព្ពជិតោ វា” តិ វិសេសំ ន ករោន្តិ,
សម្បត្តសម្បត្តមេវ ខំសិត្វា មារេន្តិ។ មហាក្ខតានិបិ “អយំ ខត្តិយោ វា
ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា សុទ្ធោ វា គហដ្ឋោ វា បព្ពជិតោ វា ទេវោ វា មនុស្សោ

វា មារោ វា ព្រាហ្ម វា និគ្គុណោ វា សគុណោ វា" តិ វិសេសំ ន ករោន្តិ។ យទិ ហិ
នេសំ "អយំ គុណោ" តិ លន្ល្លា ឧប្បន្នេយ្យ, សនេវកេ លោកេ អគ្គបុគ្គលេ
តថាគតេ លន្ល្លា ឧប្បន្នេយ្យ។ អថាបិ នេសំ "អយំ មហាបញ្ញោ អយំ មហិទ្ធិកោ
អយំ ធុតវាទោ" តិ អាទិនា នយេន លន្ល្លា ឧប្បន្នេយ្យ,
ធម្មសេនាបតិសាវិបុត្តត្ថេរាទីសុ លន្ល្លា ឧប្បន្នេយ្យ។ អថាបិ នេសំ "អយំ
និគ្គុណោ ធារុណោ ថន្នោ" តិ ភយំ ឧប្បន្នេយ្យ, សនេវកេ លោកេ
និគ្គុណាថន្នធារុណានំ អគ្គស្ស នេវនត្តស្ស ធន្នំ វា សត្តារានំ ភាយេយ្យំ, ន ច
លន្ល្លា ន ច ភាយន្តិ, កុប្បិទ្វា យំ កិញ្ចិ អនយព្យសនំ អាចារេន្តិយេវ។ ឯវំ
អវិសេសការិតោ សទិសតា វេទិតញ្ច។

អនន្តោទោសូបទ្ធពោតិ អាសីវិសេ និស្សាយ ឧប្បន្នេយ្យកានញ្ចំ ទោសូបទ្ធពានំ
បមាណំ នត្តិ។ តថា ហោតេ ខំសិទ្ធា កាណាម្បិ ករោន្តិ ឧទ្ទម្បិ បីឋសប្បិម្បិ
ឯកបក្ខលម្បិ តិ ឯវំ អបរិមាណំ វិប្បការំ នស្សេន្តិ។ ភូតានិបិ កុប្បិទានិ ន
កាណាទិភាវេសុ ន កិញ្ចិ វិប្បការំ ន ករោន្តិ, អប្បមាលោ ឯតេសំ
ទោសូបទ្ធពោតិ។ ឯវំ អនន្តោទោសូបទ្ធពោតិ សទិសតា វេទិតញ្ច។

ឥទានេត្ថ ចតុមហាភូតវិសេន យាវ អរហត្តា កម្មដ្ឋានំ កថេតញ្ចំ សិយា, តំ
វិសុទ្ធិមគ្គេ ចតុធាតុវវត្តាននិទ្ទេសេ កថិតមេវ។

បញ្ច វេជកា បច្ចតិកាតិ ខោភិក្ខុវេ បញ្ចន្នេតំ ឧបាទានក្ខន្ធានំ អធិវចនន្តិ
ឯត្ថ ទ្វិហិ អាការេហិ ខន្ធានំ វេជកបច្ចតិកសទិសតា វេទិតញ្ច។ ខន្ធា ហិ
អញ្ញមញ្ញញ្ច វេជន្តិ, តេសុ ច សន្តេសុ វេជោ នាម បញ្ញាយតិ។ កថំ? រូបំ តាវ
រូបម្បិ វេជតិ អរូបម្បិ, តថា អរូបំ អរូបម្បិ វេជតិ រូបម្បិ។ កថំ? អយញ្ចិ
បថវីធាតុ ភិជ្ជមាណ ឥតរា តិស្សោ ធាតុយោ គហេត្វាវ ភិជ្ជតិ,
អាចោធាតុអាទីសុបិ ឯសេវ នយោ, ឯវំ តាវ រូបំ រូបមេវ វេជតិ។ រូបក្ខន្ធា បន

ភិក្ខុមាណោ ចត្តារោ អរូបក្ខន្ធកហោត្វាវ ភិក្ខុតិ, ឯវំ រូបំ អរូបម្បី វេជេតិ។
វេទនាក្ខន្ធាបិ ភិក្ខុមាណោ សញ្ញាសង្ខារវិញ្ញាណក្ខន្ធកហោត្វាវ ភិក្ខុតិ។
សញ្ញាក្ខន្ធានីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯវំ អរូបំ អរូបមេវ វេជេតិ។ ចុតិក្ខណោ បន
ចត្តារោ អរូបក្ខន្ធា ភិក្ខុមាណាវត្ថុរូបម្បី កហោត្វាវ ភិក្ខុតិ, ឯវំ អរូបំ រូបម្បី
វេជេតិ។ ឯវំ តាវ អញ្ញមញ្ញំ វេជ្ជតិ វេជកា។ យត្ថ បន ខន្ធា អត្ថិ, តត្ថ
នេទនភេទនវេទននាធម្មោ ហោត្ថិ, ន អញ្ញត្ថាតិ។ ឯវំ ខន្ធសុ សន្តេសុ វេជោ
បញ្ញាយតីតិបិ វេជកា។

ឥនានិ បញ្ចក្ខន្ធរូចារូបវសេន ទ្វេកោដ្ឋាសេ កត្វា, រូបវសេន វា
នាមវសេន វា រូបបរិក្កហំ អាទិ កត្វា, យាវ អរហត្តា កម្មជ្ជានំ កថេតព្ធី សិយា
តម្បី វិសុទ្ធិមគ្គេ កថិតមេវ។

ធម្មោ អន្តរចរោ វេជកោ ឧត្តិត្តាសិកោតិ ខោ, ភិក្ខុវេ, នន្ទិរាគស្សេតំ
អធិវចនន្តិ ឯត្ថ ទីហាការេហិ នន្ទិរាគស្ស ឧត្តិត្តាសិកវេជកសទិសតា
វេទិតញ្ញា បញ្ញាសិវចាតនតោ ច យោនិសម្បជិចាទនតោ ច។ កថំ?
ចក្ខុទ្ធាវស្មីញ្ញំ ឥដ្ឋាវម្ពណោ អាចាថកតេ តំ អារម្មណំ និស្សាយ លោភោ
ឧប្បជ្ជតិ, ឯត្តាវតា បញ្ញាសិសំ បតិទំ នាម ហោតិ, សោតទ្ធារាជីសុបិ ឯសេវ
នយោ។ ឯវំ តាវ បញ្ញាសិវចាតនតោ សទិសតា វេទិតញ្ញា។ នន្ទិរាគោ បនេស
អណ្ណាជាទិភេទា ចតស្សោ យោនិយោ ឧបនេតិ។ តស្ស
យោនិឧបកមនមូលកានិ បញ្ញាវិសតិ មហាកយានិ ទូត្ថិស កម្មការណានិ ច
អាគតានេវ ហោត្ថិតិ ឯវំ យោនិសម្បជិចាទនតោបិស្ស
ឧត្តិត្តាសិកវេជកសទិសតា វេទិតញ្ញា។

ឥតិ នន្ទិរាគវសេនាបិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ កម្មជ្ជានំ កថិតមេវ ហោតិ។ កថំ?
អយញ្ញំ នន្ទិរាគោ សង្ខារក្ខន្ធា, តំ សង្ខារក្ខន្ធាតិ វត្ថុបេត្វា តំសម្បយុត្តា

វេទនា វេទនាកូន្មោ, សញ្ញា សញ្ញាកូន្មោ, ចិត្តំ វិញ្ញាណកូន្មោ, តេសំ
វត្ថុវម្មណំ រូបកូន្មោតិ, វេទនា វេទនាកូន្មោ វត្ថុបេតិ។ ឥតានិ តេ បញ្ចកូន្មោ
នាមរូបវសេន វត្ថុបេតិ, តេសំ បច្ចុយបរិយេសនតោ បដ្ឋាយ វិបស្សនំ
វឌ្ឍេត្វា, អនុបុព្វេន ឯកោ អរហន្តំ ចាបុណាតិ វេទនា វត្ថុវម្មណំ កម្មជ្ជានំ
កថិតំ ហោតិ។

ឆន្ទំ អន្ទត្ថិ កាយតនានំ សុញ្ញតាមេន សទិសតា ចាឡិយំយេវ អាគតា។
អយំ បនេត្ត កម្មជ្ជាននយោ - យថា ច តេ ឆ ចោរា ឆកុដិកំ សុញ្ញំ កាមំ
បរិសិទ្ធា អបរាបរំ វិចរន្តា កិញ្ចិ អលភិទ្ធា តាមេន អនត្ថិកា ហោតិ, វេទនា
ភិក្ខុ ឆសុ អន្ទត្ថិ កាយតនេសុ អភិទិវិសិទ្ធា វិចិននោ “អហ”ន្តិ វា “មម”ន្តិ វា
គហេតព្វំ កិញ្ចិ អទិស្វា តេហិ អនត្ថិកា ហោតិ។ សោ “វិបស្សនំ
បដ្ឋបេស្សមី”តិ ឧបាទារូបកម្មជ្ជានវសេន ចក្កបសាទាធយោ បរិគ្គហេត្វា
“អយំ រូបកូន្មោ”តិ វត្ថុបេតិ, មនាយតនំ “អរូបកូន្មោ”តិ។ ឥតិ
សញ្ញានិបេតានិ នាមព្យោ រូបញ្ចកតិ នាមរូបវសេន វត្ថុបេតិ, តេសំ បច្ចុយ
បរិយេសិទ្ធា វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា, សម្ពុទ្ធវេ សម្មសន្តោ អនុបុព្វេន អរហត្ថេ
បតិជ្ជាតិ។ ឥទំ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ យាវ អរហត្ថា កម្មជ្ជានំ កថិតំ ហោតិ។

ឥតានិ ពាហិរានំ កាមយាតកចោរេហិ សទិសតំ ធស្សេន្តោ ចោរា
កាមយាតកាតិ ខោតិអាទិមាហ។ តត្ថ មនាចាមនាបេស្មតិ ករណត្ថេ ភុម្មំ,
មនាចាមនាបេហិតិ អត្ថោ។ តត្ថ ចោរេសុ កាមំ បាណេសុ បញ្ច កិច្ចានិ វត្ថុន្តិ -
ចោរា តាវ កាមំ បរិវាទេតា បិតា អគី ធិតា កជកជសទ្ធិ ឧដ្ឋាបេន្តិ, តតោ
មនុស្សា ហត្ថសារំ គហេត្វា ពហិ និក្ខមន្តិ។ តតោ តេហិ សទ្ធិ ភណ្ឌកស្ស
ការណា ហត្ថបរាមាសំ ករោន្តិ។ កេចិ បនេត្ត បហារំ ចាបុណាតិ, កេចិ

បហារដ្ឋានេ បតន្តិ, អវសេសេ បន អរោគជនេ ពន្ធិត្វា អត្តនោ វសនដ្ឋានំ
នេត្វា រដ្ឋពន្ធនាធិបាំ ពន្ធិត្វា ធាសបរិភោគេន បរិភូញន្តិ។

តត្ថ កាមយាតកចោរានំ កាមំ បរិវារេត្វា អគ្គិធានំវិយ ធនុ ធារេសុ
អារម្មណេ អាចាជគតេ កិលេសបរិឡាហុប្បត្តិ វេទិតញ្ញា, ហត្ថសារំ អាធាយ
ពហំ និក្ខមនំវិយ។ តត្ថឈោ កុសលធម្មំ បហាយ អកុសលសមដ្ឋិតា,
ភណ្ឌកស្ស ការណា ហត្ថបរាមសនាបដ្ឋនំវិយ
ទុក្ខជទុញ្ញាសិតចាចិត្តិយ បុល្លច្ចយានំ អាបដ្ឋនកាលោ, បហារលទ្ធកាលោ វិយ
សង្ឃាធិសេសំ អាបដ្ឋនកាលោ, បហារំ លទ្ធា បន បហារដ្ឋានេ បតិកកាលោ
វិយ ចារាជិកំ អាបដ្ឋិត្វា អស្សមណកាលោ, អវសេសជនស្ស ពន្ធិត្វា
វសនដ្ឋានំ នេត្វា ធាសបរិភោគេន បរិភូញនកាលោ វិយ តមេវ អារម្មណំ
និស្សាយ សព្ពេសំ បស្សន្តានំយេវ ចូឡសីលមជ្ឈិមសីលមហាសីលានិ ភិក្ខុត្វា
សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ គិហិការំ អាបដ្ឋនកាលោ។ តត្រស្ស បុត្តទារំ ចោសេន្តស្ស
សន្និដ្ឋិកោ ទុក្ខក្ខន្ធា វេទិតញ្ញា, កាលំ កត្វា អចាយេ និព្ពត្តស្ស
សម្បរាយិកោ។

ឥមានិបិ ពាហិរាយតនានិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ កម្មដ្ឋានវសេនេវ កថិតានិ។
ឯត្ថ ហិ រូចាធិនិ ចត្តារិ ឧចាធារូចានិ, ដោជ្ឈញ្ញាយតនំ តិស្សោ ធាតុយោ,
ធម្មាយតនេ អាចោធាតុយា សន្និ តា ចតស្សោតិ ឥមានិ ចត្តារិ ភូតានិ, តេសំ
បរិច្ឆេទវសេន អាភាសធាតុ, លហុតាធិវសេន លហុតាធយោតិ ឯវមិទំ
សព្ពម្បិ ភូតុចាធាយរូបំ រូបក្ខន្ធា, តទារម្មណា វេទនាធយោ ចត្តារោ
អរូបក្ខន្ធា។ តត្ថ “រូបក្ខន្ធា រូបំ, ចត្តារោ អរូបិនោ ខន្ធា នាម”ន្តិ។ នាមរូបំ
វវត្ថុបេត្វា បុរិមនយេនេវ បដិបដ្ឋន្តស្ស យាវ អរហត្តា កម្មដ្ឋានំ កថិតំ
ហោតិ។

ឱ្យយានន្តិ ឯត្ថ ធុរុត្តរណាដ្ឋោ ឱ្យយដ្ឋោ។ ឯតេ ហិ “សីលសំវរំ បូរេត្វា អរហន្តំ ចាបុណ្ហស្សមី” តិ អដ្ឋាសយំ សមុដ្ឋាបេត្វា កល្យាណមិត្តេ និស្សាយ សម្មា វាយមន្តេន តវិតញ្ញា, យេន វា តេន វា ធុរុត្តរា។ ឥមីនា ធុរុត្តរណាដ្ឋេន ឱ្យយាតិ វុច្ឆន្តិ។ តេបិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ កម្មជ្ជានវសេន កថិតា។ ចត្តារោបិ ហិ ឯតេ ឯកោ សម្ព័រក្ខត្វោ វាតិ។ សេសំ នន្ទិរាគេ វុត្តនយេនេវ យោដេត្វា វិត្តារេតព្ពំ។

សក្កាយស្សេតំ អធិវចនន្តិ, សក្កាយោបិ ហិ អាសីវិសាធិហិ ឧទកណ្ណាវស្ស ឡិមតីរំ វិយ ចតុមហាភូតាធិហិ សាសន្តោ សប្បជិកយោ, សោបិ ឯកស្ស ភិក្ខុនោ កម្មជ្ជានវសេនេវ កថិតា។ សក្កាយោ ហិ តេភូមកបញ្ចក្ខន្ធា, តេ ច សមាសតោ នាមរូបមេវាតិ។ ឯវមេត្ថ នាមរូបវវត្ថានំ អាធិ កត្វា យាវ អរហត្តា កម្មជ្ជានំ វិត្តារេតព្ពន្តិ។

និព្វានស្សេតំ អធិវចនន្តិ និព្វានញ្ចិ ឧទកណ្ណាវស្ស ចារិមតីរំ វិយ ចតុមហាភូតាធិហិ ខេមំ អប្បជិកយំ។ វិរិយាម្ពស្សេតំ អធិវចនន្តិ ឯត្ថ ចិត្តកិរិយទស្សនត្ថំ ហោដ្ឋា វុត្តវាយាមមេវ វិរិយន្តិ គណ្ហិត្វា ទស្សេតិ។ តិល្លោ ចារដ្ឋតោតិ តវិត្វា ចារំ គតោ។

តត្ថ យថា សាសន្តឡិមតីរេ បិទេន ឧទកណ្ណាវំ តវិតុកាមេន កតិចាបំ វសិត្វា សណ្ឌិកំ នាវំ សន្នេត្វា ឧទកកីឡំ កីឡន្តេន វិយ ន នាវា អភិរុហិតញ្ញា។ ឯវំ ករោន្តោ ហិ អនាវុឡោវ ព្យសនំ ចាបុណាតិ។ ឯវមេវ កិលេសណ្ណាវំ តវិតុកាមេន “តរុណោ តាវម្ហិ, មហាល្លកកាលេ អដ្ឋន្តិកមគ្គកុលំ ពន្ធិស្សមី” តិ បបព្វោ ន កាតព្វោ។ ឯវំ ករោន្តោ ហិ មហាល្លកកាលំ អបត្វាបិ វិធាសំ ចាបុណាតិ, បត្វាបិ កាតុំ ន សក្កោតិ។ ភទ្កេករត្តាធិនិ បន អនុស្សរិត្វា វេគេនេវ អយំ អរិយមគ្គកុលោ ពន្ធិតព្វោ។

យថា ច កុល្លំ ពន្ធនុស្ស ហត្ថចាទចារិប្បិ ឥន្ទ្រតត្តា។ កុណ្ឌាចាទោ ហិ
ខញ្ញាចាទោ វា បតិជ្ជាតុំ ន សក្កោតិ, ដណហត្ថកាទយោ តិណបណ្ណាទិនិ
គហេតុំ ន សក្កោន្តិ។ ឯវមិមម្បិ អរិយមគ្គកុល្លំ ពន្ធនុស្ស សីលចាទានព្រោ
សទ្ធាហត្ថស្ស ច ចារិប្បិ ឥន្ទ្រតត្តា។ ន ហិ ទុស្សីលោ អស្សន្តោ សាសនេ
អប្បតិដ្ឋិតោ បដិបត្តិ អស្សន្តហន្តោ អរិយមគ្គកុល្លំ ពន្ធតុំ សក្កោតិ។ យថា ច
បរិបុណ្ណហត្ថចាទោ បិ ទុត្តលោ ព្យាធិបីឡិតោ កុល្លំ ពន្ធតុំ ន សក្កោតិ,
ថាមសម្បន្នោ សក្កោតិ, ឯវំ សីលវា សន្តោ អលសោ កុសីតោ ឥមំ មគ្គកុល្លំ
ពន្ធតុំ ន សក្កោតិ, អារទ្ធវីរិយោ សក្កោតិ ឥមំ ពន្ធតុំ កាមេន អារទ្ធវីរិយេន
ភរិតតំ។ យថា សោ បុរិសោ កុល្លំ ពន្ធត្វា តិរេ ឯត្វា យោជនវិត្តារំ ឧទកណ្ណារំ
“អយំ មយា បច្ឆត្តបុរិសការំ និស្សាយ និត្តរិតត្តោ” តិ មានសំ ពន្ធតិ, ឯវំ
យោគិនា បិ ចម្ពីមា ឡិរុយ្ហ “អន្ធព មយា ចតុមគ្គវជ្ជំ កិលេសណ្ណារំ តរិត្វា អរហត្ត
បតិជ្ជាតត្ថ” តិ មានសំ ពន្ធតត្ថំ។

យថា ច សោ បុរិសោ កុល្លំ និស្សាយ ឧទកណ្ណារំ តរន្តោ គារុតមត្តំ គន្ធា
និវត្តិត្វា ឡិលោកេន្តោ “ឯកកោដ្ឋាសំ អតិក្កន្តោម្ហិ, អញ្ញោ តយោ សេសា” តិ
ជាធាតិ, អបរម្បិ គារុតមត្តំ គន្ធា និវត្តិត្វា ឡិលោកេន្តោ “ទ្វេ អតិក្កន្តោម្ហិ, ទ្វេ
សេសា” តិ ជាធាតិ, អបរម្បិ គារុតមត្តំ គន្ធា និវត្តិត្វា ឡិលោកេន្តោ “តយោ
អតិក្កន្តោម្ហិ, ឯកោ សេសោ” តិ ជាធាតិ, តម្បិ អតិក្កម្ម និវត្តិត្វា ឡិលោកេន្តោ
“ចត្តារោ បិ មេ កោដ្ឋសា អតិក្កន្តា” តិ ជាធាតិ, តញ្ច កុល្លំ ចាទេន អក្កមិត្វា
សោតាភិមុខំ ខិបិត្វា ឧត្តរិត្វា តិរេ តិដ្ឋតិ។ ឯវំ អយម្បិ ភិក្ខុ អរិយមគ្គកុល្លំ
និស្សាយ កិលេសណ្ណារំ តរន្តោ សោតាបត្តិមគ្គេន បឋមមគ្គវជ្ជំ កិលេសេ
តរិត្វា មគ្គានន្តរេ ដលេ បិតោ បច្ឆវេ ក្ខណញ្ញាលោន និវត្តិត្វា ឡិលោកេន្តោ
“ចតុមគ្គវជ្ជានំ មេ កិលេសានំ ឯកោ កោដ្ឋាសោ បហីនោ, ឥតរេ តយោ
សេសា” តិ ជាធាតិ។ បុន តថេវ ឥន្ទ្រិយពលពោជ្ឈន្តានិ សមោធានេត្វា សម្ពារេ

សម្មសន្តោសកណ្តាគាមិមគ្គន ទុតិយមគ្គវដ្ត្យ កិលេសេ វិទិត្យា មគ្គានន្តរេ
ដលេ បិតោ បច្ឆវេក្ខណាញាណោន និវត្តិត្វា ឱលោកេន្តោ “ចតុមគ្គវដ្ត្យនំ មេ
កិលេសានំ ទ្វេ កោដ្ឋាសា បហីនា, ឥតវេ ទ្វេ សេសា” តិ ជាធាតិ។ បុន តថេវ
ឥន្ទ្រិយពលពោជ្ឈង្គានិ សមោធានេត្វា សម្ព័ន្ធវេ សម្មសន្តោ អនាគាមិមគ្គន
តតិយមគ្គវដ្ត្យ កិលេសេ វិទិត្យា មគ្គានន្តរេ ដលេ បិតោ
បច្ឆវេក្ខណាញាណោន និវត្តិត្វា ឱលោកេន្តោ “ចតុមគ្គវដ្ត្យនំ មេ កិលេសានំ
តយោ កោដ្ឋាសា បហីនា, ឯកោ សេសោ” តិ ជាធាតិ។ បុន តថេវ
ឥន្ទ្រិយពលពោជ្ឈង្គានិ សមោធានេត្វា សម្ព័ន្ធវេ សម្មសន្តោ អរហត្តមគ្គន
ចតុត្ថមគ្គវដ្ត្យ កិលេសេ វិទិត្យា មគ្គានន្តរេ ដលេ បិតោ បច្ឆវេក្ខណាញាណោន
និវត្តិត្វា ឱលោកេន្តោ “សព្វកិលេសា មេ បហីនា” តិ ជាធាតិ។

យថា សោ បុរិសោ តំ កុល្លំ សោតេ បវាហេត្វា ឧត្តរិត្វា ថលេ បិតោ នគរំ
បរិសិត្វា ឧបរិចាសាទវរគតោ “ឯត្ថកេន វតម្ហិ អនេត្ថន មុត្តោ” តិ ឯកគ្គចិត្តោ
តុដ្ឋមានសោ និសីទតិ, ឯវំ តស្មីយេវ វា អាសនេ អញ្ញេសុ វា
វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានាទីសុ យត្ថ កត្តចិ និសីន្នោ “ឯត្ថកេន វតម្ហិ អនេត្ថន មុត្តោ” តិ
និព្វានាម្ពណំ ដលសមាបត្តិ អប្បេត្វា ឯកគ្គចិត្តោ តុដ្ឋមានសោ និសីទតិ។ ឥទំ
វា សន្ធាយ វុត្តំ តិល្លោកា ចារុត្តោ ថលេ តិដ្ឋតិ ព្រាហ្មណោតិ ខោ, ភិក្ខុវេ,
អរហតោ ឯតំ អធិវចនន្តិ។ ឯវំ តាវេត្ថ នាធាកម្មដ្ឋានានិ កចិតានិ,
សមោធានេត្វា បន សព្វានិបិ ឯកមេវ កត្វា ទស្សេតព្វានិ។ ឯកំ កត្វា
ទស្សេន្តេនាបិ បញ្ចក្ខន្ធវេសេនេវ វិនិវត្តេតព្វានិ។

កថំ? ឯត្ថ ហិ ចត្តារិ មហាភូតានិ អដ្ឋត្តិកានិ បញ្ចាយតនានិ ពាហិរានិ
បញ្ចាយតនានិ ធម្មាយតនេ បន្ទវស សុខុមរូចានិ សក្កាយស្ស ឯកទេសោតិ
អយំ រូបក្ខន្ធា, មនាយតនំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ធម្មាយតនេ កទេសោ ចត្តារោ ឱយា

សក្កាយេកទេសោតិ ឥមេ ចត្តារោ អរូបិនោ ខន្ធ។ តត្ថ រូបក្ខន្ធារូបំ, ចត្តារោ
អរូបិនោ ខន្ធាមន្តិ ឥទំ ធាមរូបំ។ តស្ស នន្ទិរាគោ កាមោយោ ភវោយោ
ធម្មាយតនេកទេសោ សក្កាយេកទេសោតិ ឥមេ បច្ចយា។ ឥតិ សប្បច្ចយំ
ធាមរូបំ វេត្ថបេតិ ធាម។ សប្បច្ចយំ ធាមរូបំ វេត្ថបេត្វា តិលក្ខណំ អាហេបេត្វា
វិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា សម្មារេ សម្មសន្តោ អរហត្តំ ចាបុណាតីតិ ឥទំ ឯកស្ស
ភិក្ខុនោ និយ្យានមុខំ។

តត្ថ ចត្តារោ មហាក្ខតា បញ្ចាទានក្ខន្ធា អជ្ឈត្តិកពាហិរាទិ
ឯកាទសាយតនាទិ ធម្មាយតនេកទេសោ ទិដ្ឋោយោ អវិជ្ជោយោ
សក្កាយេកទេសោតិ ឥទំ ទុក្ខសច្ចំ, នន្ទិរាគោ ធម្មាយតនេកទេសោ
កាមោយោ ភវោយោ សក្កាយេកទេសោតិ ឥទំ សមុទយសច្ចំ,
ចារិមតិរសម្មាតំ និព្វានំ និរោធសច្ចំ, អរិយមគ្គោ មគ្គសច្ចំ។ តត្ថ ទ្វេ សច្ចានិ វដ្តំ,
ទ្វេវិវដ្តំ, ទ្វេ លោកិយានិ, ទ្វេ លោកុត្តរានីតិ ចត្តារិ សច្ចានិ
សោឡសហាការេហិ សដ្ឋិនយសហស្សេហិ វិភជិត្វា ទស្សេតព្វានីតិ។
ទេសនាបរិយោសានេ វិបស្សិតញ្ញំ បញ្ចសតា ភិក្ខុ អរហត្តេ បតិជ្ជហីសុ។ សុត្តំ
បន ទុក្ខលក្ខណាវសេន កថិតំ។

២. រថោបមសុត្តវណ្ណនា

២៣៨. ទុតិយេ សុខសោមនស្សពហុលោតិ កាយិកសុខញ្ចោវ
ចេតសិកសោមនស្សញ្ច ពហុលំ អស្សាតិ សុខសោមនស្សពហុលោ។ យោនិ
ចស្ស អារទ្ធា ហោតីតិ ការណញ្ចស្ស បរិបុណ្ណំ ហោតិ។ អាសវានំ ខយាយាតិ
ឥធ អាសវក្ខយោតិ អរហត្តមគ្គោ អធិប្បតោ, តទត្តាយាតិ អត្តោ។
ឌីធស្តបតោនោតិ រថមជ្ឈេ តិរិយំ បិបិតបតោនោ។ យេនិច្ឆកន្តិ យេន
ទិសាការគេន ឥច្ឆតិ។ យេនិច្ឆកន្តិ យំ យំ គមនំ ឥច្ឆតិ។ សារេយ្យាតិ បេសេយ្យ។

បច្ចាសារយ្យាតិ បដិវិនិច្ឆ័យ្យ។ អារក្ខាយាតិ រក្ខណត្ថាយ។ សំយមាយាតិ
វេគនិគ្គហណត្ថាយ។ ធម្មាយាតិ និព្វិសេវនត្ថាយ។ ឧបសមាយាតិ
កិលេសូបសមត្ថាយ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ យថា អកុសលស្ស សារថិនោ អនន្តេ សិន្ធុវេ យោដេត្វា
វិសមមគ្គេន រថំ បេសេន្តស្ស ចក្កានិបិ ភិជ្ឈន្តិ, អក្ខោបិ សិន្ធុវានព្វា ឡា,
អត្តនាបិ អនយព្យសនំ ចាបុណាតិ, ន ច ឥច្ឆិតិច្ឆិតេន គមនេន សារេតុំ
សក្កោតិ; ឯវំ ធនុ ឥន្ទ្រិយេសុ អគុត្តទ្វារោ ភិក្ខុ ន ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ សមណាវតី
អនុភវិតុំ សក្កោតិ។ យថា បន ឆេកោ សារថិនោ អនន្តេ សិន្ធុវេ យោដេត្វា, សមេ
ភូមិភាគេ រថំ ឌីតារេត្វា រស្មិយោ គហេត្វា, សិន្ធុវានំ ឡាសុ សតី ឯបេត្វា,
បតោទំ អាធាយ និព្វិសេវនេ កត្វា, បេសេន្តោ ឥច្ឆិតិច្ឆិតេន គមនេន សារេតិ។
ឯវមេវ ធនុ ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ភិក្ខុ សមស្មី សាសនេ ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ សមណាវតី
អនុភោតិ, សច អនិច្ឆានុបស្សនាភិមុខំ ញាណំ បេសេតុកាមោ ហោតិ,
តទភិមុខំ ញាណំ គច្ឆតិ។ ធុត្តានុបស្សនាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

កោជនេ មត្តញ្ញតិ កោជនម្ហិ បមាណញ្ញ។ តត្ថ ទ្វេ បមាណានិ -
បដិគ្គហណាបមាណញ្ញ បរិភោគបមាណញ្ញ។ តត្ថ បដិគ្គហណាបមាណោ
ធាយកស្ស វសោ វេទិតញ្ញោ, ធម្យធម្មស្ស វសោ វេទិតញ្ញោ, អត្តនោ ថាមោ
ជានិតញ្ញោ។ ឯវរូចោ ហិ ភិក្ខុ សច ធម្យធម្មោ ពហុកោ ហោតិ, ធាយកោ
អប្បំ ធាតុកាមោ, ធាយកស្ស វសេន អប្បំ គណ្ហាតិ។ ធម្យធម្មោ អប្បោ,
ធាយកោ ពហុំ ធាតុកាមោ, ធម្យធម្មស្ស វសេន អប្បំ គណ្ហាតិ។
ធម្យធម្មាបិ ពហុ, ធាយកោបិ ពហុំ ធាតុកាមោ, អត្តនោ ថាមំ ញាត្វា
បមាណេន គណ្ហាតិ។ សោ តាយ បដិគ្គហណោ មត្តញ្ញតាយ អនុប្បន្នញ្ញ លាភំ

ឧប្បាទេតិ, ឧប្បន្នញ្ច ថាវំ ករោតិ ធម្មិកតិស្សមហារាជកាលេ សត្តវស្សិកោ
សាមណោរោវិយ។

រញ្ជោ កិរ បញ្ចហិ សកជសតេហិ គុឡំ អាហារីសុ។ រាជា “មនាថោ
បណ្ណាការោ, អយ្យេហិវិជាន ខាទិស្សមា” តិ អឡុតេយ្យានិ សកជសតានិ
មហារិហារំ បេសេត្វា សយម្មំ ភុត្តចាតរាសោ អគមាសិ។ ភេរិយា បហាជាយ
ទ្វាទស ភិក្ខុសហស្សានិ សន្និបតីសុ។ រាជា ឯកមន្តេ បិតោ អាវាមិកំ
បក្កោសាបេត្វា អាហា - “រញ្ជោ នាម ទានេ បត្តបូរោវ បមាណំ, គហិតកាជនំ
បូរេត្វាវ ទេហិ, សចេ កោចិ មត្តបដិគ្គហណោ បិតោ ន គណ្ហាតិ, មយ្ហំ
អាហេចេយ្យាសី” តិ។

អថេកោ មហាថេរោ “មហាពោធិមហាចេតិយានិ វន្តិស្សមី” តិ
ចេតិយបព្ពតា អាគន្ធា, វិហារំ បរិសន្តោ មហាមណ្ឌបដ្ឋានេ ភិក្ខុ គុឡំ គណ្ហាន្តេ
ទិស្វា បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តំ សាមណោវំ អាហា, “នត្ថិ តេ គុឡេន អត្ថោ” តិ។ “អាម,
ភន្តេ, នត្ថិ” តិ។ សាមណោវ មយំ មគ្គកិលន្តា, ឯកេន កបិជ្ជជលមត្តេន
បិណ្ឌាកេន អម្ពាភំ អត្ថោតិ។ សាមណោរោ ថាលកំ នីហរិត្វា ថេរស្ស
វស្សគ្គបដិចាជិយំ អដ្ឋាសិ។ អាវាមិកោ គហណាមាជំ បូរេត្វា ឧត្តិបិ,
សាមណោរោ អង្គុលី ចាលេសិ។ តាត សាមណោវ, រាជកុលានំ ទានេ
ភាជនបូរមេវ បមាណំ, ថាលកបូរំ គណ្ហាហិតិ។ អាម, ឧចាសក, រាជាថោ
នាម មហាជ្ឈាសយា ហោន្តិ, អម្ពាភំ បន ឧបជ្ឈាយស្ស ឯត្ថកេនេវ អត្ថោតិ។

រាជា តស្ស កថំ សុត្វា, “កី កោ សាមណោរោ ភណាតី” តិ? តស្ស សន្និកំ
គតោ។ អាវាមិកោ អាហា - “សាមិ, សាមណោវស្ស ភាជនំ ឧទ្ទកំ, ពហុំ ន
គណ្ហាតី” តិ។ រាជា អាហា, “អានីតភាជនំ បូរេត្វា គណ្ហាថ, ភន្តេ” តិ។ មហារាជ,
រាជាថោ នាម មហាជ្ឈាសយា ហោន្តិ, ឧត្តិត្តភាជនំ បូរេត្វាវ ទាតុកាមា, អម្ពាភំ

បន ឧបជ្ឈាយស្ស ឯត្ថកេនេវ អត្តោតិ។ រាជា ចិន្តេសិ - “អយំ
សត្តវស្សិកធារកោ, អជ្ជាបិស្ស មុខតោ ឪវគន្ធា ន មុច្ចតិ, គហេត្វា កុដេ វា
កុដុម្ពេ វា បូរេត្វា ស្វេបិ បុនទិវសេបិ ខាទិស្សមាតិ ន វទតិ, សក្កា ពុទ្ធសាសនំ
បរិគ្គហេតុ”ន្តិ បុរិសេ អាណាបេសិ, “ភោ, បសន្នោម្ហិ សាមណោស្ស, ឥតរាជិបិ
អឡុតយ្យានិ សកជសតានិ អានេត្វា សយំស្ស ទេថា”តិ។

សោយេវ បន រាជា ឯកទិវសំ តិត្តិរមំសំ ខាទិតុកាមោ ចិន្តេសិ - “សចេ
អហំ អជ្ឈាបក្កំ តិត្តិរមំសំ ខាទិតុកាមោស្មីតិ អញ្ញស្ស កថេស្សមិ, សមន្តា
យោជនជ្ជានេ តិត្តិរសមុគ្សាតំ ករិស្សន្តិ”តិ ឧប្បន្នំ បិចាសំ អធិវាសេន្តោ តីណិ
សំវច្ឆរាទិវីតិនាមេសិ។ អថស្ស កណ្តោសុ បុញ្ញោ សណ្ឋាសិ, សោ អធិវាសេតុំ
អសក្កោន្តោ “អត្ថិ នុ ខោ, ភោ, អម្ហាកំ កោចិ ឧបជ្ឈាកុចាសកោ
សីលរក្ខកោ”តិ បុច្ឆិ។ អាម, ទេវ, អត្ថិ, តិស្សោ នាម សោ អឧណ្ហាសីលំ
រក្ខតីតិ។ អថ នំ វីមសិតុកាមោ បក្កោសាបេសិ។ សោ អាគន្ធា រាជានំ វទិត្វា
អជ្ជាសិ។ តតោ នំ អាហា - “ត្វំ, តាត, តិស្សោ នាមា”តិ? “អាម ទេវា”តិ។ តេន
ហិ គច្ឆាតិ។ តស្មី គតេ ឯកំ កុក្កជំ អាហារាបេត្វា ឯកំ បុរិសំ អាណាបេសិ,
“គច្ឆ តិស្សំ វទាហិ, ឥមំ តីហិ ចាកេហិ បចិត្វា អម្ហាកំ ឧបជ្ឈាបេហិ”តិ។ សោ
គន្ធា តថា អវោច។ សោ អាហា - “សចេ, ភោ, អយំ មតកោ អស្ស, យថា
ជាធាមិ, តថា បចិត្វា ឧបជ្ឈហេយ្យំ។ ចាណាតិចាតំ បធាហំ ន ករោមី”តិ។ សោ
អាគន្ធា រញ្ជោ អាហេចេសិ។

រាជា បុន “ឯកវាវំ គច្ឆា”តិ បេសេសិ។ សោ គន្ធា, “ភោ, រាជុបជ្ជានំ នាម
ភារិយំ, មា ឯវំ ករិ, បុនបិ សីលំ សក្កា សមាទាតុំ, បចេត”ន្តិ អាហា។ អថ នំ
តិស្សោ អវោច, “ភោ, ឯកស្មី នាម អត្តកាវេ ជុវំ ឯកំ មរណំ, នាហំ
ចាណាតិចាតំ ករិស្សមី”តិ។ សោ បុនបិ រញ្ជោ អាហេចេសិ។ រាជា តតិយម្បិ

បេសេត្វា អសម្បជីដ្ឋន្តំ បក្កោសាបេត្វា អត្តនា បុច្ឆិ។ រញ្ជោបិ តថេវ បដិវចនំ
អនាសិ។ អថ រាជា បុរិសេ អាណាបេសិ, “អយំ រញ្ជោ អាណំ កោបេតិ,
គច្ឆេតស្ស អាហាតនកណ្ឌិកាយំ វេបេត្វា, សីសំ ជិន្នថា” តិ។ រហោ ច បន
នេសំ សញ្ញាមនាសិ - “ឥមំ សន្តជ្ឈយមាណា នេត្វា សីសមស្ស
អាហាតនកណ្ឌិកាយំ វេបេត្វា អាគន្ធា មយ្ហំ អាហោថថា” តិ។

តេ តំ អាហាតនកណ្ឌិកាយំ និបជ្ជាបេត្វា តមស្ស កុក្កជំ ហត្ថសុ
វេបយីសុ។ សោ តំ ហធម្មេ វេបេត្វា “អហំ, តាត, មម ជីវិតំ តុយ្ហំ ធម៌, តវ
ជីវិតំ អហំ គណ្ហាមិ, តុំ និព្វយោ គច្ឆា” តិ វិស្សន្នេសិ។ កុក្កដោ បក្ខេ
បច្ឆោដេត្វា អាគាសេន គន្ធា វេជុក្ខេ និលីយិ។ តស្ស កុក្កជស្ស អភយធិន្នជ្ជានំ
កុក្កជគិរី នាម ជាតំ។

រាជា តំ បវត្តិ សុត្វា អមច្ចបុត្តំ បក្កោសាបេត្វា សញ្ញាភវណោហិ អលង្ករិត្វា
អាហា - “តាត, មយា តុំ ឯតទត្ថមេវ វីមសិតោ, មយ្ហំ តិត្តិវមំសំ
ខាធិតុកាមស្ស តីណិ សំវច្ឆរាទិ អតិក្កន្ធានិ, សក្ខិស្សសិ មេ តិកោដិបរិសុទ្ធំ
កត្វា ឧបជ្ជាបេតុ” តិ។ “ឯតំ នាម, ធម៌, មយ្ហំ កម្ម” តិ និក្ខមិត្វា ទ្វារន្តរេ វិសោ
ឯកំ បុរិសំ ចាតោវ តយោ តិត្តិវេ គហេត្វា បរិសន្តំ ទិស្វា, ទ្វេ កហាបណោ
ទត្វា តិត្តិវេ អាធាយ បរិសោធនត្វា, ជីវកាធិហិ វាសេត្វា, អដ្ឋារេសុ សុបក្កេ
បចិត្វា រញ្ជោ ឧបជ្ជាបេសិ។ រាជា មហាតលេ សិរីបល្លង្កេ និសិទ្ធាវ ឯកំ
គហេត្វា ថោកំ ជិន្និត្វា មុខេ បក្ខិបិ, តាវនេវស្ស សត្តវសហរណីសហស្សានិ
ជីវិត្វា អដ្ឋាសិ។

តស្មី សមយេ ភិក្ខុសង្ឃំ សរិត្វា, “មាធិសោ នាម បថវិស្សរោ រាជា
តិត្តិវមំសំ ខាធិតុកាមោ តីណិ សំវច្ឆរាទិ នលភិ, អបច្ចមាណោ ភិក្ខុសង្ឃោ
កុតោលភិស្សតី” តិ? មុខេ បក្ខិត្តក្ខណ្ឌំ ភូមិយំ ធម្មេសិ។ អមច្ចបុត្តោ

ជណ្តើរកេហ៍ បតិក្ខា មុខន គណ្ហា។ រាជា “អបេហិ, តាត, ជាឆាមហំ តវ
និធានសភារំ, ឥមីនា ឆាម ការណេន មយា ឯតំ ធម្មិត” ឆ្លុះ កថេត្វា, “សេសកំ
តថេវ សង្ការេត្វា វេហិ” តិ អាហា។

បុណ្ណិសេ រាជកុលបកោ ថេរោ បិណ្ណាយ ចារិសិ។ អមច្ចបុត្តោ តំ ទិស្វា
បត្តំ គហេត្វា រាជគេហំ បវេសេសិ។ អញ្ញតរោ វុឡ្យបត្តជិតោបិ ថេវស្ស
បច្ឆាសមណារិយ ហុត្វា អនុពន្ធន្តោ ចារិសិ។ ថេរោ “រញ្ញោ បក្កោសាបិ តភិក្ខុ
ភវិស្សតី” តិ បមជ្ជិ។ អមច្ចបុត្តោបិ “ថេវស្ស ឧបជ្ឈាកោ ភវិស្សតី” តិ បមាទំ
អាបជ្ជិ។ តេសំ និសីទាបេត្វា យាគុំ អទំសុ។ យាគុយា បីតាយ រាជា តិត្តិវេ
ឧបនេសិ។ ថេរោ ឯកំ គណ្ហា, ឥតរោបិ ឯកំ គណ្ហា។ រាជា “អនុភាកោ អត្ថិ,
អនាបុច្ឆិត្វា ខាទិតុំ ន យុត្ត” ឆ្លុះ មហាថេវ អាបុច្ឆិ។ ថេរោ ហត្ថំ បិទហិ,
មហាលូកត្ថេរោ សម្មជិដ្ឋិ។ រាជា អនត្តមនោ ហុត្វា កតភត្តកិច្ចំ ថេវ បត្តំ
អាទាយ អនុគច្ឆន្តោ អាហា - “ភន្តេ, កុលគេហំ អាគច្ឆន្តេហិ ឧគ្គហិតវត្ថុំ ភិក្ខុ
គហេត្វា អាគន្ធុំ វដ្តតី” តិ។ ថេរោ តស្មី ខណោ អញ្ញាសិ “ន ឯស រញ្ញោ
បក្កោសាបិតោ” តិ។

បុណ្ណិសេ ឧបជ្ឈាកសាមណោ គហេត្វា ចារិសិ។ រាជា តទាបិ យាគុយា
បីតាយ តិត្តិវេ ឧបនាមេសិ។ ថេរោ ឯកំ អគ្គហេសិ, សាមណោរោ អង្គលី
ចាលេត្វា មជ្ឈេ ជិដ្ឋាបេត្វា ឯកកោដ្ឋាសមេវ អគ្គហេសិ។ រាជា តំ កោដ្ឋាសំ
មហាថេវស្ស ឧបនាមេសិ។ មហាថេរោ ហត្ថំ បិទហិ, សាមណោរោបិ បិទហិ។
រាជា អវិទូវេ និសីទិត្វា ខណ្ឌាខណ្ឌំ ជិដ្ឋិត្វា ខាទន្តោ “ឧគ្គហិតវត្ថុ ទិស្សាយ
ទិយឡតិត្តិវេ ខាទិតុំ លភិម្ហា” តិ អាហា។ តស្ស មំសេ ខាទិតមត្ថេវ កណ្តោហិ
បុញ្ញោ និក្ខមិ។ តតោ មុខំ វិក្ខាលេត្វា សាមណោ ឧបសង្កមិត្វា, “បសន្នោស្មិ,
តាត, អជ្ឈតេ ធុវភត្តានិ ទេមី” តិ អាហា។ អហំ, មហារាជ, ឧបជ្ឈាយស្ស ទម្មតិ។

អបរាជិ អដ្ឋទេមីតិ។ តានិ អម្ពាភំ អាចរិយស្ស ទម្ពីតិ។ អបរាជិបិ អដ្ឋទេមីតិ។
តានិ សមាទុបជ្ឈាយានំ ទម្ពីតិ។ អបរាជិបិ អដ្ឋទេមីតិ។ តានិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
ទម្ពីតិ។ អបរាជិបិ អដ្ឋទេមីតិ។ សាមណោរោ អធិវាសេសិ។ វរំ បដិគ្គហណាមត្ថំ
ជានន្តោ អនុប្បន្នញោវ លាភំ ឧប្បន្នតិ, ឧប្បន្នញោ ថាវំ ករោតិ។ ឥទំ
បដិគ្គហណាបមាណំ នាម។ តត្ថ បរិភោគបមាណំ បច្ចវេក្ខណាបយោជនំ,
“ឥទមត្ថិយំ ភោជនំ ភុញ្ញាមី”តិ បន បច្ចវេក្ខិតបរិភោគស្សេវ បយោជនត្ថា
បរិភោគបមាណំយេវ នាម, តំ ឥធ អធិប្បតំ។ តេនេវ បដិសម្ពា
យោនិសោតិអាទិមាហា, ឥតវម្មិ បន វដ្តតិយេវ។

សីហាសេយ្យន្តិ ឯត្ថ កាមភោគិសេយ្យ, បេតសេយ្យ, សីហាសេយ្យ,
តថាគតសេយ្យតិ ចតស្សោ សេយ្យ។ តត្ថ “យេភុយ្យេន, ភិក្ខុវេ, កាមភោគិ
វាមេន បស្សេន សេន្តិ”តិ (អ. និ. ៤.២៤៦) អយំ កាមភោគិសេយ្យ។ តេសញ្ចិ
យេភុយ្យេន ទក្ខិណាបស្សេន សយានោ នាម នត្ថិ។

“យេភុយ្យេន, ភិក្ខុវេ, បេតា ឧត្តានា សេន្តិ”តិ (អ. និ. ៤.២៤៦) អយំ
បេតសេយ្យ។ បេតា ហិ អប្បមំសលោហិតត្ថា អដ្ឋិសង្ឃាជជជិតា ឯកេន
បស្សេន សយិតុំ ន សក្កាន្តិ, ឧត្តានាវ សយន្តិ។

“យេភុយ្យេន, ភិក្ខុវេ, សីហោ មិគរាជា នន្តុជំ អន្តរសត្តិម្ហិ អនុបក្ខិបិត្វា
ទក្ខិណោន បស្សេន សយតិ”តិ អយំ សីហាសេយ្យ។ តេជុស្សទត្ថា ហិ សីហោ
មិគរាជា ទ្វេ បុរិមចាទេ ឯកស្មី, បច្ឆិមចាទេ ឯកស្មី ហិ នេ វេបេត្វា នន្តុជំ
អន្តរសត្តិម្ហិ បក្ខិបិត្វា បុរិមចាទេបច្ឆិមចាទេនន្តុជានំ វិតោកាសំ សល្លក្ខេត្វា
ទ្វិន្ទ បុរិមចាទានំ មត្តកេ សីសំ វេបេត្វា សយតិ, ទិវសម្មិ សយិត្វា
បពុជ្ឈមាទោ ន ឧត្រសន្តោ បពុជ្ឈតិ, សីសំ បន ឧក្ខិបិត្វា បុរិមចាទានំ
វិតោកាសំ សល្លក្ខេតិ។ សចេ កិញ្ចា ហិ នំ វិជហិត្វា វិតំ ហោតិ, “នយិទំ តុយ្ហំ

ជាតិយា សូរភាវស្ស ច អនុប"ន្តិ អនត្តមនោ ហុត្វា តត្ថេវ សយតិ, ន
គោចរាយ បក្កមតិ។ អវិជហិត្វា បិតេ បន "តុយ្ហំ ជាតិយា ច សូរភាវស្ស ច
អនុបមិទ"ន្តិ ហដ្ឋតុដ្ឋា ឧដ្ឋាយ សីហវិជម្ពិតំ វិជម្ពិត្វា កេសរភាវំ វិជុនិត្វា
តិក្ខុត្តំ សីហនាទំ នទិត្វា គោចរាយ បក្កមតិ។

ចតុត្ថជ្ឈានសេយ្យា បន តថាគតសេយ្យាតិ វុច្ចតិ។ តាសុ ឥធន
សីហសេយ្យា អាគតា។ អយញ្ញំ តេជុស្សននីយាបថត្តា ឧត្តមសេយ្យា នាម។

ចានេ ចានន្តិ នក្ខិណចានេ វាមចានំ។ អន្ធាធាយាតិ អតិអាធាយ, វ្យាសកំ
អតិក្កម្ម ឋបេត្វា។ គោប្បកេន ហិ គោប្បកេ, ជាណុនា វា ជាណុម្ពិ
សង្ឃន្តិយមាទេ អភិណ្ណំ វេទនា ឧប្បជ្ឈតិ, ចិត្តំ ឯកគ្គំ ន ហោតិ, សេយ្យា
អជាសុកា ហោតិ។ យថា បន ន សង្ឃន្តិ, ឯវំ អតិក្កម្ម ឋបិតេ វេទនា
នុប្បជ្ឈតិ, ចិត្តំ ឯកគ្គំ ហោតិ, សេយ្យា ជាសុកា ហោតិ។ តស្មា ឯវំ សេយ្យំ
កប្បេតិ។

សតោ សម្មជាតោតិ សតិយា ចេវ សម្មជញ្ញេន ច សមន្នាគតោ។ កថំ
និទ្ទាយន្តោ សតោ សម្មជាតោ ហោតីតិ? សតិសម្មជញ្ញស្ស អប្បហានេន។
អយញ្ញំ ទិវសញ្ជេវ សកលយាមញ្ញ អាវរណីយេហិ ធម្មេហិ ចិត្តំ បរិសោធចត្វា
បឋមយាមាវសានេ ចន្តិមា ឡិយ្ហ ចានេ ឆោវន្តោបិ មូលកម្មដ្ឋានំ អវិជហន្តោវ
ឆោវតិ, តំ អវិជហន្តោវ ធ្វារំ វិវតិ, មញ្ជេ និសីទតិ, អវិជហន្តោវ និទ្ធី ឌីក្កមតិ។
បពុជ្ឈន្តោ បន មូលកម្មដ្ឋានំ គហេត្វាវ បពុជ្ឈតិ។ ឯវំ និទ្ធី ឌីក្កមន្តោបិ សតោ
សម្មជាតោ ហោតិ។ ឯវំ បន ញ្ញាណធាតុកន្តិ ន រោចយីសុ។

វុត្តនយេន បនេស ចិត្តំ បរិសោធចត្វា បឋមយាមាវសានេ "ឧចានិទ្ធកំ សរីរំ
និទ្ទាយ សមស្សាសេស្សមី"តិ ចន្តិមា ឡិយ្ហ មូលកម្មដ្ឋានំ អវិជហន្តោវ ចានេ

ជោរតិ, ធ្វាវ វិវរតិ, មព្វោ បន និសីទិត្វា មូលកម្មដ្ឋានំ បហាយ, “ខន្ទាវ ខន្ទេសុ,
ធាតុយោវ ធាតុសុ បដិហញ្ញន្តិ” តិ សេនាសនំ បច្ឆវេក្ខន្តោ កមេន និទ្ធីំ ឌីក្កមតិ,
បពុជ្ឈន្តោ បន មូលកម្មដ្ឋានំ គហេត្វាវ បពុជ្ឈតិ។ ឯវំ និទ្ធីំ ឌីក្កមន្តោបិ សតោ
សម្មជាតោ នាម ហោតីតិ វេទិតព្វោ។

ឥតិ ឥមស្មី សុត្ត តិវង្គិកា បុព្វភាគវិបស្សនាវ កថិតា។ ឯត្ថកេនេវ បន
វោសានំ អនាបច្ឆិត្វា តានេវ ឥន្ទ្រិយពលពោជ្ឈន្តានិ សមោធានេត្វាវិបស្សនំ
វង្ខេត្វា ភិក្ខុ អរហន្តំ ចាបុណាតីតិ។ ឯវំ យាវ អរហន្តា ទេសនា កថេតព្វា។

៣. កុម្មោបមសុត្តវណ្ណនា

២៤០. តតិយេ កុម្មោតិ អដ្ឋិកុម្មោ។ កច្ឆទោតិ តស្សេវ វេវចនំ។
អនុនទីតិវេតិ នទិយា អនុតិវេ។ គោចរបសុតោតិ “សចេ កិញ្ចិ ជលាជលំ
លភិស្សមិ, ខាទិស្សមិ” តិ គោចរត្ថាយ បសុតោ ឧស្សុក្កោ តន្តិពន្លោ។
សមោទហិត្វាតិ សមុគ្គវិយ បក្ខិបិត្វា។ សង្គសាយតីតិ អច្ឆតិ។ សមោទហន្តិ
សមោទហន្តោ ឋេបេន្តោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - យថា កុម្មោ អដ្ឋានិ សកេ កចាលេ
សមោទហន្តោ សិដ្ឋាលស្ស ឌីតាវំ ន ទេតិ, ន ច នំ សិដ្ឋាលោ បសហតិ, ឯវំ ភិក្ខុ
អត្ថនោ មនោវិតក្កេ សកេ អារម្មណកចាលេ សមោទហន្តោ កិលេសមារស្ស
ឌីតាវំ ន ទេតិ, ន ច នំ មារេ បសហតិ។

អនិស្សិតោតិ តណ្ហាទិដ្ឋនិស្សយេហិ អនិស្សិតោ។ អញ្ញមហេឋយានោតិ
អញ្ញំ កញ្ចំ បុគ្គលំ អវិហេឋេន្តោ។ បរិនិព្វតោតិ កិលេសបរិនិព្វានេន
បរិនិព្វតោ។ នូបវទេយ្យ កញ្ចិតិ អញ្ញំ កញ្ចំ បុគ្គលំ សីលវិបត្តិយា វា
អាចារិបត្តិយា វា អត្តានំ ឧក្កសេតុកាមតាយ វា បរំ វម្កេតុកាមតាយ វា ន
ឧបវទេយ្យ, អញ្ញនត្ថុ បញ្ច ធម្ម អជ្ឈត្ថំ ឧបជ្ឈេត្វា, “កាលេន វក្ខាមិ, នោ

អកាលេន, ភូតេន វត្តាមិ, នៅ អភូតេន, សណ្តែន វត្តាមិ, នៅ ជុសេន,
អត្តសំហិតេន វត្តាមិ, នៅ អនត្តសំហិតេន, មេត្តចិត្តា វត្តាមិ, នៅ
នោសន្តរោ"តិ ឯវំ ឧល្លម្បនសភាវសណ្តិតេនេវ ចិត្តេន វិហរតិ។

២. បឋមទារុក្ខន្ធហោបមសុត្តវណ្ណាន

២៤០. ចតុត្ថ អទ្គសាតិ គង្គាតីវេ បញ្ញត្តវេតុទ្ធាសនេនិសិដ្ឋោ អទ្គស។
វុយ្យមានន្តិ ចតុរស្សំ តច្ឆត្វា បព្ពតន្តវេ ឋបិតំ វាតាតបេន សុបរិសុក្ខំ
ចារុស្សកេ មេយេ វស្សន្តេ ឧទកេន ឧប្បវិត្វា អនុបុព្វេន គង្គាយ នទិយា សោតេ
បតិតំ តេន សោតេន វុយ្យមាណំ។ ភិក្ខុ អាមន្តេសីតិ “ឥមិនា ទារុក្ខន្ធនេន សទិសំ
កត្វា មម សាសនេន សទ្ធាបព្ពជិតំ កុលបុត្តំ ទស្សេស្សាមី”តិ ធម្មំ
ទេសេតុកាមតាយ អាមន្តេសី។ អមុំ មហន្តំ ទារុក្ខន្ធនំ គង្គាយ នទិយា សោតេន
វុយ្យមាណន្តិ ឥទំ បន អជ្ឈនោសវិមុត្តតា សោតបដិបទ្ធស្ស ទារុក្ខន្ធស្ស អបវេ
សមុទ្កបត្តិយា អន្តរាយកវេ អជ្ឈនោសេ ទស្សេតុំ អារតិ។

តត្រស្ស ឯវំ អជ្ឈនោសវិមុត្តតា វេទិតញ្ញា - ឯកោ ហិ គង្គាយ នទិយា
អវិទូវេ បព្ពតតលេ ជាតោ នាធាវល្លិហិ បលិវេឋិតោ បណ្ឌបលាសតំ
អាបដ្ឋិត្វា ឧបចិកាធិហិ ខន្ធមានោ តស្មីយេវ ហានេ អបណ្ឌិត្តិកភារំ គច្ឆតិ,
អយំ ទារុក្ខន្ធា គង្គំ ឌីតវិត្វា វត្តដ្ឋានេសុ វិលាសមាធា សាគរំ បត្វា មណីវណ្ណោ
ឧមិបិដ្ឋេ សោភិតុំ នលភតិ។

អបរោ គង្គាតីវេ ពហិមូលោ អន្តោសាខោ ហុត្វា ជាតោ, អយំ កិញ្ចាបិ
កាលេន កាលំ ឌីលម្ពិនីហិ សាខាហិ ឧទកំ ដុសតិ, ពហិមូលត្វា បន គង្គំ
ឌីតវិត្វា វត្តដ្ឋានេសុ វិលាសមាធា សាគរំ បត្វា មណីវណ្ណោ ឧមិបិដ្ឋេ សោភិតុំ ន
លភតិ។

អបរោម មជ្ឈេ គង្គាយ ជាតោ, ធម្មមូលេន បន សុប្បតិដ្ឋិតោ, ពហិ ចស្ស
គតា វុត្តសាខា នាធាវល្លិហិ អាពុទ្ធា, អយម្មិ ធម្មមូលត្តា ពហិទ្ធា វល្លិហិ
អាពុទ្ធត្តា ច គង្គំ ឡិវិត្វា...បេ.... សោភិតុំ នលភតិ។

អបរោ បតិគដ្ឋានេយេវ វាលិកាយ ឡិត្តដោ បូតិការំ អាបជ្ជតិ, អយម្មិ គង្គំ
ឡិវិត្វា...បេ.... នលភតិ។

អបរោ ទិដ្ឋំ ចាសាណានំ អន្តរេ ជាតត្តា, សុនិខាតោ វិយ និច្ចលោ បិតោ,
អាគតាគតំ ឧទកំ ទិដ្ឋា ជាលេតិ, អយំ ចាសាណាន្តរេ សុដ្ឋ បតិដ្ឋិតត្តា គង្គំ
ឡិវិត្វា...បេ.... នលភតិ។

អបរោ អញ្ញោកាសដ្ឋានេ នកំ បូរេត្វា វល្លិហិ អាពុទ្ធា បិតោ។ ឯកំ ទ្វេ
សំវច្ឆរេ អតិក្កមិត្វា អាគតេ មហោយេ សកី វា ទិក្ខុត្តំ វា តេមេតិ, អយម្មិ នកំ
បូរេត្វា បិតតាយ ចេវ ឯកស្ស វា ទិដ្ឋំ វា សំវច្ឆរានំ អច្ចយេន សកី វា ទិក្ខុត្តំ វា
តេមនតាយ ច គង្គំ ឡិវិត្វា...បេ.... នលភតិ។

អបរោបិ មជ្ឈេ គង្គាយ ធិបកេ ជាតោ មុទុក្ខនុសាខោ ឡិយេ អាគតេ
អនុសោតំ និបដ្ឋិត្វា, ឧទកេ គតេ សីសំ ឧក្ខិបិត្វា, នច្ចន្តោ វិយ តិដ្ឋតិ។
យស្សត្ថាយ សាគរោ គង្គំ ឯវំ វិយ វេទតិ, “កោតិ គង្គេ តុំ មយ្ហំ
ចន្ទនសារសលឡសារាជិនិ នាធានារុនិ អាហរសិ, នារុក្ខន្ធី បន នាហរសី” តិ។
សុលកោ ឯស, ទេវ, បុនវារេ ជានិស្សមីតិ។ បុនវារេ តម្កវណ្ណេន ឧទកេន
អាលិដ្ឋមាធាវិយ អាគច្ឆតិ។ សោបិ តថេវ អនុសោតំ និបដ្ឋិត្វា, ឧទកេ គតេ
សីសំ ឧក្ខិបិត្វា, នច្ចន្តោ វិយ តិដ្ឋតិ។ អយំ អត្ថនោ មុទុតាយ គង្គំ ឡិវិត្វា...បេ....
នលភតិ។

អបរោ គង្គាយ នទិយា តិរិយំ បតិតោ វាលិកាយ ឌុត្តរិតោ អន្តរសេតុរិយ
ពហុនំ បច្ឆយោ ជាតោ, ឧភោសុ តិរេសុ វេជ្ជនធឿ ករញ្ញកកុដាធយោ ឧប្បវិត្វា
តត្ថេវ លក្ខន្តិ។ តថា នាណវិទា គន្ធា វុយ្យមាណា
ភិន្នមុសលភិន្នសុប្បអហិកុក្ករហត្ថិអស្សនិកុណាចានិបិ តត្ថេវ លក្ខន្តិ។
មហាកង្កាបិ នំ អាសន្ន ភិន្និត្វា ទិដា គប្បតិ, មច្ឆកប្បបកុម្ពីលមករាធយោបិ
តត្ថេវ វាសំ កប្បន្តិ។ អយម្យី តិរិយំ បតិត្វា មហាជនស្ស បច្ឆយត្ថកតភាវេន
គង្គំ ឌុត្តរិត្វា វត្ថុដ្ឋានេសុ វិលាសមាណោ សាគរំ បត្វា មណីវណ្ណោ ឧមិបិដ្ឋេ
សោភិតុំ នលភតិ។

ឥតិ ភគវា ឥមេហិ អដ្ឋហិ នោសេហិ វិមុត្តត្តា សោតបដិបន្នស្ស
នារុក្ខន្ធស្ស អបរេ សមុទ្ធបត្តិយា អន្តរាយករេ អដ្ឋនោសេ ទស្សេតុំ អមុំ
មហាន្តំ នារុក្ខន្ធកង្គាយ នទិយា សោតេន វុយ្យមាណន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ ន ថលេ
ឧស្សីទិស្សតិ ថលំ នាភិរុហិស្សតិ។ ន មនុស្សគ្នាហោ គហេស្សតិ តិ “មហា
វតាយំ នារុក្ខន្ធនោ” តិ ទិស្វា, ឧជ្ឈម្យេន តរមាណា គន្ធា, គោចានសីអាទិនំ
អត្ថាយ មនុស្ស ន គណ្ឌិស្សន្តិ។ ន អមនុស្សគ្នាហោ គហេស្សតិ តិ “មហាគ្យោ
អយំ ចន្ទនសារោ, វិមានទ្វារេ នំ វេបេស្សមា” តិ មញ្ញមាណា ន អមនុស្ស
គណ្ឌិស្សន្តិ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ សទ្ធិ ពាហិវេហិ អដ្ឋហិ នោសេហិ ឯវំ ឌុបម្មសំសន្ននំ
វេទិតព្ពំ - គង្គាយ អវិទូរេ បព្ពតតលេ ជាតោ តត្ថេវ ឧបចិកាធិហិ ខន្ធមាណោ
អបណ្ណតិកភារំ គតនារុក្ខន្ធវិយ ហិ “នតិ ទិន្ន” តិអាទិកាយ មិច្ឆាទិដ្ឋិយា
សមន្នាគតោ បុគ្គលោ វេទិតព្ពោ។ អយញ្ចិ សាសនស្ស ទ្វីវត្ថតត្តា អរិយមគ្គំ
ឌុវុយ្យ សមាធិកុល្លេ និសិដ្ឋោ និព្វានសាគរំ ចាបុណិតុំ ន សក្កោតិ។

គង្គាតីវេ ពហិមូលោ អន្តោសាខោ ហុត្វា ជាតោវិយ អច្ឆិន្ទគិហិពន្ធនោ
សមណកុដិម្ហិកបុគ្គលោ ធន្ទញ្ញោ។ អយញ្ញំ “ចិត្តំ នាមេតំ អនិពទ្ធំ,
‘សមណោម្ហី’តិ វុទ្ធោវ” គិហិ ហោតិ, ‘គិហិម្ហី’តិ វុទ្ធោវ សមណោ ហោតិ។
កោ ជានិស្សតិ, កី ភវិស្សតិ”តិ? មហាល្លកកាលេ បព្ពជន្តោបិ គិហិពន្ធនំ ន
វិស្សន្នេតិ។ មហាល្លកបព្ពជិតានញ្ច សម្មត្តិ នាម នត្តិ។ តស្ស សេច ជីវំ
ចាបុណាតិ, អន្តច្ឆិន្ទកំ វា ជិណ្ឌាទុព្ពណំ វា ចាបុណាតិ។ សេនាសនម្បិ
វិហារបច្ឆន្តេ បណ្ណាសាលា វា មណ្ឌាចោ វា ចាបុណាតិ។ បិណ្ឌាយ ចរន្តេនាបិ
បុត្តនត្តកានំ ធារកានំ បច្ឆតោ ចរិតត្ថំ ហោតិ, បរិយន្តេ និសីទិតត្ថំ ហោតិ។
តេន សោ ទុក្ខំ ទុម្ពនោ អស្សនិ មុញ្ញោ, “អត្ថិ មេ កុលសន្តកំ ធនំ, កប្បតិ ទុ
ខោ តំ ខាទន្តេន ជីវិតុ”ន្តិ ចិន្តេត្វា ឯកំ វិនយធរំ បុច្ឆតិ - “កី, ភន្តេ អាចរិយ,
អត្តនោ សន្តកំ វិចារេត្វា ខាទិតុំ កប្បតិ, នោ កប្បតិ”តិ? “នត្ថត្ថ នោសោ,
កប្បតេត”ន្តិ។ សោ អត្តនោ ភជមានកេ កតិបយេ ទុព្ពចេ ទុរាចារេ ភិក្ខុ
គហេត្វា, សាយន្តសមយេ អន្តោតាមំ គន្ធា, តាមមជ្ឈេ បិតោ តាមិកេ
បក្កោសាបេត្វា, “អម្ពា កំ បយោគតោ ឧដ្ឋិតំ អាយំ កស្ស ទេថា”តិ អាហ។
ភន្តេ, តុម្ពេ បព្ពជិតា, មយំ កស្ស ទស្សមាតិ? កី បព្ពជិតានំ អត្តនោ សន្តកំ ន
វុដ្ឋតិ? កុទ្ធាល-បិដកំ គហេត្វា, ខេត្តមរិយាទពន្ធនាទិនិ ករោត្តោ
នាធាប្បការំ បុព្ពណ្ណាបរណ្ណាញោវ ជលាជលេ ច សង្កណ្ឌិត្វា,
ហេមន្តគិម្ហវស្សានេសុ យំ យំ ឥច្ឆតិ, តំ តំ បចាបេត្វា ខាទន្តោ
សមណកុដិម្ហិកោ ហុត្វា ជីវិតិ។ កេវលមស្ស បញ្ចច្ចឡកេន ធារកេន សទ្ធិ
ចាទបរិចារិការំ ឯកា នត្តិ។ អយំ បុគ្គលោ កិញ្ចាបិ ឱលម្ហិនិហិ សាខាហិ ឧទកំ
ដុសមាណោ អន្តោសាខោ រុក្ខោវិយ ចេតិយផ្គុណពោធិយផ្គុណាទីសុ ភិក្ខុនំ
កាយសាមគ្គី ទេតិ, គិហិពន្ធនស្ស បន អច្ឆិន្ទតាយ ពហិមូលត្វា អរិយមគ្គំ
ឱតិវត្វា សមាធិកុល្លេ និសិទ្ធោ និព្វានសាគរំ ចាបុណិតុំ ន សក្កោតិ។

គង្គាយ មជ្ឈេ ជាតោ ពហិទ្ធា វល្លិហិ អាពន្ធរដ្ឋសាខាវិយ សង្ឃសន្តកំ
និស្សយ ជីវមាណោ ភិក្ខុជីវបុគ្គលោ ធន្តោ ឯកោ គិហិពន្ធនំ បហាយ
បព្ពជន្តោមិ សារុប្បជ្ជានេ បព្ពជ្ជំ នលកតិ។ បព្ពជ្ជា ហិ នាមេសា
បដិសន្ធិគ្គហណាសទិសា។ យថា មនុស្ស យត្ថ បដិសន្ធិ គណ្ហាន្តិ, តេសំយេវ
កុលានំ អាចារំ សិក្ខន្តិ, ឯវំ ភិក្ខុមិ យេសំ សន្តិកេ បព្ពជន្តិ, តេសំយេវ អាចារំ
គណ្ហាន្តិ។ តស្មា ឯកោ អសារុប្បជ្ជានេ បព្ពជិត្វា
ឡិវាទានុសាសនីឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីហិ បរិពាហិរោ ហុត្វា ចាតោវ មុណ្ឌាយដំ
គហេត្វា ឧទកតិភ្នំ គប្បតិ, អាចរិយុបជ្ឈាយានំ ភត្តត្ថាយ ខន្ធបត្តំ កត្វា
ភត្តសាលំ គប្បតិ, ធុព្ពចសាមណោវេហិ សន្ធិ នាណក៏ឡំ ក៏ឡតិ,
អាវាមិកធារកេហិ សំសដ្ឋោវិហារតិ។

សោ ធម្មាភិក្ខុកាលេ អត្ថនោ អនុរូបេហិ ធម្មាភិក្ខុហិ ចេវ អាវាមិកេហិ
ច សន្ធិ សង្ឃកោគំ គន្ធា, “អយំ ឱណាសវេហិ អសុករញ្ញោ សន្តិកា
បដិគ្គហិតសង្ឃកោតោ, តុម្ហេ សង្ឃស្ស ឥនព្វិទព្វោ ន ទេថ, ន ហិ តុម្ហាកំ បរត្ថិ
សុត្វា រាជា វា រាជមហាមត្តា វា អត្ថមនា ភវិស្សន្តិ, ឯថ ទានិ ឥនព្វិទព្វោ
ករោថា”តិ កុទ្ធាល-បិដកានិ គាហាបេត្វា ហេជ្ជា តទ្យាកមាតិកាសុ
កត្តត្ថកិច្ចានិ ការាបេត្វា ពហុំ បុព្ពណ្ណាបរណ្ណំ វិហារំ បវេសេត្វា អាវាមិកេហិ
អត្ថនោ ឧបការភារំ សង្ឃស្ស អាវោចាបេតិ។ សដ្ឋេ “អយំ ធម្មារោ
ពហុបការោ, ឥមស្ស សតំ វា ទ្វិសតំ វា ទេថា”តិ ទាបេតិ។ ឥតិ សោ ឥតោ
ចិតោ ច សង្ឃសន្តកេនេវ វឡន្តោ ពហិទ្ធា ឯកវិសតិវិទាហិ អនេសនាហិ ពន្ធា
អរិយមគ្គំ ឡិវាត្វា សមាធិកុល្លេ និសិន្នោ និព្វានសាគរំ ចាបុណ្ហតុំ ន
សក្កោតិ។

បតិភត្តជ្ជានេយ្យេវ វាលីកាយ ឌីត្តវិទ្យា បូតិការំ អាចាទិតរុក្ខោវិយ
អាលសិយមហាគ្យសោ វេទិតញ្ចោ។ ឯវរុបញ្ញា បុគ្គលំ អាមិសចក្កំ បច្ចយលោលំ
វិស្សជ្ជអាចរិយុបជ្ឈាយវត្ថំ ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាយោនិសោមនសិការវដ្ឋិតំ សន្ទាយ
បញ្ច នីវរណានិ អត្ថតោ ឯវំ វនន្តិ - “ភោ, កស្ស សន្តិកំ គន្ធាមា” តិ? អថ
ជិនមិទ្ធិ ឧដ្ឋាយ ឯវមាហា - “កី ន បស្សថ? ឯសោ អសុករិហារវាសី
កុសីតបុគ្គលោ អសុកំ នាម តាមំ គន្ធា យាគុមត្ថកេ យាគុំ, បូរមត្ថកេ បូរំ,
ភត្តមត្ថកេ ភត្តំ អដ្ឋោហរិទ្ធាវិហារំ អាគម្ម វិស្សជ្ជសព្ពវត្ថោ
ឧទ្ទេសាទិវិហិតោ មញ្ញំ ឧបគន្ធន្តោ មញ្ញំ ឌីកាសំ ករោតី” តិ។

តតោ កាមច្ឆន្ទនីវរណំ ឧដ្ឋាយាហា - “ភោ, តវ ឌីកាសេ កតេ មញ្ញំ កតោវ
ហោតិ, ឥនានេវ សោ និទ្ទាយិត្វា កិលេសានុវត្តិតោវ បពុជ្ឈិត្វា កាមវិតក្កំ
វិតក្កេស្សតី” តិ។ តតោ ព្យាចាទនីវរណំ ឧដ្ឋាយាហា - “តុម្ហាកំ ឌីកាសេ កតេ
មញ្ញំ កតោវ ហោតិ។ ឥនានេវ និទ្ទាយិត្វា វុដ្ឋិតោ វត្ថុបដិវត្ថំ ករោហី” តិ
វុច្ឆមាណោ, “ភោ, ឥមេ អត្ថនោ កម្មំ អកត្វា អម្ពេសុ ព្យាវជា” តិ នាទប្បការំ
ជរុសវចនំ វនន្តោ អក្ខិទិ និហរិទ្ធាវិចរិស្សតី” តិ។ តតោ ឧទ្ធច្ឆនីវរណំ
ឧដ្ឋាយាហា - “តុម្ហាកំ ឌីកាសេ កតេ មញ្ញំ កតោវ ហោតិ, កុសីតោ នាម
វាតាហិតោ អគ្គិក្ខន្ធាវិយ ឧទ្ធតោ ហោតី” តិ។ អថ កុកុច្ឆនីវរណំ ឧដ្ឋាយាហា
- “តុម្ហាកំ ឌីកាសេ កតេ មញ្ញំ កតោវ ហោតិ, កុសីតោ នាម កុក្កុច្ឆបកតោវ
ហោតិ, អកប្បិយេ កប្បិយសញ្ញំ កប្បិយេ ច អកប្បិយសញ្ញំ ឧប្បាទេតី” តិ។
អថ វិចិត្តិច្ឆានីវរណំ ឧដ្ឋាយាហា - “តុម្ហាកំ ឌីកាសេ កតេ មញ្ញំ កតោវ
ហោតិ។ ឯវរុចោ ហិ អជ្ឈសុ ថានេសុ មហាវិចិត្តិច្ឆំ ឧប្បាទេសី” តិ។ ឯវំ
អាលសិយមហាគ្យសំ បញ្ច នីវរណានិ ចណ្ណាសុនខាទយោវិយ សិដ្ឋន្តិដ្ឋំ ជរុក្កំ
អដ្ឋោត្តវិទ្យា គណ្ណាន្តិ។ សោមិ អរិយមគ្គសោតំ ឌីតវិទ្យា សមាធិកុល្លេ និសិដ្ឋោ
និព្វានសាគរំ ចាបុណីតុំ ន សក្កោតិ។

ទិដ្ឋំ ចាសាណាណំ អន្តរេ និខាតមូលាការេន បិតរុក្ខោវិយ ទិដ្ឋិ ឧប្បាទេត្វា
បិតោ ទិដ្ឋិគតិកោ វេទិតញ្ចោ។ សោ ហិ “អរូបភវេ រូបំ អត្ថិ, អសញ្ញិកវេ ចិត្តំ
បរត្ថតិ, ពហុចិត្តកូណិកោ លោកុត្តរមគ្គោ, អនុសយោ ចិត្តវិប្បយុត្តោ, តេ ច
សត្តា សង្ខារន្តិ សំសារន្តិ” តិ វេទន្តោ អវិជ្ជោវិយ កណ្តាកសាមណោរោវិយ ច
វិចរតិ។ បិសុណាវាចោ បន ហោតិ, ឧបជ្ឈាយាទយោ សទ្ធិវិហារិកាធិហិ ភិន្តន្តោ
វិចរតិ។ សោ បិ អរិយមគ្គសោតំ ឌីតវិទ្យា សមាធិកុល្លេ និសិន្នោ និព្វានសាគរំ
ចាបុណ្ហតុំ ន សក្កោតិ។

អញ្ញោកាសេ នកំ បូរេត្វា វល្លិហិ អាពោទ្ធា បិតោ ឯកំ ទ្វេ សំវច្ឆរេ
អតិក្កមិត្វា អាគតេ មហោយេ សកី វា ទិក្ខុត្តំ វា តេមនរុក្ខោវិយ
មហាល្លកកាលេ បព្ពជិត្វា បច្ឆន្តេ វសមាណោ ទុល្លភសង្ឃនស្សនោ ចេវ
ទុល្លភធម្មស្សវនោ ច បុគ្គលោ វេទិតញ្ចោ។ ឯកោ ហិ វុឡ្យកាលេ បព្ពជិតោ
កតិចាហោន ឧបសម្បទំ លភិត្វា បញ្ចវស្សកាលេ ចាតិមោក្ខំ បគុណំ កត្វា
នសវស្សកាលេ វិនយធរត្តរស្ស សន្តិកេ វិនយកថាកាលេ មរិចំ វា
ហរីតកខណ្ឌំ វា មុខេ វេបេត្វា ពិជនេន មុខំ បិឆាយ និឡាយន្តោ និសីទិត្វា
លេសកប្បេន កតវិនយោ នាម ហុត្វា បត្តចីវរំ អាធាយ បច្ឆន្តំ គច្ឆតិ។ តត្រ នំ
មនុស្សា សក្កវិទ្យា ភិក្ខុនស្សនស្ស ទុល្លភតាយ “ឥធម៌, ភន្តេ, វសថា” តិ វិហារំ
កាវេត្វា បុប្ផបគដលូបគរុក្ខេ រោបេត្វា តត្ថ វាសេន្តិ។

អថ មហាវិហារសទិសវិហារា ពហុស្សតា ភិក្ខុ, “ជនបទេ ចីវរវេនាទិនិ
កត្វា អាគមិស្សមា” តិ តត្ថ គច្ឆន្តិ។ សោ តេ ទិស្វា, ហជ្ជតុដ្ឋោ វត្ថុបដិវត្តំ កត្វា,
បុនទិវសេ អាធាយ ភិក្ខុចារកាមំ បរិសិត្វា, “អសុកោ ថេរោ សុត្តន្តិកោ,
អសុកោ អភិធម្មិកោ, អសុកោ វិនយធរោ, អសុកោ តេបិជកោ, ឯវរូបេ ថេរេ
កទាលភិស្សថ, ធម្មសវនំ កាវេថា” តិ វេទតិ។ ឧចាសកា “ធម្មស្សវនំ

ការស្សៀម"តិវិហារមគ្គំ សោធនត្វា, សប្បតេលាធិនិ អាធាយ, មហាថេរំ
ឧបសង្កម្មត្វា, "ភន្តេ, ធម្មស្សវនំ ការស្សម, ធម្មកថិកានំវិចារេថា"តិវត្វា
បុណ្ណិសេ អាគន្ធា ធម្មំ សុណានិ។

នេវាសិកត្តេរោ អាគន្ធកានំ បត្តចីវរានិ បដិសាមេន្តោ អន្តោគព្ភេយេវ
ទិវសភាគំវីតិនាមេតិ។ ទិវាកថិកោ ឧដ្ឋតោ សរភាណាកោ យជេន ឧទកំ
វេមេន្តោវិយ សរភាណំ ភណ្ឌត្វា ឧដ្ឋតោ, តម្បិ សោ ន ជាធាតិ។ វត្ថុកថិកោ
សាគរំ ខោតេន្តោវិយ វត្ថុ កថេត្វា ឧដ្ឋតោ, តម្បិ សោ ន ជាធាតិ។
បច្ចុសកថិកោ កថេត្វា ឧដ្ឋាសិ, តម្បិ សោ ន ជាធាតិ។ ចាតោវ បន ឧដ្ឋាយ មុខំ
ឆោវិត្វា, ថេរានំ បត្តចីវរានិ ឧបនាមេត្វា, ភិក្ខុចារំ ឧបគច្ឆន្តោ មហាថេរំ អាហា
- "ភន្តេ, ទិវាកថិកោ កតំ ជាតកំ នាម កថេសិ, សរភាណាកោ កតំ សុត្តំ
នាម ភណ្ឌ, វត្ថុកថិកោ កតំ ធម្មកថំ នាម កថេសិ, បច្ចុសកថិកោ កតំ
ជាតកំ នាម កថេសិ, ខន្ធនាម កតិ, ឆាតុយោ នាម កតិ, អាយតនា នាម
កតិ"តិ។ ឯវុចោ ឯកំ ទ្វេ សំវច្ឆរានិ អតិក្កមិត្វា ភិក្ខុទស្សនព្វោវ
ធម្មស្សវនញ្ចា លភន្តោបិ ឱយេ អាគតេ ឧទកេន សកី វា ទិក្ខុត្តំ វា
តេមិត្រុក្ខុសទិសោ ហោតិ។ សោ ឯវំ សង្ឃទស្សនតោ ច ធម្មស្សវនតោ ច
បដិក្កម្ម ទូរេ វេសន្តោ អរិយមគ្គំ ឱតិវត្វា សមាធិកុល្លេ និសិទ្ធា និព្វានសាគរំ
ចាបុណ្ឌិតុំ ន សក្កោតិ។

មជ្ឈេ គង្គាយ ធិបកេ ជាតោ មុធុរុក្ខោវិយ មធុរស្សវភាណាកបុគ្គលោ
វេទិតព្ពោ។ សោ ហិ អភិញ្ញាតានិ អភិញ្ញាតានិ វេស្សន្តរាធិនិ ជាតកានិ
ឧគ្គណ្ឌិត្វា, ទុល្លភភិក្ខុទស្សនំ បច្ចន្តំ គន្ធា, តត្ថ ធម្មកថាយ
បសាទិតហធម្មេន ជនេន ឧបជ្ឈិយមាណោ អត្តានំ ឧទ្ទិស្ស កតេ
សម្បន្នបុប្ផជលរុក្ខេ នន្តនវនាភិរាមេ វិហារេ វេសតិ។ អថស្ស ភារហារភិក្ខុ តំ

បរវត្តី សុត្វា, “អសុកេកា កិរ ឯវំ ឧបជ្ជាកេសុ បដិពទ្ធិចិត្តោ វិហារតិ។ បណ្ឌិតោ
ភិក្ខុ បដិពាលោ ពុទ្ធវចនំ វា ឧគ្គណ្ហិតុំ, កម្មជ្ជានំ វា មនសិកាតុំ, អានេត្វា តេន
សទ្ធិំ អសុកត្តេរស្ស សន្តិកេ ធម្មំ ឧគ្គណ្ហិស្សាម, អសុកត្តេរស្ស សន្តិកេ
កម្មជ្ជាន”ន្តិ តត្ថ គច្ឆន្តិ។

សោ តេសំ វត្តំ កត្វា សាយន្តសមយំ វិហារាចារិកំ និក្ខន្តេហិ តេហិ “ឥមំ,
អាវុសោ, ចេតិយំ តយា ការិត”ន្តិ បុដ្ឋោ, “អាម, ភន្តេ”តិ វទតិ។ “អយំ ពោធិ,
អយំ មណ្ឌាចោ, ឥទំ ឧចោសថាគារំ, ឯសា អគ្គិសាលា, អយំ ចន្ទមោ តយា
ការិតោ។ ឥមេ រុក្ខោ រោចាបេត្វា តយា នន្ទនវនាភិរាមោ វិហារោ ការិតោ”តិ។
“អាម, ភន្តេ”តិ, វទតិ។

សោ សាយំ ថេរុបជ្ជានំ គន្ធា វន្តិត្វា បុច្ឆតិ - “កស្មា, ភន្តេ, អាគតត្តា”តិ?
“អាវុសោ, តំ អាធាយ គន្ធា, អសុកត្តេរស្ស សន្តិកេ ធម្មំ ឧគ្គណ្ហិត្វា,
អសុកត្តេរស្ស សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ, អសុកស្មី នាម អវញ្ញោ សមគ្គា សមណធម្មំ
កិរិស្សាមាតិ ឥមិនា ការណេន អាគតត្តា”តិ។ សាធុ, ភន្តេ, តុម្ពេ នាម មយ្ហំ
អត្ថាយ អាគតា, អហម្មិ ចិរិនិវាសេន ឥធម ឧគ្គណ្ហិតោ គច្ឆាមិ, បត្តចីវរំ
គណ្ហាមិ, ភន្តេតិ។ អាវុសោ, សាមណេនបាវា មគ្គកិលន្តា, អន្ធិ វសិត្វា ស្វេ
បច្ឆាភត្តំ គមិស្សាមាតិ។ សាធុ, ភន្តេតិ បុនទិវសេ តេហិ សទ្ធិំ បិណ្ឌាយ
បរិសតិ។ តាមវាសិនោ “អម្ពាភំ អយ្យោ ពហូ អាគន្ធកេ ភិក្ខុ គហេត្វា
អាគតោ”តិ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា យាគុំ ចាយេត្វា សុខនិសិន្នកបំ សុត្វា ភត្តំ
អទំសុ។ ថេរា “តុំ, អាវុសោ, អនុមោទនំ កត្វា និក្ខម, មយំ ឧទកជាសុកដ្ឋានេ
ភត្តកិច្ចំ កិរិស្សាមា”តិ និក្ខន្តា។

តាមវាសិនោ អនុមោទនំ សុត្វា បុច្ឆីសុ, “កុតោ, ភន្តេ, ថេរា អាគតា”តិ?
ឯតេ អម្ពាភំ អាចរិយុបជ្ឈាយា សមាទុបជ្ឈាយា សន្តិដ្ឋា សម្ពត្តាតិ។ កស្មា

អាគតាតិ? មំ គហេត្វា គន្តកាមតាយាតិ។ តុម្ពេ បន គន្តកាមាតិ?
អាមារុសោតិ។ កី វេទេ, ភន្ត, អម្ពេហិ កស្ស ឧចាសថាការំ ការីតំ, កស្ស
កោជនសាលា, កស្ស អគ្គិសាលាធម្មោ ការីតា, មយំ មជ្ឈិមមជ្ឈិលេសុ កស្ស
សន្តិកំ គមិស្សមាតិ? មហាឧចាសិកាយោបិ តត្ថេវ និសីទិត្វា អស្សនិ
បវត្តយីសុ។ ធម្មារោ “តុម្ពេសុ ឯវំ ទុក្ខិតេសុ អហំ គន្ធា កី ករិស្សមិ? ថេវ
ឧយ្យោជេស្សមី”តិ វិហារំ គតោ។

ថេរាបិ កតតត្ថកិច្ចា បត្តចីវរានិ គហេត្វា និសិន្នា តំ ទិស្វារ, “កី, អាវុសោ,
ចិរាយសិ, ទិវា ហោតិ, គន្ធាមា”តិ អាហំសុ។ អាម, ភន្ត, តុម្ពេ សុទិតា,
អសុកគេហាស្ស ឥដ្ឋកាមូលំ បិតសណ្ណានេនេវ បិតំ, អសុកគេហាទីនំ
ចិត្តកម្មមូលាទីនិ អត្ថិ, គតស្សបិ មេ ចិត្តវិក្ខេបោ ភវិស្សតិ, តុម្ពេ បុរតោ គន្ធា
អសុករិហារេ ចីវរោចានវនជនាទីនិ ករោថ, អហំ តត្ថ សម្មាបុណ្ហិស្សមីតិ។
តេ តស្ស ឱសក្កិតុកាមតំ ញាត្វា តុំ បច្ឆា អាគន្ធម្មយ្យាសីតិ បក្កមីសុ។

សោ ថេវ អនុគន្ធា និវត្តាវិហារមេវ អាគន្ធា កោជនសាលាទីនិ
ឱលោកេន្តោវិហារំ រាមណោយ្យកំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “សាធុ វតម្ពិ ន គតោ។ សចេ
អគមិស្សំ, កោចិ, ទេវ, ធម្មកចិកោ អាគន្ធា, សព្វេសំ មនំ ភិទ្ធិត្វា, វិហារំ
អត្ថនោ និកាយសន្តកំ ករេយ្យ, អថ មយា បច្ឆា អាគន្ធា ឯតស្ស បច្ឆតោ
លទ្ធិបិណ្ឌំ ភុញ្ញន្តេន ចរិតព្ពំ ភវិស្សតិ”តិ។

សោ អបរេន សមយេន សុណាតិ, “តេ កិវ ភិក្ខុ គតជ្ជានេ
ឯកនិកាយទ្វេនិកាយឯកបិជកទ្វេបិជកាទិវសេន ពុទ្ធវចនំ ឧគ្គណ្ហិត្វា
អដ្ឋកថាចរិយា ជាតាវិនយធរា ជាតា សតបរិវារាបិ សហស្សបរិវារាបិ ចរន្តិ។
យេ បនេត្ថ សមណធម្មំ កាតុំ គតា, តេ យដេន្តា វាយមន្តា សោតាបន្នា ជាតា,
សកទាគាមិនោ អនាគាមិនោ អរហន្តោ ជាតា, មហាសក្ការេន

បរិនិព្វតា”តិ។ សោ ចិន្តេសិ - “សចេ អហម្មិ អគមិស្សំ, មយ្ហម្មេសា សម្មត្តិ
អភវិស្ស, ឥមំ បន ហំនំ មុញ្ញតុំ អសក្កោន្តោ អតិរិយ បរិហិន្និ”តិ។ អយំ
បុគ្គលោ អត្តនោ មុនុតាយ តំ ហំនំ អមុញ្ញោ អរិយមគ្គំ ឌីតិវិទូ សមាធិកុលេ
និសិន្នោ និព្វានសាគរំ ចាបុណ្ហតុំ ន សក្កោតិ។

គង្គាយ នទិយា តិរិយំ បតិទ្វា, វាលិកាយ ឌីត្តជកាវេន អន្តរសេតុរិយ
ហុត្វា, ពហុនំ បច្ឆយោ ជាតុក្កោរិយ
រថិនីតមហាអរិយំ សចន្ទោបមាធិបជិបទាសុ អញ្ញាតំ បជិបទំ ឧគ្គហេត្វា
បិតោ ឌីលីនុត្តិកោ បុគ្គលោ វេទិតញ្ចោ។ សោ ហិ តំ បជិបត្តិនិស្សិតំ ធម្មំ
ឧគ្គហេត្វា បកតិយា មញ្ញស្សរោ ចិត្តលបព្ពតាទិសទិសំ មហន្តំ ហំនំ កត្វា
ចេតិយដ្ឋណវត្តាទីនិ ករោតិ។ អថ នំ ធម្មស្សវនគ្គំ បត្តំ អាគន្ធកា ទហរា “ធម្ម
កថេហិ”តិ វនន្តិ។ សោ សម្មា ឧគ្គហិតំ ធម្មំ បជិបទំ ទីបេត្វា កថេតិ។ អថស្ស
បំសុក្ខលិកបិណ្ឌាចាតិកាធម្មោ សព្វេ ថេរនវមជ្ឈិមា ភិក្ខុ “អហោ
សប្បរិសោ”តិ អត្តមនា ភវន្តិ។

សោ កស្សចិ និទានមត្តំ, កស្សចិ ឧបឡកាចំ, កស្សចិ កាចំ ឧបជ្ជាបេន្តោ
អយបដ្ឋកេន អាពន្ធន្តោរិយ ទហរសាមណោវេ សន្តណ្ឌិត្វា មហាថេវ
ឧបសង្កមិត្វា, “ភន្តេ, អយំ ចោរាណាករិហារោ អត្ថិ, ឯត្ថ កោចិ
តត្រុប្បាទោ”តិ?, បុច្ឆតិ។ ថេរា - “កី វនេសិ, អាវុសោ, ចតុរិសតិ
ករិសសហស្សានិ តត្រុប្បាទោ”តិ។ ភន្តេ, តុម្ពេ ឯវំ វនេថ, ឧទ្ធទេន បន អត្ថិបិ ន
ជលតីតិ។ អាវុសោ, មហាវិហារវាសីហិ លទ្ធា នាម ឯវមេវ នស្សន្តិ, ន កោចិ
សណ្ឌបេតីតិ។ ភន្តេ, ចោរាណាករាជ្ជហិ ទិន្នំ ទីណាសវេហិ បជិត្តហិតំ កស្មា
ឯតេ នាសេន្តិទិ? អាវុសោ, តាទិសេន ធម្មកថិកេន សក្កា ភវេយ្យ លទ្ធិន្តិ។
ភន្តេ, មា ឯវំ វនេថ, អម្ពេ បជិបត្តិទីបកធម្មកថិកា នាម, តុម្ពេ មំ

“សង្ឃកុដុម្ពិកោវិហារុបដ្ឋាកោ”តិ មញ្ញមាណ កាតុកាមាតិ។ កី នុ ខោ,
អាវុសោ, អកប្បិយមេតំ, តុម្ហាទិសេហិ បន កដិតេ អម្ហាកំ ឧប្បន្នេយ្យាតិ?
តេន ហិ, ភន្តេ, អាវាមិកេសុ អាគតេសុ អម្ហាកំ ភារំ ករោថ, ឯកំ កប្បិយធាវំ
កថេស្សមាតិ។

សោ ចាតោវ គន្ធា, សន្និចាតសាលាយំ វត្ថា, អាវាមិកេសុ អាគតេសុ
“ឧចាសកា អសុកខេត្ត ភាគោ កុហិ, អសុកខេត្ត កហាបណំ
កុហិ”ន្តិអាទិនិ វត្ថា, អញ្ញស្ស ខេត្តំ គហេត្ថា, អញ្ញស្ស ទេតិ។ ឯវំ អនុក្កមេន តំ
តំ បដិសេធន្តោ តស្ស តស្ស ទេន្តោ តថា អកាសិ, យថា យាគុហត្ថា បូរហត្ថា
ភត្តហត្ថា តេលមដុដាលីតយតាទិហត្ថា ច អត្ថនោវ សន្និកំ អាគច្ឆន្តិ។
សកលវិហារោ ឯកកោលាហលោ ហោតិ, បេសលា ភិក្ខុ និព្វិដ្ឋ អបក្កមីសុ។

សោមិ អាចរិយុបដ្ឋាយេហិ វិស្សជ្ជកានំ ពហុនំ ឧត្តបបុគ្គលានំ ឧបដ្ឋំ
ទេន្តោវិហារំ បូរេតិ។ អាគន្តុកា ភិក្ខុវិហារធាវេ វត្ថាវ “វិហារេ កេ វសន្តិ”តិ,
បុច្ឆិត្ថា, “ឯវុចា នាម ភិក្ខុ”តិ សុត្វា ពាហិវេនេវ បក្កមន្តិ។ អយំ បុគ្គលោ
សាសនេ តិរិយំ និបន្នតាយ មហាជនស្ស បច្ចយភារំ ឧបគតោ អរិយមគ្គំ
ឌីតវិត្វា សមាធិកុល្លេ និសិទ្ធា និព្វានសាគរំ ចាបុណីតុំ ន សក្កោតិ។

ភគវន្តំ ឯតទរោចាតិ “និព្វានបញ្ញាវា”តិ បទេន ឌីសាបិតំ ធម្មទេសនំ ញត្វា
អនុសន្និកុសលតាយ ឯតំ “កី នុ ខោ, ភន្តេ”តិអាទិវចនំ អរោច។ តថាគតោមិ
ហិ ឥមិស្សំ បរិសតិ និសិទ្ធា “អនុសន្និកុសលោ ភិក្ខុ អត្ថិ, សោ មំ បញ្ចំ
បុច្ឆិស្សតី”តិ តស្សេវ ឌីកាសករណត្ថាយ ឥមស្មី វានេ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។

ឥនានិ ឌីរិមំ តិវន្តិអាទិនា នយេន វុត្តេសុ អដ្ឋត្ថិកាយតនាទីសុ ឯវំ
ឧបគមនានុបគមនាទីនិ វេទិតព្ពានិ។ “មយ្ហំ ចក្កុ-បសន្នំ, អហំ អប្បមត្តកម្មិ

រូបារម្មណ៍ បដិវឌ្ឍន៍ សក្តានុមគ្គី" តិ ឯតំ និស្សាយ ចក្ខុំ អស្សាទេន្តោបិ
តិមិរកវាតាធិបិ ឧបហតបសាទោ "អមនាបំ មយ្ហំ ចក្ខុ, មហន្តម្បី រូបារម្មណ៍
វិភាវេតុំ ន សក្តានុមគ្គី" តិ ទោមនស្សំ អាបជ្ជន្តោបិ ចក្ខាយតនំ ឧបគច្ឆតិ នាម។
អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តាតិ តិណ្ហំ លក្ខណានំ វសេន វិបស្សន្តោ បន ន ឧបគច្ឆតិ
នាម។ សោតាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

មនាយតនេ បន "មនាបំ វត មេ មនោ, កិញ្ចិ វាមតោ អគ្គហេត្វា សព្វំ
ទក្ខិណតោវ កណ្តាតិ" តិ វា "មនេន មេ ចិន្តិតចិន្តិតស្ស អលាភោ នាម នត្ថិ" តិ
វា ឯវំ អស្សាទេន្តោបិ, "ទុចិន្តិតចិន្តិតស្ស មេ មនោ អប្បទក្ខិណគ្គាហិ" តិ ឯវំ
ទោមនស្សំ ឧប្បាទេន្តោបិ មនាយតនំ ឧបគច្ឆតិ នាម។ ឥដ្ឋេ បន រូបេ រាគំ,
អនិដ្ឋេ បដិមំ ឧប្បាទេន្តោ រូបាយតនំ ឧបគច្ឆតិ នាម។ សទ្ទាយតនាធិសុបិ
ឯសេវ នយោ។

នន្ទិរាគស្សេតំ អធិវចនន្តិ យថា ហិ មជ្ឈេ សំសីទិត្វា ថលំ បត្តំ ធារុក្ខន្តំ
សណ្តាដូលវាលិកា បិទហតិ, សោ បុន សីសំ ឧក្ខិបិតុំ ន សក្តានុមគ្គី, ឯវំ
នន្ទិរាគេន អាពាទ្ធា បុគ្គលោ ចតុស្ក មហាអចាយេសុ បតិភោ មហាទុក្ខេន
បិដិយតិ, សោ អនេកេហិបិ វស្សសហស្សេហិ បុន សីសំ ឧក្ខិបិតុំ ន សក្តានុមគ្គី។
តេន វុត្តំ "នន្ទិរាគស្សេតំ អធិវចន" ន្តិ។

អស្មិមានស្សេតំ អធិវចនន្តិ យថា ហិ ថលេ អារុទ្ធា ធារុក្ខន្តោ ហេដ្ឋា
គន្តោទកេន ចេវ ឧបរិ វស្សេន ច តេមេន្តោ អនុក្កមេន សេវាលបរិយោនេន្តោ
"ចាសាលោ នុ ខោ ឯស ខាលុកោ" តិ វត្ថុព្ពតំ អាបជ្ជតិ, ឯវមេវ អស្មិមានេន
ឧន្ទតោ បុគ្គលោ បំសុក្ខលិកដ្ឋានេ បំសុក្ខលិកោ ហោតិ, ធម្មកថិកដ្ឋានេ
ធម្មកថិកោ, ភណ្ឌានការកដ្ឋានេ ភណ្ឌានការកោ, វេជ្ជដ្ឋានេ វេជ្ជោ,
បិសុណដ្ឋានេ បិសុណោ។ សោ នានប្បការំ អនេសនំ អាបជ្ជន្តោ តាហិ តាហិ

អាបត្តិហិ បលីវេបិតោ “អត្ថិ នុ ខោ អស្ស អព្ពន្ធវេ កិញ្ចិ សីលំ, ឧទាហុ នត្ថិ” តិ
វត្តព្ពតំ អាបជ្ជតិ។ តេន វុត្តំ “អស្មិមានស្សេតំ អធិវចន” ត្ថិ។

បញ្ចន្នេតំ កាមគុណានំ អធិវចនត្ថិ យថា ហិ អារដ្ឋេ បតិភទារុខន្នោ
អន្តោយេវ ចាសាណាធិសុ អាហតសមញ្ញាហតោ ភិដ្ឋិត្វា ចុណ្ណាវិចុណ្ណំ ហោតិ,
ឯវំ បញ្ចកាមគុណារដ្ឋេ បតិភបុគ្គលោ ចត្វសុ អចាយេសុ
កម្មការណាឧប្បិចាសាធិទុក្ខេហិ អាហតសមញ្ញាហតោ ធីយវត្ថំ
ចុណ្ណាវិចុណ្ណាតំ អាបជ្ជតិ។ តេន វុត្តំ “បញ្ចន្នេតំ កាមគុណានំ អធិវចន” ត្ថិ។

ទុស្សីលោតិ និស្សីលោ។ ចាបធម្មោតិ លាមកធម្មោ។ អសុចីតិ ន សុចិ។
សង្កស្សវសមាចារោតិ “ឥមស្ស មញ្ញោ ឥមស្ស មញ្ញោ ឥទំ កម្ម” ត្ថិ ឯវំ បរេហិ
សង្កាយ សរិតព្ពសមាចារោ។ សង្កាយ វា បរេសំ សមាចារំ សរតីតិបិ
សង្កស្សវសមាចារោ។ តស្ស ហិ ទ្វេ តយោ ជនេ កថេន្តេ ទិស្វា, “មម ទោសំ
មញ្ញោ កថេត្ថិ” តិ តេសំ សមាចារំ សង្កស្សវតិ ធាវតីតិ សង្កស្សវសមាចារោ។

សមណបដិញ្ញោតិ សលាកគ្គហណាធិសុ “កិត្តកាវិហារេ សមណា” តិ
គណនាយ អារទ្ធាយ “អហម្មិ សមណោ, អហម្មិ សមណោ” តិ បដិញ្ញំ ទេតិ,
សលាកគ្គហណាធិនិ ករោតិ។ ព្រហ្មចារិបដិញ្ញោតិ ឧទោសថបវារណាធិសុ
“អហម្មិ ព្រហ្មចារិ” តិ បដិញ្ញាយ តានិ កម្មានិ បរិសតិ។ អន្តោបូតីតិ
វក្កហនយាធិសុ អបូតិកស្សបិ គុណានំ បូតិកាវេន, អន្តោបូតិ។ អវស្សតោតិ
រាគេន តិញ្ញោ។ កសម្ពុជាតោតិ រាគាធិហិ កិលេសេហិ កចវរជាតោ។

ឯតទរោចាតិ គោគណំ គង្គាតីរាភិមុខំ កត្វា បរិសបរិយន្តេ បិតោ
អាធិតោ បដ្ឋាយ យាវ បរិយោសាធា សត្តុ ធម្មទេសនំ សុត្វា, “សត្តា
ឡិមតីរាធិនំ អនុបគច្ឆន្តាធិវសេន សក្កា បដិបត្តិ បូរេតុន្តិ វទតិ។ យទិ ឯវំ

បូរេតុំ សក្កា, អហំ បព្ពជិត្វា បូរេស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ឯតំ “អហំ ខោ,
ភន្តេ” តិ អាទិវចនំ អរោច។

វច្ឆតិទ្ធិនិយោតិ វច្ឆេសុ សស្មេហា ថនេហិ ខីរំ បគ្បវន្តេហិ វច្ឆកស្មេហេន
សយមេវ គមិស្សន្តិ តិ។ និយ្យាតេហោវាតិ និយ្យាតេហិយេវ។ ការីសុ ហិ
អនិយ្យាតិតាសុ គោសាមិកា អាគន្ធា, “ឯកា ការី ន ទិស្សតិ, ឯកា គោណោ,
ឯកា វច្ឆកោ ន ទិស្សតិ” តិ តុយ្ហំ បិដ្ឋិតោ បិដ្ឋិតោ វិចរិស្សន្តិ, ឥតិ តេ
អជាសុកំ ភរិស្សតិ។ បព្ពជ្ជា ច នាមេសា សឥណាស្ស ន រុហតិ, អណាណា
បព្ពជ្ជា ច ពុទ្ធាធិហិ សំវណ្ណិតាតិ ទស្សនត្ថំ ឯវមាហា។ និយ្យាតាតិ និយ្យាតិតា។
ឥមស្មី សុត្ត វដ្ឋវិវដ្តំ កថិតំ។

៥. ទុតិយទារុក្ខោន្តបមសុត្តវណ្ណនា

២៤២. បញ្ចមេ កិមិលាយន្តិ កិមិលាធមកេ នគរេ។ សំកិលិដ្ឋន្តិ
បដិច្ឆន្តកាលតោ បដ្ឋាយ អសំកិលិដ្ឋា នាម អាបត្តិ នត្ថិ, ឯវុបំ សំកិលិដ្ឋំ
អាបត្តិ។ ន វុដ្ឋានំ បញ្ញាយតីតិ បរិវាសមានត្តអញ្ញានេហិ វុដ្ឋានំ ន ទិស្សតិ។

៦. អវស្សុតបរិយាយសុត្តវណ្ណនា

២៤៣. ធម្មេ នវំ សន្តាភារន្តិ អធុនា ការីតំ សន្តាភារំ, ឯកា មហាសាលាតិ
អត្ថោ។ ឧយ្យោគកាលាទីសុ ហិ រាជានោ តត្ថ ឋត្វា, “ឯត្ថកា បុរតោ គច្ឆន្តិ,
ឯត្ថកា បច្ឆា, ឯត្ថកា ឧភោហិ បស្សេហិ, ឯត្ថកា ហត្ថិ អភិរុហន្តិ, ឯត្ថកា
អស្សេ, ឯត្ថកា រថេសុ តិដ្ឋន្តិ” តិ ឯវំ សន្តំ ករោន្តិ, មរិយាទំ ពន្ធន្តិ, តស្មា តំ ឋានំ
សន្តាភារន្តិ វុច្ឆតិ។ ឧយ្យោគដ្ឋានតោ ច អាគន្ធា យាវ គេហេសុ
អល្ហគោមយបរិភណ្ឌាធិនិ កាវេន្តិ, តាវ ទ្វេ តីណិ ធិវសានិ តេ រាជានោ តត្ថ
សន្តវន្តិ តិ បិ សន្តាភារំ។ តេសំ រាជ្ជនំ សហ អត្តានុសាសនំ អភារន្តិ បិ សន្តាភារំ។

គណៈរាជានោ ហិ តេ, តស្មា ឧប្បន្នំ កិច្ចំ ឯកស្ស វសេន ន ជិដ្ឋតិ, សព្វេសំ
ឆន្ទោបិ លទ្ធិំ វដ្ដតិ, តស្មា សព្វេ តត្ថ សន្និបតិទ្វា អនុសាសន្តិ។ តេន វុត្ថំ “សហ
អត្តានុសាសនំ អការន្តិបិ សន្តាការ”ន្តិ។ យស្មា បន តេ តត្ថ សន្និបតិទ្វា,
“ឥមស្មី កាលេ កសិទុំ វដ្ដតិ, ឥមស្មី កាលេ វបិតុ”ន្តិ ឯវមាធិនា នយេន
យរាវាសកិច្ចានិ សម្មន្តយន្តិ, តស្មា ជិទ្ធាវជិទ្ធិំ យរាវាសំ តត្ថ សន្តវន្តិបិ,
សន្តាការំ។ អចិរការិតំ ហោតិ តិ ឥដ្ឋកកម្មសុធាកម្មចិត្តកម្មាធិវសេន
សុសន្និទំ ទេវីមាណំវិយ អធុនា និជ្ជាបិតំ។ សមណោ វាតិ ឯត្ថ យស្មា
យវវត្ថុបរិគ្គហណាកាលេយេវ ទេវតា អត្តនោ វសេនជ្ជានំ គណ្ហាន្តិ, តស្មា
“ទេវេន វា”តិ អវត្វា, “សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា កេនចិ វា
មនុស្សក្ខតេនា”តិ វុត្ថំ។

យេន ភគវា តេនុបសង្កមីសូតិ សន្តាការំ និដ្ឋិតន្តិ សុត្វា “គច្ឆាម នំ
បស្សីស្សាមា”តិ គន្ធា ទ្វារកោដ្ឋកតោ បដ្ឋាយ សព្វំ ឱលោកេត្វា “ឥទំ
សន្តាការំ អតិវិយ មនោរមំ សស្សិរិកំ។ កេន បឋមំ បរិភុត្តំ អម្ពាភំ ធីយវត្ថំ
ហិតាយ សុខាយ អស្សា”តិ ចិន្តេត្វា - “អម្ពាភំ ញាតិសេដ្ឋស្ស បឋមំ
ធីយ្យមាណេបិ សត្តនោវ អនុច្ឆរិកំ, ធីត្វិណោយ្យវសេន ធីយ្យមាណេបិ សត្តនោវ
អនុច្ឆរិកំ, តស្មា សត្តារំ បឋមំ បរិភុត្តាបេស្សាម, ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច អាគមនំ
ករិស្សាម, ភិក្ខុសង្ឃ អាគតេ តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ អាគតមេវ ភរិស្សតិ, សត្តារំ
តិយាមវត្ថី អម្ពាភំ ធម្មកថំ កថាបេស្សាម, ឥតិ តីហិ វតនេហិ បរិភុត្តំ បច្ឆា
មយំ បរិភុត្តាស្សាម, ឯវំ នោ ធីយវត្ថំ ហិតាយ សុខាយ ភរិស្សតី”តិ សន្និជ្ជានំ
កត្វា ឧបសង្កមីសុ។

យេន នវំ សន្តាការំ តេនុបសង្កមីសូតិ តំធិវសំ កិរ សន្តាការំ កិញ្ចាបិ
រាជកុលានំ ធស្សនត្ថាយ ទេវីមាណំវិយ សុសន្និទំ ហោតិ សុបដិជគ្គិតំ,

ពុទ្ធារហំ បន កត្វា អបញ្ញត្តំ។ ពុទ្ធា ហិ នាម អរញ្ញជ្ឈាសយា អរញ្ញារាមា
អន្តោគាមេ វសេយ្យំ វា នោ វា, តស្មា “ភគវតោ មនំ ជានិត្វាវ,
បញ្ញាបេស្សមា” តិ ចិន្តេត្វា, តេ ភគវន្តំ ឧបសង្កមីសុ, ឥនានិ បន មនំ លភិត្វា
បញ្ញាបេតុកាមា យេន សន្តាគារំ តេនុបសង្កមីសុ។

សព្វសន្តី សន្តាគារំ សន្តិត្វា តិ យថា សព្វមេវ សន្តតំ ហោតិ, វេ តំ
សន្តរាបេត្វា។ សព្វបឋមំ តាវ “កោមយំ នាម សព្វមង្គលេសុ វដ្តតិ” តិ
សុធាបរិកម្មកតម្បី ភូមិ អល្លកោមយេន ឱបុញ្ញាបេត្វា, បរិសុក្ខភារំ ញត្វា,
យថា អក្កន្តជ្ជានេ បទំ បញ្ញាយតិ, វេ ចតុជ្ជាតិយគន្ធមហិ លិម្បាបេត្វា ឧបរិ
នាណវណ្ណាកជសារកេ សន្តិត្វា តេសំ ឧបរិ មហាបិដ្ឋកកោជវេ អាទី កត្វា
ហត្ថត្ថរអស្សត្ថរសីហត្ថរព្យក្សត្ថរចន្ទត្ថរកស្វរិយត្ថរកចិត្តត្ថរកាធិហិ
នាណវណ្ណាហិ អត្ថរកេហិ សន្តិតព្ពយុត្ថកំ សញ្ញោកាសំ សន្តរាបេសុំ។ តេន
វុត្តំ “សព្វសន្តី សន្តាគារំ សន្តិត្វា” តិ។

អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា តិ មជ្ឈជ្ជានេ តាវ មង្គលជម្ពំ និស្សាយ មហារហំ
ពុទ្ធាសនំ បញ្ញាបេត្វា, តត្ថ តត្ថ យំ យំ មុទុកញ្ច មនោរមញ្ច បច្ចត្តរណំ, តំ តំ
បច្ចត្តរិត្វា ឧភតោលោហិតកំ មនុញ្ញនស្សនំ ឧបធានំ ឧបទហិត្វា ឧបរិ
សុវណ្ណរជតតារករិចិត្តរិតានំ ពិនិត្វា គន្ធាមបុប្ផនាមបត្តនាមាធិហិ
អលង្ករិត្វា សមន្តា ធានសហត្ថេ ហានេ បុប្ផជាលំ កាវេត្វា, តីសហត្ថមត្តំ ហានំ
បជសាលិយា បរិក្ខិចាបេត្វា បច្ឆិមភិក្ខុំ និស្សាយ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
បល្លង្គីបីឋអបស្សយបីឋមុណ្ណបីឋានិ បញ្ញាបេត្វា ឧបរិ សេតបច្ចត្តរណេហិ
បច្ចត្តរាបេត្វា ចាចីនភិក្ខុំ និស្សាយ អត្ថនោ អត្ថនោ មហាបិដ្ឋកកោជវេ
បញ្ញាបេត្វា មនោរមានិ ហំសលោមាធិប្បរិតានិ ឧបធានានិ វេចាបេសុំ “វេ

អកិលមមាណា សត្តវត្ថុ ធម្មំ សុណិស្សមា"តិ។ ឥទំ សន្ទាយ វុត្ថំ "អាសនានិ
បញ្ញាបេត្វា"តិ។

ឧទកមណិកំ បតិជ្ជាបេត្វាតិ មហាកុដ្ឋិកំ ឧទកចាដិ បតិជ្ជាបេត្វា "ឯវំ
ភគវា ច ភិក្ខុសង្ឃោ ច យថាវុចិយា ហត្ថេ វា ជោវិស្សន្តិ ចាទេ វា, មុខំ វា
វិក្ខាលេស្សន្តិ"តិ តេសុ តេសុ ហនេសុ មណិវណ្ណាស្ស ឧទកស្ស បូរាបេត្វា
វាសត្ថាយ នាណបុច្ឆានិ ចេវ ឧទកវាសចុណ្ណានិ ច បក្ខិបិក្ខា កនលិបណ្ណេហិ
បិទហិក្ខា បតិជ្ជាបេសុំ។ ឥទំ សន្ទាយ វុត្ថំ "ឧទកមណិកំ បតិជ្ជាបេត្វា"តិ។

តេលប្បដិបំ អាហេបេត្វាតិ វេតសុវណ្ណាទិមយទណ្ឌទិបិកាសុ
យោនក្សបកិរាត្របកាទិនំ ហត្ថេ វេបិតសុវណ្ណាវេតាទិមយកបល្លិកាសុ ច
តេលប្បដិបំ ជាលាបេត្វាតិ អត្តោ។ យេន ភគវា តេនុបសង្កមីស្មតិ ឯត្ថ បន តេ
សក្សរាជានោ ន កេវលំ សន្តាភារមេវ, អថ ខោ យោជនាវន្តេ កបិលវត្ថុស្មី
នករីវិចិយោបិ សម្មជ្ជាបេត្វា ធម៌ ឧស្សាបេត្វា គេហាទ្វារេសុ បុណ្ណាយដេ ច
កនលិយោ ច វេចាបេតេវា សកលនករំ ទីបមាលាទិហិ វិប្បកិណ្ណាភារកំ វិយ
កត្វា "ទីរូបគេ ធារកេ ទីរំ ចាយេថ, ទហារេ កុមារេ លហំ លហំ ភោជេត្វា
សយាបេថ, ឧទ្ធាសទ្ធិំ មា កិវត្ថ, អដ្ឋ ឯកវត្ថុ សត្តា អន្តោភារមេ វសិស្សតិ, ពុទ្ធា
នាម អប្បសទ្ធកាមា ហោន្តិ"តិ ភេវី ចរាបេត្វា សយំ ទណ្ឌទិបិកា អាធាយ
យេន ភគវា តេនុបសង្កមីសុ។

អថ ខោ ភគវា និវាសេត្វា បត្តចីវរមាធាយ សទ្ធិភិក្ខុសង្ឃន យេន នវំ
សន្តាភារំ តេនុបសង្កមីតិ "យស្ស ទានិ, ភន្តេ, ភគវា កាលំ មញ្ញតី"តិ ឯវំ កិរ
កាលេ អាហេចិតេ ភគវា លាខាវសតិ ន្តវត្ថុកោវិឡាវបុប្ផវណ្ណំ វត្ថុទុបដ្ឋំ
កត្តវិយា បទុមំ កន្តេន្តោវិយ, សំវិធាយ តិមណ្ឌលំ បជិច្ឆាទេន្តោ និវាសេត្វា
សុវណ្ណាចាមផ្នែន បទុមកលាបំ បរិក្ខិបន្តោវិយ, វិជ្ជុលតាសស្សិរិកំ

កាយពន្លឺ ពន្លឺត្វា រត្នកម្ពុលេន គង់កុម្ភំ បរិយោនន្ទន្ទោវិយ, រតនសតុព្ពេន
សុវណ្ណាគ្សីកេ បវាឡជាលំ ឱបមាណាវិយ សុវណ្ណាចតិយេ រត្នកម្ពុលកញ្ចកំ
បដិមុញ្ញោវិយ, គង្គន្តំ បុណ្ណាចន្តំ រត្នវណ្ណាវលាហាកេន បដិច្ឆាធយមាណាវិយ,
កញ្ចនបព្ពតមត្តកេ សុបក្កលាធារសំ បរិសិញ្ញោវិយ, ចិត្តក្ខន្ធបព្ពតមត្តកំ
វិជ្ជុលតាយ បរិក្ខិបន្ទោវិយ ច សចក្កវាឡសិនេរុយុគន្ធរំ មហាបថី
សញ្ញាលេត្វា គហិតំ និក្រោធបល្លវសមានវណ្ណំ រត្នវរបំសុក្ខលំ ចារុបិត្វា,
គន្ធកុដិធារតោ និក្ខមិ កញ្ចនគុហតោ សីហោវិយ ឧធយបព្ពតក្ខន្ធគោ
បុណ្ណាចន្ទោវិយ ច។ និក្ខមិត្វា បន គន្ធកុដិបមុខេ អដ្ឋាសិ។

អថស្ស កាយតោ មេឃមុខេហិវិជ្ជុកលាចាវិយ រស្មីយោ និក្ខមិត្វា
សុវណ្ណាសធារាបរិសេកបិញ្ញាបត្តបុប្ផជលវិជបេ វិយ អាវាមរុក្ខេ ករីសុ។
តាវនេវ ច អត្ថនោ អត្ថនោ បត្តចីវរមាធាយ មហាភិក្ខុសង្ឃោ ភគវន្តំ
បរិវារេសិ។ តេ បន បរិវារេត្វា បិតាភិក្ខុ ឯវុចា អហេសុំ - អប្បិច្ឆា សន្តដ្ឋា
បរិវិត្តា អសំសដ្ឋា អារទ្ធវីរិយា វត្តារោ វចនក្ខមា ចោធកា ចាបគរហិណោ
សីលសម្បជ្ជា សមាធិសម្បជ្ជា បញ្ញាវិមុត្តិវិមុត្តិញ្ញាណធស្សនសម្បជ្ជា។ តេហិ
បរិវារិតោ ភគវា រត្នកម្ពុលបរិក្ខិត្តោវិយ សុវណ្ណាគ្លន្ទោ,
រត្នបទុមសណ្ឋាមជ្ឈគតាវិយ សុវណ្ណានាវា, បវាឡវេទិកាបរិក្ខិត្តោវិយ
សុវណ្ណាចាសាណោវិរោចិត្ត។ សារិបុត្តមោគ្គល្លាណាធយោ មហាថេរាបិ នំ
មេឃវណ្ណំ បំសុក្ខលំ ចារុបិត្វា មណីវម្ភវម្មិកាវិយ មហាឆាកា បរិវារយីសុ
វន្តរាគា ភិក្ខុកិលេសាវិជជិតជជា និន្ទពន្ធនា កុលេ វា គណេ វា អលក្កា។

ឥតិ ភគវា សយំ វីតរាគោ វីតរាគេហិ, វីតនោសោ វីតនោសេហិ,
វីតមោហោ វីតមោហេហិ, និត្តល្លោ វីតល្លោហិ, និត្តិលេសោ និត្តិលេសេហិ,
សយំ ពុទ្ធា ពហុស្សុតពុទ្ធមិ បរិវារិតោ បត្តបរិវារិតំ វិយ កេសរំ,

កេសរបរិវារតាវិយ កណ្តិកា, អដ្ឋនាគសហស្សបរិវារតាវិយ ធន្តន្តោ
នាគរាជា, នុតិបាសសហស្សបរិវារតាវិយ ធន្តរដ្ឋា បាសរាជា,
សេនឌ្តបរិវារតាវិយ ចក្កវត្តិរាជា, មរុគណបរិវារតាវិយ សក្កោ ទេវរាជា,
ព្រហ្មគណបរិវារតាវិយ ហារិតមហាព្រហ្មា, តារាគណបរិវារតាវិយ
បុណ្ណាចន្តោ អសមេន ពុទ្ធវេសេន អបរិមាណេន ពុទ្ធវិលាសេន
កបិលវត្តកាមិមគ្គំ បដិបដ្ឋិ។

អថស្ស បុរត្តិមកាយតោ សុវណ្ណាវណ្ណា រស្មី ឧដ្ឋហិត្វា អសីតិហត្ថដ្ឋានំ
អគ្គហេសិ បដ្ឋិម-កាយតោ, ធន្តិណហត្ថតោ, វាមហត្ថតោ សុវណ្ណាវណ្ណា រស្មី
ឧដ្ឋហិត្វា អសីតិហត្ថដ្ឋានំ អគ្គហេសិ។ ឧបរិ កេសន្តតោ បដ្ឋាយ
សព្វកេសាវដ្ឋេហិ មោរគីវវណ្ណា រស្មី ឧដ្ឋហិត្វា គគនតលេ អសីតិហត្ថដ្ឋានំ
អគ្គហេសិ។ ហេដ្ឋា ចាធនតលេហិ បវាឡវណ្ណា រស្មី ឧដ្ឋហិត្វា យនបថី
អសីតិហត្ថដ្ឋានំ អគ្គហេសិ។ ឯវំ សមន្តា អសីតិហត្ថដ្ឋានំ ធន្តណ្ណា ពុទ្ធវស្មិយោ
វិជ្ជោតមាណវិប្បន្តមាណា កញ្ចនធន្តាធិបិកាហិ ធន្តិវត្វា អាកាសំ បក្ខន្ធជាលា
វិយ ចាតុធិបិកមហាមេយតោ ធន្តន្តិវដ្តលតាវិយ វិជារីសុ។ សព្វធិសាកា
សុវណ្ណាចម្បកបុប្ផេហិ វិកិរិយមាណវិយ, សុវណ្ណាយដតោ
ធន្តន្តសុវណ្ណាសធារាហិ សិញ្ចមាណវិយ, បសាវិតសុវណ្ណាបដបរិក្ខិត្តាវិយ,
វេរម្ពវាតសមុដ្ឋិតកីសុកកណិការបុប្ផបុណ្ណាសមោកិណ្ណាវិយ វិប្បភាសីសុ។

ភគវតោបិ អសីតិអនុព្យញ្ញនព្យាមប្បភាទ្ធត្ថិសវរលក្ខណាសមុជ្ឈលសរីរំ
សមុគ្គតតារកំវិយ គគនតលំ, វិកសិតមិវ បទុមវនំ, សព្វចាលិដុល្លោវិយ
យោជនសតិកោ ចារិច្ចត្ថកោ, បដិចាជិយា វេបិតានំ ទ្ធត្ថិសចន្ទានំ
ទ្ធត្ថិសស្សិយានំ ទ្ធត្ថិសចក្កវត្ថិនំ ទ្ធត្ថិសទេវរាជានំ ទ្ធត្ថិសមហាព្រហ្មានំ
សិរិយា សិរី អភិកវមានំវិយ វិរោចិត្ត, យថា តំ ធនិហិ ចារមីហិ ធនិហិ

ឧបចារមីហិ ធនហិ បរមត្ថចារមីហិ សម្មទេវ បូរិតាហិ សមតីសចារមិតាហិ
អលង្កតំ។ កប្បសតសហស្សនិកានិ ចត្តារិ អសង្ខេប្យានិ ទិន្ននានំ
រក្ខិតសីលំ កតកល្យាណកម្មំ ឯកស្មី អត្តភាវេ ឡិវិត្វាវិចាកំ ទានុំ ហំនំ
អលភមាទំ សម្ពាធបត្តំ វិយ អហោសិ។ នាវាសហស្សកណ្ណំ ឯកនារំ
អាហេបនកាលោវិយ, សកជសហស្សកណ្ណំ ឯកសកជំ អាហេបនកាលោវិយ,
បញ្ចវិសតិយា គង្គានំ ឡិយស្ស សម្ពិដ្ឋ មុខទ្វារេ ឯកតោ វាសិត្តកាលោវិយ
អហោសិ។

ឥមាយ ពុទ្ធសិរិយា ឱកាសមាទស្សបិ ច ភគវតោ បុរតោ អនេកានិ
ទណ្ឌទិបិកាសហស្សនិ ឱក្ខិបីសុ, តថា បច្ឆតោ, វាមបស្សេ, ទិក្ខុណាបស្សេ។
ជាតិសុមនចម្បកវនមល្លិការត្ថប្បល-នីលុប្បល-ពាកុលសិន្ទុវាបុច្ឆានិ ចេវ
នីលបីតាទិវណ្ណាសុគន្ធកន្ធចុណ្ណានិ ច ចាតុទ្ធិបិកមេយវិស្សជ្ជា ឧទកវុដ្ឋិយោ
វិយ វិប្បកិរិយីសុ។ បញ្ចាទ្តិកត្វិយនិក្យោសា ចេវ
ពុទ្ធជម្ពសង្ឃគុណាបដិសំយុត្តា ដុតិយោសា ច សញ្ញា ទិសា បូរយីសុ។
ទេវមនុស្សនាគសុបណ្ណាគន្ធព្រាយក្ខាទីនំ អក្ខិនិ អមតទានំវិយ លភីសុ។
ឥមស្មី បន ហំនេ ឋត្វា បទសហស្សន គមនវណ្ណំ វត្ថុំ វដ្ឋតិ។ តត្រិតិទំ មុខមត្តំ -

“ឯវំ សព្ពង្គសម្បន្នោ, កម្បយន្នោ វសុន្ទរំ;
អហោឋយន្នោ ចាណានិ, យាតិ លោកវិនាយកោ។

“ទិក្ខុណំ បឋមំ ចាទំ, ឧទ្ទរន្នោ នវាសកោ
គច្ឆន្នោ សិរិសម្បន្នោ, សោភតេ ទិបទុត្តមោ។

“គច្ឆតោ ពុទ្ធសេដ្ឋស្ស, ហេដ្ឋាចាទតលំ មុទុ;
សមំ សម្ពុសតេ ភូមិ, វជសា នុបលិប្បតិ។

“និទ្ទដ្ឋានំ ឧទ្ទមតិ, គច្ឆន្តេ លោកនាយកេ;
ឧទ្ទតញ្ច សមំ ហោតិ, បដវំ ច អបេតនា។

“ចាសាណា សក្ខរា ចេវ, កថលា ខាណុកណ្តាកា;
សព្វេ មគ្គាវិវដ្តន្តិ, គច្ឆន្តេ លោកនាយកេ។

“នាតិទ្វេវ ឧទ្ធករតិ, នច្ចាសន្នេ ច និក្ខិបំ;
អយដ្ឋយន្តោ និយ្យាតិ, ឧភោ ជាណ្ឌា ច គោប្បកេ។

“នាតិសីយំ បក្កមតិ, សម្បន្នចរណោ មុនិ;
ន ចាបិ សណ្តិកំ យាតិ, គច្ឆមាណោ សមាហិតោ។

“ឧទ្ធិំ អនោ ច តិរិយញ្ច, ទិសញ្ចវិទិសំ តថា;
ន បេក្ខមាណោ សោ យាតិ, យុគមត្តញ្ចំ បេក្ខតិ។

“នាគវិក្កន្តចារោ សោ, គមនេ សោភតេ ជិនោ;
ចារុំ គច្ឆតិ លោកគ្គោ, ហាសយន្តោ សនេវកេ។

“ឧឡ្ហរាជារ សោភន្តោ, ចតុចារីវ កេសរិ;
តោសយន្តោ ពហូ សត្តេ, បុរំ សេដ្ឋំ ឧចាគមី”តិ។

វណ្ណាកាលោ នាម កិរេស, ឯវិវិធសុ កាលេសុ ពុទ្ធស្ស សរីរវណ្ណោ វា
គុណវណ្ណោ វា ធម្មកថិកស្ស ជាមោយេវ បមាណំ។ ចុណ្ហិយបទេហិ វា
គាថាពន្លេន វា យត្តកំ សក្កោតិ, តត្ថកំ វត្តពុំ។ ទុក្ខចិត្តនំ វត្តពុំ។
អប្បមាណវណ្ណោ ហិ ពុទ្ធា។ តេសំ ពុទ្ធាបិ អនវសេសតោ វណ្ណំ វត្តំ អសមត្ថា,
បគេវ ឥតរា បជាតិ។ ឥមិនា សិរិវិលាសេន អលដ្ឋតបដិយត្តំ សក្យរាជកុលំ
បរិសិត្វា ភគវា បសន្នចិត្តេន ជនេន គន្ធាមវាសចុណ្ហាធិហិ បូជិយមាណោ

សន្តាគារំ ចារិសិ។ តេន វុត្តំ “អថ ខោ ភគវា និវាសេត្វា បត្តចីវរមាធាយ សធ្ា
ភិក្ខុសង្ឃេន យេន នវំ សន្តាគារំ តេនុបសង្កមី” តិ។

ភគវន្តុយេវ បុរក្ខត្វាតិ ភគវន្តុ បុរតោ កត្វា។ តត្ថ ភគវា ភិក្ខុនព្វេវ
ឧបាសកានព្វា មជ្ឈេ និសិដ្ឋោ គន្លោធកេន ដ្ឋាបេត្វា ទុក្ខលចុម្ពដកេន វោធកំ
កត្វា ជាតិហិដ្ឋុលកេន មជ្ឈិត្វា វត្តកម្ពលបលិវេបិតេ បីបេ
បបិតវត្តសុវណ្ណាយនបដិមាវិយ អតិវិរោចិត្ត។ អយំ បនេត្ត ចោរាណានំ
វណ្ណភណានមគ្គោ -

“គន្ធាន មណ្ឌលមាឡំ, នាគវិក្កន្តចារណា;
ឌីភាសយន្តោ លោកគ្គោ, និសីទិ វរមាសនេ។

“តហី និសិដ្ឋោ នរទម្មសារថិ,
នេវាតិទេវោ សតបុញ្ញលក្ខណោ;
ពុទ្ធាសនេ មជ្ឈតតោវិរោចតិ,
សុវណ្ណានេក្ខំវិយ បណ្ឌកម្ពលេ។

“នេក្ខំ ជម្ពោនទស្សវ, និក្ខិត្តំ បណ្ឌកម្ពលេ;
វិរោចតិវីតមលោ, មណីវេរោចនោយថា។

“មហាសាលោវ សម្ពុល្លោ, នេវុរាជាវ’លង្គតោ;
សុវណ្ណាយុបសង្កាសោ, បទុមោ កោកននោយថា។

“ជលន្តោ ធិបរុក្ខោវ, បព្ពតគ្គេយថា សិទ្ធិ;
នេវានំ ចារិច្ឆត្តោវ, សព្ពដុល្លោវិរោចតិ” តិ។

កាបិលវត្តវេ សក្យេ ពហុនេវ វត្តិ ធម្មិយា កថាយាតិ ឯត្ថ ធម្មកថា នាម
សន្តាគារាណុមោធនាបដិសំយុត្តា បកិណ្ណាកកថា វេទិតញ្ញា។ តទា ហិ ភគវា
អាកាសគង្គំ ឌីតាវេន្តោ វិយ បថវោជំ អាកឡន្តោ វិយ មហាជម្ពំ មត្តកេ
គហេត្វា ចាលេន្តោ វិយ យោជនិកំ មធុកណ្ណំ ចក្កយន្តេន បីឡេត្វា មធុចានំ
ចាយមាណោ វិយ កបិលវត្តវាសីនំ សក្យានំ ហិតសុខាវហំ បកិណ្ណាកកថំ
កថេសិ។ “អារាសទានំ នាមេតំ, មហារាជ, មហាន្តំ, តុម្ហាកំ អារាសោ មយា
បរិភុត្តោ, ភិក្ខុសង្ឃេន ច បរិភុត្តោ, មយា ច ភិក្ខុសង្ឃេន ច បរិភុត្តោ បន
ធម្មរតនេន បរិភុត្តោយេវាតិ តីហិ រតនេហិ បរិភុត្តោ នាម ហោតិ។
អារាសទានស្មិញ្ចិ ទិន្នេ សព្វទានំ ទិន្នមេវ ហោតិ។ តុម្ពជ្ជកបណ្ណាសាលាយ វា
សាខាមណ្ឌាបស្ស វាបិ អានិសំសោ នាម បរិច្ឆិន្ទិតុំ ន សក្កា។
អារាសទានានុភាវេន ហិ ភវេ ភវេ និព្ពត្តស្សាបិ សម្ពាធិតគព្ពវាសោ ន ហោតិ,
ធូរទសហត្ថោ ឌីវរកោ វិយ មាតុកុច្ឆិ អសម្ពាធាវ ហោតី”តិ។ ឯវំ
នាធានយវិចិត្តំ ពហុំ ធម្មី កថំ កថេត្វា -

“សីតំ ឧណ្ណំ បដិហន្តិ, តតោ វាឡមិកានិ ច;
សិរីសមេ ច មកសេ, សិសិវេ ចាបិ វុដ្ឋិយោ។

“តតោ វាតាតតោ យោរោ, សញ្ញាតោ បដិហញ្ញតិ;
លេណត្ថញ្ច សុខត្ថញ្ច, ឈាយិត្ថញ្ច វិបស្សិតុំ។

“វិហារទានំ សង្ឃស្ស, អគ្គំ ពុទ្ធន វណ្ណិតំ;
តស្មា ហិ បណ្ឌិតោ ចោសោ, សម្មស្ស អត្ថមត្តនោ។

“វិហារេ ការយេ រម្មេ, វាសយេត្ថ ពហុស្សតេ;
តេសំ អន្ធពញ្ច ចានញ្ច, វត្តសេនាសនានិ ច។

“ឧទេយ្យ ឧដុក្ខតេសុ, វិប្បសន្នេន ចេតសា;
តេ តស្ស ធម្មំ ទេសេន្តិ, សព្ពុទ្ធក្លាបន្ទទនំ;
យំ សោ ធម្មំ ឥធម្យាយ, បរិនិព្វាតិ អនាសវោ” តិ។ (ចូឡវ. ២៩៥) -

ឯវំ “អយម្បិ អាវាសេ អានិសំសោ, អយម្បិ អាវាសេ អានិសំសោ” តិ ពហុនេវ វត្តិ
អតិរេកតវំ ធិយឡាយាមំ អាវាសានិសំសកមំ កថេសិ។ តត្ថ ឥមា តាវ កាថាវ
សង្កហំ អារុទ្ធា, បកិណ្ណាកធម្មទេសនា បន សង្កហំ នារោហតិ។
សន្មស្សេត្វាតិអាធិនិ វុត្តត្តានេវ។

អភិក្កន្តាតិ អភិក្កន្តា ទ្វេ យាមា ភតា។ យស្ស នានិ កាលំ មញ្ញាថាតិ យស្ស
តុម្ពេ គមនស្ស កាលំ មញ្ញាថ, គមនកាលោ តុម្ពាកំ, គដ្ឋថាតិ វុត្តំ ហោតិ។
កស្មា បន ភគវា តេ ឧយ្យោជេសីតិ? អនុកម្មាយ។ សុខុមាលា ហិ តេ,
តិយាមវត្តិ និសីទិត្វា វីតិនាមេន្តានំ សរិរេ អាពាធា ឧប្បជ្ឈេយ្យ។ ភិក្ខុសង្ឃេវ
មហា, តស្ស ហំននិសង្ខានំ ឱកាសោ លទ្ធិំ វដ្តតីតិ ឧភយានុកម្មាយ
ឧយ្យោជេសិ។

វិគតជិនមិទ្ធោតិ តត្រ កិរ ភិក្ខុ យាមទ្វយំ ឋិតាថិ និសិទ្ធាថិ អចាលយីសុ,
បច្ឆិមយាមេ បន អាហារោ បរិណាមតិ, តស្ស បរិណាតត្តា ភិក្ខុសង្ឃេវ
វិគតជិនមិទ្ធោ ជាតោតិ អការណាមេតំ។ ពុទ្ធានញ្ញិ កមំ សុណាន្តស្ស
កាយិកចេតសិកនវថា ន ហោន្តិ, កាយចិត្តលហុតាធយោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តេន
តេសំ ទ្វេ យាមេ ឋិតានម្បិ និសិទ្ធានម្បិ ធម្មំ សុណាន្តានំ ជិនមិទ្ធិវិគតំ,
បច្ឆិមយាមេថិ សម្បត្តេ តថាវិគតមេវ ជាតំ។ តេនាហ “វិគតជិនមិទ្ធោ” តិ។

បិដ្ឋិមេ អាគិលាយតីតិ កស្មា អាគិលាយតិ? ភគវតោ ហិ ធឮត្ថស្សនិ
មហាបធានំ បទហន្តស្ស មហន្តំ កាយទុក្ខំ អហោសិ, អថស្ស អបរភាគេ

មហាល្អកកាលេ បិដ្ឋិតាតោ ឧប្បជ្ជិតិ។ អការណំ វា ឯតំ។ បហោតិ ហិ ភគវា
ឧប្បន្នំ វេទនំ វិក្ខមេត្វា ឯកម្មំ ទ្វេបិ សត្តាហានិ ឯកបល្លង្កេន និសីទិតុំ។
សន្តាភារសាលំ បន ចត្វហិ វិយាបថេហិ បរិភុញ្ញតុកាមោ អហោសិ។ តត្ថ
ចាទនោវនដ្ឋានតោ យាវ ធម្មាសនា អគមាសិ, ឯត្ថកេ ហានេ គមនំ និប្បន្នំ។
ធម្មាសនំ បត្តំ ថោកំ ឋត្វា និសីទិ, ឯត្ថកេ ហានេ ហានំ និប្បន្នំ។ ទ្វេយាមំ ធម្មាសនេ
និសីទិ, ឯត្ថកេ ហានេ និសង្ខា និប្បន្នា។ ឥទានិ ទត្ថិណោន បស្សេន ថោកំ និបន្នេ
សយនំ និប្បជ្ជិស្សតីតិ ឯវំ ចត្វហិ វិយាបថេហិ បរិភុញ្ញតុកាមោ អហោសិ។
ឧចាទិន្នកសរីរញ្ច នាម “នោ អាគិលាយតី”តិ ន វត្តព្រំ, តស្មា ចិរនិសង្ខាយ
សញ្ញាតំ អប្បកម្មំ អាគិលាយនំ គហេត្វា ឯវមាហ។

សង្ឃាជី បញ្ញាបេត្វាតិ សន្តាភារស្ស កិរ ឯកបស្សេតេ រាជានោ
បដសាលី បរិក្ខិចាបេត្វា កប្បិយមញ្ចកំ បញ្ញាបេត្វា កប្បិយបច្ចត្តរណោន
អត្ថវិត្វា ឧបរិ សុវណ្ណាភារកកន្ធមាលាទិទាមបដិមណ្ឌិតំ វិតានំ ពន្ធិត្វា
គន្ធតេលប្បទិបំ អាហេបយីសុ, “អប្បេវ នាម សត្តា ធម្មាសនតោ វុដ្ឋាយ ថោកំ
វិស្សមន្តោ ឥន និបន្នេយ្យ, ឯវំ នោ ឥមំ សន្តាភារំ ភគវតោ ចត្វហិ វិយាបថេហិ
បរិភុត្តំ ធីយរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ភវិស្សតី”តិ។ សត្តាបិ តនេវ សន្ធាយ តត្ថ
សង្ឃាជី បញ្ញាបេត្វា និបន្និ។ **ឧដ្ឋានសញ្ញំ មនសិ កវិត្វាតិ** “ឯត្ថកំ កាលំ
អតិក្កមិត្វា វុដ្ឋហិស្សមី”តិ វុដ្ឋានសញ្ញំ ចិត្តេ ឋបេត្វា, តញ្ច ខោ អនិទ្ទាយន្តោវ
ថេរស្ស ធម្មកថំ សុណាមាណោ។

អវស្សតបរិយាយន្តិ អវស្សតស្ស បរិយាយំ, អវស្សតស្ស ការណាន្តិ
អត្តោ។ **អធិមុច្ចតីតិ** កិលេសាធិមុច្ចនេន អធិមុច្ចតិ, គិទ្ធោ ហោតិ។ **ព្យាបដ្ឋតីតិ**
ព្យាបាទវសេន បូតិចិត្តោ ហោតិ។ **ចក្កតោតិ** ចក្កភាវេន។ **មារោតិ**
កិលេសមារោចិ ទេវបុត្តមារោចិ។ **ឱតារន្តិ** វិវរំ។ **អារម្មណាន្តិ** បច្ចយំ។

នឡាតារតិណាការំវិយ ហិ សវិសេវនានិ អាយតនានិ, តិណុក្ការិយ
កិលេសុប្បត្តិរហំ អារម្មណំ, តិណុក្កាយ ឋបិតឋបិតជ្ជានេ អដ្ឋារស្សន្ទលនំ
វិយ អារម្មណោ អាចាជមាគតេ កិលេសានំ ឧប្បត្តិ។ តេន វុត្ថំ លកេជ មារោ
ឌីតារន្តិ។

សុក្កបក្ខេ ពហលមត្តិកបិណ្ឌាវលេបនំ ក្នុងការំវិយ និព្វិសេវនានិ
អាយតនានិ, តិណុក្ការិយ វុត្ថបការារម្មណំ, តិណុក្កាយ ឋបិតឋបិតជ្ជានេ
និព្វាបនំវិយ និព្វិសេវនានំ អាយតនានំ អារម្មណោ អាចាជមាគតេ
កិលេសបរិធិបាស្ស អនុប្បត្តិ។ តេន វុត្ថំ នេវ លកេជ មារោ ឌីតារន្តិ។

៧. ទុក្ខធម្មសុត្តវណ្ណានា

២២២. សត្តមេ ទុក្ខធម្មានន្តិ ទុក្ខសម្ពវធម្មានំ។ បញ្ចសុ ហិ ខន្ធសុ សតិ
ធននវធពានុនាទិភេទំ ទុក្ខំ សម្ពវតិ, តស្មា តេ ទុក្ខសម្ពវធម្មត្តា ទុក្ខធម្មាតិ
វុច្ចន្តិ។ តថា ខោ បនស្សាតិ តេនាការេនស្ស។ យថាស្ស កាមេ បស្សតោតិ
យេនាការេនស្ស កាមេ បស្សន្តស្ស។ យថា ចរន្តន្តិ យេនាការេន ចារញ្ច
វិហារញ្ច អនុពន្ធិត្វា ចរន្តំ។ អដ្ឋារកាស្សបមា កាមា ទិដ្ឋា ហោន្តិតិ
បរិយេដ្ឋិមូលកស្ស ចេវ បដិសន្ធិមូលកស្ស ច ទុក្ខស្ស វសេន អដ្ឋារកាស្ស វិយ
មហាបរិធិបាហាតិ ទិដ្ឋា ហោន្តិ។ កាមេ បរិយេសន្តានញ្ច នាវាយ
មហាសមុទ្កោតាហានអជបថសង្កបថបដិបជ្ជនឧកតោព្យឡ្ហសង្កាមបក្ខន្ធនាទិ
វសេន បរិយេដ្ឋិមូលកម្មិ, កាមេ បរិភុញ្ញន្តានំ កាមបរិភោគចេតនាយ ចត្វសុ
អចាយេសុ ទិន្នបដិសន្ធិមូលកម្មិ មហាបរិធិបាហាទុក្ខំ ឧប្បជ្ជតិ។ ឯវេមេតស្ស
ធុរិយស្សាបិ ទុក្ខស្ស វសេន អដ្ឋារកាស្ស វិយ មហាបរិធិបាហាតិ ទិដ្ឋា ហោន្តិ។

ឆាយន្តិ អដ្ឋី។ បុរោហិត កណ្តាកោតិ បុរិមបស្សេ វិជ្ជិតុកាមោវិយ
អាសន្នជ្ជានេយេវ បិតកណ្តាកោ។ បច្ឆតោតិអាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ហេជ្ជា
បន ចាទេហិ អក្កន្តជ្ជានស្ស សន្តិកេ, ន អក្កន្តជ្ជានេយេវ។ ឯវំ សោ
កណ្តាកកត្តំ បរិជ្ជោវិយ ភវេយ្យ។ មា មំ កណ្តាកោតិ មា មំ កណ្តាកោវិជ្ជិតិ
កណ្តាកវេធំ រក្ខមាណោ។

ទន្ទោ, ភិក្ខុវេ, សតុប្បទោតិ សតិយា ឧប្បទោយេវ ទន្ទោ, ឧប្បន្នមត្តាយ
បន តាយ កាចិ កិលេសា និគ្គហិតាវ ហោន្តិ, ន សណ្ឋាតុំ សក្កោន្តិ។
ចក្កទ្វារស្មិត្តិ វាគាទិសុ ឧប្បន្នេសុ ទុតិយជវនវារេន “កិលេសា មេ ឧប្បន្នា” តិ
ញាត្វា តតិយេ ជវនវារេ សំវរជវនំយេវ ជវតិ។ អនុច្ឆរិយញោតំ, យំ វិបស្សកោ
តតិយជវនវារេ កិលេសេ និគ្គល្លោយ្យ។ ចក្កទ្វារេ បន ឥដ្ឋារម្មណោ
អាចាចគតេ ភវន្តំ អារដ្ឋេត្វា អារដ្ឋនាទិសុ ឧប្បន្នេសុ វេជ្ជព្ពនានន្តរំ
សម្បត្តកិលេសជវនវារំ និវត្តេត្វា កុសលមេវ ឧប្បទោតិ។
អារទ្ធិវិបស្សកានញ្ចិ អយមានិសំសោ ភាវនាបដិសដ្ឋានេ បតិដ្ឋិតភាវស្ស។

អភិបាដ្ឋំ បវរេយ្យន្តិ សុទិន្នត្ថេស្ស វិយ រដ្ឋបាលកុលបុត្តស្ស វិយ ច
កាយេន វា សត្ត រតនានិ អភិហរិត្វា វាចាយ វា “អម្ពាភំ ជនតោ យត្តកំ
ឥច្ឆសិ, តត្ថកំ កណ្តា” តិ វទន្តា បវរេយ្យំ។ អនុទហន្តិ តិ សរីរេ បលិវេបិតត្តា
ឧណ្ហាបរិឡាហំ ជនេត្វា អនុទហន្តិ។ សញ្ញាតសេនេ វា សរីរេ លគ្គន្តា
អនុសេន្តិ តិ បិ អត្តោ។ យញ្ចិ តំ, ភិក្ខុវេ, ចិត្តន្តិ ឥទំ យស្មា ចិត្តេ អនាវដ្ឋន្តេ
បុគ្គលស្ស អារដ្ឋនំ នាម នត្ថិ។ ឯវុបញ្ចិ ចិត្តំ អនាវដ្ឋន្តិ, តស្មា វុត្តំ។ ឥតិ ឥមស្មី
សុត្តេ វិបស្សនាពលមេវ ធិបិតំ។

៨. កីសុកោបមសុត្តវណ្ណាន

២៤៥. អដ្ឋមេ ធន្យនន្តិ បឋមមគ្គស្សតំ អធិវចនំ។ បឋមមគ្គោ ហិ
កិលេសបហានកិច្ចំ សាធរន្តោ បឋមំ និព្វានំ បស្សតិ, តស្មា ធន្យនន្តិ វុច្ចតិ។
គោត្រភុញ្ញាណំ បន កិញ្ញាបិ មគ្គតោ បឋមតវំ បស្សតិ, បស្សិត្វា បន
កត្តត្ថកិច្ចស្ស កិលេសបហានស្ស អភាវេន ន ធន្យនន្តិ វុច្ចតិ។ អបិច
ចត្តារោបិ មគ្គា ធន្យនមេវ។ កស្មា? សោតាបត្តិមគ្គកូលោ ធន្យនំ វិសុជ្ឈតិ,
ជលកូលោ វិសុទ្ធិ។ សកទាតាមិអនាតាមិអរហត្តមគ្គកូលោ វិសុជ្ឈតិ,
ជលកូលោ វិសុទ្ធិន្តិ ឯវំ កថេន្តានំ ភិក្ខុនំ សុត្វា សោ ភិក្ខុ “អហម្មិ ធន្យនំ
វិសោធន្តា អរហត្តជលេ បតិដ្ឋិតោ ធន្យនវិសុទ្ធិកំ និព្វានំ សច្ចិកត្វា
វិហរិស្សមី”តិ តំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ បុច្ឆិ។ សោ ជស្សយតនកម្មជ្ជានិកោ
នន្តំ ជស្សយតនានំ វសេន រូចារូបធម្មេ បរិក្កហេត្វា អរហត្តំ បត្តោ។ ឯត្ថ ហិ
បុរិមានិ បញ្ច អាយតនានិ រូបំ, មនាយតនំ អរូបំ។ ឥតិ សោ អត្តនា
អធិគតមគ្គមេវ កថេសិ។

អសន្តុដ្ឋាតិ បទេសសម្ព័ន្ធវេសុ ឋត្វា កថិតត្តា អសន្តុដ្ឋា។ ឯវំ កិរស្ស
អហោសិ - “អយំ បទេសសម្ព័ន្ធវេសុ ឋត្វា កថេសិ។ សក្កា នុ ខោ
បទេសសម្ព័ន្ធវេសុ ឋត្វា ធន្យនវិសុទ្ធិកំ និព្វានំ ចាបុណិតុ”ន្តិ? តតោ នំ បុច្ឆិ -
“អាវុសោ, ត្វិយេវ នុ ខោ ឥទំ ធន្យនវិសុទ្ធិកំ និព្វានំ ជាតាសិ, ឧទាហុ អញ្ជេបិ
ជានន្តា អត្ថី”តិ។ អត្តាវុសោ, អសុករិហារេ អសុកត្តេរោ នាមាតិ។ សោ តម្មិ
ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិ។ ឯតេនុចាយេន អញ្ជម្មិ អញ្ជម្មិតិ។

ឯត្ថ ច ធុតិយោ បញ្ចក្ខន្ធកម្មជ្ជានិកោ រូបក្ខន្ធវសេន រូបំ, សេសក្ខន្ធវសេន
នាមន្តិ នាមរូបំ វត្ថុបេត្វា អនុក្កមេន អរហត្តំ បត្តោ។ តស្មា សោបិ អត្តនា
អធិគតមគ្គមេវ កថេសិ។ អយំ បន “ឥមេសំ អញ្ជមញ្ញំ ន សមេតិ, បឋមេន

សប្បទេសសម្ព័ន្ធរេសុ ឋត្វា កថិតំ, ឥមិនា និប្បទេសេសូ”តិ អសន្តុដ្ឋា ហុត្វា
តថេវ តំ បុច្ឆិត្វា បក្កាមិ។

តតិយោ មហាភូតកម្មដ្ឋានិកោ ចត្តារិ មហាភូតានិ សង្ខេបតោ ច
វិត្តារតោ ច បរិគ្គហេត្វា អរហត្តំ បត្តោ, តស្មា អយម្បិ អត្តនា
អធិកតមគ្គមេវ កថេសិ។ អយំ បន “ឥមេសំ អញ្ញមញ្ញំ ន សមេតិ, បឋមេន
សប្បទេសសម្ព័ន្ធរេសុ ឋត្វា កថិតំ, ធុតិយេន និប្បទេសេសុ, តតិយេន
អតិសប្បទេសេសូ”តិ អសន្តុដ្ឋា ហុត្វា តថេវ តំ បុច្ឆិត្វា បក្កាមិ។

ចតុត្ថោ តេភូមកកម្មដ្ឋានិកោ។ តស្ស កិរ សមប្បវត្តា ធាតុយោ
អហេសុំ, កល្លសរិរំ ពលបត្តំ, កម្មដ្ឋានានិបិស្ស សញ្ញានេវ សប្បាយានិ, អតីតា
វា សម្ព័ន្ធរាហោន្តុ អនាគតា វា បច្ចុប្បន្នា វា កាមាវចរា វា រូចាវចរា វា
អរូចាវចរា វា, សញ្ញេបិ សប្បាយាវ។ អសប្បាយកម្មដ្ឋានំ នាម នត្ថិ។ កាលេសុបិ
បុរេភត្តំ វា ហោតុ បច្ឆាភត្តំ វា បឋមយាមាធយោ វា, អសប្បាយោ កាលោ នាម
នត្ថិ។ យថា នាម ចារិក្ខមី ឌីតិល្គោមា មហាហត្ថី ហត្ថេន គហេតព្ធគំ ហត្ថេន
លុញ្ចិត្វា គល្លាភិ, ចាទេហិ បហរិត្វា គហេតព្ធគំ ចាទេហិ បហរិត្វា គល្លាភិ,
ឯវមេវ សកលេ តេភូមកធម្មេ កលាបគ្គាហេន គហេត្វា សម្មសន្តោ អរហត្តំ
បត្តោ, តស្មា ឯសោបិ អត្តនា អធិកតមគ្គមេវ កថេសិ។ អយំ បន “ឥមេសំ
អញ្ញមញ្ញំ ន សមេតិ។ បឋមេន សប្បទេសសម្ព័ន្ធរេសុ ឋត្វា កថិតំ, ធុតិយេន
និប្បទេសេសុ, បុន តតិយេន សប្បទេសេសុ, ចតុត្ថេន និប្បទេសេសុយេវ”តិ
អសន្តុដ្ឋា ហុត្វា តំ បុច្ឆិ - “កី នុ ខោ, អារុសោ, ឥទំ ធស្សនិវិសុទ្ធិកំ និព្វានំ
តុម្ពេហិ អត្តនោវ ធម្មតាយ ញាតំ, ឧទាហុ កេនចិ វោ អក្ខាត”ន្តិ? អារុសោ,
មយំ កី ជា នាម? អត្ថិ បន សនេវកេ លោកេ សម្មាសម្ពុទ្ធោ, តំ និស្សាយេតំ
អម្ពេហិ ញាតន្តិ។ សោ ចិន្តេសិ - “ឥមេ ភិក្ខុ មញ្ញំ អជ្ឈាសយំ គហេត្វា កថេតុ

ន សក្កោន្តិ, អបំ សព្វញ្ញុពុទ្ធមេវ បុច្ឆិត្វា និក្ខត្តោ ភវិស្សមី” តិ យេន ភគវា
តេនុបសង្គមី។

ភគវា តស្ស វេចនំ សុត្វា “យេហិ តេ បញ្ញោ កថិតោ, តេ ចត្តារោបិ
ខីណាសវា, សុកថិតំ តេហិ, តុំ បន អត្ថនោ អន្ធពាលតាយ តំ ន
សល្លក្ខេសី” តិ ន វរំ វិហោសេសិ។ ការកតារំ បនស្ស ព្យាត្វា “អត្ថគវេសកោ
ឯស, ធម្មទេសនាយ ឯវ នំ ពុជ្ឈាបេស្សមី” តិ កីសុកោបមំ អាហរិ។ តត្ថ ភូតំ
វត្ថុំ កត្វា ឯវមត្តោវិភាវេតញ្ញោ - ឯកស្មី កិវ មហានគរេ ឯកោ សព្វគន្ធដរោ
ព្រាហ្មណវេជ្ជោ បណ្ឌិតោ បដិវសតិ។ អថេកោ នគរស្ស ចាបីនធារតាមវាសី
បណ្ឌិតោ ភគបុរិសោ តស្ស សន្តិកំ អាគន្ធា តំ វត្ថិត្វា អជ្ជាសិ។ វេជ្ជបណ្ឌិតោ តេន
សទ្ធិ សម្មាទិត្វា “កេនត្ថេន អាគតោសិ ភទ្រមុខា” តិ, បុច្ឆិ។ រោគេនម្ហិ, អយ្យ,
ឧបទ្កតោ, ភេសជ្ជំ មេ កថេហិតិ។ តេន ហិ, ភោ, គច្ឆ, កីសុករុក្ខំ ជិត្តិត្វា,
សោសេត្វា ឈាបេត្វា, តស្ស ខាហេនកំ គហេត្វា ឥមិនា ចិមិនា ច ភេសជ្ជេន
យោជេត្វា, អវិជ្ជំ កត្វា បិវ, តេន តេ ជាសុកំ ភវិស្សតីតិ។ សោ តថា កត្វា
និរោគោ ពលវា ចាសាទិកោ ជាតោ។

អថញ្ញោ ធឹក្ខណធារតាមវាសី បុរិសោ តេនេវ រោគេន អាតុរោ “អសុកោ
កិវ ភេសជ្ជំ កត្វា អរោគោ ជាតោ” តិ សុត្វា តំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិ - “កេន តេ,
សម្ម, ជាសុកំ ជាត” តិ? កីសុការិជ្ជេន នាម, គច្ឆ ត្វម្បិ ករោហិតិ។ សោបិ តថា
កត្វា តាទិសោវ ជាតោ។

អថញ្ញោ បច្ឆិមធារតាមវាសី... បេ... ឧត្តរធារតាមវាសី បុរិសោ តេនេវ
រោគេន អាតុរោ “អសុកោ កិវ ភេសជ្ជំ កត្វា អរោគោ ជាតោ” តិ តំ
ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិ “កេន តេ, សម្ម, ជាសុកំ ជាត” តិ? កីសុការិជ្ជេន នាម, គច្ឆ
ត្វម្បិ ករោហិតិ។ សោបិ តថា កត្វា តាទិសោវ ជាតោ។

អង្គញ្ញា បច្ចុប្បន្នវាសី អធិដ្ឋបុត្តកីសុកោ ឯកោ បុរិសោ តេនេវ រោគេន
អាតុរោ ចិរំ តានិ តានិ ភេសន្ត្តិ កត្វា រោគេ អរូបសមមាណេ “អសុកោ កិរ
នករស្ស ចាចីនធារតាមវាសី បុរិសោ ភេសន្ត្តិ កត្វា អរោគោ ជាតោ” តិ សុត្វា
“គច្ឆាមហម្មី, តេន កតភេសន្ត្តិ ករិស្សមី” តិ ឧណ្ហាមោលុត្ត អនុបុព្វេន តស្ស
សន្តិកំ គត្វា, “កេន តេ, សម្ម, ជាសុកំ ជាត” តិ បុច្ឆិ។ កីសុការិជ្ជេន សម្មាតិ។
កីធិសោ បនសោ កីសុកោតិ។ ឈាបិតតាមេ បិតឈាមដូណោ វិយាតិ។ ឥតិ
សោ បុរិសោ អត្តនោ ធិដ្ឋាការេនវ កីសុកំ អាចិត្តិ។ តេន ហិ ធិដ្ឋកាលេ
កីសុកោ បតិបត្តោ ខាលុកកាលេ ធិដ្ឋត្តា តាធិសោវ ហោតិ។

សោ បន បុរិសោ សុតមន្តលីកត្តា “អយំ ‘ឈាបិតតាមេ ឈាមដូណោ
វិយា’ តិ អាហា, អមន្តលមេតំ។ ឯតស្មិញ្ចិ មេ ភេសន្ត្តិ កតេបិ រោគោ ន
រូបសមិស្សតិ” តិ តស្ស វេយ្យាករណេន អសន្តុដ្ឋោ តំ បុច្ឆិ - “កី នុ ខោ, ភោ,
តូញោវ កីសុកំ ជាធាសិ, ឧទាហុ អញ្ញោបិ អត្ថិ” តិ។ អត្ថិ, ភោ,
ធឹត្តិណធារតាមេ អសុកោ នាមាតិ។ សោ តំ ឧបសន្តមិត្វា បុច្ឆិ, ស្វាស្ស
បុច្ឆិតកាលេ ធិដ្ឋត្តា អត្តនោ ធស្សនានុរូបេន “លោហិតកោ កីសុកោ” តិ
អាហា។ សោ “អយំ បុរិមេន វិរុទ្ធិ អាហា, កាឡកោ លោហិតកតោ
សុវិទូរេ” តិ តស្សបិ វេយ្យាករណេន អសន្តុដ្ឋោ “អត្ថិ បន, ភោ, អញ្ញោបិ
កោចិ កីសុកធស្សវី, យេន កីសុកោ ធិដ្ឋបុព្វោ” តិ? បុច្ឆិត្វា, “អត្ថិ
បច្ឆិមធារតាមេ អសុកោ នាមា” តិ វុត្តេ តម្មី ឧបសន្តមិត្វា បុច្ឆិ។ ស្វាស្ស
ជលិតកាលេ ធិដ្ឋត្តា អត្តនោ ធស្សនានុរូបេន “ឌីចិរកជាតោ
អាធិន្ទសិចាជិកោ” តិ អាហា។ ជលិតកាលស្មិញ្ចិ កីសុកោ ឌីលម្ពមានចិរកោ
វិយ អដោមុខំ កត្វា គហិតអសិកោសោវិយ ច សិរិសុក្ខោវិយ ច
លម្ពមានជលោ ហោតិ។ សោ “អយំ បុរិមេហិ វិរុទ្ធិ អាហា, ន សក្កា ឥមស្ស វចនំ
គហោតុ” តិ តស្សបិ វេយ្យាករណេន អសន្តុដ្ឋោ “អត្ថិ បន, ភោ, អញ្ញោបិ កោចិ

ក៏សុកធន្យាវី, យេន ក៏សុកោ ទិដ្ឋបុព្វោ” តិ? បុច្ឆិត្វា, “អត្ថិ ឧត្តរទ្វារគាមេ
អសុកោ នាមា” តិ វុត្តេ តម្បិ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិ។ សោ អស្ស សញ្ញបត្តកាលេ
ទិដ្ឋត្វា អត្ថនោ ធន្យនាមុបេន “ពហលបត្តបលាសោ សន្និដ្ឋាយោ” តិ អាហា។
សន្និដ្ឋាយោ នាម សំសន្និត្វា វិត្តន្តាយោ។

សោ “អយម្បិ បុរិមេហិ វិរុទ្ធី អាហា, ន សក្កា ឥមស្ស វេចនំ គហេតុ” ត្ថិ
តស្សបិ វេយ្យាករណេន អសន្តុដ្ឋោ តំ អាហា, “កី នុ ខោ, ភោ, តុម្ភេ អត្ថនោវ
ធម្មតាយ ក៏សុកំ ជាតាថ, ឧទាហុ កេនចិ វោ អក្ខាតោ” តិ? កី, ភោ, មយំ
ជាតាម? អត្ថិ បន មហានគរស្ស មជ្ឈេ អម្ពាភំ អាចរិយោ វេជ្ជបណ្ឌិតោ, តំ
និស្សាយ អម្ពេហិ ញាតត្ថិ។ “តេន ហិ អហម្បិ អាចរិយមេវ ឧបសង្កមិត្វា
និក្កត្តោ ភវិស្សមី” តិ តស្ស សន្តិកំ ឧបសង្កមិត្វា តំ វត្ថិត្វា អដ្ឋាសិ។
វេជ្ជបណ្ឌិតោ តេន សទ្ធិសម្មោទិត្វា, “កេនត្ថេន អាគតោសិ ភទ្រមុខា” តិ បុច្ឆិ។
រោគេនម្ហិ, អយ្យ, ឧបទុតោ, ភេសន្តំ មេ កថេថាតិ។ តេន ហិ, ភោ, គច្ឆ,
ក៏សុកុកុំ ធិនិត្វា សោសេត្វា ឈាបេត្វា តស្ស ខាវេនកំ គហេត្វា ឥមីនា
ចិមីនា ច ភេសន្តេន យោជេត្វា អវិជ្ជំ កត្វា បិវ, ឯតេន តេ ជាសុកំ ភវិស្សតីតិ។
សោ តថា កត្វា និរោគោ ពលវា ចាសាទិកោ ជាតោ។

តត្ថ មហានគរំ វិយ និព្វាននគរំ ទដ្ឋត្ថំ។ វេជ្ជបណ្ឌិតោ វិយ សម្មាសម្ពុទ្ធា។
វុត្តម្បិ ចេ តំ “ភិសក្កោ សល្លកត្តាតិ ខោ, សុនក្ខត្ត, តថាគតស្សេតំ អធិវចនំ
អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស” តិ (ម. និ. ៣.៦៥) ចតុសុ ទ្វារគាមេសុ ចត្តារោ
វេជ្ជន្តោវាសិការិយ ចត្តារោ ធន្យនវិសុទ្ធិបត្តា ជីណាសវា។ បច្ចន្តោវាសិ
បឋមបុរិសោ វិយ បញ្ញាបុច្ឆកោ ភិក្ខុ។ បច្ចន្តោវាសិនោ ចតុន្នំ វេជ្ជន្តោវាសិកានំ
កថាយ អសន្តុជ្ជស្ស អាចរិយមេវ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆនកាលោ វិយ ឥមស្ស

ភិក្ខុនោ បតុន្នំ ទស្សនវិសុទ្ធិបត្តានំ ខីណាសវានំ កថាយ អសន្តជ្ជស្ស សត្តារំ
ឧបសង្កមិទ្ធា បុច្ឆនកាលោ។

យថា យថា អធិមុត្តានន្តិ យេន យេនាការេន អធិមុត្តានំ។ ទស្សនំ
សុវិសុទ្ធិន្តិ និព្វានទស្សនំ សុដ្ឋវិសុទ្ធិ។ តថា តថា ខោ តេហិ សប្បវិសេហិ
ព្យាកតន្តិ តេន តេនេវាការេន តុយ្ហំ តេហិ សប្បវិសេហិ កថិតំ។ យថា ហិ
“កាឡកោ កឹសុកោ” តិ កថេន្តោ ន អញ្ញំ កថេសិ, អត្តនា ទិដ្ឋនយេន
កឹសុកមេវ កថេសិ, ឯវមេវ ធលស្សយតនានំ វសេន
ទស្សនវិសុទ្ធិបត្តខីណាសវាបិ ឥមំ បញ្ញំ កថេន្តោ ន អញ្ញំ កថេសិ, អត្តនា
អធិកតមគ្គេន ទស្សនវិសុទ្ធិកំ និព្វានមេវ កថេសិ។

យថា ច “លោហិតកោ ឌីចិរកជាតោ ពហលបត្តបលាសោ កឹសុកោ” តិ
កថេន្តោបិ ន អញ្ញំ កថេសិ, អត្តនា ទិដ្ឋនយេន កឹសុកមេវ កថេសិ, ឯវមេវ
បញ្ចាទានក្ខន្ធវសេន បតុមហាភូតវសេន តេភូមកធម្មវសេន
ទស្សនវិសុទ្ធិបត្តខីណាសវាបិ ឥមំ បញ្ញំ កថេន្តោ ន អញ្ញំ កថេសិ, អត្តនា
អធិកតមគ្គេន ទស្សនវិសុទ្ធិកំ និព្វានមេវ កថេសិ។

តត្ថ យថា កាឡកកាលេ កឹសុកទស្សវិនោបិ តំ ទស្សនំ ភូតំ តច្ចំ ន
តេន អញ្ញំ ទិដ្ឋំ, កឹសុកោវ ទិដ្ឋោ, ឯវមេវ ធលស្សយតនានំ វសេន
ទស្សនវិសុទ្ធិបត្តស្សបិ ខីណាសវស្ស ទស្សនំ ភូតំ តច្ចំ, ន តេន អញ្ញំ កថិតំ,
អត្តនា អធិកតមគ្គេន ទស្សនវិសុទ្ធិកំ និព្វានមេវ កថិតំ។ យថា ច
លោហិតកកាលេ ឌីចិរកជាតកកាលេ ពហលបត្តបលាសកកាលេ
កឹសុកទស្សវិនោបិ តំ ទស្សនំ ភូតំ តច្ចំ, ន តេន អញ្ញំ ទិដ្ឋំ, កឹសុកោវ ទិដ្ឋោ,
ឯវមេវ បញ្ចាទានក្ខន្ធវសេន បតុមហាភូតវសេន តេភូមកធម្មវសេន

ធនស្សនវិសុទ្ធិបត្តស្សបិ វិណាសវស្ស ធនស្សនំ ភូតំ តច្ចំ, ន តេន អញ្ចំ កថិតំ,
អត្តនា អធិគតមគ្គេន ធនស្សនវិសុទ្ធិកំ និព្វានមេវ កថិតំ។

សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុ រញ្ជោ បច្ចន្តិមំ នគរន្តិ ឥទំ កស្មា អារទ្ធី? សចេ តេន
ភិក្ខុនា តំ សល្លក្ខិតំ, អថស្ស ធម្មទេសនត្ថំ អារទ្ធី។ សចេ ន សល្លក្ខិតំ, អថស្ស
ឥមីនា នគរោបមេន តស្សេវត្ថស្ស ធិបនត្ថាយ អារិការីនត្ថាយ អារទ្ធី។ តត្ថ
យស្មា មជ្ឈិមបទេសេ នគរស្ស ចាការាធិនិ ជិរាធិ វា ហោន្ត ទុព្ពលានិ វា,
សត្តសោ វា មា ហោន្ត, ចោរាសន្តា ន ហោន្ត, តស្មា តំ អគ្គហេតុ “បច្ចន្តិមំ
នគរ”ន្តិ អាហា។ ទទ្ទុទ្ទាបន្តិ ជិរចាការំ។ ទទ្ទុចាការតោរណាន្តិ ជិរចាការញោវ
ជិរតោរណាញា។ តោរណានិ នាម ហិ បុរិសុព្ពេជានិ នគរស្ស អលង្ការត្ថំ
ករិយន្តិ, ចោរនិវារណត្ថានិបិ ហោន្តិយេវ។ អថ វា តោរណាន្តិ
បិជ្ជសង្ឃាជស្សេតំ នាមំ, ជិរិបិជ្ជសង្ឃាជន្តិបិ អត្ថោ។ ធម្មារន្តិ នគរទ្វារំ នាម
ឯកម្មិ ហោតិ ទ្វេបិ សតម្មិ សហស្សម្មិ, ឥធម បន សត្តា ធម្មារិកនគរំ
ធស្សេន្តោ ឯវមាហា។ បណ្ឌិតោតិ បណ្ឌិតេន សមន្មាគតោ។ ព្យត្តោតិ
វេយ្យត្តិយេន សមន្មាគតោវិសទញ្ញាលោ។ មេធាវីតិ
ហានុប្បត្តិកបញ្ញាសម្ពាតាយ មេធាយ សមន្មាគតោ។

បុរត្ថិមាយ ធិសាយាតិអាធិម្ហំ ភូតមត្ថំ កត្វា ឯវមត្តោ វេទិតញោ - សមិទ្ធ
កិរ មហានគរេ សត្តរតនសម្បន្នោ រាជា ចក្កវត្តិ រជ្ជំ អនុសាសតិ, តស្សេតំ
បច្ចន្តនគរំ រាជាយុត្តរិវហិតំ, អថ បុរិសា អាគន្ធា “អម្ពាភំ, ទេវ, នគរេ
អាយុត្តកោ នត្ថិ, ទេហិ នោ កិញ្ចិ អាយុត្តក”ន្តិ អាហំសុ។ រាជា ឯកំ បុត្តំ ទត្វា
“គច្ឆេ, ឯតំ អាធាយ តត្ថ អភិសិញ្ញាត្វាវិនិច្ឆយជ្ជានាធិនិ កត្វា វសថា”តិ។ តេ
តថា អកំសុ។ រាជបុត្តោ ចាបមិត្តសំសគ្គេន កតិចាហាយេវ សុរាសោណ្ណោ

ហុត្វា, សព្វានិវិទិច្ឆយដ្ឋានាទីនិ ហារេត្វា, នគរមជ្ឈេ ធុត្តហិ បរិវារិតោ សុរំ
បិរេន្តោ នច្ចគីតាទិរតិយាវីតិនាមេតិ។ អថ រញ្ជោ អាគន្ធា អាហេយសុ។

រាជា ឯកំ បណ្ឌិតំ អមច្ចំ អាណាបេសិ - “គច្ឆ កុមារំ ឱវទិត្វា,
វិទិច្ឆយដ្ឋានាទីនិ កាវេត្វា, បុន អភិសេកំ កត្វា, ឯហី”តិ។ ន សក្កា, ទេវ,
កុមារំ ឱវទិតុំ, ចល្លោក កុមារោ យាតេយ្យាបិ មន្តិ។ អថេកំ ពលសម្បជ្ជំ យោជំ
អាណាបេសិ - “ត្វំ ឥមិនា សទ្ធិ គន្ធា សចេ សោ ឱវាទេ ន តិដ្ឋតិ, សីសមស្ស
និដ្ឋាហី”តិ។ ឥតិ សោ អមច្ឆោ យោធា ចាតិ ឥទំ សីយំ ទូតយុគំ តត្ថ គន្ធា
ទោវារិកំ បុច្ឆិ - “កហំ, កោ, នគរស្ស សាមិ កុមារោ”តិ។ ឯស មជ្ឈេសិដ្ឋាជកេ
សុរំ បិរេន្តោ ធុត្តបរិវារិតោ គីតាទិរតី អនុភោន្តោ និសិដ្ឋោតិ។ អថ តំ ទូតយុគំ
គន្ធា អមច្ឆោ តាវេត្ថ, “សាមិ, វិទិច្ឆយដ្ឋានាទីនិ កិរ កាវេត្វា សាធុកំ រជ្ជំ
អនុសាសា”តិ អាហា។ កុមារោ អសុណាន្តោវិយ និសីទិ។ អថ នំ យោធា សីសេ
គហេត្វា, “សចេ រញ្ជោ អាណំ ករោសិ, ករ, នោ ចេ, ឯត្រូវ តេ សីសំ
ចាតេស្សមី”តិ ខត្តំ អញ្ញាហិ។ បរិចារកា ធុត្តា តាវទេវ ទិសាសុ បលាយីសុ។
កុមារោភិតោ សាសនំ សម្បជ្ជិច្ឆិ។ អថស្ស តេ តត្ថេវ អភិសេកំ កត្វា
សេតច្ឆត្តំ ឱស្សាបេត្វា “សម្មា រជ្ជំ អនុសាសាហី”តិ រញ្ជោ វុត្តំ យថាភូតវចនំ
និយ្យាតេត្វា យថាគតមគ្គមេវ បជិបដ្ឋិសុ។ ឥមមត្តំ អាវិករោន្តោ ភគវា
“បុរត្ថិមាយ ទិសាយា”តិ អាហា។

តត្រិទំ ឱបម្ពសំសន្ននំ - សមិទ្ធមហានគរំ វិយ ហិ និព្វាននគរំ ទដ្ឋព្ពំ,
សត្តរតនសមន្នាគតោ រាជា ចក្កវត្តិវិយ សត្តពោជ្ឈន្ត្រតនសមន្នាគតោ
ធម្មរាជា សម្មាសម្ពុទ្ធា, បច្ចន្តិមនគរំ វិយ សក្កាយនគរំ, តស្មី នគរេ
កូដរាជបុត្តោវិយ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ កូដចិត្តប្បាទោ, កូដរាជបុត្តស្ស ធុត្តហិ
បរិវារិតកាលោវិយ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ បញ្ចាហិ នីវរណោហិ សមដ្ឋិកាលោ, ទេ

សីលទូតាវិយ សមថកម្មជ្ជានព្វាវិបស្សនាកម្មជ្ជានព្វា, មហាយោជន សីសេ
គហិតកាលាវិយ ឧប្បន្នបឋមជ្ឈានសមាធិនា និច្ចលំ កត្វា
ចិត្តគ្គហិតកាលា, យោជន សីសេ គហិតមត្តេ ធុត្តានំ ទិសាសុ បលាយិត្វា
ទ្វីភារោវិយ បឋមជ្ឈានម្ហិ ឧប្បន្នមត្តេ នីវរណានំ ទ្វីភារោ, “ករិស្សមិ រញ្ជ្ជោ
សាសន”ន្តិ សម្មជិដ្ឋិតមត្តេ វិស្សជ្ជកាលាវិយ ឈានតោ វុដ្ឋិតកាលា,
អមច្ឆេន រញ្ជ្ជោ សាសនំ អាហេចិតកាលាវិយ សមាធិនា ចិត្តំ កម្មនិយំ កត្វា
វិបស្សនាកម្មជ្ជានស្ស វុឡិតកាលា, តត្ថេវស្ស តេហិ ទ្វីហិ ទ្វេតេហិ
កតាភិសេកស្ស សេតច្ឆត្តឧស្សបនំវិយ សមថវិបស្សនាកម្មជ្ជានំ និស្សយ
អរហត្តប្បត្តស្ស វិមុត្តិសេតច្ឆត្តស្សបនំ វេទិតព្ពំ។

នគរន្តិ ខោភិក្ខុ ឥមស្សេតំ ចាតុមហាភូតិកស្ស កាយស្ស
អធិវចនន្តិអាធិសុ បន ចាតុមហាភូតិកស្សាតិអាធិនំ បទានំ អត្តោ ហេដ្ឋា
វិត្តារិតោវ។ កេវលំ បន វិញ្ញាណារាជបុត្តស្ស និវាសជ្ជានត្តា ឯត្ត កាយោ
“នគរ”ន្តិ វុត្តោ, តស្សេវ ធារភូតត្តា ធរ អាយតនានិ “ធារានី”តិ, តេសុ ធារេសុ
និច្ចំ សុប្បតិដ្ឋិតត្តា សតិ “នោវារិកោ”តិ, កម្មជ្ជានំ អាចិត្តន្តេន ធម្មរាជេន
បេសិតត្តា សមថវិបស្សនា “សីលំ ទូតយុគ”ន្តិ។ ឯត្ត មហាយោជនាវិយ
សមថោ, បណ្ឌិតាមច្ឆោវិយ វិបស្សនា វេទិតព្ពំ។

មជ្ឈេ សិដ្ឋាជកោតិ នគរមជ្ឈេ សិដ្ឋាជកោ។ មហាភូតានន្តិ
ហធយវត្ថុស្ស និស្សយភូតានំ មហាភូតានំ។ វត្ថុបស្ស ហិ
បច្ចយទស្សនត្ថមេវេតំ ចតុមហាភូតគ្គហណំ កតំ។ នគរមជ្ឈេ បន សោ
រាជកុមារោវិយ សរីរមជ្ឈេ ហធយរូបសិដ្ឋាជកេ និសិដ្ឋោ
សមថវិបស្សនាទ្វេតេហិ អរហត្តាភិសេកេន អភិសិញ្ញាតព្ពោ
វិបស្សនាវិញ្ញាណារាជបុត្តោ ធម្មព្ពោ។ និព្វានំ បន យថាភូតសភាវំ អកុប្បំ

អធិការីតិ កត្វា យថាភូតំ វចនន្តំ វុត្តំ។ អរិយមគ្គោ បន យាទិសោវ
បុព្វភាគវិបស្សនាមគ្គោ, អយម្បិ អដ្ឋង្គសមន្មាគតត្តា តាទិសោយេវាតិ កត្វា
យថាគតមគ្គោតិ វុត្តោ។ ឥទំ តាវេត្ថ ធម្មទេសនត្ថំ អាកតាយ ឧបមាយ
សំសន្ននំ។

តស្សេវត្ថស្ស ចាកដីករណត្ថំ អាកតបក្ខេ បន ឥទំ សំសន្ននំ - ឯត្ថ ហិ
ធម្មារូបមា ធនស្សាយតនវសេន ទស្សនវិសុទ្ធិបត្តំ វិណាសវំ ទស្សេតុំ អាកតា,
នករសាមិឧបមា បញ្ចក្ខន្ធវសេន, សិដ្ឋាជក្ខបមា ចតុមហាភូតវសេន,
នករូបមា តេភូមកធម្មវសេន ទស្សនវិសុទ្ធិបត្តំ វិណាសវំ ទស្សេតុំ អាកតា។
សង្ខេបតោ បនិមស្មី សុត្ត ចតុសច្ចមេវ កថិតំ។ សកលេនបិ ហិ នករសម្ភារេន
ទុក្ខសច្ចមេវ កថិតំ, យថាភូតវចនេន និរោធសច្ចំ, យថាគតមគ្គេន មគ្គសច្ចំ,
ទុក្ខស្ស បន បភាវិកា តណ្ហា សមុទយសច្ចំ។ ទេសនាបរិយោសានេ
បញ្ញាបុច្ឆកោ ភិក្ខុ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋិតោតិ។

៩. វិណាបមសុត្តវណ្ណនា

២២៦. នវមេ យស្ស កស្សចិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុស្ស វា ភិក្ខុនិយា វាតិ ឥទំ សត្តា
យថា នាម មហាកុដ្ឋមិកោ មហន្តំ កសិកម្មំ កត្វា, និប្បន្នសស្សោ យវទ្ធាវេ
មណ្ឌាបំ កត្វា, ឧកតោសង្ឃស្ស ទានំ បវត្តេយ្យ។ កិញ្ញាបិ តេន
ឧកតោសង្ឃស្ស ទានំ បដ្ឋបិតំ, ទិសុ បន បរិសាសុ សន្តប្បិតាសុ សេសជនម្បិ
សន្តប្បេតិយេវ, ឯវមេវ ភកវា សមធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខេយ្យានិ ចារមិយោ
បូរេត្វា ពោធិមណ្ឌោ សព្វញ្ញតញ្ញាណំ អធិគន្ធា បវត្តិតវរធម្មចក្កោ
ជេតវនមហាវិហារេ និសិទ្ធា ភិក្ខុបរិសាយ ចេវ ភិក្ខុនិបរិសាយ ច
មហាធម្មយាគំ យជន្តោ វិណាបមសុត្តំ អារភិ។ តំ បេនេតំ កិញ្ញាបិ ទ្វេ បរិសា

សន្លាយ អារទ្ធី, ចតុន្ទម្បី បន បរិសានំ អវារិតំ។ តស្មា សព្វេហិបិ សោតព្ពព្ភោវ
សន្លាតព្ពព្ភា, បរិយោកាហិត្វា ចស្ស អត្ថរសោវិន្ទិតព្ពោតិ។

តត្ថ ឆន្ទោតិអាទីសុ ឆន្ទោ នាម បុព្វប្បត្តិកា ទុព្ពលតណ្ហា, សោ រញ្ជេតុំ ន
សក្កោតិ។ អបរាបរំ ឧប្បជ្ឈមាណ បន ពលវតណ្ហា រាគោ នាម, សោ រញ្ជេតុំ
សក្កោតិ។ ទណ្ឌាទានាទីនិ កាតុំ អសមត្ថោ បុព្វប្បត្តិកោ ទុព្ពលកោដោ
នោសោ នាម។ តានិ កាតុំ សមត្ថោ អបរាបរុប្បត្តិកោ ពលវកោដោ បដិយំ
នាម។ មោហោ បន មោហានសម្មាហានវសេន ឧប្បន្នំ អញ្ញាណំ។ ឯវមេត្ត
បញ្ចហិបិ បទេហិ តីណិ អកុសលមូលានិ គហិតានិ។ តេសុ គហិតេសុ សព្វេបិ
តម្កលកា កិលេសា គហិតាវ ហោន្តិ។ “ឆន្ទោ រាគោ”តិ វា បទទ្ធយេន
អជ្ឈលោភសហគតចិត្តប្បាទា, “នោសោ បដិយ”ត្តិ បទទ្ធយេន ទ្វេ
នោមនស្សសហគតចិត្តប្បាទា, មោហាបទេន លោភនោសវហិតា ទ្វេ
ឧទ្ធច្ចវិចិកិច្ឆាសហគតចិត្តប្បាទា គហិតាតិ។ ឯវំ សព្វេបិ ទ្វាទស ចិត្តប្បាទា
ទស្សិតាវ ហោន្តិ។

សកយោតិ កិលេសចោរានំ និវាសជ្ជានត្តា សកយោ។ សប្បដិកយោតិ
វេទពន្ធនាទីនំ ការណត្តា សប្បដិកយោ។ សកណ្តាកោតិ រាគាទីហិ
កណ្តាកេហិ សកណ្តាកោ។ សគហនោតិ រាគគហនាទីហិ សគហនោ។
ឧម្មុគ្គោតិ ទេវលោកំ វា មនុស្សលោកំ វា និព្វានំ វា គច្ឆន្តស្ស អមគ្គោ។
កុម្មុគ្គោតិ កុច្ឆិតជេតុច្ឆិតតជ្ជានគមនឯកបទិកមគ្គោវិយ
អចាយសម្មាបកត្តា កុម្មុគ្គោ។ ទុហិតិកោតិ ឯត្ថ ឥហិតីតិ ឥវិយនា, ទុក្ខា
ឥហិតិ ឯត្តាតិ, ទុហិតិកោ។ យស្មិញ្ចិ មគ្គេ មូលជលាទិខាទនីយំ វា សាយនីយំ
វា នត្តិ, តស្មី ឥវិយនា ទុក្ខា ហោតិ, ន សក្កា តំ បដិបទ្ធិត្វា ឥច្ឆិតជ្ជានំ គន្ធា
កិលេសមគ្គម្បី បដិបទ្ធិត្វា ន សក្កា សម្បត្តិកវំ គន្ធាត្តិ កិលេសមគ្គោ

ធុហិតិកោតិ វុត្តោ។ ធូហិតិកោតិបិ ចាថោ, ឯសេវត្តោ។

អសប្បវិសសេវិតោតិ កោកាលិកាធិហិ អសប្បវិសេហិ សេវិតោ។

តតោ ចិត្តំ និវារយេតិ តេហិ ចក្កុវិញ្ញេយ្យេហិ រូបេហិ តំ ធន្ទាធិវសេន
បវត្តចិត្តំ អសុភាវជ្ជនាធិហិ ឧបាយេហិ និវារយេ។ ចក្កុទ្ធាវស្មិត្តា ឥដ្ឋាវម្ពណោ
រាគេ ឧប្បន្នេ អសុភតោ អារជ្ជន្តស្ស ចិត្តំ និវត្តតិ, អនិដ្ឋាវម្ពណោ ទោសេ ឧប្បន្នេ
មេត្តតោ អារជ្ជន្តស្ស ចិត្តំ និវត្តតិ, មជ្ឈត្តាវម្ពណោ មោហេ ឧប្បន្នេ
ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆំ ករុវាសំ អារជ្ជន្តស្ស ចិត្តំ និវត្តតិ។ ឯវំ អសក្កោន្តេន បន
សត្តមហត្ថតំ ធម្មស្ស ស្វាភ្នាតតា សង្ឃស្ស សុប្បជិបត្តិ ច អារជ្ជិតញ្ចា។
សត្តមហត្ថតំ បច្ឆវេក្ខតោបិ ហិ ធម្មស្ស ស្វាភ្នាតតំ សង្ឃស្ស សុប្បជិបត្តិ
បច្ឆវេក្ខតោបិ ចិត្តំ និវត្តតិ។ តេន វុត្តំ “អសុភាវជ្ជនាធិហិ ឧបាយេហិ
និវារយេ”តិ។

កិដ្ឋន្តិ កិដ្ឋជ្ជានេ ឧប្បន្នសស្សំ។ សម្បន្នន្តិ បរិបុណ្ណំ សុនិប្បន្នំ។ កិដ្ឋានោតិ
សស្សខាធកោ។ ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ សម្បន្នកិដ្ឋវិយ បញ្ច កាមគុណា ធន្ទញ្ច,
កិដ្ឋានោ គោណោវិយ ក្ខេដចិត្តំ, កិដ្ឋាវក្ខស្ស បមាធកាលោវិយ ភិក្ខុនោ
ធនុ ទ្វារេសុ សតី បហាយ វិចរណកាលោ, កិដ្ឋាវក្ខស្ស បមាធមាគម្ម
គោណោន គហិតគព្ភស្ស កិដ្ឋស្ស ខាធិតត្តា សស្សសាមិនោ
សស្សជលានធិគមោវិយ ធន្ទារវក្ខកាយ សតិយាវិប្បវាសមាគម្ម
បញ្ចកាមគុណំ អស្សនេន្តេន ចិត្តេន កុសលបក្ខស្ស នាសិតត្តា ភិក្ខុនោ
សាមញ្ញជលានធិគមាភារោ វេទិតញ្ចោ។

ឧបរិយដាយន្តិ ទ្ធិន្នំ សិដ្ឋានំ អន្តរេ។ សុនិគ្គហិតំ និគ្គល្លោយ្យាតិ យដាយំ
បតិដ្ឋិតេ នាសារជ្ជុកេ សុដ្ឋនិគ្គហិតំ កត្វា និគ្គល្លោយ្យ។ ធន្ទានាតិ
មុត្តវសធិសេន ជ្វលធន្ទាកេន។ ឯវញ្ច សោ ភិក្ខុវេ គោណោតិ ឯវំ សោ

កិច្ចការក្នុងស្រុក បមាធម្មនាយ យស្មី យស្មី ខណៈ កិច្ចដំឡើងវិធានការ ហោតិ, តស៊ូ
តស៊ូ ខណៈ ឯកភាព តាមរយៈ ឱស្សនៈនៃ វិធានការ ឧបនិគ្រា
គោលណា។

ឯកភាព ខោតិ ឥតបិ សម្បជន្តកិច្ចមិ បញ្ច កាមគុណា ធម្មតា, កិច្ចនា
វិយ ក្នុងចិត្ត, កិច្ចការក្នុងស្រុក អប្បមាធាវិយ ឥតស្រុក កិច្ចនា ធម្មតា ធម្មតា
សតិយា អវិស្សជ្ជនំ, ធម្មតាវិយ សុត្តន្ត, គោលណា ស្រុក កិច្ចភិក្ខុកាល
ធម្មតា តាមរយៈ ចិត្តស្រុក ពហិមា បុគ្គលាម្មណាភិក្ខុកាល
អនមតតិយនេវ ធម្មតា ធម្មតា អសិវិស្វបម អនាគតកយាធិសុ តំ តំ សុត្ត
អារម្មណ៍ ចិត្តប្បធម្មស្រុក បុគ្គលាម្មណាតា ធម្មតា មូលកម្មជ្ជនេ ធម្មតា
វេទិតតំ។ តេនាហុ គោលណា -

“សុភាសិតំ សុត្តា មនោ បសីទតិ,
ធម្មតិ នំ បីតិសុខញ្ចវិន្ទតិ;
តទស្ស អារម្មណ៍ តិច្ឆត មនោ,
គោលណា កិច្ចនា ធម្មតា ធម្មតា” តិ។

ឧទុជិតតិ តិច្ឆតំ។ សុទុជិតតិ សុតិច្ឆតំ, សុទុជិតតិ អត្ថោ។ ឧទុ, សុទុតិ ឥទំ
បន ធម្មតា មត្តមេវ។ អត្ថតិ គោលណា ធម្មតា។ សត្តិជ្ជតិ ធម្មតា
បឋមជ្ឈានវសេន សត្តិជ្ជតិ, ធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា, តតិយជ្ឈានវសេន
ឯកោធិ ហោតិ, ធម្មតា ធម្មតា ធម្មតា សមាធិយតិ។ សត្តម្យី វា ឯតំ
បឋមជ្ឈានវសេន វេទិតតំ។ ឯត្រាតា ហិ សម្មាសម្ពុទ្ធន
សមជាតុរក្ខណា ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ ធម្មតា កតិច្ឆតំ។

រញ្ជ្រាវាតិ កស្សនិទេវ បច្ឆន្តរញ្ជ្រាវា។ សទ្ធិសុណោយ្យាតិ បច្ឆសកាលេ
បពុទ្ធា កុសលេនវីណាវាទកេន វាទិយមាឆាយ មជ្ជសទ្ធិសុណោយ្យ។
រជនីយោតិអាទិសុ ចិត្តំ រញ្ជ្រាវាតិ រជនីយោ។ កាមេតត្ថតាយ កមនីយោ។ ចិត្តំ
មនយតិ មននីយោ។ ចិត្តំ មុច្ឆិតំ វិយ ករណតោ មុច្ឆិយតិ មុច្ឆនីយោ។
អាពាទិត្វាវិយ គហណតោ ពន្ធិតិ ពន្ធិនីយោ។ អលំ មេ, កោតិ វីណាយ
សណ្ឋានំ ទិស្វា តំ អនិច្ឆន្តោ វេទមាហា។ ឧបធារណោតិ វេជ្ជកេ។ កោណាត្តិ
ចតុរស្សំ សារទណ្ឌកំ។

សោ តំ វីណាត្តិ សោ រាជា “អាហារេនំ វីណំ, អហមស្សា សទ្ធិ បសិស្សាមី” តិ
តំ វីណំ គហេត្វា។ ទសដា វាតិអាទិសុ បឋមំ តាវ ទសដា ជាលេយ្យ, អថស្សា
សទ្ធិ អបស្សន្តោ សតដា ជាលេយ្យ, តថាបិ អបស្សន្តោ សកលិកំ សកលិកំ
ករេយ្យ, តថាបិ អបស្សន្តោ “សកលិកា ឈាយិស្សន្តិ, សន្តោ បន និក្ខមិត្វា
បលាយិស្សតិ, តទា នំ បស្សិស្សាមី” តិ អគ្គិនា ឧហេយ្យ។ តថាបិ អបស្សន្តោ
“សល្លហុកានិ មសិប្ពណានិ វាតេន ភស្សិស្សន្តិ, សន្តោ សារធជញ្ញំ វិយ
ចាទម្ភលេ បតិស្សតិ, តទា នំ បស្សិស្សាមី” តិ មហាវាតេ វា ឱដុនេយ្យ។ តថាបិ
អបស្សន្តោ “មសិប្ពណានិ យថោទកំ គមិស្សន្តិ, សន្តោ បន ចារំ គច្ឆន្តោ
បុរិសោ វិយ និក្ខមិត្វា តវិស្សតិ, តទា នំ បស្សិស្សាមី” តិ នទិយា វា
សីមសោតាយ បវាហេយ្យ។

ឯវំ វេទេយ្យាតិ សព្វេហិមិមេហិ ឧទាយេហិ អបស្សន្តោ តេ មនុស្សេ ឯវំ
វេទេយ្យ។ អសតី កិរាយន្តិ អសតី កិរ អយំ វីណា, លាមិកាតិ អត្ថោ។
អសតីតិ លាមកាធិវេទនមេតំ។ យថាហា -

“អសា លោកិត្តិយោ នាម, វេលា តាសំ នវិជ្ជតិ;
សាវត្ថា ច បគត្តា ច, សិទ្ធិ សព្វយសោ យថា” តិ។ (ជា. ១.១.៦១);

យថេវំ យំកិញ្ចីវីណាឆាមាតិ ន កេវលញ្ចវីណាយេវ លាមិកា, យថេវ
បន អយំ វីណាឆាម, ឯវំ យំកិញ្ចី អញ្ញម្បិ តន្ត្រីពង្សំ, សព្វំ តំ លាមកមេវាតិ
អត្តោ។ ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ វីណាវិយ បញ្ចក្ខន្ធា ទដ្ឋញ្ញា, រាជាវិយ
យោគាវចរោ។ យថា សោ រាជា តំ វីណំ ទសនា ជាលនតោ បដ្ឋាយ វិចិនន្តោ
សន្នំ អធិស្វា វីណាយ អនត្តិកោ ហោតិ, ឯវំ យោគាវចរោ បញ្ចក្ខន្ធន្តេ
សម្មសន្តោ អហន្តិ វា មមន្តិ វា គហេតព្វំ អបស្សន្តោ ខន្ធហិ អនត្តិកោ ហោតិ។
តេនស្ស តំ ខន្ធសម្មសនំ ទស្សន្តោ រូបំ សមន្តេសតិ យាវតា រូបស្ស
គតីតិអាធិមាហ។

តត្ថ សមន្តេសតីតិ បរិយេសតិ។ យាវតា រូបស្ស គតីតិ យត្តកា រូបស្ស
គតិ។ តត្ថ គតីតិ គតិគតិ, សញ្ញាតិគតិ, សលក្ខណាគតិ, វិភវគតិ,
ភេទគតីតិ បញ្ចវិធា ហោន្តិ។ តត្ថ ឥទំ រូបំ នាម ហេដ្ឋា អវិចិបរិយន្តំ កត្វា ឧបរិ
អកនិជ្ឈព្រហ្មលោកំ អន្តោ កត្វា ឯត្ថន្តរេ សំសរតិ វត្ថុតិ, អយមស្ស គតិគតិ
នាម។

អយំ បន កាយោ នេវ បទុមគព្ភេ, ន បុណ្ណាវី កនិលុប្បលាធិសុ សញ្ញាយតិ,
អាមាសយបក្កាសយានំ បន អន្តរេ ពហាលន្ធការេ ទុគ្គន្ធបវនិចរិតេ
បរមជេតុន្នេ ឱកាសេ បូតិមច្ឆាធិសុ កិមិ វិយ សញ្ញាយតិ, អយំ រូបស្ស
សញ្ញាតិគតិ នាម។

ឡើយ បន រូបស្ស លក្ខណំ, “រុប្បតីតិ ខោ, ភិក្ខុវេ, តស្មា រូប”ន្តិ (សំ. និ.
៣.៧៩) ឯវំ វុត្ថ រុប្បនសន្នាតំ បច្ចត្ថលក្ខណញ្ចា អនិច្ឆាធិភេទំ
សាមញ្ញលក្ខណញ្ចា, អយមស្ស សលក្ខណាគតិ នាម។

“គតិ មិគានំ បវនំ, អាគាសោ បក្ខិនំ គតិ;

វិភវោ គតិ ធម្មានំ, និព្វានំ អរហតោ គតី"តិ។ (បរិ. ៣៣៩) -

ឯវំ វុត្តោ រូបស្ស អភាវោ វិភវគតិ ឆាម។ យោ បនស្ស ភេនោ, អយំ ភេនគតិ
ឆាម។ វេទនាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ កេវលញ្ចេត្ត ឧបរិ យាវ ភវគ្គា តេសំ
សញ្ញាតិគតិ, សលក្ខណគតិយញ្ច
វេទយិតសញ្ញាននអភិសម្ពុរណាវិជាននវសេន បច្ចុត្តលក្ខណំ វេទិតព្ពំ។

តម្បី តស្ស នហោតីតិ យទេតំ រូបាទិសុ អហន្តិ វា មមន្តិ វា អស្មីតិ វា ឯវំ
និទ្ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋិតណ្ហាមាណគ្គាហត្ថយំ, តម្បី តស្ស ជីណាសវស្ស នហោតីតិ
យថានុសន្និធាវ សុត្តាគតំ។ តេន វុត្តំ មហាអដ្ឋកថាយំ -

“អាទិម្ហិ សីលំ កថិតំ, មជ្ឈេ សមាធិការីនា;
បរិយោសានេ ច និព្វានំ, ឯសាវីណោបមា កថា”តិ។

១០. ធម្មណាកោបមសុត្តវណ្ណាធា

២៤៧. ទសមេ អរុគត្តោតិ វណាសវីរោ។ តេសំយេវ អរូនំ បក្កត្តា
បក្កគត្តោ។ សរវនន្តិ កណ្ណាវនំ។ ឯវមេវ ខោតិ អរុគត្តោ បុរិសោវិយ
ទុស្សីលបុគ្គលោ វេទិតញ្ចោ។ តស្ស កុសកណ្ណាកេហិ វិទូស្ស សរបត្តេហិ ច
អសិធារូបមេហិ វិលិខិតគត្តស្ស ភិយ្យោសោមត្តាយ ទុក្ខនោមនស្សំ វិយ តត្ថ
តត្ថ សព្វាប្បចារីហិ “អយំ សោ ឥមេសញ្ច ឥមេសញ្ច កម្មានំ ការកោ”តិ
វុច្ចមានស្ស ឧប្បជ្ឈនទុក្ខំ វេទិតព្ពំ។

លភតិ វត្តាវន្តិ លភតិ ចោទកំ។ ឯវំការីតិ ឯវរូបានំ វេជ្ជកម្មទូតកម្មាទីនំ
ការកោ។ ឯវំសមាចារោតិ វិធជា គោចរាធិវសេន ឯវរូបគោចរោ។

អសុចិត្តាមកណ្តាកោតិ អសុទ្ធផ្នេន អសុចិ, កាមវាសីនំវិជ្ជនដ្ឋេន
កណ្តាកោតិ កាមកណ្តាកោ។

បក្ខិន្តិ ហត្ថិសោណ្ឌាសកុណំ។ ឌីស្សន្នេយ្យាតិ វិស្សន្នេយ្យ។ អាវិញ្ញេយ្យន្តិ
អាគឡេយ្យំ។ បវេក្ខាមីតិ បរិសិស្សាមិ។ អាកាសំ ឧស្សាមីតិ អាកាសំ
ឧប្បតិស្សាមិ។

ឯតេសុ បន អហិ “គោគេហិ មណ្ឌលំ ពន្ធិត្វា សុបិស្សាមី” តិ វម្មិកំ
បរិសិគុកាមោ ហោតិ។ សុសុមារោ “ទូរេ ពិលំ បរិសិគុ ធិបជ្ជិស្សាមី” តិ ឧទកំ
បរិសិគុកាមោ ហោតិ។ បក្ខិ “អជជាកាសេ សុខំវិចរិស្សាមី” តិ អាកាសំ
ឧតុកាមោ ហោតិ។ កុក្ករោ “ឧទ្ធនដ្ឋានេ ធារិកំ ព្យហិត្វា ឧសុមំ គណ្តាឆ្នោ
ធិបជ្ជិស្សាមី” តិ កាមំ បរិសិគុកាមោ ហោតិ។ សិដ្ឋាលោ “មនុស្សមំសំ ខាធិត្វា
បិដ្ឋិ បសារេត្វា សយិស្សាមី” តិ អាមកសុសានំ បរិសិគុកាមោ ហោតិ។
មក្កដោ “ឧច្ឆេ រុក្ខេ អភិរុហិត្វា ធិសាធិសំ បក្ខិន្តិស្សាមី” តិ វនំ បរិសិគុកាមោ
ហោតិ។

អនុវិជាយេយ្យន្តិ អនុគច្ឆេយ្យំ, អនុវិជេយេយ្យន្តិបិ ចាហោ, អនុវិជានំ
អាបន្នេយ្យន្តិ អត្តោ។ យត្ថ សោ យាតិ, តត្ថេវ គច្ឆេយ្យន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឯវមេវាតិ
ឯត្ថ ធន ចាលាការីយ ឆាយតនានិ ធន្នតានិ, ធន្នរដ្ឋរិយ តណ្ហា, មជ្ឈេ គណ្ហា
រិយ អវិជ្ជា។ យស្មី យស្មី ទ្វារេ អារម្មណំ ពលរំ ហោតិ, តំ តំ អាយតនំ តស្មី
តស្មី អារម្មណោ អាវិញ្ញាតិ។

ឥមំ បន ឧបមំ ភគវា សិក្ខកេន វា អាហារេយ្យ អាយតនានំ វា
នានត្ថនស្សនវសេន។ តត្ថ សិក្ខកេន តាវ វិសុំ អប្បនាគិច្ចំ នត្ថិ,
ចាឡិយំយេវ អប្បតា។ អាយតនានំ នានត្ថនស្សនេន បន អយំ អប្បនា - អហិ

នាមេស ពហិ សិត្តសម្មជេ ហ្មឺនេ នាភិរមតិ,
សង្ការដ្ឋានតិណបណ្ណាគហនវម្មិកានិយេវ បន បរិសិទ្ធា និបន្នកាលេ
អភិរមតិ, ឯកគ្គតំ អាបជ្ជតិ។ ឯវមេវ ចក្កុបេតំ វិសមជ្ឈាសយំ, មជ្ឈាសុ
សុវណ្ណាភិក្ខុអាធិសុ នាភិរមតិ, ឌីលោកេតុម្បី នឥច្ឆតិ,
រូបចិត្តបុប្ផលតាធិវិចិត្តសុយេវ បន អភិរមតិ។ តាធិសេសុ ហិ ហ្មឺនេសុ ចក្កុម្ហិ
អប្បហោរេន្ត មុខម្បីវិវិទ្ធា ឌីលោកេតុកាមោ ហោតិ។

សុសុមារោបិ ពហិ និក្ខន្តោ គហេតត្ថំ ន បស្សតិ, អក្ខិ និមិលេត្វា ចរតិ។
យទា បន ព្យាមសតមត្ថំ ឧទកំ ឌីកាហិទ្ធា ពិលំ បរិសិទ្ធា និបន្នោ ហោតិ, តទា
តស្ស ចិត្តំ ឯកគ្គំ ហោតិ, សុខំ សុបតិ។ ឯវមេវ សោតម្យេតំ ពិលជ្ឈាសយំ
អាភាសសន្និស្សិតំ, កណ្ណាច្ឆិទ្ធកូបកេយេវ អជ្ឈាសយំ ករោតិ,
កណ្ណាច្ឆិទ្ធាកាសោយេវ តស្ស សទ្ធសវនេ បច្ចយោ ហោតិ។ អជជាគាសោបិ
វដ្តតិយេវ។ អន្តោលេណស្មិញ្ចិ សជ្ឈាយេ កយិរមាទេ ន លេណាច្ឆនំ ភិក្ខុត្វា
សន្តោ ពហិ និក្ខមតិ, ធូរវាតចាននិទ្ទេហិ បន និក្ខមិត្វា ធាតុបរម្យរា យដ្ឋេន្តោ
អាគន្ធា សោតបសាទំ យដ្ឋេតិ។ អថ តស្មី កាលេ “អសុកំ នាម សជ្ឈាយតី” តិ
លេណាបិដ្ឋេ និសិដ្ឋា ជានន្តិ។

ឯវំ សន្តេ សម្បត្តកោចរតា ហោតិ, កី បនេតំ សម្បត្តកោចរន្តិ? អាម
សម្បត្តកោចរំ។ យទិ ឯវំ ទូរេ ភេរិអាធិសុ វជ្ជមាទេសុ “ទូរេ សន្តោ” តិ ជាននំ ន
ភវេយ្យាតិ។ នោ ន ភវតិ។ សោតបសាទស្មិញ្ចិ យដ្ឋិតេ “ទូរេ សន្តោ, អាសន្តេ
សន្តោ, បរតីរេ ឌីរិមតីរេ” តិ តថា តថា ជាននាការោ ហោតិ, ធម្មតា ឯសាតិ។
កី ឯតាយ ធម្មតាយ? យតោ យតោ និទ្ធី, តតោ តតោ សវនំ ហោតិ
ចន្ទិមស្សិរិយាធិនំ ទស្សនំ វិយាតិ អសម្បត្តកោចរមេវេតំ។

បក្ខីបិ រុក្ខោ វា ភូមិយំ វា ន រមតិ។ យនា បន ឯកំ វា ទ្វេ វា លេខ្ខានតេ
អតិក្កម្ម អជជាកាសំ បក្ខុន្តោ ហោតិ, តនា ឯកគ្គចិត្តតំ អាបជ្ជតិ។ ឯវមេវ
យានម្បិ អាភាសជ្ឈាសយំ វាតូបនិស្សយគន្ធកោចរំ។ តថា ហិ គាវោ នវុដ្ឋេ
នេវេ ភូមិ យាយិទ្ធា យាយិទ្ធា អាភាសាភិមុខោ ហុទ្ធា វាតំ អាកឡន្តិ។
អង្គុលីហិ គន្ធិបិណ្ឌំ គហេត្វាបិ ច ឧបសិដ្ឋនកាលេ វាតំ អនាកឡន្តោ នេវ
តស្ស គន្ធិ ជានាតិ។

កុក្ករោបិ ពហិ ចរន្តោ ខេមជ្ឈានំ ន បស្សតិ, លេខ្ខនណ្ឌាទីហិ ឧបទុតោ
ហោតិ។ អន្តោកាមំ បរិសិទ្ធា ឧទ្ធអជ្ជានេ នារិកំ ព្យហិត្វា និបន្នស្ស បនស្ស
ជាសុ ហោតិ។ ឯវមេវ ជីវាបិ កាមជ្ឈាសយា អាចោសន្និស្សិតរសារម្ពណា។
តថា ហិ តិយាមរត្តិ សមណធម្មំ កត្វាបិ ចាតោវ បត្តចីវរមាធាយ កាមំ
បរិសិតព្ពំ ហោតិ។ សុក្ខខាទនីយស្ស ច ន សក្កា ខេឡេន អតេមិតស្ស រសំ
ជានិតុំ។

សិដ្ឋាលោបិ ពហិ ចរន្តោ រតី នវិន្ទតិ, អាមកសុសានេ មនុស្សមំសំ ខាទិត្វា
និបន្នស្សេវ បនស្ស ជាសុ ហោតិ។ ឯវមេវ កាយោបិ ឧទាទិណ្ឌាកជ្ឈាសយោ
បថវិសន្និស្សិតដោជ្ជព្តារម្ពណា។ តថា ហិ អញ្ចំ ឧទាទិណ្ឌាកំ អលភមាណ
សត្តា អត្តនោវ ហត្ថតលេ សីសំ កត្វា និបជ្ជន្តិ។ អជ្ឈត្តិកពាហិរា ចស្ស បថវិ
អារម្មណគ្គហាលោ បច្ចយោ ហោតិ។ សុសន្តតស្សាបិ ហិ សយនស្ស
ហេដ្ឋាបិតានម្បិ វា ជលកានំ ន សក្កា អនិសីទន្តេន វា អនុប្បិឡន្តេន វា
ថទ្ធមុទុកាវោ ជានិតុន្តិ អជ្ឈត្តិកពាហិរា បថវិ ឯតស្ស ដោជ្ជព្តាជានេ បច្ចយោ
ហោតិ។

មក្កដោបិ ភូមិយំ វិចរន្តោ នាភិរមតិ, ហត្ថសតុព្ពេធំ បនស្ស រុក្ខំ អារុយ្ហ
វិជបបិដ្ឋេ និសីទិត្វា ទិសាវិទិសា ឡិលោកេន្តស្សេវ ជាសុកោ ហោតិ។ ឯវ

មនោបិ នាធន្យាសយោ ភវន្តបច្ឆយោ, ទិដ្ឋបុព្វេបិ នាធារម្មណ្យាសយំ
ករោតិយេវ មូលភវន្តំ បនស្ស បច្ឆយោ ហោតីតិ អយមេត្ថ សន្នេហោ, វិត្តារេន
បន អាយតនានំ នាធន្តំ វិសុទ្ធិមគ្គ អាយតននិទ្ទេសេ វុត្តមេវ។

តំ ចក្ខុ នាវិញ្ញាតីតិ តណ្ហារដ្ឋកានំ អាយតនចារាណកានំ
កាយគតាសតិថម្កេ ពន្ធានំ និព្វិសេវនភារំ អាបន្នត្តា នាកឡតីតិ ឥមស្មី សុត្ត
បុព្វភាគវិបស្សនាវ កថិតា។

១១. យវកលាបិសុត្តវណ្ណនា

២៤៨. ឯកាទសមេ យវកលាបិ តិ លាយិត្វា វេបិតយវបុញ្ញោ។
ព្យាភន្តីហត្ថាតិ កាជហត្ថា។ ធម្មា ព្យាភន្តីហិ ហនេយ្យន្តិ ធម្មា
បុដុលកាជទណ្ហាកេហិ ចោដេយ្យំ។ សត្តមោតិ តេសុ ធនុ ជនេសុ យវ
ចោដេត្វា បសិព្ពកេ បូរេត្វា អាធាយ គតេសុ អញ្ញោ សត្តមោ អាគន្ធម្មយ្យ។
សុហតតរា អស្សាតិ យំ តត្ថ អវសិដ្ឋំ អត្ថិ ភុសបលាបមត្តម្មិ, តស្ស
គហរាត្ថំ សុដ្ឋតំ ហតា។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ចតុមហាបថោវិយ ធម អាយតនានិ ទដ្ឋព្ពានិ,
ចតុមហាបថេ និក្ខិត្តយវកលាបិ វិយ សត្តោ, ធម ព្យាភន្តីយោវិយ
ឥដ្ឋានិដ្ឋមជ្ឈត្តវសេន អដ្ឋាវស អារម្មណានិ, សត្តមា ព្យាភន្តីវិយ ភវបត្តនា
កិលេសា។ យថា ចតុមហាបថេ វេបិតា យវកលាបិ ធម្មា ព្យាភន្តីហិ ហញ្ញាតិ,
ឯវមិមេ សត្តា អដ្ឋាវសហិ អារម្មណទណ្ហាកេហិ ធនុ អាយតនេសុ ហញ្ញានិ។
យថា សត្តមេន សុហតតរា ហោន្តិ, ឯវ សត្តា ភវបត្តនកិលេសេហិ
សុហតតរា ហោន្តិ ភវេមូលកំ ទុក្ខំ អនុភវមាណ។

ឥន្ទានិ នេសំ តំ ភវបត្តនកិលេសំ ទស្សេតុំ ភូតបុព្វំ, ភិក្ខុវេទិអាទិមាហ។
តត្រាតិ សុធម្មាយំ ភុម្មំ, សុធម្មាយ ទេវសភាយ ធាវេទិ អត្ថោ។ ធម្មិកា ខោ
ទេវាទិ ធម្មិកា ឯតេ ទេវា នាម, យេហិ មាទិសំ អសុរាធិបតី គហេត្វា មយ្ហំ
ភេទនមត្តម្យំ ន កតត្ថិ សន្ធាយ វេទិតិ។ អធម្មិកា ទេវាទិ អធម្មិកា ឯតេ ទេវា
នាម, យេ មាទិសំ អសុរាធិបតី នវគ្គេស្វករំ វិយ កណ្ណបញ្ចមេហិ ពន្ធនេហិ
ពន្ធានិសីទាបេន្តិ។ ឯវំ សុខុមំ ខោ, ភិក្ខុវេ, វេបចិត្តិពន្ធនត្ថិ តំ កិរ
បទុមនាឡិសុត្តំ វិយ មក្កជជាលសុត្តំ វិយ ច សុខុមំ ហោតិ, ធម្មំ បន នេវ
វាសិយា ន ជរសុនា សក្កា។ យស្មា បន ចិត្តេនេវ ពជ្ឈតិ, ចិត្តេន មុច្ចតិ, តស្មា
“វេបចិត្តិពន្ធន” ត្ថិ វុត្ថំ។

តតោ សុខុមតរំ មារពន្ធនត្ថិ កិលេសពន្ធនំ បនេសំ តតោបិ សុខុមតរំ, នេវ
ចក្ខុស្ស អាចារ្យំ គច្ឆតិ, ន ភវិយាបថំ និវារេតិ។ តេន ហិ ពន្ធា សត្តា
បថវិតលេបិ អាគាសេបិ យោជនសតម្យំ យោជនសហស្សម្យំ គច្ឆន្តិបិ
អាគច្ឆន្តិបិ។ ធិដ្ឋមាទំ បនេតំ ញ្ញាណេនេវ ធិដ្ឋតិ, ន អញ្ញេនាតិ “ញ្ញាណមោក្ខំ
ពន្ធន” ត្ថិបិ វុច្ចតិ។

មញ្ញមាទោតិ តណ្ហាទិដ្ឋិមាទាទំ វសេន ខន្ធេ មញ្ញេន្តោ។ ពន្ធា មារស្សាតិ
មារពន្ធនេន ពន្ធា។ ករណាត្ថេ វា ឯតំ សាមិវចនំ, កិលេសមារេន ពន្ធាតិ
អត្ថោ។ មុត្តោ ចាបិមតោតិ មារស្ស ពន្ធនេន មុត្តោ។ ករណាត្ថេយេវ វា ឥទំ
សាមិវចនំ, ចាបិមតា កិលេសពន្ធនេន មុត្តោតិ អត្ថោ។

អស្មីតិ បទេន តណ្ហាមញ្ញតំ វុត្ថំ។ អយមហស្មីតិ ធិដ្ឋមញ្ញតំ។ ភវិស្សន្តិ
សស្សតវសេន ធិដ្ឋមញ្ញតមេវ។ ន ភវិស្សន្តិ ឧច្ឆេទវសេន។ វុប្បិទិអាទិទិ
សស្សតស្សេវ បភេទទីបនាទិ។ តស្មាតិ យស្មា មញ្ញតំ អាពាធំ
អត្ថោទោសនិកន្តនវសេន រោគោ ចេវ តណ្ហា ច សល្លញ្ច, តស្មា។

ឥញ្ញាតន្ត្រីអាទិនិយស្មា ឥមេហិ កិលេសេហិ សត្តា ឥញ្ញាត្តិ ចេវ ជន្មន្តិ ច បបញ្ចតា
ច ហោត្តិ បមត្តាការបត្តា, តស្មា តេសំ អាការទស្សនត្ថំ វុត្តានិ។

មានគតវារេ បន មានស្ស គតំ មានគតំ, មានបវត្តិតិ អត្តោ។ មាណោយេវ
មានគតំ គូជគតំ មុត្តគតំ វិយ។ តត្ថ អស្មីតិ ឥទំ តណ្ហាយ
សម្មយុត្តមានវសេន វុត្តំ។ អយមហាមស្មីតិ ទិដ្ឋិវសេន។ ននុ ច ទិដ្ឋិសម្មយុត្តោ
នាម មាណោ នត្តិតិ? អាម នត្តិ, មានស្ស បន អប្បហិនត្តា ទិដ្ឋិ នាម ហោតិ។
មានមូលកំ ទិដ្ឋិ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។

អាសីវិសវត្តោ។

ចតុត្តោ បណ្ណាសកោ។

សឡាយតនសំយុត្តវណ្ណានា ទិដ្ឋិតា។

២. វេទនាសំយុត្តំ

១. សតាថាវត្តោ

១. សមាធិសុត្តវណ្ណានា

២៤៩. វេទនាសំយុត្តោ សតាថាវគ្គស្ស បឋមេ សមាហិតោតិ ឧបចារេន វា
អប្បនាយ វា សមាហិតោ។ វេទនា ច បជាធាតីតិ វេទនា ទុក្ខសច្ចវសេន
បជាធាតិ។ វេទនានញ្ច សម្ពវន្តិ តាសំយេវ សម្ពវំ សមុទយសច្ចវសេន
បជាធាតិ។ យត្ថ ចេតាតិ យត្ថេតា វេទនា និវុដ្ឋន្តិ, តំ និព្វានំ និរោធសច្ចវសេន
បជាធាតិ។ ឧយកាមិនន្តិ តាសំយេវ វេទនានំ ឧយកាមិនំ មគ្គំ មគ្គសច្ចវសេន
បជាធាតិ។ និច្ឆាតោ បរិនិព្វតោតិ និត្តណ្ណោ ហុត្វា កិលេសបរិនិព្វានេន

បរិនិព្វានតោ។ ឯវមេត្ត សុត្ត សម្មសនទារវេទនា កថិតា។ គាថាសុ ធ្វើហិ បទេហិ
សមចរិបស្សនា កថិតា, សេសេហិ ចតុស្កន្ធិ កថិតំ។ ឯវមេត្ត សត្តសង្កាហិកោ
ចតុក្កមកធម្មបរិច្ឆេទោ វុត្តោ។

២. សុខសុត្តវណ្ណានា

២៥០. ធុតិយេ អនុក្ខមសុខំ សហាតិ អនុក្ខមសុខញ្ច សុខធុត្តេហិ សហ។
អជ្ឈត្តញ្ច ពហិទ្ធា ចាតិ អត្តនោ ច បរស្ស ច។ មោសធម្មន្តិ នស្សនសភាវំ។
បលោកិនន្តិ បលុជ្ជនកំ ភិជ្ជនសភាវំ។ ដុស្ស ដុស្ស វយំ បស្សន្តិ ញ្ញាណោ
ដុសិត្វា ដុសិត្វា វយំ បស្សន្តោ។ ឯវំ តត្ថ វិវជ្ជតីតិ ឯវំ តាសុ វេទនាសុ វិវជ្ជតិ។
ឥធាបិ សុត្ត សម្មសនទារវេទនា កថិតា, គាថាសុ ញ្ញាណដុសនំ។

៣. បហានសុត្តវណ្ណានា

២៥១. តតិយេ អច្ឆេន្តិ តណ្ហាន្តិ សត្តម្យិ តណ្ហាំ ធិន្តិ សមុច្ឆិន្តិ។ វិវត្តយិ
សំយោជនន្តិ ធនវិធម្មិ សំយោជនំ បរិវត្តយិ និម្មលកមកាសិ។ សម្មាតិ
ហេតុនា ការណោ។ មាណាភិសមយាតិ មាណស្ស ធនស្សនាភិសមយា,
បហានាភិសមយា ច។ អរហត្តមគ្គោ ហិ កិច្ចវសេន មាណំ សម្មស្សតិ,
អយមស្ស ធនស្សនាភិសមយោ។ តេន ធិដ្ឋោ បន សោ តាវនេវ បហីយតិ,
ធិដ្ឋវិសេន ធិដ្ឋសត្តានំ ជីវិតំ វិយ។ អយមស្ស បហានាភិសមយោ។

អន្តមកាសិ ធុត្តស្សាតិ ឯវំ អរហត្តមគ្គេន មាណស្ស ធិដ្ឋត្តា ច បហីនត្តា ច
យេ ឥមេ “កាយពន្ធនស្ស អន្តោ ជីវតិ (ចូឡ្យវ. ២៧៨) ហរិតន្តំ វា”តិ (ម. និ.
១.៣០៤) ឯវំ វុត្តអន្តមមរិយាទន្តោ ច, “អន្តមិទំ, ភិក្ខុវេ, ជីវិកាន”ន្តិ (ឥតិវុ. ៩១;
សំ. និ. ៣.៨០) ឯវំ វុត្តលាមកន្តោ ច, “សក្កាយោ ឯកោ អន្តោ”តិ (អ. និ. ៦.៦១;
ចូឡ្យនិ. តិស្សមេត្តយ្យមាណាវបុច្ឆានិទ្ទេស ១១) ឯវំ វុត្តកោដ្ឋាសន្តោ ច,

“ឯសេវន្តោ ទុក្ខស្ស សត្តបច្ចយសង្ខយា” តិ (សំ និ. ២.៥០; ២.៤.៧០; ឧទា. ៧០) ឯវំ
វុត្តកោជន្តោ ចាតិ ចត្តារោ អន្តោ, តេសុ សត្តស្សេវ វុត្តទុក្ខស្ស អនុំ
ចតុត្តកោជិសង្ខាតំ អន្តមកាសិ, បរិច្ឆេទំ បរិវដ្តមំ អកាសិ,
អន្តិមសមុស្សយមត្តាវសេសំ ទុក្ខមកាសីតិ វុត្តំ ហោតិ។

សម្បជញ្ញំ នវិញ្ញាតីតិ សម្បជញ្ញំ ន ជហតិ។ សង្ខំនោបេតីតិ រត្តោ ទុដ្ឋោ
មូឡោតិ បញ្ញត្តិ ន ឧបេតិ, តំ បញ្ញត្តិ បហាយ ធិណាសវោ នាម ហោតីតិ
អត្តោ។ ឥមស្មី សុត្ត អារម្មណានុសយោ កថិតោ។

៤. ចាតាលសុត្តវណ្ណនា

២៥២. ចតុត្ថ ចាតាលោតិ ចាតស្ស អលំ បរិយត្តោ, នត្តិ ឯត្ថ បតិជ្ជាតិ
ចាតាលោ។ អសន្តំ អវិជ្ជមានន្តិ អសម្ពុតត្តំ អបញ្ញាយមានត្តំ។ ឯវំ វាចំ
ភាសតីតិ អត្តិ មហាសមុទ្ទេ ចាតាលោតិ ឯវំ វាចំ។ សោ ហិ យំ តំ ពលវាមុទំ
មហាសមុទ្ទស្ស ឧទកំ វេកេន បក្ខន្ធិត្វា ចក្កវាឡំ វា សិនេរុំ វា អាហាជ្ជ
យោជនទ្ធិយោជននសយោជនប្បមាណម្បិ ឧត្តន្ទា បុន មហាសមុទ្ទេ បតតិ,
យស្ស បតិភជ្ជានេ មហានរកបចាតោវិយ ហោតិ, យំ លោកេ ពលវាមុទន្តិ
វុច្ឆតិ។ តំ សន្ធាយ ឯវំ វេទតិ។

យស្មា បន តត្ថ តថាវុចានំ មច្ឆកច្ឆបទេវនានវានំ បតិជ្ជាបិ ហោតិ
សុខនិវាសោបិ, តស្មា អសន្តំ អវិជ្ជមានំ តំ តំ វាចំ ភាសតិ នាម។ យស្មា បន
សត្តបុព្វដ្ឋនា សារីរិកាយ ទុក្ខវេទនាយ បតិជ្ជាតុំ ន សក្កោន្តិ, តស្មា ចាតស្ស
អលន្តិ អត្តេន អយមេវ ចាតាលោតិ ឧស្សេន្តោ សារីរិកានំ ទោ ឯតំ
ភិក្ខុវេតិអាទិមាហ។

ចាតាលេ ន បច្ចុជ្ជាសីតិ ចាតាលស្មី ន បតិជ្ជាសិ។ កាធន្តិ បតិជ្ជំ។
អក្កន្តតិ អនិព្វន្ធវិប្បលាបំ វិលបន្តោ កន្តតិ។ ទុព្ពលោតិ ទុព្ពលព្រាណោ។
អប្បថាមកោតិ ព្រាណថាមស្ស បរិត្តតាយ បរិត្តថាមកោ។ ឥមស្មី សុត្ត
អរិយសារកោតិ សោតាបន្នោ។ សោតាបន្នោ ហិ ឯត្ថ ធុរំ, ពលវិបស្សកោ ន
តិក្ខុពុទ្ធិ ឧប្បន្នំ វេទនំ អននុវត្តិត្វា បតិជ្ជាតុំ សមត្តោ យោគាវចរោបិ វដ្តតិ។

៥. ទដ្ឋញ្ញសុត្តវណ្ណា

២៥៣. បញ្ចមេ ទុក្ខតោ ទដ្ឋញ្ញតិ វិបរិណាមនវសេន ទុក្ខតោ ទដ្ឋញ្ញា។
សល្លតោតិ ទុក្ខាបនិធិវិជ្ឈនជ្ជន សល្លតិ ទដ្ឋញ្ញា។ អនិច្ចតោតិ អទុក្ខមសុខា
ហុត្វា អភាវការេន អនិច្ចតោ ទដ្ឋញ្ញា។ អន្ធាតិ អន្ធិស។ សន្តន្តិ សន្តសការំ។

៦. សល្លសុត្តវណ្ណា

២៥៤. ធរដ្ឋ តត្រាតិ តេសុ ទ្វីសុ ជនេសុ។ អនុវេដំវិជ្ជេយ្យាតិ តស្សេវ
វណ្ណមុខស្ស អន្តុលន្តេវ វា ទុន្តុលន្តេវ វា អាសន្នបទេសេ អនុគតវេដំ។ ឯវំវិទូស្ស
ហិ សា អនុវេដា វេទនា បឋមវេទនាយ ពលវត្ថរា ហោតិ, បច្ឆា ឧប្បជ្ឈមាណ
នោមនស្សវេទនាបិ ឯវមេវ បុរិមវេទនាយ ពលវត្ថរា ហោតិ។ ទុក្ខាយ
វេទនាយ និស្សរណាន្តិ ទុក្ខាយ វេទនាយ ហិ សមាធិមគ្គជលានិ និស្សរណំ, តំ
សោ ន ជាតាតិ, កាមសុខមេវ និស្សរណាន្តិ ជាតាតិ។ តាសំ វេទនានន្តិ តាសំ
សុខទុក្ខវេទនានំ។ សញ្ញត្តោ នំ វេទយតីតិ កិលេសេហិ សម្មយុត្តោវ ហុត្វា តំ
វេទនំ វេទយតិ, នវិប្បយុត្តោ។ សញ្ញត្តោ ទុក្ខស្មាតិ ករណាត្ថេ និស្សក្កំ, ទុក្ខេន
សម្មយុត្តោតិ អត្តោ។ សម្មាតធម្មស្សាតិ វិទិតធម្មស្ស តុលិតធម្មស្ស។
ពហុស្សុតស្សាតិ បរិយត្តិពហុស្សុតស្ស បដិវេធពហុស្សុតស្ស ច។ សម្មា
បជាតាតិ ភវស្ស ចារក្ខតិ ភវស្ស ចារំ និព្វានំ គតោ, គនេវ និព្វានំ សម្មា

បដាធាតិ។ ឥមស្ម័យ្យំ សុត្ត អារម្មណានុសយោវ កថិតោ។ អរិយសាវកេសុ ច
ចិណ្ហាសវោ ឯត្ថ ធុរំ, អនាគាមិបិ វដ្តតីតិ វទន្តិ។

៧. បឋមគេលញ្ញាសុត្តវណ្ណា

២៥៥. សត្តមេ យេន គិលានសាលា តេនុបសង្កម្មីតិ “សនេវកេ លោកេ
អគ្គបុគ្គលោ តថាគតោបិ គិលានុបដ្ឋានំ គច្ឆតិ, ឧបដ្ឋាតព្ពយុត្តកា នាម
គិលានាតិ ភិក្ខុ សទ្ធិហិត្វា ឱកប្បេត្វា គិលានេ ឧបដ្ឋាតព្ពេ មញ្ញាស្សន្តី”តិ ច
“យេ តត្ថ កម្មដ្ឋានសប្បាយា, តេសំ កម្មដ្ឋានំ កថេស្សមី”តិ ច ចិន្តេត្វា
ឧបសង្កម្មី។ កាយេ កាយានុបស្សីតិ អាទិសុ យំ វត្ថុតំ, តំ បរតោ វក្ខាម។
អនិច្ចានុបស្សីតិ អនិច្ចតំ អនុបស្សន្តោ។ វយានុបស្សីតិ វយំ អនុបស្សន្តោ។
វិរាគានុបស្សីតិ វិរាគំ អនុបស្សន្តោ។ និរោធានុបស្សីតិ និរោធំ អនុបស្សន្តោ។
បដិនិស្សក្កានុបស្សីតិ បដិនិស្សក្កំ អនុបស្សន្តោ។

ឯត្ថាវតា កី ទស្សីតំ ហោតិ? ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អាគមនីយបដិបទា,
សតិបដ្ឋានាបិ ហិ បុព្វភាគាយេវ, សម្មជញ្ញេបិ អនិច្ចានុបស្សនា
វយានុបស្សនា វិរាគានុបស្សនាតិ ច ឥមាបិ តិស្សោ អនុបស្សនា
បុព្វភាគាយេវ, និរោធានុបស្សនាបិ បដិនិស្សក្កានុបស្សនាបិ ឥមា ទ្វេ
មិស្សកា។ ឯត្ថាវតា ឥមស្ស ភិក្ខុនោ ភាវនាកាលោ ទស្សីតោតិ។ សេសំ
វុត្ថនយមេវ។

៨. ទុតិយគេលញ្ញាសុត្តាធិវណ្ណា

២៥៦-២៥៧. អដ្ឋមេ ឥមមេវ ជស្សំ បដិច្ចាតិ វុត្ថ ពុជ្ឈនកានំ អដ្ឋាសយេន
វុត្ថំ, អត្ថតោ បនេតំ និដ្ឋានាករណំ។ កាយោវ ហិ ឯត្ថ ជស្សោតិ វុត្ថោ។ នវមំ
ឧត្តានមេវ។

១០. ជស្សមូលកសុត្តវដ្ឋាន

២៥៨. ទសមេ សុខវេទនិយន្តិ សុខវេទនាយ បច្ចយភូតំ។ សេសេសុបិ
ឯសេវ នយោ។ អនុបទវដ្ឋានា បនេត្ត ហេដ្ឋាវិត្តាវិតាវ។ ឥមស្មី សុត្តន្ធយេ
សម្មសនទាវវេទនា កថិតា។

សកាថាវត្ថោ បឋមោ។

២. រហោគតវត្ថោ

១. រហោគតសុត្តវដ្ឋាន

២៥៩. រហោគតវត្ថស្ស បឋមេ យំ កិញ្ចិ វេទយិតំ, តំ ទុក្ខស្មិន្តិ យំ កិញ្ចិ
វេទយិតំ, តំ សព្វំ ទុក្ខន្តិ អត្តោ។ សម្ពាទនំយេវ អនិច្ចតន្តិអាទិសុ យា ឯសា
សម្ពាទនំ អនិច្ចតា ខយធម្មតា វយធម្មតាវិបរិណាមធម្មតា, ឯតំ សន្ធាយ យំ
កិញ្ចិ វេទយិតំ, តំ ទុក្ខន្តិ មយា ភាសិតន្តិ ធិបេតិ។ យា ហិ សម្ពាទនំ អនិច្ចតា,
វេទនានម្បិ សា អនិច្ចតា ឯវ។ អនិច្ចតា ច នាមេសា មរណំ, មរណតោ ឧត្តរិ
ទុក្ខំ នាម នត្ថិតិ ឥមិនា អធិប្បាយេន សព្វា វេទនា ទុក្ខាតិ វុត្តា។ អថ ខោ បន
ភិក្ខុ មយាតិ ឥទំ ន កេវលំ អហំ វេទនានំយេវ និរោធំ បញ្ញាបេមិ, ឥមេសម្បិ
ធម្មានំ និរោធំ បញ្ញាបេមិតិ ទស្សនត្ថំ អារទ្ធុំ។ វូបសមោ ច បស្សន្ធិយោ ច
ឯវរូចាយ ទេសនាយ ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយេន វុត្តា។
សព្វាវេទយិតនិរោធក្កហណោន ចេត្ត ចត្តារោ អារុប្បា គហិតាវ ហោន្តិតិ
វេទិតញ្ចា។

២-ក. បឋមអាគាសសុត្តាទិវដ្ឋាន

២៦០-២៦១. ទុតិយេ បុព្វវាយន្តិ មាលុតាតិ ពហូ វាតា វាយន្តិ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។ តតិយំ វិនា គាថាហិ ពុជ្ឈន្តានំ អជ្ឈាសយេន វុត្តំ។

៤. អការសុត្តន្តវណ្ណនា

២៦២. ចតុត្ថេ បុរត្ថិមាតិ បុរត្ថិមាយ។ ឯវំ សព្ពត្ថេ។ សាមិសាបិ សុខា
វេទនាតិអាទីសុ សាមិសា សុខា នាម កាមាមិសេនេវ សំយុត្តា វេទនា។ និរាមិសា
សុខា នាម បឋមជ្ឈានាទិវសេន វិបស្សនាវសេន អនុស្សតិវសេន ច ឧប្បន្នា
វេទនា។ សាមិសា ធុក្ខា នាម កាមាមិសេនេវ សាមិសា វេទនា, និរាមិសា ធុក្ខា
នាម អនុត្តរេសុ វិមោក្ខេសុ បិហំ ឧបជ្ឈាបយតោ បិហាបច្ចយា
ឧប្បន្ននោមនស្សវេទនា។ សាមិសា អនុក្ខមសុខា នាម កាមាមិសេនេវ
សាមិសា វេទនា។ និរាមិសា អនុក្ខមសុខា នាម ចតុត្ថជ្ឈានវសេន ឧប្បន្នា
អនុក្ខមសុខា វេទនា។

៥-៨. បឋមអានន្ទសុត្តាទិវណ្ណនា

២៦៣-២៦៦. បញ្ចមាទីនិ ចត្តារិ ហេដ្ឋា កថិតនយានេវ។ បុរិមានិ បនេត្ថ ទ្វេ
បរិបុណ្ណាបស្សន្តិកានិ, បច្ឆិមានិ ឧបឡបស្សន្តិកានិ។ ទេសនាយ ពុជ្ឈនកានំ
អជ្ឈាសយេន វុត្តានិ។

៩-១០. បញ្ចកង្ក្កសុត្តាទិវណ្ណនា

២៦៧-២៦៨. នវមេ បញ្ចកង្កោ ថបតីតិ បញ្ចកង្កោតិ តស្ស នាមំ,
វាសិជរសុនិខាទននណ្ឌាមុគ្គរកាឡុ សុត្តនាឡិសម្ពាតេហិ វា បញ្ចហិ អង្កេហិ
សមន្នាគតត្តា សោ បញ្ចកង្កោតិ បញ្ញាតោ។ ថបតីតិ វឡកីដេជ្ឈកោ។
ឧទាយីតិ បណ្ឌិតឧទាយិត្ថេវា។ បរិយាយន្តិ ការណំ។ ទ្វេចានន្ទាតិ ទ្វេបិ,

អានន្ត, បរិយាយេនាតិ ការណេន។ ឯត្ថ ច កាយិកចេតសិកវសេន ទ្វេ
វេទិតញ្ញា, សុខាធិវសេន តិស្សោបិ, ឥន្ទ្រិយវសេន សុខិទ្ធិយាទិកា បញ្ច,
ធូរវសេន ចក្កសម្មស្សជាទិកា ធន, ឧបវិចារវសេន “ចក្កនា រូបំ ទិស្វា
សោមនស្សហំនិយំ រូបំ ឧបវិចរតី” តិអាទិកា អដ្ឋាវស, ធន គេហសិកានិ
សោមនស្សានិ, ធន នេក្ខម្មសិកានិ, ធន គេហសិកានិ ទោមនស្សានិ, ធន
នេក្ខម្មសិកានិ, ធន គេហសិកា ឧបេក្ខា, ធន នេក្ខម្មសិកាតិ ឯវំ ធន្តិស។ តា
អតីតេ ធន្តិស, អនាគតេ ធន្តិស, បច្ចុប្បន្នេ ធន្តិសាតិ ឯវំ អដ្ឋសតំ វេទនា
វេទិតញ្ញា។

បញ្ចមេ អានន្ត កាមគុណាតិ អយំ ចាជិយេក្កោ អនុសន្និ។ ន កេវលញ្ញិ ទ្វេ
អាទី កត្វា វេទនា ភកវតា បញ្ញត្តា, បរិយាយេន ឯកាបិ វេទនា កថិតា, តំ
ទស្សន្តោ បញ្ចកដ្ឋស្ស ធមតិនោ វាទំ ឧបត្ថម្ភតុំ ឥមំ ទេសនំ អារភិ។
អភិក្កន្តតវន្តិ សុន្ទរតវំ។ បណ្ឌិតតវន្តិ អតប្បកតវំ។ ឯត្ថ ច ចតុត្ថជ្ឈានតោ
បដ្ឋាយ អនុក្ខមសុខា វេទនា, សាបិ សន្តជ្ជន បណ្ឌិតជ្ជន ច សុខន្តិ វុត្តា។
និរោធា អវេទយិតសុខវសេន សុខំ នាម ជាតោ។ បញ្ចកាមគុណាវសេន ហិ
អដ្ឋសមាបត្តិវសេន ច ឧប្បន្នំ វេទយិតំ សុខំ នាម, និរោធា អវេទយិតសុខំ
នាម។ ឥតិ វេទយិតសុខំ វា ហោតុ អវេទយិតសុខំ វា, និទ្ទក្ខការវសន្តាតេន
សុខជ្ជន ឯកន្តសុខមេវ ជាតំ។

យត្ថ យត្ថាតិ យស្មី យស្មី ហំនេ។ សុខំ ឧបលព្ពតីតិ វេទយិតំ សុខំ វា
អវេទយិតំ សុខំ វា ឧបលព្ពតិ។ តំ តំ តថាគតោ សុខស្មី បញ្ញាបេតិ, តំ សត្តំ
តថាគតោ និទ្ទក្ខការំ សុខស្មីយេវ បញ្ញាបេតីតិ ឥធន ភកវា និរោធនសមាបត្តិ
សីសំ កត្វា នេយ្យបុគ្គលស្ស វសេន អវហត្ថនិក្ខុជេនេវ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។
ទសមំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

រហោគតវគ្គោ ធុតិយោ។

៣. អដ្ឋសតបរិយាយវគ្គោ

១. សីវកសុត្តវណ្ណោ

២៦៩. តតិយវគ្គស្ស បឋមេ មោឡិយសីវកោតិ សីវកោតិ តស្ស នាមំ។
ចូឡា បនស្ស អត្ថិ, តស្មា មោឡិយសីវកោតិ វុច្ចតិ។ បរិព្ពាជកោតិ
ឆន្ទបរិព្ពាជកោ។ បិត្តសមុជ្ឈានាទីតិ បិត្តបច្ចយានិ។ វេទយិតានីតិ វេទនា។ តត្ថ
បិត្តបច្ចយា តិស្សោ វេទនា ឧប្បជ្ឈតិ។ កេចំ? ឯកោច្ឆា ហិ “បិត្តំ មេ កុបិតំ ធុដ្ឋានំ
ខោ បន ជីវិត”ន្តិ ទានំ ទេតិ, សីលំ សមាធិយតិ ឧចាសថកម្មំ ករោតិ, ឯវមស្ស
កុសលវេទនា ឧប្បជ្ឈតិ។ ឯកោច្ឆា “បិត្តភេសជ្ឈំ ករិស្សមី”តិ ចាលំ ហានតិ,
អធិន្នំ អាធិយតិ, មុសា ភណាតិ, ធន ធុស្សីល្យកម្មានិ ករោតិ, ឯវមស្ស
អកុសលវេទនា ឧប្បជ្ឈតិ។ ឯកោច្ឆា “ឯត្ថកេនបិ មេ ភេសជ្ឈករណោន បិត្តំ ន
រូបសម្មតិ, អលំ យំ ហោតិ. តំ ហោតូ”តិ មជ្ឈត្តោ កាយិកវេទនំ អធិវាសេន្តោ
និបជ្ឈតិ, ឯវំ អស្ស អព្យាកតវេទនា ឧប្បជ្ឈតិ។

សាមម្បិខោ ឯតន្តិ តំ តំ បិត្តវិការំ ទិស្វា អត្តនាបិ ឯតំ វេទិតព្ពំ។
សច្ចសម្មតន្តិ ភូតសម្មតំ។ លោកោបិ ហិស្ស សរីរេ សពលវណ្ណតាទិបិត្តវិការំ
ទិស្វា “បិត្តមស្ស កុបិត”ន្តិ ជាតាតិ។ តស្មាតិ យស្មា សាមញ្ញវិទិតំ លោកស្ស
ច សច្ចសម្មតំ អតិធាវន្តិ, តស្មា។ សេម្ហសមុជ្ឈានាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ បន
សន្និចាតិកានីតិ តិណ្ណាម្បិ បិត្តានីតំ កោបេន សមុដ្ឋិតានិ។
ឧតុបរិណាមជាទីតិ វិសភាគឧតុតោ ជាតានិ។ ជង្គុលទេសវាសីនញ្ចិ
អនុបទេសេ វសន្តានំ វិសភាកោ ឧតុ ឧប្បជ្ឈតិ, អនុបទេសវាសីនញ្ចា

ជង្គុលទេសេតិ ឯវំ មលយសមុទ្ទតិរាទិវសេនាបិ ឧតុវិសភាគតា
ឧប្បជ្ជតិយេវ។ តតោ ជាតាតិ ឧតុបរិណាមជាតានិ នាម។

វិសមបរិហារជានីតិ មហាការវហនសុធាកោដ្ឋនាទិតោ វា អវេលាយ
ចរន្តស្ស សប្បឡំសក្ខបចាតាទិតោ វា វិសមបរិហារតោ ជាតានិ។

ឱបក្កមិកានីតិ “អយំ ចោរោ វា ចារទារិកោ វា”តិ គហេត្វា
ជណ្ឌកកប្បរមុគ្គរាទិហិ និប្បាថនឧបក្កមំ បច្ចយំ កត្វា ឧប្បជ្ជានិ។ ឯតំ ពហិ
ឧបក្កមំ លភិក្ខុកោចិ វុត្តនយេនេវ កុសលំ ករោតិ, កោចិ អកុសលំ, កោចិ
អធិវាសេន្តោ និបជ្ជតិ។ កម្មវិចាកជានីតិ កេវលំ កម្មវិចាកតោ, ជាតានិ។
តេសុបិ ហិ ឧប្បន្នេសុ វុត្តនយេនេវ កោចិ កុសលំ ករោតិ, កោចិ អកុសលំ,
កោចិ អធិវាសេន្តោ និបជ្ជតិ។ ឯវំ សព្វវារេសុ តិវិជារ វេទនា ហោន្តិ។

តត្ថ បុរិមេហិ សត្តហិ ការណេហិ ឧប្បជ្ជា សារីរិកា វេទនា សក្កា
បដិពាហិតុំ, កម្មវិចាកជានំ បន សព្វភេសជ្ជានិបិ សព្វបរិត្តានិបិ នាលំ
បដិយាតាយ។ ឥមស្មី សុត្តេ លោកវេហារោ នាម កថិតោតិ។

២-១០. អដ្ឋសតសុត្តានិវណ្ណា

២៧០-២៧៨. ឧតិយេ អដ្ឋសតបរិយាយន្តិ អដ្ឋសតស្ស ការណាភូតំ។
ធម្មបរិយាយន្តិ ធម្មការណំ។ កាយិកា ច ចេតសិកា ចាតិ ឯត្ថ កាយិកា
កាមាវចរេយេវ លព្ពន្ធិ, ចេតសិកា ចតុក្ខមិកាបិ។ សុខាតិអាទិសុ សុខា វេទនា
អរូចាវចរេ នត្ថិ, សេសាសុ តិសុ ភូមិសុ លព្ពន្ធិ, ធុត្វា កាមាវចរាវ, ឥតរា
ចតុក្ខមិកា។ បញ្ចកេ សុខិន្ទ្រិយធុត្វិន្ទ្រិយនោមនស្សិន្ទ្រិយានិ កាមាវចរានេវ,
សោមនស្សិន្ទ្រិយំ តេក្ខមកំ, ឧបេត្តិន្ទ្រិយំ ចតុក្ខមកំ។ ធរក្កេ បញ្ចេសុ ធារេសុ
វេទនា កាមាវចរាវ, មនោធារេ ចតុក្ខមិកា, អដ្ឋារសកេ ធនុ ឥដ្ឋារម្មណេសុ

សោមនស្សន សហ ឧបវិចារន្តីតិ សោមនស្សបវិចារា។ សេសទ្វយេបិ ឯសេវ
នយោ។ ឥតិ អយំ ទេសនាវិចារវសេន អាគតា, តំសម្មយុត្តានំ បន
សោមនស្សនីនំ វសេន ឥធ អជ្ឈាវស វេទនា វេទិតញ្ញា។

ឆ គេហសីតានិ សោមនស្សនីតិអាទីសុ “ចក្កវិញ្ញាយ្យានំ រូចានំ ឥដ្ឋានំ
កន្តានំ មនាទានំ មនោរមានំ លោកាមិសបដិសំយុត្តានំ បដិលាភំ វា
បដិលាភតោ សមនុបស្សតោ បុព្វេ វា បដិលទ្ធិបុព្វំ អតីតំ និរុទ្ធិវិបរិណាតំ
សមនុស្សរតោ ឧប្បជ្ជតិ សោមនស្សំ។ យំ ឯវរូបំ សោមនស្សំ, ឥទំ វុច្ចតិ
គេហសីតំ សោមនស្ស”ន្តិ (ម. និ. ៣.៣០៦)។ ឯវំ ធនុ ទ្វារេសុ
វុត្តកាមគុណានិស្សិតានិ សោមនស្សនិ ឆ គេហសីតសោមនស្សនិ នាម។

“រូចានំ ត្រូវ អនិច្ចតំ វិទិត្យាវិបរិណាមវិរាគនិរោធំ ‘បុព្វេ ចេវ រូចា ឯតរហិ
ច, សព្វេ តេ រូចា អនិច្ចា ឧក្កាវិបរិណាមធម្មា’ តិ ឯវមេតំ យថាភូតំ
សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ ឧប្បជ្ជតិ សោមនស្សំ។ យំ ឯវរូបំ សោមនស្សំ, ឥទំ
វុច្ចតិ នេក្ខម្មសីតំ សោមនស្ស”ន្តិ (ម. និ. ៣.៣០៦) ឯវំ ធនុ ទ្វារេសុ ឥដ្ឋាវម្ពុលោ
អាចាជគតេ អនិច្ចតាទិវសេន វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា ឧស្សក្កាបេតុំ សក្កោន្តស្ស
“ឧស្សក្កិតា មេ វិបស្សនា” តិ សោមនស្សជាតស្ស ឧប្បន្នសោមនស្សនិ ឆ
នេក្ខម្មសីតសោមនស្សនិ នាម។

“ចក្កវិញ្ញាយ្យានំ រូចានំ ឥដ្ឋានំ កន្តានំ មនាទានំ មនោរមានំ
លោកាមិសបដិសំយុត្តានំ អប្បដិលាភំ វា អប្បដិលាភតោ សមនុបស្សតោ
បុព្វេ វា បដិលទ្ធិបុព្វំ អតីតំ និរុទ្ធិវិបរិណាតំ សមនុស្សរតោ ឧប្បជ្ជតិ
ទោមនស្សំ។ យំ ឯវរូបំ ទោមនស្សំ, ឥទំ វុច្ចតិ គេហសីតំ ទោមនស្ស”ន្តិ។ ឯវំ
ធនុ ទ្វារេសុ “ឥដ្ឋាវម្ពុលំ នាទុកវិស្សាមិ នាទុកវាមី” តិ វិតក្កយតោ ឧប្បន្នានិ
កាមគុណានិស្សិតទោមនស្សនិ ឆ គេហសីតទោមនស្សនិ នាម។

“រូបានំត្រូវ អនិច្ចតំវិទិត្យាវិបរិណាមវិរាគនិរោធំ បុព្វេច្ឆរូបា ឯតរហិ
ច, សព្វេតេ រូបា អនិច្ចា ធុត្តាវិបរិណាមធម្មា”តិ វេមេតំ យថាភូតំ
សម្មប្បញ្ញាយ ទិស្វា អនុត្តរេសុ វិមោក្ខេសុ បិហំ ឧបជ្ឈាបេតិ ‘កុដាស្ស
នាមាហំ តទាយតនំ ឧបសម្មជ្ឈវិហរិស្សាមិ, យទិរិយា ឯតរហិ អាយតនំ
ឧបសម្មជ្ឈវិហរន្តី”តិ។ ឥតិ អនុត្តរេសុ វិមោក្ខេសុ បិហំ ឧបជ្ឈាបយតោ
ឧប្បជ្ឈតិ បិហាបច្ចយា ទោមនស្សំ។ យំ វេរូបំ ទោមនស្សំ, ឥទំ វុច្ចតិ នេក្ខម្មសិតំ
ទោមនស្សន្តិ; វេរំ ធនុ ទ្វារេសុ ឥដ្ឋារម្មណោ អាចាជគតេ
អនុត្តរវិមោក្ខេសម្ពាតអរិយជលធម្មេសុ បិហំ ឧបជ្ឈាបេត្វា តទទិគមាយ
អនិច្ចតាទិវសេនវិបស្សនំ បជ្ឈេត្វា ឧស្សក្កាបេតុំ អសក្កាន្តស្ស “ឥមម្បិ
បក្ខំ ឥមម្បិ មាសំ ឥមម្បិ សំវេច្ឆរំ វិបស្សនំ ឧស្សក្កាបេត្វា អរិយភូមិ ចាបុណ្ហតុំ
នាសក្ខិ”ន្តិ អនុសោចតោ ឧប្បន្នានិ ទោមនស្សានិ ធនេក្ខម្មសិតទោមនស្សានិ
នាម។

“ចក្កនា រូបំ ទិស្វា ឧប្បជ្ឈតិ ឧបេក្ខា ពាលស្ស មូឡស្ស បុព្វជ្ឈនស្ស
អនោធិជ្ជនស្ស អវិចាកជ្ជនស្ស អនាទីនវទស្សវិនោ អស្សុតវតោ
បុព្វជ្ឈនស្ស។ យា វេរូបា ឧបេក្ខា, រូបំ សា នាតិវត្ថុតិ, តស្មា សា ឧបេក្ខា
គេហសីតាតិ វុច្ចតិ”តិ; វេរំ ធនុ ទ្វារេសុ ឥដ្ឋារម្មណោ អាចាជគតេ
គុឡបិណ្ឌាកេ និល្លមក្ខិការិយ រូបាទីនិ អនតិវត្ថុមាណា តត្រូវ លក្ខាលក្ខិតា
ហុត្វា ឧប្បន្នកាមគុណានិស្សិតា ឧបេក្ខា ធនេក្ខម្មសិតឧបេក្ខា នាម។

“រូបានំត្រូវ អនិច្ចតំវិទិត្យាវិបរិណាមវិរាគនិរោធំ បុព្វេច្ឆរូបា ឯតរហិ
ច, ‘សព្វេតេ រូបា អនិច្ចា ធុត្តាវិបរិណាមធម្មា’តិ វេមេតំ យថាភូតំ
សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតោ ឧប្បជ្ឈតិ ឧបេក្ខា។ យា វេរូបា ឧបេក្ខា, រូបំ សា
អតិវត្ថុតិ, តស្មា សា ឧបេក្ខា នេក្ខម្មសិតាតិ វុច្ចតិ”តិ; វេរំ ធនុ ទ្វារេសុ

ឥដ្ឋាធិការម្ចាស់ អាចាជគតេ ឥដ្ឋេ អវជ្ជន្តស្ស អនិដ្ឋេ អទុស្សន្តស្ស
អសមបេក្ខនេ អមុយ្ហន្តស្ស ឧប្បន្នា វិបស្សនាញាណសម្មយុត្តា ឧបេក្ខា
នេក្ខម្មសីតឧបេក្ខា នាម។ ឥមស្មី សុត្តេ សព្ពសង្គាហាកោ
ចតុក្កមកធម្មបរិច្ឆេទោ កថិតោ។ តតិយាធិនិ ឧត្តានត្តានេវ។

១១. និរាមិសសុត្តវណ្ណាន

២៧៩. ឯកានសមេ សាមិសាតិ កិលេសាមិសេន សាមិសា។ និរាមិសតរាតិ
និរាមិសាយបិ ឈានបីតិយា និរាមិសតរាវ។ ននុ ច ធ្វើសុ ឈានេសុ បីតិ
មហាគ្គតាបិ ហោតិ លោកុត្តរាបិ, បច្ចវេក្ខណាបីតិ លោកិយាវ, សា កស្មា
និរាមិសតរា ជាតាតិ? សន្តបណ្ឌិតធម្មបច្ចវេក្ខណាវសេន ឧប្បន្នត្តា។ យថា ហិ
រាជវល្លភោ ចូឡុបដ្ឋាកោ អប្បដិហារិកំ យថាសុខំ រាជកុលំ បរិសន្តោ
សេដ្ឋីសេនាបតិអាធម្មោ ចាទេន បហារន្តោបិ ន គណេតិ។ កស្មា? រញ្ជោ
អាសន្នបរិចារកត្តា។ ឥតិ សោ តេហិ ឧត្តរិករោ ហោតិ, ឯវមយម្យិ
សន្តបណ្ឌិតធម្មបច្ចវេក្ខណាវសេន ឧប្បន្នត្តា លោកុត្តរបីតិតោបិ ឧត្តរិករាតិ
វេទិតញ្ចា។ សេសវាវេសុបិ ឯសេវ នយោ។

វិមោក្ខវារេ បន រូបបដិសំយុត្តោ វិមោក្ខោ អត្តនោ អារម្មណភូតេន
រូចាមិសវសេនេវ សាមិសោ នាម, អរូបបដិសំយុត្តោ រូចាមិសាភាវេន
និរាមិសោ នាមាតិ។

វេទនាសំយុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

៣. មាតុកាមសំយុត្តំ

១. បឋមបេយ្យាលវគ្គោ

១-២. មាតុភាមសុត្តាធិវណ្ណានា

២៨០-២៨១. មាតុភាមសំយុត្តស្ស បឋមេ អង្គេហិតិ អគុណាង្គេហិ។ ន ច
រូបវាតិ ន រូបសម្មន្នោវិរូចោ ទុទ្ទសិកោ។ ន ច ភោគវាតិ ន ភោគសម្មន្នោ
និទ្ទនោ។ ន ច សីលវាតិ ន សីលសម្មន្នោ ទុស្សីលោ។ អលសោ ចាតិ
កន្តនបចនាធិនិ កម្មានិ កាតុំ ន សក្កាតិ, កុសីតោ អាលសិយោ និសិន្នជ្ជានេ
និសិន្នោវ, បិតថានេ បិតោវ និទ្ទាយតិ ឯវ។ បដញ្ញស្ស ន លភតីតិ អស្ស
បុរិសស្ស កុលវំសបតិជ្ជាបកំ បុត្តំ ន លភតិ, វញ្ញីត្តំ នាម ហោតិ។
សុក្កបក្ខោ វុត្តវិបរិយាយេន វេទិតញ្ចោ។ ទុតិយំ បឋមេ វុត្តនយេនេវ
បរិវត្តតត្ថំ។

៣. អាវេណិកទុក្ខសុត្តវណ្ណានា

២៨២. តតិយេ អាវេណិកានីតិ ចាជិបុគ្គលិកានិ បុរិសេហិ
អសាធារណានិ។ ចារិចរិយន្តិ បរិចារិកការំ។

៤. តីហិធម្មេហិសុត្តាធិវណ្ណានា

២៨៣-៣០៣. ចតុត្ថេ មច្ឆេរមលបរិយុដ្ឋិតេនាតិ បុព្ពណ្ណាសមយស្មីញ្ចិ
មាតុភាមោ ឪរទទិសង្កាបនននបចនាធិនិ កាតុំ អារទ្ធោ, បុត្តកេហិបិ
យាចិយមាណោ កិញ្ចិ ធាតុំ ន ឥច្ឆតិ។ តេនេតំ វុត្តំ “បុព្ពណ្ណាសមយំ
មច្ឆេរមលបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា”តិ។ មជ្ឈន្តិកសមយេ បន មាតុភាមោ
កោធាភិក្ខុតោវ ហោតិ, អន្តោយវេ កលបំ អលភន្តោ បដិវិស្សកយវម្មិ គន្ធា
កលបំ ករោតិ, សាមិកស្ស ច បិតនិសិន្នជ្ជានានិវិលោកេន្តោវិចរតិ។ តេន
វុត្តំ “មជ្ឈន្តិកសមយំ ឥស្សាបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា”តិ។ សាយន្តេ បនស្សា

អសន្តបដិសេវនាយ ចិត្តំ នមតិ។ តេន វុត្តំ “សាយន្តសមយំ
កាមរាគបរិយុដ្ឋិតេន ចេតសា”តិ។ បញ្ចមាធិនិ ឧត្តានត្ថានេវ។

ក. ពលវគ្គោ

១. វិសារទសុត្តវណ្ណោ

៣០៤. ទសមេ រូបពលន្តិអាធិសុ រូបសម្បត្តិ រូបពលំ, កោគសម្បត្តិ
កោគពលំ, ញាតិសម្បត្តិ ញាតិពលំ, បុត្តសម្បត្តិ បុត្តពលំ, សីលសម្បត្តិ
សីលពលំ។ បញ្ចសីលទសសីលានិ អខណ្ឌានិ កត្វា រក្ខន្ធស្ស ហិ
សីលសម្បត្តិយេវ សីលពលំ នាម ហោតិ។ ឥមានិ ខោភិក្ខុវេ បញ្ច ពលានីតិ
ឥមានិ បញ្ច ឧបត្ថម្ភនដ្ឋេន ពលានិ នាម វុច្ចន្តិ។

២-១០. បសយ្ហសុត្តាធិវណ្ណោ

៣០៥-៣១៣. បសយ្ហាតិ អភិកវិទ្វា។ អភិកុយ្យ វត្ថុតីតិ អភិកវតិ
អដ្ឋោត្តរតិ។ នេវ រូបពលំ តាយតីតិ នេវ រូបពលំ តាយតុំ រក្ខតុំ សក្កោតិ។
នាសេន្តេវ នំ, កុលេ ន វាសេន្តីតិ “ទុស្សីលា សំភិណ្ឌាចារា អតិក្កន្ធមរិយាទា”តិ
គីវាយំ គហេត្វា នីហរន្តិ, ន តស្មី កុលេ វាសេន្តិ។ វាសេន្តេវ នំ កុលេ, ន
នាសេន្តីតិ “កី រូបេន ភោគាធិហិ វា, បរិសុទ្ធសីលា ឯសា អាចារសម្បន្នា”តិ
ញាត្វា ញាតកា តស្មី កុលេ វាសេន្តិយេវ, ន នាសេន្តិ។ សេសំ សព្ពត្ត
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

មាតុកាមសំយុត្តវណ្ណោ និដ្ឋិតា។

៤. ជម្ពុខាទកសំយុត្តំ

១. និព្វានបញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណនា

៣១៤. ជម្ពុខាធកសំយុត្តេ ជម្ពុខាធកោ បរិព្វាជកោតិ ឯវំនាមោ ថេរស្ស
ភាគិនេយ្យោ ធន្ទបរិព្វាជកោ។ យោ ខោ អារុសោ រាគក្ខយោតិ និព្វានំ អាគម្ម
រាគោ ខីយតិ, តស្មា និព្វានំ រាគក្ខយោតិ វុច្ចតិ។ ទោសមោហក្ខយេសុបិ ឯសេវ
នយោ។

យោ បន ឥមិនាវ សុត្តន កិលេសក្ខយមត្តំ និព្វានន្តិ វេទយ្យ, សោ វត្តញ្ញោ
“កស្ស កិលេសានំ ខយោ, កី អត្តនោ, ឧទាហុ បរេស”ន្តិ? អន្ធា “អត្តនោ”តិ
វត្តតិ។ តតោ បុច្ឆិតញ្ញោ “គោត្រភុញ្ញាណស្ស កី អារម្មណ”ន្តិ? ជានមាណោ
“និព្វាន”ន្តិ វត្តតិ។ កី បន គោត្រភុញ្ញាណក្ខណោ កិលេសា ខីណា ខីយន្តិ
ខីយិស្សន្តិ? “ខីណា”តិ វា “ខីយន្តិ”តិ វា ន វត្តញ្ញោ, “ខីយិស្សន្តិ”តិ បន
វត្តញ្ញាតិ។ កី បន តេសុ អខីណេសុយេវ កិលេសេសុ គោត្រភុញ្ញាណំ
កិលេសក្ខយំ អារម្មណំ ករោតីតិ? អន្ធា ឯវំ វុត្តេ និវុត្តរោ ភវិស្សតិ។

មគ្គញ្ញាណោនាបិ ចេតំ យោជេតព្ពំ។ មគ្គក្ខណោបិ ហិ កិលេសា “ខីណា”តិ
វា “ខីយិស្សន្តិ”តិ វា ន វត្តញ្ញោ, “ខីយន្តិ”តិ បន វត្តញ្ញោ, ន ច អខីណេសុយេវ
កិលេសេសុ កិលេសក្ខយោ អារម្មណំ ហោតិ, តស្មា សម្មជិដ្ឋិតព្ពមេតំ។ យំ
អាគម្ម រាគាធយោ ខីយន្តិ, តំ និព្វានំ។ តំ បនេតំ “រូបិនោ ធម្មា អរូបិនោ
ធម្មា”តិ អាទិសុ (ធរ. ស. ទុកមាតិកា ១១) ទុកេសុ អរូបិនោ ធម្មាតិ សង្កហិតត្តា
ន កិលេសក្ខយមត្តមេវាតិ។

២. អរហត្តបញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណនា

៣១៥. អរហត្តបញ្ញាញាតរណោ យស្មា អរហត្តំ រាគទោសមោហានំ
ខីណេន្តេ ឧប្បជ្ឈតិ, តស្មា “រាគក្ខយោ ទោសក្ខយោ មោហក្ខយោ”តិ វុត្តំ។

៣-១៥. ធម្មវាទីបញ្ញាសុត្តាទី១ឈ្មោះ

៣០៦-៣២៨. តេ លោកេ សុគតាតិ តេ វាគាធម្មោ បហាយ គតត្តា សុដ្ឋ
គតាតិ សុគតា។ ទុក្ខស្ស ខោ អារុសោ បរិញ្ញត្តិន្ត វដ្តទុក្ខស្ស បរិជាននត្ថំ។
ទុក្ខតាតិ ទុក្ខសភារោ។ ទុក្ខទុក្ខតាតិ អាធិសុ ទុក្ខសម្ព័ន្ធាតោ ទុក្ខសភារោ
ទុក្ខទុក្ខតា។ សេសបទទ្ធយេបិ ឯសេវ នយោ។

၇၆. ဒုက္ခပဏာနုတ္တရလ္လာဏ

៣២៩. អភិវត្តិតិ បព្ពដ្ឋាយ អនុក្កល្ឌានតា។ នចិរំ អាវុសោតិ អាវុសោ
 ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោ ភិក្ខុ “ចាតោ អនុសិដ្ឋោ សាយំ វិសេសមធិគមិស្សតិ,
 សាយំ អនុសិដ្ឋោ ចាតោ វិសេសមធិគមិស្សតិ” តិ (ម. និ. ២. ៣២៥) វុត្តត្តា
 យដេន្តោ វាយមន្តោ នចិរស្សំ លហុយេវ អរហំ អស្ស, អរហត្ត
 បតិដ្ឋហយ្យាតិ ធស្សតិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ជម្រកកសិករ ត្រូវបានសាងសង់ឡើង។

៥. សាមណ្ឌកសំយុត្តវណ្ណា

[illegible]

សាមណ្ឌកស័យុត្តរណាមិទ្ធីតា។

၆. မောက္ခလွှာအသံယူခွင့်

១-៨. បឋមឈានបញ្ញាសុត្តាទី៧្នាង

៣៣២-៣៣៩. មោគ្គល្លានសំយុត្តោ កាមសហគតាតិ
បញ្ចនីវរណសហគតា។ តស្ស ហិ បឋមជ្ឈានុជ្ជិតស្ស បញ្ច នីវរណានិ
សន្តតោ ឧបជ្ជហីសុ។ តេនស្ស តំ បឋមជ្ឈានំ ហានភាគិយំ នាម អហោសិ។ តំ
បមាទំ ញាត្វា សត្តា “មា បមាទោ” តិ ឱវាទំ អនាសិ។ ទុតិយជ្ឈានាធិសុបិ
ឥមិនាវ នយេន អត្តោ វេទិតញោ។ អារម្មណសហគតមេវ ហេត្ថ “សហគត” ភិ
វុត្តំ។

៨. អនិមិត្តបញ្ញាសុត្តន្តវណ្ណនា

៣៤០. អនិមិត្តំ ចេតោសមាធិន្តំ និច្ចនិមិត្តាធិនំ បហាយ បវុត្តំ
វិបស្សនាសមាធិយេវ សន្ធាយេ តំ វុត្តន្តិ។ និមិត្តានុសារិ វិញ្ញាណំ ហោតី តិ វុ
ឥមិនាវិបស្សនាសមាធិវិហារេន វិហារតោ វិបស្សនាញាណោ តិក្ខេ ភូរេ
វហមាទេ។ យថា នាម បុរិសស្ស តិខិណោន ជរសុនា វុក្ខំ និទ្ធព្ពស្ស “សុដ្ឋវត មេ
ជរសុ វហតី” តិ ខណោ ខណោ ជរសុនាវំ ឱលោកេន្តស្ស ឆេដ្ឋកិច្ចំ ន និច្ចដ្ឋតិ, វុ
ថេរស្សាបិ “សូរំ វត មេ ហុត្វា ញាណំ វហតី” តិ វិបស្សនំ អារត្តំ និកក្ខន្ធ
ឧប្បជ្ជតិ។ អថ វិបស្សនាកិច្ចំ សាធម៌តំ នាសក្ខិ។ តំ សន្ធាយ វុត្តំ “និមិត្តានុសារិ
វិញ្ញាណំ ហោតី” តិ។ សព្វនិមិត្តានំ អមនសិការា អនិមិត្តំ ចេតោសមាធិ
ឧបសម្បជ្ជវិហាសិន្តិ សព្វេសំ និច្ចសុខអត្តនិមិត្តានំ អមនសិការេន អនិមិត្តំ
វុដ្ឋានកាមិនិវិបស្សនាសម្បយុត្តំ ចេតោសមាធិ និព្វានាវម្ពណំ
ឧបរិមគ្គជលសមាធិ ឧបសម្បជ្ជវិហាសី។

១០-១១. សក្កសុត្តានិវណ្ណនា

៣៤១-៣៤២. អវេច្ចប្បសារនោតិ អចលប្បសារនេ។ ទសហិ ហ្មានេហិតិ
ទសហិ ការណេហិ។ អធិគណ្ឌាត្ថិតិ អភិកវត្ថិ, អតិក្កមិត្វា តិដ្ឋត្ថិ។ សេសំ
សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

មោគ្គល្លានសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ចិត្តសំយុត្តំ

១. សំយោជនសុត្តវណ្ណានា

៣៤៣. ចិត្តសំយុត្តស្ស បឋមេ មជ្ឈិកាសណ្ឋាតិ ឯវំនាមកេ វនសណ្ឋោ។
អយមន្តរាកថា ឧទទាទីតិ ចោរាណាកត្តេវា អតិវច្ឆានកថា ហោត្ថិ,
និសិន្ននិសិន្នជ្ជានេ បញ្ចំ សមុជ្ជាបេត្វា អជានន្តា បុច្ឆត្ថិ, ជានន្តាវិស្សជ្ជេត្ថិ, តេន
នេសំ អយំ កថា ឧទទាទី។ មិគបថកត្ថិ ឯវំនាមកំ អត្តនោ ភោគគាមំ។ សោ
កិវ អម្ពាជការាមស្ស បិដ្ឋិកាកេ ហោតិ។ តេនុបសង្កម្មីតិ “ថេរោ បញ្ចំ
វិស្សជ្ជេត្វា ជាសុវិហារំ កត្វា ទស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា ឧបសង្កម្មី។ គម្ពីរេ
ពុទ្ធវចនេតិ អត្តគម្ពីរេ ថេវ ធម្មគម្ពីរេ ថ ពុទ្ធវចនេ។ បញ្ញាបក្ខំ កមតីតិ
ព្រាណបក្ខំ វហិតិ បវត្ថតិ។

២. បឋមសីទត្តសុត្តវណ្ណានា

៣៤៤. ទុតិយេ អាយស្មន្តំថេរន្តិ តេសុ ថេរេសុ ជេដ្ឋកំ មហាថេរំ។ តុណ្ហិ
អហោសីតិ ជានន្តោបិ អវិសារទត្តា ន កិញ្ចិ ព្យាហរិ។ ព្យាករោមហំ ភន្តេតិ
“អយំ ថេរោ នេវ អត្តនោ ព្យាករោតិ, ន អញ្ញោ អជ្ឈេសតិ, ឧបាសកោបិ
ភិក្ខុសង្ឃំវិហោសេតិ, អហាមេតំ ព្យាករិត្វា ជាសុវិហារំ កត្វា ទស្សមី”តិ

ចិន្តា អាសនតោ វុជ្ជាយ ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា ឯវំ ឱកាសមកាសិ,
កតាវកាសោ បន អត្ថនោ អាសនេ និសីទិត្វា ព្យាកាសិ។

សហត្ថាតិ សហត្ថន។ សន្តប្បសីតិ យាវទិច្ឆកំ ទេន្តោ សុដ្ឋ តប្បសិ។
សម្បវាវេសីតិ “អលំ អល”ន្តិ ហត្ថសញ្ញាយ ថេរ វាចាយ ច បដិក្ខិចាបេសិ។
ឱនីតបត្តចាណំនោតិ ចាណំតោ អបនីតបត្តា ជោវិត្វា ថវិកាយ ឱសាបេត្វា
អំសេ លក្ខិតបត្តាតិ អត្ថោ។

៣. ធុតិយសីទត្ថសុត្តវណ្ណនា

៣៤៥. តតិយេ អវន្តិយាតិ ទក្ខិណាបថេ អវន្តិរដ្ឋេ។ កល្យាណំ វុច្ឆតិ
“ចត្វហិ បច្ឆយេហិ បដិជគ្គិស្សមី”តិ វចនំ និទ្ទោសំ អនវដ្ឋំ វុច្ឆតិ តយា
ឧចាសកាតិ អធិប្បាយេន វទតិ។

៤. មហាកថាជិហារិយសុត្តវណ្ណនា

៣៤៦. ចតុត្ថេ សេសកំ វិស្សន្នេថាតិ តស្ស កិរ ថេរេហិ សទ្ធិយេវ
កំសថាលំ បមជ្ជិត្វា ចាយាសំ វុឡេត្វា អទំសុ។ សោ ភុត្តចាយាសោ
ថេរេហិយេវ សទ្ធិ គន្ធកាមោ ចិន្តេសិ “យវេ តាវ ឧចាសិកា សេសកំ វិចារេតិ,
ឥធ បនិមេ ធាសកម្មការា មយា អវុត្តា នវិចារេស្សន្តិ, ឯវាយំ
បណីតចាយាសោ នស្សិស្សតិ”តិ តេសំ អនុជានន្តោ ឯវមាហា។ កុចិតន្តិ
កុចិតំ, ហេដ្ឋា សន្តត្ថាយ វាលិកាយ ឧបវិ អាតបេន ច អតិទិឱណ្ឌន្តិ អត្ថោ។
ឥទំ បន តេបិដកេ ពុទ្ធវចនេ អសម្ពិទ្ធបទំ។ បវេលិយមាណេនាតិ
បដិលិយមាណេន សាធុ ខុស្ស ភន្តេតិ “ដាសុវិហារំ កវិស្សមិ នេស”ន្តិ ចិន្តត្វា
ឯវមាហា។

ឥន្ទ្រាភិសង្ខារំ អភិសង្ខារីតិ អធិដ្ឋានិទ្ធិ អកាសិ។ ឯត្ថ ច “មន្ទមន្ទោ សីតកវាតោ វាយតុ, អព្ពមណ្ឌាបំ កត្វា ទេវោ ឯកមេកំ ដុសាយត្វ” តិ ឯវំ នាណាបរិកម្មំ - “សវាតោ ទេវោ វស្សត្វ” តិ ឯវំ អធិដ្ឋានំ ឯកតោបិ ហោតិ។ “សវាតោ ទេវោ វស្សត្វ តិ ឯកតោបរិកម្មំ, មន្ទមន្ទោ សីតកវាតោ វាយតុ, អព្ពមណ្ឌាបំ កត្វា ទេវោ ឯកមេកំ ដុសាយត្វ” តិ ឯវំ នាណាអធិដ្ឋានំ ហោតិ។ វុត្តនយេនេវ នាណាបរិកម្មំ នាណាធិដ្ឋានំ, ឯកតោ បរិកម្មំ ឯកតោ អធិដ្ឋានម្មិ ហោតិយេវ។ យថា តថា ករោន្តស្ស បន ចាទកជ្ឈានតោ វុជ្ជាយ កតបរិកម្មស្ស បរិកម្មានន្តរេន មហាគ្គតអធិដ្ឋានចិត្តេនេវ តំ ឥដ្ឋតិ។ ឱកាសេសីតិ វិប្បកិរិ។

៥. បឋមកាមភូត្តវណ្ណានា

៣៤៧. បញ្ចមេ នេលង្គោតិ និទ្ទោសោ។ សេតបច្ឆាទោតិ សេតបដិច្ឆាទនោ។ អនិយន្តិ និទុក្ខំ។ មុហុត្ថំ តុណ្ហំ ហុត្វា តិ តស្ស អត្ថបេក្ខនត្ថំ តីណិ បិដកានិ កណ្តោ កុណ្ឌាលំ វិយ សញ្ញាលេន្តោ “អយំ ឥមស្ស អត្ថោ, អយំ ឥមស្ស អត្ថោ” តិ ឧបបរិក្ខណាត្ថំ មុហុត្ថំ តុណ្ហំ ហុត្វា វិមុត្តិយាតិ អរហត្តជលវិមុត្តិយា។ ឥមំ បន បញ្ចំ កថេន្តោ ឧបាសកោ ទុក្ខំ អកាសិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធវា ហិ “បស្សថ នោ តុម្ហេ, ភិក្ខុវេ, ឯតំ ភិក្ខុំ អាគច្ឆន្តំ ឱនាតកំ តនុកំ តុដ្ឋនាសិក” ត្ថិ (សំ. និ. ២.២៤៥) អត្ថនោ ធិដ្ឋេន កថេសិ។ អយំ បន នយគ្គាហាន “អរហតោ ឯតំ អធិវចន” ត្ថិ អាហ។

៦. ទុតិយកាមភូត្តវណ្ណានា

៣៤៨. ធរដ្ឋ កតិ នុខោ ភន្តេ សង្ខារាតិ អយំ កិរ, គហបតិ, និរោធំ វេលញ្ចេតិ, តស្មា “និរោធជាទកេ សង្ខារេ បុច្ឆិស្សមី” តិ ចិន្តេត្វា ឯវមាហ។

ថេរោបិស្ស អធិប្បាយំ ញាត្វា បុញ្ញាភិសង្ខារាទីសុ អនេកេសុ សង្ខារេសុ
វិជ្ជមានេសុបិ កាយសង្ខារាធយោវ អាចិក្ខុន្តោ តយោ ខោ
គហបតីតិអាទិមាហ។ តត្ថ កាយប្បជីពទ្ធត្ថា កាយេន សង្ខរីយតិ
និព្ពត្តិយតីតិ កាយសង្ខារោ។ វាចាយ សង្ខារេតិ និព្ពត្តតីតិ វចីសង្ខារោ។
ចិត្តប្បជីពទ្ធត្ថា ចិត្តេន សង្ខរីយតិ និព្ពត្តិយតីតិ ចិត្តសង្ខារោ។

កតមោ បនកន្តេតិ ឥធកំ បុច្ឆតិ? “ឥមេ សង្ខារា អញ្ញមញ្ញំ មិស្សា
អាលុឡិកា អវិក្ខតា ធុទ្ធិបនា។ តថា ហិ កាយធារេ
អាធានគ្គហណមុញ្ញនចោបនាជិ ចាបេត្វា ឧប្បន្នា អជ្ជ
កាមាវចរកុសលចេតនា ធានស អកុសលចេតនាតិ វរំ កុសលាកុសលា
វីសតិ ចេតនាបិ, អស្សាសបស្សសាបិ កាយសង្ខារោត្វេវ វុច្ឆន្តិ។ វចីធារេ
ហនុសញ្ញោបនំ វចីភេទំ ចាបេត្វា ឧប្បន្នា វុត្តប្បការាវ វីសតិ ចេតនាបិ
វិតក្កវិចារាបិ វចីសង្ខារោត្វេវ វុច្ឆន្តិ។ កាយវចីធារេសុ ចោបនំ អបត្វា រហោ
និសិន្នស្ស ចិន្តយតោ ឧប្បន្នា កុសលាកុសលា ឯក្ខនតីសចេតនាបិ, សញ្ញា ច
វេទនា ចាតិ ឥមេ ទ្វេ ធម្មាបិ ចិត្តសង្ខារោត្វេវ វុច្ឆន្តិ។ វរំ ឥមេ សង្ខារា អញ្ញមញ្ញំ
មិស្សា អាលុឡិកា អវិក្ខតា ធុទ្ធិបនា, តេ ចាកកេវិក្ខតេ កត្វា
កថាបេស្សមី”តិ បុច្ឆិ។

កស្មា បនកន្តេតិ ឥធកំ កាយសង្ខារាទីនាមស្ស បនត្ថំ បុច្ឆតិ។ តស្ស
វិស្សន្ននេ កាយប្បជីពទ្ធាតិ កាយនិស្សិតា។ កាយេ សតិ ហោន្តិ, អសតិ ន
ហោន្តិ។ ចិត្តប្បជីពទ្ធាតិ ចិត្តនិស្សិតា។ ចិត្តេ សតិ ហោន្តិ, អសតិ ន ហោន្តិ។

ឥនាជិ “កំ នុខោ ឯស សញ្ញាវេទយិ តនិរោធំ វលញ្ជេតិ, នោ វលញ្ជេតិ,
ចិណ្ឌាវសី វា តត្ថ នោ ចិណ្ឌាវសី”តិ ជាននត្ថំ បុច្ឆន្តោ កថំ បនកន្តេ
សញ្ញាវេទយិ តនិរោធសមាបត្តិ ហោតីតិ អាហ។ តស្ស វិស្សន្ននេ

សមាបន្ទិស្សន្តិ វា សមាបន្ទាមីតិ វា បទទ្ធយេន
នេវសញ្ញាណសញ្ញាយតនសមាបត្តិកាលោ កថិតោ។ សមាបន្ទោតិ បទេន
អន្តោនិរោធា។ តថា បុរិមេហិ ទ្វីហិ បទេហិ សចិត្តកកាលោ កថិតោ,
បច្ឆិមេន អចិត្តកកាលោ។

បុព្វេវ តថា ចិត្តំ ភាវិតំ ហោតីតិ និរោធសមាបត្តិតោ បុព្វេ
អន្ធានបរិច្ឆេទកាលេយេវ “ឯត្ថកំ កាលំ អចិត្តកោ ភវិស្សមី”តិ
អន្ធានបរិច្ឆេទំ ចិត្តំ ភាវិតំ ហោតិ។ យំ តំ តថត្តាយ ឧបនេតីតិ យំ បទ ឯវំ
ភាវិតំ ចិត្តំ, តំ បុគ្គលំ តថត្តាយ អចិត្តកកាលាយ ឧបនេតិ។ វចីសម្ព័ន្ធវា បឋមំ
និរុដ្ឋតីតិ សេសសម្ព័ន្ធវេហិ បឋមំ ទុតិយជ្ឈានេយេវ និរុដ្ឋតិ។ តតោ
កាយសម្ព័ន្ធវា តតោ បរំ កាយសម្ព័ន្ធវា ចតុត្ថជ្ឈានេ និរុដ្ឋតិ។ តតោ
ចិត្តសម្ព័ន្ធវា តតោ បរំ ចិត្តសម្ព័ន្ធវា អន្តោនិរោធនេ និរុដ្ឋតិ។ អាយុតិ
រូបជីវិតិន្ទ្រយំ។ វិបរិកិដ្ឋានីតិ ឧបហតានិ វិនដ្ឋានិ។

តត្ថ កេចិ “និរោធសមាបន្ទស្ស ‘ចិត្តសម្ព័ន្ធវា ច និរុទ្ធោ’តិ វចនតោ ចិត្តំ
អនិរុទ្ធី ហោតិ, តស្មា សចិត្តកាមិ អយំ សមាបត្តិ”តិ វទន្តិ។ តេ វត្ថុញ្ញា -
“វចីសម្ព័ន្ធវា ចិត្តនិរុទ្ធោ”តិ វចនតោ វាចា អនិរុទ្ធា ហោតិ, តស្មា
និរោធសមាបន្ទេន ធម្មម្បិ កថេន្តេន សជ្ឈាយម្បិ ករោន្តេន និសីទិតព្វំ សិយា។
យោ ចាយំ មតោ កាលដ្ឋិតោ, តស្សបិ ចិត្តសម្ព័ន្ធវា និរុទ្ធោតិ វចនតោ ចិត្តំ
អនិរុទ្ធី ភវេយ្យ, តស្មា កាលដ្ឋិតេ មាតាបិតារោ វា អរហន្តោ វា ឈាបេន្តេន
អានន្តរិយកម្មំ កតំ ភវេយ្យ។ ឥតិ ព្យញ្ញនេ អភិនិវេសំ អកត្វា អាចរិយានំ
នយេ ឋត្វា អត្តោ ឧបបរិក្ខិតញ្ញោ។ អត្តោ ហិ បដិសរណំ, ន ព្យញ្ញានំ។

ឥន្ទ្រិយានិ វិប្បសន្ធានីតិ កិរិយមយបវត្ថុស្មិញ្ញា វត្ថុមាទេ ពហិទ្ធាវម្ពណេសុ
បសាទេ យដ្តេន្តេសុ ឥន្ទ្រិយានិ កិលមន្តិ, ឧបហតានិ មក្ខិត្តានិ វិយ ហោតិ

វាតាងីហ៍ ឧដ្ឋិតរជេន ចតុមហាបថេ វេបិតអាណាសោវិយ។ យថា បន ថវិកាយ
បក្ខិបិត្វា មញ្ញសាធិសុ វេបិតា អាណាសោ អន្តោយេវ វិរោចតិ, ឯវំ
និរោធសមាបន្នស្ស ភិក្ខុនោ អន្តោនិរោធម បញ្ចា បសាទា អតិវិយ វិរោចន្តិ។
តេន វុត្ថំ “ឥន្ទ្រិយានិវិប្បសន្នានី”តិ។

វុដ្ឋហិស្សន្តិ វា វុដ្ឋហាមីតិ វា បទទ្ធយេន អន្តោនិរោធកាលោ កថិតោ,
វុដ្ឋិតោតិ បទេន ជលសមាបត្តិកាលោ។ តថា បុរិមេហិ ទ្វីហិ បទេហិ
អចិត្តកកាលោ កថិតោ, បច្ឆិមេន សចិត្តកកាលោ។ បុព្វេវ តថា ចិត្តំ ភាវិតំ
ហោតីតិ និរោធសមាបត្តិតោ បុព្វេ អន្ធានបរិច្ឆេទកាលេយេវ “ឯត្ថកំ កាលំ
អចិត្តកោ ហុត្វា តតោ បរំ សចិត្តកោ ភវិស្សមី”តិ អន្ធានបរិច្ឆេទំ ចិត្តំ ភាវិតំ
ហោតិ។ យំ តំ តថត្ថាយ ឧបនេតីតិ យំ ឯវំ ភាវិតំ ចិត្តំ, តំ បុគ្គលំ តថត្ថាយ
សចិត្តកកាលាយ ឧបនេតិ។ ឥតិ ហេដ្ឋា និរោធសមាបន្ននកាលោ គហិតោ, ឥធន
និរោធតោ វុដ្ឋានកាលោ។

ឥនានិ និរោធកថំ កថេតុំ កាលោតិ និរោធកថា កថេតញ្ចា សិយា។ សា
បនេសា “ទ្វីហិ ពលេហិ សមន្នាគតត្តា តយោ ច សន្និរាទំ បដិបស្សន្តិយា
សោឡសហិ ញ្ញាណចរិយាហិ នវហិ សមាធិចរិយាហិ វសីការតាបញ្ញា
និរោធសមាបត្តិយំ ញ្ញាណា”ន្តិ មាតិកំ វេបេត្វា សញ្ញាការេន វិសុទ្ធិមគ្គ
កថិតោ, តស្មា តត្ថ កថិតនយេនេវ គហេតញ្ចា។ កោ បនាយំ និរោធនា ធាម?
ចតុន្នំ ខន្ធានំ បដិសន្ធិា អប្បវត្តិ។ អថ កិមត្ថមេតំ សមាបន្ននីតិ? សន្និរាទំ
បវត្តេ ឧក្កល្ហិតា សត្តាហំ អចិត្តកា ហុត្វា សុខំ វិហរិស្សម, ទិដ្ឋជម្មនិព្វានំ
នាមេតំ យទិទំ និរោធនីតិ ឯតនត្ថំ សមាបន្ននីតិ។

ចិត្តសន្និរោ បឋមំ ឧប្បន្ននីតិ និរោធន វុដ្ឋហន្តស្ស ហិ ជលសមាបត្តិចិត្តំ
បឋមំ ឧប្បន្ននីតិ។ តំសម្បយុត្តំ សញ្ញញ្ចា វេទនញ្ចា សន្ធាយ “ចិត្តសន្និរោ បឋមំ

ឧប្បជ្ជតិ"តិ អាហា។ តតោ កាយសង្ខារោតិ តតោ បរំ ភវន្ត្តសមយេ
កាយសង្ខារោ ឧប្បជ្ជតិ។

ក៏ បន ជលសមាបត្តិ អស្សាសបស្សនេ ន សមុជ្ជាបេតិទិ? សមុជ្ជាបេតិ។
តមស្ស បន ចតុត្ថជ្ឈានិកា ជលសមាបត្តិ, សា ន សមុជ្ជាបេតិ។ ក៏ វា ឯតេន?
ជលសមាបត្តិ បឋមជ្ឈានិកា វា ហោតុ ទុតិយតតិយចតុត្ថជ្ឈានិកា វា,
សន្តសមាបត្តិតោ វុដ្ឋិតស្ស ភិក្ខុនោ អស្សាសបស្សនា អញ្ញោហារិកា ហោន្តិ,
តេសំ អញ្ញោហារិកកាវោ សញ្ញីវត្ថុវត្ថុនា វេទិតញ្ញោ។ សញ្ញីវត្ថុវស្ស ហិ
សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ ក៏សុកបុប្ផសទិសេ វីតច្ចិតផ្ការេ មទ្ធមានស្ស គច្ឆតោ
ចីវរេ អំសុមត្ថម្បិ ន ឈាយិ, ឧស្មាការមត្ថម្បិ នាហោសិ។ សមាបត្តិតាលំ
នាមេតន្តិ វេទន្តិ។ ឯវមេវ សន្តាយ ជលសមាបត្តិយា វុដ្ឋិតស្ស ភិក្ខុនោ
អស្សាសបស្សនា អញ្ញោហារិកា ហោន្តិតិ ភវន្ត្តសមយេនេវេតំ កថិតន្តិ
វេទិតព្ភំ។

តតោ វចីសង្ខារោតិ តតោ បរំ កិរិយមយបវត្ថុវលញ្ញនកាលេ វចីសង្ខារោ
ឧប្បជ្ជតិ។ ក៏ ភវន្ត្តវិតក្កវិចារេ ន សមុជ្ជាបេតិទិ? សមុជ្ជាបេតិ។ តំសមុជ្ជានា
បនវិតក្កវិចារា វាចំ អភិសង្ខាតុំ ន សក្កោន្តិតិ
កិរិយមយបវត្ថុវលញ្ញនកាលេនេវេតំ កថិតំ។

សុញ្ញតោ ជស្សោតិអាធយោ សគុណោនាបិ អារម្មណោនាបិ កថេតញ្ញា។
សគុណោ តាវ សុញ្ញតា នាម ជលសមាបត្តិ, តាយ សហជាតជស្សំ សន្តាយ
“សុញ្ញតោ ជស្សោ”តិ វុត្តំ។ អនិមិត្តប្បណិហិតេសុបិ ឯសេវ នយោ។
អារម្មណោ បន និព្វានំ វាគាធិហិ សុញ្ញត្តា សុញ្ញតា នាម, វាគនិមិត្តាធិនំ
អភាវា អនិមិត្តំ, វាគនោសមោហប្បណិជ្ជនំ អភាវា អប្បណិហិតំ, សុញ្ញតំ

និព្វានំ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បន្នជលសមាបត្តិសម្មសេវា សុញ្ញតោ នាម។
អនិមិត្តប្បណិហិតេសុបិ ឯសេវ នយោ។

អបរា អាគមនិយកថា នាម ហោតិ។ សុញ្ញតអនិមិត្តអប្បណិហិតាតិ ហិ
វិបស្សនាបិ វុច្ចតិ។ តត្ថ យោភិក្ខុសង្ឃារេ អនិច្ចតោ បរិគ្គហេត្វា អនិច្ចតោ
ទិស្វា អនិច្ចតោ វុជ្ជាតិ, តស្ស វុជ្ជានកាមិនិវិបស្សនា អនិមិត្តា នាម ហោតិ។
យោ ទុក្ខតោ បរិគ្គហេត្វា ទុក្ខតោ ទិស្វា ទុក្ខតោ វុជ្ជាតិ, តស្ស អប្បណិហិតា
នាម។ យោ អនត្តតោ បរិគ្គហេត្វា អនត្តតោ ទិស្វា អនត្តតោ វុជ្ជាតិ, តស្ស
សុញ្ញតោ នាម។ តត្ថ អនិមិត្តវិបស្សនាយ មគ្គោ អនិមិត្តោ នាម,
អនិមិត្តមគ្គស្ស ជលំ អនិមិត្តំ នាម, អនិមិត្តជលសមាបត្តិសហជាតេ ជសេវ
ដុសន្តេ “អនិមិត្តោ ជសេវា ដុសតី” តិ វុច្ចតិ។ អប្បណិហិតសុញ្ញតេសុបិ ឯសេវ
នយោ។ អាគមនិយេន កថិតេ បន សុញ្ញតោ វា ជសេវា អនិមិត្តោ វា ជសេវា
អប្បណិហិតោ វា ជសេវាតិ វិកប្បោ អាបដ្ឋេយ្យ, តស្មា សគុណោន ចេវ
អារម្មណោន ច កថេតព្ពំ។ ឯវត្ថុតោ យោ ជស្ស ដុសន្តិតិ សមេតិ។

វិវេកនិន្នាធិអាទិសុ និព្វានំ វិវេកោ នាម។ តស្មី វិវេកេ និន្នា ឱនតន្តិ
វិវេកនិន្នា។ វិវេកចោណន្តិ អញ្ញតោ អគន្ធា យេន វិវេកោ, តេន វុត្តំ វិយ ហុត្វា
បិតន្តិ វិវេកចោណំ។ យេន វិវេកោ, តេន បតមាណំ វិយ បិតន្តិ វិវេកបញ្ចវំ។

៧. គោតត្ថសុត្តវណ្ណនា

៣២៩. សត្តមេ នានត្ថា ចេវ នានាព្យញ្ញនា ចាតិ ព្យញ្ញនម្បី នេសំ នានំ,
អត្ថោបិ។ តត្ថ ព្យញ្ញនស្ស នានតា ចាកដា។ អត្ថោ បន អប្បមាណា
ចេតោវិមុត្តិ ភូមន្តរេតោ មហគ្គតា ហោតិ រូចាវចរា, អារម្មណតោ
សត្តបណ្ណាត្តិអារម្មណា។ អាកិញ្ញញ្ញា ភូមន្តរេតោ មហគ្គតា អរូចាវចរា,

អារម្មណ៍តោ នវត្តញ្ញាវម្មណា។ សុញ្ញតា ភូមន្តរតោ កាមាវចរា, អារម្មណ៍តោ
សង្ខារវម្មណា។ វិបស្សនា ហិ ឯត្ថ សុញ្ញតាតិ អធិប្បតា។ អនិមិត្តា
ភូមន្តរតោ លោកុត្តរា, អារម្មណ៍តោ និព្វានាវម្មណា។

រាគោ ខោ ភន្តេ បមាណករណោតិ អាទីសុ យថា បព្ពតថាទេ
បូតិបណ្ណាកសដឧទកំ នាម ហោតិ កាឡវណ្ណំ, ឌីលោកេន្ទានំ ព្យាមសតកម្មំ
វិយ ខាយតិ, យដ្ឋីវា រដ្ឋីវា គហេត្វា មិនន្តស្ស បិដ្ឋិថាទោត្ថរណាមត្តម្យំ ន
ហោតិ; ឯវមេវ យាវ រាគាធយោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តាវ បុគ្គលំ សញ្ញានិតុំ ន សក្កា
ហោតិ, សោតាបន្នោវិយ សកទាគាមីវិយ អនាគាមីវិយ ច ខាយតិ។ យទា
បនស្ស រាគាធយោ ឧប្បជ្ឈន្តិ, តទា រត្តោ ធុដ្ឋោ មូឡោតិ បញ្ញាយតិ។ ឥតិ តេ
“ឯត្ថកោ អយ”ន្តិ បុគ្គលស្ស បមាណំ ទស្សន្តាវ ឧប្បជ្ឈន្តិតិ បមាណករណា
នាម វុត្តា។

យាវតា ខោ ភន្តេ អប្បមាណា ចេតោវិមុត្តិយោតិ យត្ថកា អប្បមាណា
ចេតោវិមុត្តិយោ។ កិត្តកា បន តា? ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារា, ចត្តារោ មគ្គា, ចត្តារិ
ជលានីតិ ធានស។ តត្រ ព្រហ្មវិហារា ជរណាអប្បមាណាតាយ អប្បមាណា,
សេសា បមាណាការកានំ កិលេសានំ អភាវេន និព្វានម្យិ អប្បមាណាមេវ,
ចេតោវិមុត្តិ បន ន ហោតិ, តស្មា ន គហិតំ។ អកុប្បាតិ
អរហត្តជលចេតោវិមុត្តិ។ សា ហិ តាសំ សព្វដេដ្ឋិកា, តស្មា “អគ្គមក្ខាយតី”តិ
វុត្តា។ រាគោ ខោ ភន្តេ កិញ្ចនន្តិ រាគោ ឧប្បជ្ឈិត្វា បុគ្គលំ កិញ្ចាតិ មទ្គតិ
បលិតុទ្ធាតិ, តស្មា កិញ្ចនន្តិ វុត្តា។ មនុស្សា កិវ គោលោហិ ខលំ មទ្គាបេន្តា
“កិញ្ចាហិ កបិល កិញ្ចាហិ កាឡកា”តិ វទន្តិ។ ឯវ មទ្គនដ្ឋោ កិញ្ចនដ្ឋោតិ
វេទិតញ្ចោ។ ទោសមោហេសុបិឯសេវ នយោ។

អាភិញ្ញាណ ចេតោវិមុត្តិយោ នាម នវ ធម្មា អាភិញ្ញាណយតនំ មគ្គដលានិ
ច។ តត្ថ អាភិញ្ញាណយតនំ កិញ្ចនំ អារម្មណំ អស្ស នត្ថិតិ អាភិញ្ញាណំ។
មគ្គដលានិ កិញ្ចនានំ មន្តបលីពុទ្ធនកិលេសានំ នត្ថិតាយ អាភិញ្ញាណិ,
និព្វានម្បិ អាភិញ្ញាណំ, ចេតោវិមុត្តិ បន ន ហោតិ, តស្មា ន គហិតំ។

រាគោ ខោ កន្តេ និមិត្តករណោតិ អាទីសុ យថា នាម ទិដ្ឋំ កុលានំ សទិសា
ទ្វេ វច្ឆកា ហោន្តិ។ យាវ តេសំ លក្ខណំ ន កតំ ហោតិ, តាវ “អយំ
អសុកកុលស្ស វច្ឆកោ, អយំ អសុកកុលស្ស” តិ ន សក្កា ហោតិ ជានិតុំ។
យទា បន តេសំ តិសូលាទីសុ អញ្ញាតំ លក្ខណំ កតំ ហោតិ, តទា សក្កា
ហោតិ ជានិតុំ។ ឯវមេវ យាវ បុគ្គលស្ស រាគោ នុប្បជ្ជតិ, តាវ ន សក្កា ហោតិ
ជានិតុំ “អរិយោ វា បុគ្គលោ វា” តិ។ រាគោ បនស្ស ឧប្បជ្ជមាណោ “សរាគោ នាម
អយំ បុគ្គលោ” តិ សញ្ញានននិមិត្តំ ករោន្តោវិយ ឧប្បជ្ជតិ, តស្មា
និមិត្តករណោតិ វុត្តោ។ ទោសមោហោសុបិ ឯសេវ នយោ។

អនិមិត្តា ចេតោវិមុត្តិយោ នាម តេរស ធម្មា វិបស្សនា, ចត្តារោ អារុប្បា,
ចត្តារោ មគ្គា, ចត្តារិ ដលានិ។ តត្ថ វិបស្សនា និច្ចនិមិត្តំ សុខនិមិត្តំ អត្តនិមិត្តំ
ឧក្សាដេតីតិ អនិមិត្តា នាម។ ចត្តារោ អារុប្បា រូបនិមិត្តស្ស អភាវា អនិមិត្តា
នាម។ មគ្គដលានិ និមិត្តករណំ កិលេសានំ អភាវេន អនិមិត្តានិ, និព្វានម្បិ
អនិមិត្តមេវ, តំ បន ចេតោវិមុត្តិ ន ហោតិ, តស្មា ន គហិតំ។ អថ កស្មា
សុញ្ញតា ចេតោវិមុត្តិ ន គហិតាតិ? សា “សុញ្ញា រាគោ” តិ អាទិវចនតោ
សព្វត្ថ អនុបរិដ្ឋាវ, តស្មា វិសុំ ន គហិតាតិ។

ឯកត្តាតិ អារម្មណាវសេន ឯកត្តា “អប្បមាណំ អាភិញ្ញាណំ សុញ្ញតំ
អនិមិត្ត” ត្ថិ ហិ សញ្ញានេតានិ និព្វានស្សេវ នាមានិ។ ឥតិ ឥមិនា បរិយាយេន

ឯកត្តា។ អញ្ញស្សី បន ថានេ អប្បមាណាបិ ហោតិ, អញ្ញស្សី អាកិញ្ញញ្ញា,
អញ្ញស្សី សុញ្ញតា, អញ្ញស្សី អនិមិត្តាតិ ឥមីនា បរិយាយេន នាណាញ្ញនាតិ។

៨. និគណ្ឌនាជបុត្តសុត្តន្តវណ្ណនា

៣៥០. អដ្ឋមេ តេនុបសង្កម្មីតិ សយំ អាគតាគមោវិញ្ញាតសាសនោ
អនាគាមី អរិយសាវកោ សមាធនោ កស្មា នគ្គកោគ្គំ និស្សិកំ និគណ្ឌំ
ឧបសង្កម្មីតិ? ឧបវាទមោចនត្ថញ្ញោវ វាទាហេបនត្ថញ្ញោ។ និគណ្ឌា កិរ
“សមណស្ស គោតមស្ស សាវកា ជន្ទុខទិវខាលុកសទិសា, កេនចិ សទ្ធិ
បដិសន្តារម្បិ ន ករោន្តី”តិ ឧបវទន្តិ, តស្ស ឧបវាទស្ស មោចនត្ថញ្ញោ, “វាទញ្ញស្ស
អាហេបេស្សមី”តិ ឧបសង្កម្មី។ ន ខ្វាបំ ឯត្ថ ភន្តេ ភគវតោ សទ្ធាយ គច្ឆាមីតិ
យស្ស ញ្ញាលោន អសន្និកតំ ហោតិ។ សោ “ឯវំ កិរេត”ន្តិ អញ្ញស្ស សទ្ធាយ
គច្ឆេយ្យ, មយា បន ញ្ញាលោនេតំ សន្និកតំ, តស្មា នាបំ ឯត្ថ ភគវតោ សទ្ធាយ
គច្ឆាមីតិ ធិបេន្តោ វេមាហា។

ឧល្លោកេត្វាតិ កាយំ ឧន្ទាមេត្វា កុច្ឆី នីហិវិត្វា គីរំ បគ្គយ្ហ សព្វំ ទិសំ
បេក្ខមាធនោ ឧល្លោកេត្វា។ ពាធនតព្វំ មញ្ញេយ្យាតិ យថាវិនិវ័ជ្ឈិត្វា ន និក្ខមតិ,
ឯវំ បដិពាហិតព្វំ មញ្ញេយ្យ ពន្ធតព្វំ វា។ សហធម្មិកាតិ សការណា។ អថ មំ
បដិហរេយ្យាសិ សទ្ធិ និគណ្ឌាបរិសាយាតិ ឯតេសំ អត្ថេ ញ្ញាតេ អថ មេ
និគណ្ឌាបរិសាយ សទ្ធិ អភិគច្ឆេយ្យាសិ, បតីហារស្ស មេ សន្និកំ អាគន្ធា
អត្តនោ អាគតការំ ជាធាបេយ្យាសីតិ អត្ថោ។ ឯកោ បញ្ញោតិ ឯកោ
បញ្ញាមគ្គោ, ឯកំ បញ្ញាគវេសនន្តិ អត្ថោ។ ឯកោ ឧទ្ទេសោតិ ឯកំ នាម កិច្ចិ?
អយំ ឯកោ ឧទ្ទេសោ។ ឯកំ វេយ្យាករណន្តិ “សព្វេ សត្តា អាហារដ្ឋិតិកា”តិ (ឧ.
ចា. ៤.១; អ. និ. ១០.២៧) ឥទំ ឯកំ វេយ្យាករណំ។ ឯវំ សព្វត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។

៩. អរិយធម៌សុត្តន្តបិដក

៣៥១. នរោម កិវចិរំ បព្ពជិតស្សាតិ កិវចិរោ កាលោ បព្ពជិតស្សាតិ អត្ថោ។
ឧត្តរិ មនុស្សធម្មាតិ មនុស្សធម្មោ នាម ទសកុសលកម្មបថា, តតោ
មនុស្សធម្មតោ ឧត្តរិ។ អលមរិយញ្ញាណទស្សនិសេសោតិ អរិយការំ កាតុំ
សមត្ថតាយ អលមរិយោតិ សម្ពាតោ ញ្ញាណទស្សនិសេសោ។ នគ្គយ្យាតិ
នគ្គការតោ។ មុណ្ណយ្យាតិ មុណ្ណការតោ។ បវាឡនិច្ឆោជនាយាតិ
ចារឡនិច្ឆោជនតោ, ភូមិយំ និសីទន្តស្ស អានិសទជ្ជានេ លក្ខានំ
បំសុវដវាលី កានំ ដោជនត្ថំ គហិតមោរបិញ្ញមត្តតោតិ អត្ថោ។

១០. កិលានទស្សនសុត្តន្តបិដក

៣៥២. ទសមេ អារាមទេវតាតិ បុត្តារាមជលារាមេសុ អធិវត្តា ទេវតា។
វនទេវតាតិ វនសណ្ឋេសុ អធិវត្តា ទេវតា។ រុក្ខទេវតាតិ មត្តរាជកាលេ
វេស្សវណោ ច ទេវតាតិ ឯវំ តេសុ តេសុ រុក្ខេសុ អធិវត្តា ទេវតា។
ឱសធិតិណារនប្បតិស្វតិ ហរិវតកាមលកិអធិសុ មុញ្ញបព្ពជាធិសុ
វនជេដ្ឋរុក្ខេសុ ច អធិវត្តា ទេវតា។ សំគម្មាតិ សន្និបតិក្ខា។ សមាគម្មាតិ តតោ
តតោ សមាគម្មា។ បណិធម្មាតិ បត្តនាវសេន បេបេហិ។ ឥដ្ឋិស្សតិ សីលវតោ
ចេតោបណិធិតិ សមិដ្ឋិស្សតិ សីលវន្តស្ស ចិត្តបត្តនា។ ធម្មិកោតិ
ទសកុសលធម្មសមន្នាគតោ អគតិគមនវហិតោ។ ធម្មរាជាតិ តស្សេវ
វេវចនំ, ធម្មន វាលទ្ធវន្តត្តា ធម្មរាជា។ តស្មាតិ “យស្មា តេន ហិ, អយ្យបុត្ត,
អម្ពេបិ ឱវទាហិ” តិ វទេ, តស្មា។ អប្បជិវិតត្ថន្តិ “ឥទំ ភិក្ខុនំ ទស្សាម, ឥទំ
អត្តនា ភុណ្ឌិស្សាមា” តិ ឯវំ អវិតត្ថំ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ សាធារណមេវ ភវិស្សតិ តិ។

ចិត្តសំយុត្តន្តបិដក និដ្ឋិតា។

៨. កាមណីសំយុត្តំ

១. ចណ្ឌសុត្តវណ្ណនា

៣៥៣. កាមណីសំយុត្តស្ស បឋមេ ចណ្ឌោ កាមណីតិ

ធម្មសង្កាហកត្ថេវេហិ ចណ្ឌោតិ គហិតនាមោ ឯកោ កាមណី។

ចាតុកកោតិកំ ភណ្ឌាន្តំ បដិភណ្ឌោន្តោ អក្កោសន្តំ បច្ចក្កោសន្តោ បហាន្តំ
បដិបហាន្តោ ចាកជំ កកោតិកំ ទស្សេតិ។ ន ចាតុកកោតិកំ អក្កុដ្ឋាបិ
បហាដាបិ កិញ្ចិ បច្ចនីកំ អកកោន្តោតិ ទស្សេតិ។

២. តាលបុជសុត្តវណ្ណនា

៣៥៤. ទុតិយេ តាលបុជោតិ ឯវំនាមកោ។ តស្ស កិវ ពន្ធនា

បមុត្តតាលបក្កវណ្ណាវិយ មុខវណ្ណាវិប្បសន្នោ អហោសិ, តេនស្ស
តាលបុជោតិ នាមំ អកំសុ។ ស្វាយំ អភិនិហារសម្បន្នោ បច្ឆិមភវិកបុគ្គលោ។
យស្មា បន បដិសន្ធិ នាម អនិយតា អាកាសេ ទិត្តទណ្ឌាសទិសា, តស្មា ឯស
នជកុលេ និត្តតិ។ វុឡិប្បត្តោ បន នជសិប្បេ អក្កោ ហុត្វា សកលជម្ពុដិបេ
ចាកដោ ជាតោ។ តស្ស បញ្ចា សកជសតានិ បញ្ចា មាតុកាមសតានិ បរិវារេ,
ភវិយាយបិស្ស តាវតកាវាតិ មាតុកាមសហស្សេន ចេវ សកជសហស្សេន ច
សន្ធិ យំ យំ នគរំ វា និគមំ វា បរិសតិ, តត្ថស្ស បុរេតរមេវ សតសហស្សំ ទេន្តិ។
សមជ្ឈវេសំ គណ្ហិត្វា បន មាតុកាមសហស្សេន សន្ធិ កីឡំ កកោន្តស្ស យំ
ហត្ថបគចាទ្ធបគាធិអាករណជាតំ ទិបន្តិ, តស្ស បរិយន្តោ នត្តិ។ សោ តំទិវសំ
មាតុកាមសហស្សបរិវារិតោ រាជគហោ កីឡំ កត្វា បរិបក្កញ្ញាណត្តា
សបរិវារេវ យេន ភគវា តេនុបសន្តិមិ។

សន្ធាលីកេនាតិ សង្ខេប ច អលីកេន ច។ តិដ្ឋតេតន្តិ តិដ្ឋតុ ឯតំ។
រជនីយាតិ រាគប្បច្ចយា មុខតោ បញ្ចវណ្ណសុត្តនិហរណាវាតវុដ្ឋិនស្សនាធម្មោ
អញ្ញោ ច កាមស្សនសំយុត្តាការនស្សនកា អភិនយា។ ភិយ្យោសោមត្តាយាតិ
អធិកប្បមាណាត្តាយ។ ទោសនីយាតិ ទោសប្បច្ចយា
ហត្ថចាទន្នេនាទិនស្សនាការា។ មោហនីយាតិ មោហប្បច្ចយា ឧទកំ គហេត្វា
តេលករណំ, តេលំ គហេត្វា ឧទកករណន្តិ ឯវមាធម្មោ មាយាបភេទា។

បហាសោ នាម និរយោតិ វិសុំ បហាសនាមកោ និរយោ នាម នត្ថិ,
អរិច្ឆិស្សេវ បន ឯកស្មី កោដ្ឋាសេ នច្ចន្តាវិយ កាយន្តាវិយ ច នជវេសំ
គហេត្វាវ បច្ចន្តិ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ នាហំ, ភន្តេ, ឯតំ រោទាមីតិ អហំ, ភន្តេ,
ឯតំ ភគវតោ ព្យាករណំ ន រោទាមីតិ ឯវំ សកម្មកវសេនេត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ,
ន អស្សវិមោចនមត្តេន។ “មតំ វា អម្បរោទន្តិ” តិអាធម្មោ ចេត្ថ អញ្ញោបិ វោហារា
វេទិតញ្ចោ។

ក-៥. យោធាជីវសុត្តានិវណ្ណនា

ក២៥-ក២៧. តតិយេ យោធាជីវេតិ យុទ្ធន ជីវិកំ កប្បនកោ
ធម្មសង្កាហកត្ថេវេហិ ឯវំ គហិតនាមោ។ ឧស្សហាតិ វាយមតីតិ ឧស្សហំ
វាយាមំ ករោតិ។ បរិយាចាទេន្តិ មរណំ បដិបជ្ជាបេន្តិ។ ទុក្ខដន្តិ ទុដ្ឋ កតំ។
ទុប្បណិហិតន្តិ ទុដ្ឋ បរិមតំ។ បរិវតោ នាម និរយោតិ អយម្បិ នវិសុំ ឯកោ
និរយោ, អរិច្ឆិស្សេវ បន ឯកស្មី កោដ្ឋាសេ បញ្ចវុធសន្នន្ធា ផលកហត្ថា
ហត្ថិអស្សវេ អារុយ្ហ សង្កាមេ យុជ្ឈន្តាវិយ បច្ចន្តិ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។
ចតុត្ថបញ្ចមេសុបិ ឯសេវ នយោ។

៦. អសីពន្ធកប្បសុត្តវណ្ណនា

៣៥៨. ធនេជ្ជបច្ឆាភូមកាតិ បច្ឆាភូមិវាសិនោ។ កាមណ្ណាលុកាតិ
សកមណ្ណាលុនោ។ សេវាលមាលីកាតិ ចាតោ។ ឧទកតោ សេវាលញោ។
ឧប្បលាធីនិ ច គហេត្វា ឧទកសុទ្ធិកភាវជាននត្ថាយ មាលំ កត្វា
បិឡន្ទនកា។ ឧទកោរោហកាតិ សាយំចាតំ ឧទកំ ឌីរោហានកា។ ឧយ្យាបេន្តិតិ
ឧបរិ យាបេន្តិ។ សញ្ញាបេន្តិតិ សម្មាញាបេន្តិ។ សគ្គំនាម ឌីក្កាមេន្តិតិ បរិវារេត្វា
បិតា “គច្ឆ, ភោ, ព្រហ្មលោកំ, គច្ឆ, ភោ, ព្រហ្មលោក” ត្ថិវទន្តា សគ្គំ បវេសេន្តិ។
អនុបរិសក្កេយ្យតិ អនុបរិគច្ឆេយ្យ។ ឧម្ពុជ្ជាតិ ឧម្ពុជ្ជ ឧជ្ជហ។ ថលមុប្បវាតិ
ថលមភិរុហ។ តត្រ យាស្សាតិ តត្រ យាភវេយ្យ។ សក្ខរាវា កថលាវាតិ
សក្ខរា ច កថលា ច។ សាអដោតាមី អស្សាតិ សាអដោ គច្ឆេយ្យ, ហេដ្ឋាតាមី
ភវេយ្យ។ អដោគច្ឆាតិ ហេដ្ឋា គច្ឆ។

៧. ខេត្តបមសុត្តវណ្ណាន

៣៥៩. សត្តមេ ជង្គលន្តិ ចទ្ធិន មុទុ។ ឧសវន្តិ សញ្ញាតលោណំ។ ចាបភូមីតិ
លាមកភូមិភាគំ។ មំទីចាតិអាធិសុ អហំ ទីចោ បតិដ្ឋា ឯតេសន្តិ មំទីចា។ អហំ
លេណោ អល្លិយនដ្ឋានំ ឯតេសន្តិ មំលេណា។ អហំ តាណំ រក្ខា ឯតេសន្តិ
មំតាណា។ អហំ សវណំ ភយនាសនំ ឯតេសន្តិ មំសវណា។ វិហារន្តិតិ មំ ឯវំ
កត្វាវិហារន្តិ។

គោកត្តម្បីតិ ធម្មាជលស្ស អភាវេនលាយិត្វា កលាបកលាបំ ពន្ធិត្វា
បបិតំ គិម្ពកាលេ គុន្ទម្បី ខាទនំ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។ ឧទកមណីកោតិ កុច្ឆិយំ
មណីកមេខលាយ ឯវំលទ្ធនាមោ ភាជនវិសេសោ។ អហារី អបរិហារីតិ ឧទកំ
ន ហារតិ ន បរិហារតិ, ន បរិយាធិយតីតិ អត្ថោ។ ឥតិ ឥមស្មី សុត្ត
សក្កច្ចធម្មទេសនាវ កថិតា។ ពុទ្ធានញ្ញំ អសក្កច្ចធម្មទេសនា នាម នត្ថិ។
សីហសមាជវុត្តិនោ ហិ ពុទ្ធា, យថា សីហោ បភិទ្ទវរវារណស្សបិ

សសពិណ្ឌរាជីនម្បិ គហណាត្ថាយ ឯកសធិសមេវ វេតំ ករោតិ, ឯវំ ពុទ្ធាបិ
ឯកស្ស ទេសេន្តាបិ ធ្វិន្នំ ពហុនំ ភិក្ខុបរិសាយ
ភិក្ខុនិឧទាសកឧទាសិកាបរិសាយបិ តិត្តិយានម្បិ ទេសេន្តា សក្កច្ចមេវ
ទេសេន្តិ។ ចតស្សោ បន បរិសា សទ្ធិហិត្វា ឌីកប្បេត្វា សុណាន្តិតិ តាសំ
ទេសនា សក្កច្ចទេសនា នាម ជាតា។

៨. សង្ខធមសុត្តវណ្ណនា

៣៦០. អដ្ឋមេ យំពហុលំ យំពហុលន្តិ ឥមីនា និគណ្ណោ អត្តនាវ អត្តនោ វាទំ
ភិន្នតិ។ តស្មា ភកវា ឯវំ សន្តេ ន កោចិ អាចាយិកោតិអាទិមាហ។ បុរិមានិ បន
ចត្តារិ បទានិ ទិដ្ឋិយា បច្ចយា ហោន្តិ។ តស្មា តេសុបិ អាទិនំ ទស្សេន្តោ ឥធ,
តាមណិ, ឯកច្ឆោ សត្តា ឯវំវាទី ហោតិភិអាទិមាហ។ តត្ថ អហម្បម្ពីតិ អហម្បិ
អម្ពិ។

មេត្តាសហគតេនាតិអាទីសុ យំ វុត្តត្ថំ, តំ សត្ថំ សទ្ធិ ការីនានយេន
វិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តមេវ។ សេយ្យថាបិ, តាមណិ, ពលវា សង្ខធមោតិអាទិ បន ឥធ
អបុត្ថំ។ តត្ថ ពលវាតិ ពលសម្បន្នោ។ សង្ខធមោតិ សង្ខធមកោ។
អប្បកសិរេនាតិ អកិច្ឆេន អទុក្ខេន។ ទុព្ពលោ ហិ សង្ខធមោ សង្ខំ ធមន្តោបិ ន
សក្កោតិ ចតស្សោ ទិសា សវេនវិញ្ញាបេតុំ, នាស្ស សង្ខសន្តោ សព្ពតោ ជវតិ,
ពលវតោ បន វិច្ឆារិកោ ហោតិ, តស្មា “ពលវា”តិ អាហ។

មេត្តាយ ចេតោវិមុត្តិយាតិ ឯត្ថ “មេត្តា”តិ វុត្តេ ឧបចារោបិ អប្បនាបិ
វុត្តតិ, “ចេតោវិមុត្តិ”តិ វុត្តេ បន អប្បនាវ វុត្តតិ។ យំ បមាណកតំ កម្មន្តិ
បមាណកតំ កម្មំ នាម កាមាវចរំ វុច្ចតិ, អប្បមាណកតំ កម្មំ នាម រូចាវចរំ។

តញ្ជី បមាណំ អតិក្កមិត្វា ឌីធិសកអនោធិសកធិសាជរណាវសេន វឌ្ឍេត្វា
កតត្តា អប្បមាណាកតន្តំ វុច្ចតិ។

ន តំ តត្រាវសិស្សតិ, ន តំ តត្រាវតិជ្ជតិ តំ កាមាវចរកម្មំ តស្មី
រូចារូចាវចរកម្មេ ន ឌីហិយតិ ន តិជ្ជតិ។ កី វុត្ថំ ហោតិ? តំ កាមាវចរកម្មំ
តស្ស រូចារូចាវចរកម្មស្ស អន្តរាលក្ខិតុំ វា ឋានុំ វា រូចារូចាវចរកម្មំ ជីវិត្វា
បរិយាទិយិត្វា អត្តនោ ឌីកាសំ គហេត្វា បតិជ្ជានុំ វា ន សក្កោតិ។ អថ ខោ
រូចារូចាវចរកម្មមេវ កាមាវចរំ មហោយោរិយ បរិវត្តំ ឧទកំ ជីវិត្វា
បរិយាទិយិត្វា អត្តនោ ឌីកាសំ កត្វា តិជ្ជតិ, តស្ស វិចាកំ បដិពាហិត្វា
សយមេវ ព្រហ្មសហព្យតំ ឧបនេតីតិ។ ឥតិ ឥទំ សុត្ថំ អាទិម្ហំ កិលេសវសេន
វុជ្ជាយ អវសានេ ព្រហ្មវិហារវសេន គហិតត្តា យថានុសន្និដ្ឋាវ គតំ។

៩. កុលសុត្តវណ្ណាន

៣៦០. នវមេ ទុត្តិក្ខាតិ ទុល្លភភិក្ខា។ ទ្វិហិតិកាតិ “ជីវីស្សម នុ ខោ ន នុ
ខោ” តិ វេ បវត្តន្ត្រៀហិតិកា។ “ទុហិតិកា” តិបិ ចាថោ។ អយមេវ អត្ថោ។ ទុក្ខា
ន្ត្រៀហិតិ ឯត្ថ ន សក្កា កោចិ បយោគោ សុខេន កាតុន្តិ ទុហិតិកា។ តត្ថ តត្ថ
មតមនុស្សនំ វិប្បកិល្លានិ សេតានិ អដ្ឋិកានិ ឯត្តាតិ សេតដ្ឋិកា។
សលាការុត្តាតិ សលាកមត្តវុត្តា, យំ តត្ថ វុត្ថំ វាបិតំ, តំ សលាកមត្តមេវ
អហោសិ, ជលេ ន ជនយតីតិ អត្ថោ។

ឧត្តិលីតុន្តិ ទ្វេ អន្តេ មោធនត្វា កថេតុំ អសក្កោន្តោ ឧត្តិលីតុំ ពហិ ជីហិវិតុំ ន
សក្ខីតិ។ ឌីតិលីតុន្តិ បុច្ឆាយ ទោសំ ធិស្វា ហារេតុំ អសក្កោន្តោ ឌីតិលីតុំ អន្តោ
បវេសេតុំ ន សក្ខីតិ។

ឥតោ សោ តាមណី ឯកនុតិកប្បតិ ភគវា កថយមាណោ យាវ និក្ខត្តោ
នាសិកវាតោ ន បុន បរិសតិ, តាវតកេន កាលេន ឯកនុតិកប្បតិ អនុស្សរិ
“អត្ថំ នុ ខោ កិញ្ចិ កុលេ បក្កភិក្ខាទានេន ឧបហតបុព្វ”ន្តិ បរិជាននត្ថំ។
អថេកម្មិ អបស្សន្តោ “ឥតោ សោ, តាមណី” តិអាទិមាហា។ ឥទានិ ទានាទិនំ
អាទិសំសំ កថេន្តោ អថ ខោ យានិ តានិ កុលានិ អឡានិ ធម្មទេសនំ អារតិ។
តត្ថ ទានសម្ពតានិ ទានេន សម្ពតានិ និព្ពត្តានិ។ សេសបទទ្វយេបិ ឯសេវ
នយោ។ ឯត្ថ បន សច្ចំ នាម សច្ចវាទិតា។ សាមញ្ញំ នាម សេសសីលំ។ វិកិរតីតិ
អយោគេន វឡញ្ញោ វិប្បកិរតិ។ វិធមតីតិ ធមេន្តោ វិយ នាសេតិ។
វិទ្ធីសេតីតិ នាសេតិ។ អនិច្ចតាតិ ហុត្វា អភារោ ពហុនាបិ កាលេន សង្កតានំ
ខណោនេវ អន្តរជានំ។

១០. មណីច្ចឡកសុត្តវណ្ណា

៣៦២. ទសមេ តំ បរិសំ ឯតទវោចាតិ តស្ស កិរ ឯវំ អហោសិ “កុលបុត្តា
បព្ពជន្តា បុត្តទារព្យោវ ជាតរូបរជតញ្ច បហាយេវ បព្ពជន្តិ, ន ច សក្កាយំ
បហាយ បព្ពជិតា, តំ តេហិ គហេតុ”ន្តិ នយក្កាហេ វេត្វា “មា
អយ្យោ” តិអាទិវេចនំ អវោច។ ឯកំសេនេតន្តិ ឯតំ បញ្ចកាមគុណាកប្បនំ
អស្សមណាធម្មោ អសក្យបុត្តិយធម្មោតិ ឯកំសេន ជារយ្យាសិ។

តិណាន្តិ សេនាសនច្ឆននតិណំ។ បរិយេសិតព្ពន្តិ តិណាច្ឆនេន វា
ឥដ្ឋកច្ឆនេន វា គេហោ បលុដ្ឋន្តោ យេហិ តំ ការិកំ, តេសំ សន្តិកំ គន្ធា “តុម្ពេហិ
ការិកសេនាសនំ ឡិវស្សតិ, ន សក្កា តត្ថ វសិតុ”ន្តិ អាទិក្ខិតព្ពំ។ មនុស្សា
សក្កោន្តា កិរស្សន្តិ, អសក្កោន្តា “តុម្ពេ វឡកី គហេត្វា ការាបេថ, មយំ តេ
សញ្ញាបេស្សមា” តិ វត្ថុន្តិ។ ឯវំ វុត្តេ ការេត្វា តេសំ អាទិក្ខិតព្ពំ។ មនុស្សា

វឌ្ឍក៏នាំ ធាតុពុំ ធម្មត្ថិ។ សង្ខារាសសាមិកា នត្ថិ, អញ្ញេសម្បិ
ភិក្ខាវារវត្ថេន អាហារេត្វា ការេតុំ វដ្ឋតិ។ ឥទំ សន្ធាយ “បរិយេសិតត្ថ”ន្តិ វុត្ថំ។

ធារុន្តិ សេនាសនេ គោចានសិអាធិសុ បលុដ្ឋមាទេសុ តទត្ថាយ ធារុំ។
សកដន្តិ គិហិវិកតំ កត្វា តាវកាលិកសកដំ។ ន កេវលញ្ច សកដមេវ,
អញ្ញម្បិ វាសិជរសុកុដ្ឋាលាទិឧបករណំ វរំ បរិយេសិតុំ វដ្ឋតិ។ បុរិសោតិ
ហត្ថកម្មវសេន បុរិសោ បរិយេសិតញ្ចេ។ យំ កិញ្ចិ ហិ បុរិសំ “ហត្ថកម្ម,
អាវុសោ, កត្វា ធម្មសី”តិ វត្វា “ធម្មរាមិ, ភន្តេ,”តិ វុត្ថេ “ឥទញ្ចិទញ្ច
ករោហី”តិ យំ ឥច្ឆតិ, តំ ការេតុំ វដ្ឋតិ។ ន ត្រេវាហំ, តាមណិ, កេនចិ
បរិយាយេនាតិ ជាត្រូបរជតំ បនាហំ កេនចិបិ ការណេន បរិយេសិតព្ពន្ធន ធន
វធាមិ។

១១. ភព្រកសុត្តវណ្ណា

៣៦៣. ឯកាទសមេ មល្លេស្វតិ ឯវនាមកេ ជនបទេ។ វជេនាតិ មារណេន។
ជានិយាតិ ជនជានិយា។ អកាលិកេន បត្តេនាតិ ន កាលន្តរេន បត្តេន, កាលំ
អនតិក្កមិត្វាវ បត្តេនាតិ អត្ថោ។ ចិវវាសី នាម កុមារោតិ ឯវនាមកោ តស្ស
បុត្តោ។ ពហិ អាវសេ បជិវសីតិ ពហិនគរេ កិញ្ចិទេវ សិប្បំ ឧត្តណ្ហោ
វសតិ។ ឥមស្មី សុត្តេ វដ្ឋទុក្ខំ កថិតំ។

១២. រាសិយសុត្តវណ្ណា

៣៦៤. ឆ្វាទសមេ រាសិយោតិ រាសី កត្វា បញ្ញាស្ស បុច្ឆិតត្តា រាសិយោតិ វរំ
ធម្មសង្កាហកត្តេវហិ គហិតនាមោ។ តបស្សិន្តិ តបនិស្សិតកំ។ លូខជីវិន្តិ
លូខជីវិកំ។ អន្តាតិ កោដ្ឋាសា។ តាមោតិ តាម្មោ។ គម្មោតិបិ ចាថោ,

កាមវាសីនំ ធម្មាតិ អត្តោ។ អត្តកិលមថានុយោគោតិ អត្តនោ
កិលមថានុយោគោ, សរីរទុក្ខករណាន្តិ អត្តោ។

កស្មា បនេត្ថ កាមសុខល្លិកានុយោគោ គហិតោ, កស្មា
អត្តកិលមថានុយោគោ, កស្មា មជ្ឈិមា បដិបទាតិ? កាមសុខល្លិកានុយោគោ
តាវ កាមភោគីនំ ទស្សនត្ថំ គហិតោ, អត្តកិលមថានុយោគោ
តបនិស្សិតកានំ, មជ្ឈិមា បដិបទា តិណ្ណំ និជ្ឈវត្ថុនំ ទស្សនត្ថំ គហិតា។ កី
ឯតេសំ ទស្សនេ បយោជនន្តិ? ឥមេ ទ្វេ អន្តេ បហាយ តថាគតោ មជ្ឈិមាយ
បដិបទាយ សម្មាសម្ពោធិ បត្តោ។ សោ កាមភោគិនោបិ ន សព្វេ គរហតិ ន
បសំសតិ, តបនិស្សិតកេបិ ន សព្វេ គរហតិ ន បសំសតិ,
គរហិតព្ពយុត្តកេយេវ គរហតិ, បសំសិតព្ពយុត្តកេ បសំសតីតិ ឥមស្សត្ថស្ស
បកាសនំ ឯតេសំ ទស្សនេ បយោជនន្តិ វេទិតព្ពំ។

ឥនានិ តមត្ថំ បកាសេន្តោ តយោ ខោមេ, កាមណី,
កាមភោគិនោតិអាទិមាហ។ តត្ថ សាហសេនាតិ សាហសិកកម្មេន។ ន
សំរិកជតីតិ មិត្តសហាយសន្និជ្ជសម្ពត្តានំ សំរិកាភំ ន ករោតិ។ ន បុញ្ញានិ
ករោតីតិ អនាគតភវស្ស បច្ចយភូតានិ បុញ្ញានិ ន ករោតិ។ ធម្មាធម្មនាតិ
ធម្មេន ច អធម្មេន ច។ ហ្មនេហិតិ ការណេហិ។ សច្ចិករោតីតិ កថំ អត្តានំ
អាតាបេន្តោ បរិតាបេន្តោ សច្ចិករោតិ? ចតុវដ្តវិរិយវសេន ច ដុតដ្ឋវសេន ច។
តិស្សោ សន្និដ្ឋិកា និជ្ឈាតិ ឯត្ថ ឯកោបិ មគ្គោ តិណ្ណំ កិលេសានំ
និជ្ឈរណតាយ តិស្សោ និជ្ឈាតិ វុត្តោតិ។

១៣. ចាដលីយសុត្តវណ្ណាន

៣៦៥. តេសមេ ទូតេយ្យានីតិ ទូតកម្មានិ បណ្ណានិ ចេវ មុខសាសនានិ ច។
ចាណាតិចាតញ្ចាហន្តិ ឥទំ កស្មា អារទ្ធី? ន កេវលំ អហំ មាយំ ជានាមិ,
អញ្ញម្បិ ឥទញ្ចាទញ្ចា ជានាមីតិ សព្វញ្ញការទស្សនត្ថំ អារទ្ធី។ សន្តិ ហិ, តាមណិ,
ឯកេ សមណាព្រាហ្មណាតិ ឥទំ សេសសមណាព្រាហ្មណានំ លទ្ធិ ទស្សេត្វា
តស្សា បដហាបនត្ថំ អារទ្ធី។

មាលី កុណ្ណាលីតិ មាលាយ មាលី, កុណ្ណាលេហិ កុណ្ណាលី។ ឥត្តិកាមេហិតិ
ឥត្តិហិ សទ្ធិ កាមា ឥត្តិកាមា, តេហិ ឥត្តិកាមេហិ។ អារសថាគារន្តិ
កុលយរស្ស ឯកស្មី ហំនេ ឯកេកស្សេវ សុខនិវាសត្ថាយ កតំ វាសាការំ។
តេនាហំ យថាសត្តិ យថាពលំ សំរិកជាមីតិ តស្សហំ អត្តនោ សត្តិអនុរូបេន
ចេវ ពលានុរូបេន ច សំរិកាគំ ករោមិ។ អលន្តិ យុត្តំ។ កម្ពុនិយេ ហំនេតិ
កម្ពុតព្ពេ ការណេ។ ចិត្តសមាធិន្តិ តស្មី ធម្មសមាធិស្មី បិតោ ភូ សហ
វិបស្សនាយ ចតុន្តំ មគ្គានំ វសេន ចិត្តសមាធិ សចេ បដិលកេយ្យាសីតិ
ទស្សេតិ។ អបណ្ណាកតាយ មយ្ហន្តិ អយំ បដិបទា មយ្ហំ អបណ្ណាកតាយ
អនបរាធកតាយ ឯវ សំវត្ថតីតិ អត្ថោ។ កជគ្គាហោតិ ជយគ្គាហោ។

អយំ ខោ, តាមណិ, ធម្មសមាធិ, តត្រ ចេ ភូ ចិត្តសមាធិ បដិលកេយ្យាសីតិ
ឯត្ថ ធម្មសមាធិតិ ទសកុសលកម្មបថធម្មា, ចិត្តសមាធិតិ សហវិបស្សនាយ
ចត្តារោ មគ្គា។ អថ វា “ចាមោជ្ឈី ជាយតិ, បមុទិតស្ស បីតិ ជាយតិ” តិ (អ. និ.
៥.២៦) ឯវ វុត្តា ចាមោជ្ឈីបីតិបស្សន្តិសុខសមាធិសម្ពាតា បញ្ច ធម្មា ធម្មសមាធិ
នាម, ចិត្តសមាធិ បន សហវិបស្សនាយ ចត្តារោ មគ្គា។ អថ វា
ទសកុសលកម្មបថា ចត្តារោ ព្រហ្មវិហារា ចាតិ អយំ ធម្មសមាធិ នាម, តំ
ធម្មសមាធិ បូរេន្តស្ស ឧប្បន្នា ចិត្តកគ្គតា ចិត្តសមាធិ នាម។ ឯវ ភូ ឥមំ
កម្ពុធម្មំ បដហេយ្យាសីតិ ឯវ ភូ ឥមស្មី វុត្តប្បកេនេ ធម្មសមាធិស្មី បិតោ សចេ

ឯវំ ចិត្តសមាធិ បដិលកេយ្យាសិ, ឯកំសេនេតំ កង្ខំ បដហេយ្យាសីតិ អត្ថោ។
សេសំ សព្ពត្ត វុត្តនយមេវាតិ។

កាមណីសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. អសង្ខតសំយុត្ត

១. បឋមវគ្គោ

១-១១. កាយគតាសតិសុត្តាទិវណ្ណានា

៣៦៦-៣៧៦. អសង្ខតសំយុត្ត អសង្ខតន្តិ អកតំ។ ហិតេសិនាតិ ហិតំ
ឯសន្តេន។ អនុកម្មកេនាតិ អនុកម្មមាណេន។ អនុកម្មំ ឧចាទាយាតិ
អនុកម្មំ ចិត្តេន បរិគ្គហេត្វា, បដិច្ចាតិបិ វុត្តំ ហោតិ។ កតំ វោ តំ មយាតិ តំ
មយា ឥមំ អសង្ខតញ្ច អសង្ខតមគ្គញ្ច ទេសេន្តេន តុម្ហាកំ កតំ។ ឯត្តកមេវ ហិ
អនុកម្មកស្ស សត្តុ កិច្ចំ, យទិទំ អវិបរីតធម្មទេសនា។ ឥតោ បរំ បន បដិបត្តិ
នាម សាវកានំ កិច្ចំ។ តេនាហ ឯតានិ, ភិក្ខុវេ, វុត្តមូលានិ... បេ... អម្ហាកំ
អនុសាសនីតិ ឥមិនា វុត្តមូលសេនាសនំ ទស្សេតិ។ សុញ្ញាតារាជីតិ ឥមិនា
ជនវិវិត្តំ ហំនំ។ ឧភយេន ច យោកានុវបំ សេនាសនំ អាចិត្តតិ, ទាយដ្ឋំ
និយ្យាតេតិ។

ឈាយថាតិ អារម្មណ្ឌបនិដ្ឋានេន អដ្ឋតីសារម្មណានិ,
លក្ខណ្ឌបនិដ្ឋានេន ច អនិច្ចាទិតោ ខន្ធយាតនាទីនិ ឧបនិដ្ឋាយថ, សមថញ្ច
វិបស្សនញ្ច វឿយថាតិ វុត្តំ ហោតិ។ មា បមាទត្តាតិ មា បមដ្ឋិត្ត។ មា បច្ឆា
វិប្បដិសារិនោ អហុវត្តាតិ យេ ហិ បុព្វេ ទហារកាលេ អរោគកាលេ
សត្តសប្បាយាទិសម្បត្តិកាលេ សត្តុ សម្មុទ្ធិការកាលេ ច

យោធិសោមនសិការរហិតា រត្តិឆ្នំ មង្គលភត្តំ ហុត្វា សេយ្យសុខំ មិទ្ធសុខំ
អនុភោត្តា បមជ្ឈន្តិ, តេ បច្ឆា ជរាគាលេ រោគគាលេ មរណគាលេ
វិបត្តិគាលេ សត្តុ បរិនិព្វតគាលេ ច តំ បុព្វេ បមាទវិហារំ អនុស្សរន្តា
សប្បជិសន្ធិកាល កិរិយញ្ច ភារិយំ សម្បស្សមាធាវិប្បជិសារិនោ ហោន្តិ។ តុម្ហេ
បន តាធិសា មា អហុវត្ថាតិ ធស្សេន្តោ អាហា “មា បច្ឆាវិប្បជិសារិនោ
អហុវត្ថា” តិ។

អយំ វោ អម្ពាភំ អនុសាសនីតិ អយំ អម្ពាភំ សន្តិកា “ឈាយថ មា
បមាទត្ថា” តិ តុម្ពាភំ អនុសាសនី, ឡីវាទោតិ វុត្តំ ហោតិ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១-៣៣. អសង្ខតសុត្តាធិវណ្ណាធា

៣៧៧-៤០៩. កាយេ កាយានុបស្សីតិអាធិសុ យំ វត្ថុតំ, តំ បរតោ វត្តាម។

អនតន្តិអាធិសុ តណ្ហានតិយា អភាវេន អនតំ។ ចតុន្នំ អាសវានំ អភាវេន
អនាសវំ។ បរមត្ថសច្ចតាយ សច្ចំ។ វដ្តស្ស បរភាគជ្ជេន ចារំ។ សណ្ឋាជ្ជេន
និបុណំ។ សុដ្ឋុ ទុទ្ធសតាយ សុទុទ្ធសំ។ ជរាយ អជិតត្តា អជជ្ជំ។ ជិវជ្ជេន ធុរំ។
អបលុដ្ឋេនតាយ អបលោកិតំ។ ចក្ខុវិញ្ញាណេន អបស្សិតព្ពត្តា អនិទស្សនំ។
តណ្ហាមានទិដ្ឋិបបញ្ចានំ អភាវេន និប្បបញ្ចំ។

សន្តភាវជ្ជេន សន្តំ។ មរណភាវេន អមតំ។ ឧត្តមជ្ជេន បណ្ឌិតំ។
សស្សិរិកជ្ជេន សិរំ។ និរុបទ្ធវតាយ ខេមំ។ តណ្ហាក្ខយស្ស បច្ចយត្តា
តណ្ហាក្ខយំ។

វិម្លាបនីយជ្ជេន អច្ឆរំ បហវិតព្ពយុត្តកន្តិ អច្ឆរិយំ។ អភូតមេវ ភូតំ អជាតំ
ហុត្វា អត្ថិតិ វា អព្ពតំ។ និទុក្ខត្វា អនីតិកំ។ និទុក្ខសភាវត្វា អនីតិកធម្មំ។
វាជាការេន និព្វានំ។ ព្យាពជ្ឈាការេនេវ អព្យាពជ្ឈំ។ វិរាគាធិកមស្ស បច្ចយតោ
វិរាគំ។ បរមត្ថសុទ្ធិតាយ សុទ្ធិ។ តីហិ ភវេហិ មុត្តតាយ មុត្តិ។ កាមាលយានំ
អភារេន អនាលយំ។ បតិជ្ឈជ្ជេន ធិបំ។ អល្លិយិតព្ពយុត្តជ្ជេន លេណំ។
តាយនជ្ជេន តាលំ។ ភយសរណាជ្ជេន សរណំ, ភយនាសនន្តិ អត្ថោ។ បរំ
អយនំ គតិ បតិជ្ឈាតិ បរាយណំ។ សេសមេត្ត វុត្តនយមេវាតិ។

អសម្ពុតសំយុត្តវណ្ណាន និដ្ឋិតា។

១០. អព្យាកតសំយុត្តំ

១. ខេមាសុត្តវណ្ណាន

៤១០. អព្យាកតសំយុត្តស្ស បឋមេ ខេមាតិ គិហិកាលេ ពិម្ពិសារស្ស
ឧទាសិកា សទ្ធាបព្ពជិតា មហាថេរី “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវិកានំ ភិក្ខុនីនំ
មហាបញ្ញានំ យទិទំ ខេមា”តិ ឯវំ ភគវតា មហាបញ្ញតាយ ឯតទគ្គេ បឋិតា។
បណ្ឌិតាតិ បណ្ឌិត្វេន សមន្នាគតា។ វិយត្តាតិ វេយ្យត្តិយេន សមន្នាគតា។
មេធាវិនីតិ មេធាយ បញ្ញាយ សមន្នាគតា។ ពហុស្សតាតិ
បរិយត្តិពាហុសច្ឆេនបិ បដិវេធពាហុសច្ឆេនបិ សមន្នាគតា។

គណកោតិ អច្ឆិទ្កកគណនាយ កុសលោ។ មុទ្ធិកោតិ អម្ពុលិមុទ្ធាយ
គណនាយ កុសលោ។ សម្ពាយកោតិ បិណ្ឌគណនាយ កុសលោ។ គម្ពីរោតិ
ចតុរាសីតិយោជនសហស្សគម្ពីរោ។ អប្បមេយ្យោតិ អាឡ្ហកគណនាយ
អប្បមេយ្យោ។ ធុប្បរិយោគាហោតិ អាឡ្ហកគណនាយ បមាណគហណត្ថំ

ធុរកិច្ចហោរា។ យេន រូបន តថាគតន្ត្រី យេន រូបន ជីយោ រស្សោ សាមោ
ឌីនាតោតិ សត្តសង្ខាតំ តថាគតំ បញ្ញាបេយ្យ។ តំ រូបំ តថាគតស្ស បហីនន្តិ តំ
វុត្តប្បការរូបំ សមុទយប្បហានេន សព្ពញ្ញតថាគតស្ស បហីនំ។ រូបសង្ខាយ
វិមុត្តោតិ អាយតី រូបស្ស អនុប្បត្តិយា រូចារូបកោដ្ឋាសេនបិ ឯវរូចោ នាម
ភវិស្សតីតិ វោហារស្សបិ បដិបស្សន្តត្តា រូបបណ្ណាត្តិយាបិ វិមុត្តោ។ គម្ពីរោតិ
អជ្ឈាសយ គម្ពីរតាយ ច គុណាគម្ពីរតាយ ច គម្ពីរោ។ តស្ស ឯវំ គុណាគម្ពីរស្ស
សតោ សព្ពញ្ញតថាគតស្ស យំ ឧបាទាយ សត្តសង្ខាតោ តថាគតោតិ បញ្ញាត្តិ
ហោតិ, តទភាវេន តស្ស បញ្ញាត្តិយា អភារំ បស្សន្តស្ស អយំ សត្តសង្ខាតោ
ហោតិ តថាគតោ បរំ មរណាតិ ឥទំ វចនំ ន ឧបេតិ ន យុជ្ជតិ, ន ហោតិ
តថាគតោ បរំ មរណាតិ អាទិវចនម្បិ ន ឧបេតិ ន យុជ្ជតីតិ អត្ថោ។

សំសន្និស្សតីតិ ឯកំ ភវិស្សតិ។ សមេស្សតីតិ និរន្តរំ ភវិស្សតិ។ ន
វិរោធយស្សតីតិ ន វិរុទ្ធី បទំ ភវិស្សតិ។ អគ្គបទស្មិន្តិ ទេសនាយ។ ទេសនា ហិ
ឥធ អគ្គបទន្តិ អធិប្បតា។

២. អនុរាជសុត្តវណ្ណា

៤០០. ធុតិយំ ខន្ធយវគ្គវិគ្គាវិតមេវ, អព្យាកតាធិការតោ បន ឥធ វុត្តំ។

៣-៨. បឋមសាវិបុត្តកោដ្ឋិកសុត្តាទិវណ្ណា

៤០២-៤០៧. តតិយេ រូបគតមេតន្ត្រី រូបមត្តមេតំ។ ឯត្ថ រូបតោ អញ្ញោ
កោចិ សត្តោ នាម ន ឧបលព្ពតិ, រូបេ បន សតិ នាមមត្តំ ឯតំ ហោតីតិ
ទស្សេតិ។ វេទនាគតមេតន្ត្រី អាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ អយំ ខោ អារុសោ
ហេតុតិ អយំ រូចាទីនិ មុញ្ញិត្វា អនុបលព្ពិយសភាវោ ហេតុ, យេនេតំ
អព្យាកតំ ភកវតាតិ។ ចតុត្ថាទីនិ ឧត្តានត្ថានេវ។

៩. កុត្តបាលសាលាសុត្តន្តវណ្ណនា

៤១៨. នវមេ កុត្តបាលសាលាយន្តិ កុត្តបាលសាលា នាម បច្ចេកសាលា
នត្ថិ, យត្ថ បន នាធាតិវិទិយា សមណាប្រាហ្មណា នាធាវិធំ កមំ បវត្តន្តិ, សា
ពហុនំ “អយំ កី វទតិ, អយំ កី វទតី” តិ កុត្តបាលុប្បវត្តិដ្ឋានតោ
កុត្តបាលសាលាតិ វុច្ចតិ។ ធូរម្បិ គច្ចតីតិ យាវ អាភស្សវប្រាហ្មលោកា គច្ចតិ។
ឥមញ្ច កាយំ និក្ខិបតីតិ ចុតិចិត្តេន និក្ខិបតិ។ អនុបបន្នោ ហោតីតិ
ចុតិក្ខណោយេវ បដិសន្ធិចិត្តស្ស អនុប្បន្នត្តា អនុបបន្នោ ហោតិ។

១០. អានន្ទសុត្តន្តវណ្ណនា

៤១៩. ទសមេ តេសមេតំ សទ្ធិ អភវិស្សាតិ តេសំ លទ្ធិយា សទ្ធិ ឯតំ
អភវិស្ស។ អនុលោមំ អភវិស្ស ញាណស្ស ឧប្បាទាយ សព្ពេ ធម្មា អនត្តាតិ យំ
ឯតំ “សព្ពេ ធម្មា អនត្តា” តិ វិបស្សនាញាណំ ឧប្បជ្ឈតិ, អបិ នុ មេ តស្ស
អនុលោមំ អភវិស្សាតិ អត្ថោ។

១១. សភិយកម្មានសុត្តន្តវណ្ណនា

៤២០. ឯកាទសមេ ឯតមេត្តកេន ឯត្តកមេវាតិ អាវុសោ យស្សបិ ឯតំ
ឯត្តកេន កាលេន “ហេតុម្ហិ សតិ រូបីតិអាទិ បញ្ញាបនា ហោតិ, អសតិ ន
ហោតី” តិ ព្យាករណំ ភវេយ្យ, តស្ស ឯត្តកមេវ ពហុ។ កោ បន វាទោ
អតិក្កន្តេតិ អតិក្កន្តេ បន អតិមនាបេ ធម្មទេសនានយេ វាទោយេវ កោ, នត្ថិ
វាទោ, ជិន្នា កថាតិ។

អព្យាកតសំយុត្តវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

ឥតិ សាវត្ថប្បកាសិនិយា សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ

សង្ខាយតនវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋតា។

